This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

EX LIBRIS.

MATTHEW VAN SICLEN.

JJ
109
.W13

VADERLANDSCHE HISTORIE.

EERSTE DEEL.

J. ALLART, excudit.

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigſte Schryvers en egte Gedenkſtukken zamengeſteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

Wagenaar, Jan

EERSTE DEEL.

Te AMSTERDAM, BY

JOHANNES ALLART.

MDCCLXXXVI.

Lit Com.
N.Y. Pub. Lib.
154-28
16250

BERIGT

VAN DEN

UITGEEVER.

01-9-28 aag

Ik heb dit Werk Vaderlandſche Hiſtorie *geheeten, en 't zelve* een Vervolg van Wagenaar *genoemd, ſchoon 'er een Tydvak uitvalle van den Jaare* 1751, *waar mede die Vaderlandſche Geſchiedſchryver zyn Werk beſluit, tot het Jaar* 1775, *waar mede dit Deel aanvangt; eene wyde gaaping, die, onaangevuld blyvende, een onvoegelyke misſtand zou weezen. Dit Stuk betreffende, hebben wy een kort woord te zeggen.* —— *De Oorlog met het trouwloos* Engeland, *met het geen daar op en uit gevolgd is, maakt een altoos gedenkwaardig* TYDPERK *in 's Lands Geſchiedenisſen, des eene Beſchryving te laaten vervaardigen was myn eerſte toeleg; met deeze myne Landgenooten aan te bieden, dagt ik den meesten dank te zullen behaalen; terwyl ze bearbeid en eenigzins in den vorm van* WAGENAAR *gegooten werd, zodanig dat ze, myns bedunkens, niet ongepast een* VERVOLG *van het onſchatbaar Werk diens waardigen Mans zou mogen heeten, kon het niet misſen of die gaaping trok de aandagt. Ik vervoegde my by den Schryver, met aanzoek om dezelve te vullen, en heb hem niet vreemd gevonden van in myn voorſlag toe te ſtemmen, om, onder het bewerken der Geſchiedenisſe, welker Eerſte Deel thans het licht ziet, ook het tusſchenval-*

lend Tydvak te bearbeiden, en dus een Geheel te maaken: 't welk zeer gevoegelyk geſchieden kan door de Deelen te laaten vervolgen tot het tegenwoordig TYDPERK, *'t welk eene gansch andere gedaante der dingen oplevert.* —— *Hier van wilde ik U niet onkundig laaten: voorts wegens den aanleg en aart dezer Ondernemingē, U wyzende tot de Voorreden des Schryvers, aan U, myne Land- en Tydgenooten ingerigt.*

DE

SCHRYVER

AAN ZYNE

LAND-

EN

TYDGENOOTEN!

De eenvoudige Tytel, dien het Werk, welks Eerſte Deel wy u thans aanbieden, op het voorhoofd draagt, ſtrekt genoegzaam om den voornaamen inhoud aan te duiden, en u te verwittigen, van welk Tydperk onze Geſchiedenis een aanvang neemt. —— Een Tydperk van u beleefd, en onder zeer verſchillende aandoeningen, grootendeels onaangenaame, doorgebragt. —— Een Tydperk, waar van men te vergeefsch eene wedergade zal zoeken in de Jaarboeken onzes Vaderlands. —— Op te haalen wat in 't zelve gebeurd is, om u de belangrykheid van 't zelve onder 't ooge te brengen, zou deels op een voorloopig vermelden van ingeen de

geene uitwerking baaren, ſmooren van zelve; kwaade, hoe bedekt, laaten zich in de gevolgen doorgaans zien; en goede verſchynen, gelyk de waarheid, op den vollen dag, niemands oog, dan die des dwarsziende Aterlings ontgaande.

Aanhaalingen by de meeste gevallen heb ik noodig geoordeeld: want, ſchoon een Geſchiedſchryver, die de Gebeurtenisſen van zyn eigen tyd te boek ſtelt, wel geloof verdient en krygt, naarmaate het Gemeen een gunſtig gevoelen heeft ten opzigte van zyne middelen om Kundſchap te bekomen, en van zyne Waarheidsliefde, zal hy, zonder zich op oorſpronglyke Stukken en daadlyke Beſcheiden te beroepen, veelligt gevaar loopen, om eer voor den Vervaardiger van een Verhaal, 't geen zich wel laat leezen, dan voor den Schryver eener egte Geſchiedenisſe gehouden te worden. Daar en boven kunnen byzondere Gevallen, welker verzwygen onverſchoonlyk zou weezen, in eene Historie van dien aart als onze tegenwoordige, dikwyls niet meer dan eene enkele bladzyde beſlaan, terwyl derzelver aanduiding den Leezer misſchien begeerig maakt om dezelve breeder geboekt te vinden: en zal dan eene aanwyzing, waar hy ze omſlagtig aantreffe, zeker genoegen ſchenken, en den Schryver geene noemenswaardige moeite

baa-

baaten. —— Zomtyds, wy bekennen het gaarne, zult gy in dit Deel, en nog meer in de volgende, *Kleinigheden* vermeld vinden: wy hebben ze vermyd waar wy meenden, ze te kunnen en te moeten voorbygaan; maar niet geſchroomd dezelve, op den voorgang der beste Geſchiedſchryveren, te boeken, als wy ze dienſtig vonden, om den toedragt eeniger Gebeurtenisſe van aanbelang, waar op zy invloed hadden, te beſchryven, of als zy ons 's Volks Gezindheid leerden kennen. Gedagtig aan de taal van den grooten HOOFT, op het Tydsbeſtek door ons ondernomen te beſchryven, zeer toepaſſelyk. „ Naardien „ men hier te Lande de magtigſte verande„ ringen, by aanſtichting, of immers by „ dapper toedoen, des Gemeenen Mans, „ heeft zien invoeren, en ook hedendaagsch „ niet de minſte kunst der Steedſche Regee„ ringe, in 't handelen en gerusthouden der „ menigte beſtaat, zo kan het geenzins on„ leerlyk ſchynen, den opgang, loop en „ afloop van dergelyke beroerten, en teffens „ de middelen, misſlagen en verzuimenisſen, „ waar door zy geſtuit of geſtild, gewak„ kerd, of onverhinderd gebleeven zyn, „ beſcheidenlyk voor oogen te ſtellen."

Het bevreemde den Leezer niet aan den voet van veele bladzyden de *Nieuwe Nederlandſche Jaarboeken* gemeld te vinden: want,

want, daar wy, naa ook veele andere Schriften geraadpleegd te hebben, doorgaans de bedoelde gevallen, hier te Lande, daar desgelyks opgetekend, aantroffen, oordeelden wy het beter, zo anderen niets byzonders opleverden, het by die aanhaaling te laaten berusten, dan een aantal by een te voegen, die geen gewigt aan de zaak konden byzetten: te meer oordeelden wy dit de beste handelwyze, om dat die *Jaarboeken* een Werk uitmaaken, 't geen eene algemeene hoogagting, om niet te zeggen *gezag*, verworven heeft: en 't zelve, als zodanig, in de meeste tegenwoordige Schriften, onzen Staat betreffende, wordt aangehaald, en de Souverain 'er foms zich op beroept. —— Deeze *Jaarboeken* zyn ook de Verzamelplaats van Staatsſtukken en Oorſpronglyke Beſcheiden, welke wy by lange na altoos niet geheel konden, of, overeenkomſtig met den aart onzes Werks, mogten uitſchryven. Wy moesten 'er zo veel uit ontleenen als tot opheldering der gevallen diende; en hebben ze meermaalen, wanneer wy ze van dien ſtempel vonden, dat een groot gedeelte, of eenige afzonderlyke brokken, woordlyk verdienden vermeld te worden, afgeſchreeven, en dan ook onzer penne wel eens geen zuiver *Nederduitsch* laaten ontrollen. 't Kwam naamlyk, by zommige gelegenheden, aan op 't woord, dat in 't

On-

Onduitsch uitgedrukt, niet altoos door een *Duitsch* woord, juist van diezelfde betekenis en kragt, kon vervangen worden: dit door omſchryving te verhelpen, dagt ons noodloos, en het veelgewaagde ſmeeden van nieuwe woorden, oordeelden wy gemaakt. De op zuiver *Nederduitsch* geſtelde Leezer houde ons dit ten goede; wy hoopen dat hy anders, in ons Werk, over geene verwaarloozing van Taal zal te klaagen hebben; en ook die kleine wanſtallen gunſtig over 't hoofd zien, in zodanige gedeeltens van ons Werk, waar wy Aanſpraaken en Vertoogen van waardige Vaderlanders, en anderen, meest met hunne eigene woorden, nederſtellen. Aanſpraaken en Vertoogen, dikwyls meer de taal van 't Hart dan die der Kunst, en waar in wy ons ſchaars, dan ter opkortinge, eenige verandering veroorloofden. Deeze in onzen eigen ſtyl en taal te brengen, zou het *eigenaartige* —— wat zeg ik —— het *waare* —— weggenomen hebben. Gebrek aan oorſpronglyke Beſcheiden, ſtelde Oude Geſchiedſchryvers vaak in de onmogelykheid, om de Perſoonen, door hun ſpreekende ingevoerd, de eigen woorden in den mond te leggen: zy moesten Aanſpraaken vormen, en, zo veel mogelyk, met de Characters en omſtandigheden overeenbrengen. —— Wy hebben de Stukken in handen, en ze maaken, ter ſneede

de ingevoerd, onzes inziens, de treffendſte gedeeltens der Geſchiedenisſe uit: wy voelen daar by het meeste, en het Verhaal blyft voor kwyning bewaard. Dat deeze aanmerking, is het anders noodig, diene, om ons tegen het verwyt van Onkundigen, die niet gaarne veele *aangeſtipte* plaatzen in eene Geſchiedenis ontmoeten, te dekken.

Wat de Schriften betreft, die met deeze onze *Vaderlandſche Historie* het aanzien eener Geſchiedenisſe deezes Tydvaks hebben; hadden wy dezelve voldoende, en geheel eenſtemmig met ons Plan gevonden, of bemerkt dat gy, myne Land- en Tydgenooten! daar mede voldaan waart; ik hadt deezen Letterarbeid niet aangevangen, en zou de Uitgeever de kosten der Uitgave niet gewaagd hebben. 't Zy verre dat wy dus, met éene meesteragtige penneſtreek; iet aan de waarde dier Voortbrengzelen zoeken te onttrekken: wy weeten maar al te wel dat een volgende dergelyk een ſtreek over ons Werk kan haalen; en dat het dus ten aanzien van de weezenlyke waarde of onwaarde dier Werken niets betekene; doch zo veel zegt het, dat wy in die *ongenoegzaamheid* voor ons en voor veelen uwer, eene reden vonden om de hand aan 't werk te ſlaan. Wy zullen ons verder niet uitlaaten over deeze Schriften; de waarde van eenige erkennende, wel ver-

ze-

zekerd dat het luttel zou betekenen, — wat ſchryf ik? — dat het by U, myne Land- en Tydgenooten! een ongunſtig vooroordeel tegen ons Werk moest inboezemen, indien wy, by den aanvange, de agting van 't zelve op de puinhoopen van eens anders nedergeworpen agting zogten te bouwen. — In het Ryk der Letteren heeft ieder zyne denk- en ſchryfwyze vry; en ook vryheid van oordeel, waar aan wy onzen arbeid mede moeten onderwerpen.

Doch ik kan niet voorby, Land- en Tydgenooten! U nog eenig nader verſlag van ons Werk te geeven, buiten 't geen gy in eene zeer korte INLEIDING zult vinden, wegens het beſtaan om de Geſchiedenisſen onzes eigen Tyds te beſchryven; 't geen misſchien met overwigt van reden, ſtout genoemd wordt, ſchoon dit Werk, tot nog, zonder den naam des Opſtellers, het licht ziet. — Wy ondernamen het den grooten WAGENAAR te volgen — van verre te volgen, wel weetende, dat wy zynen zo eenvoudigen, klaaren en geheel kunstloozen ſtyl, (zo niet de kunst hier de kunst bedekte,) in geenen deele bezaten. Gemaakt tog zou het weezen, en de gedrongenheid allerwegen doorſtraalen, indien iemand het ondername en het hem eenigzins gelukte, dien Schryftrant op de hielen te volgen, en zyn eigen te laaten

ten vaaren. —— Mannen, op wier oordeel wy afdurven, een gedeelte onzes Werks gezien hebbende, keurden, zo wy eenigzins ten oogmerke hadden, WAGENAARS voetſtappen te drukken, onze Schryfwyze, op verſcheide plaatzen, te vuurig; ſchoon wy bekennen moesten ons vuur menigmaalen gemaatigd en veele plaatzen der loopende penne, in 't eerſte opſtellen, ontvloogen, doorgeſchrapt te hebben, was 'er ruim genoeg in gebleeven, om den altoos gemaatigden en bedaarden WAGENAAR, eenigermaate, mag ik zo ſpreeken, op zyde te blyven.

Maar, myne Land- en Tyd-, myne Lotgenooten, kon koelheid ons deel blyven op het beſchouwen en nagaan van de Lotgevallen, welke wy hebben moeten beleeven? Hoe zeer wy ons de Wet van Onzydigheid, als eene eerſte pligt voorſchreeven, zou het eene gansch wraakbaare koele Onverſchilligheid, van Onzydigheid zo hemels breed onderſcheiden, geweest hebben, die Lotgevallen hartstochteloos te boek te ſtellen. Immers, ik ſchryf dit niet om de oude wonden, by voorraad, open te krabben, daar ze onder het leezen der Hiſtorie zelve, zeker meermaalen zullen bloeden; doch roer het aan om myne Schryfwyze te billyken. Wiens Ziel, niet geheel van Vaderlandliefde ledig, kon naalaaten, met ver-

ont-

ontwaardiging, en grievende ſmert, vervuld te worden, als hy, naa dat onze Zeevaard zo geweldig geplaagd, naa dat onze Vlag en het Grondgebied van den Staat, in vollen vrede, meermaalen geſchonden waren, ons Vaderland door eenen onregtvaardigen en bondbreukigen Oorlog overvallen zag; toen de Verdeediging van het aangevogte Vaderland, zo flauw en ſlegt behartigd werd, dat de vermetele en trotſe Vyand onverhinderd en ongewroken voortging, om, heerſchappy voerende op den vryen en breeden Oceaan, ons denzelven te benauwd te maaken, en de verregaandſte mishandelingen aandeedt, zonder dat wy ons te weer ſtelden, om dien hoon af te weeren; de ſchoonſte gelegenheden daar toe, verzuimden, en onze Schepen, in de Zeegaten bedryfloos liggende, de balddaadige Vyand met onze Koopvaardyvaarders en Volkplantingen, naar welgevallen, omſprong? Terwyl 'er in den Lande gevonden werden, laag genoeg van ziel, om het haatlykſt Onregt, ons aangedaan, te vergoelyken, te verdeedigen, en de handen te kusſen, die de kluisters onzer Vryheid boven onze hoofden deeden rammelen, en medewrogten om ze ons om den hals te klinken: zo dat wy by den Buitenlander een byſpreuke des Verwyts, en een Aanfluiting der Volken wierden. —— Kon, van den anderen

kant, onze Schryfwyze onaangevuurd blyven, als wy, te midden van den haatlyken drom ontaarten en ondankbaaren, rechtſchaape Vaderlanders zagen te voorſchyn treeden, die, by veele gelegenheden, zich over het ſlegt Beſtuur van Zaaken beklaagden, en de verwaarloosde, of laf hartig, en ten onregt, weggeſchonkene Voorregten, durfden herroepen, en op eene Grondwettige Herſtelling aandringen? Als wy de agtbaare Volksſtem zich meer en meer hoorden verheffen tegen zulk een onverantwoordelyk verderf van het ſchoonſte Gemeenebest? — eene agtbaare Volksſtem, die al de Wereld deedt blyken, dat men de Onheilen van veelerlei aart, ten ondergang van den Lande geſchikt, niet aan een verongelykt en vertrapt Volk; maar aan een verderflyken, om niet te zeggen, een verraadlyken toeleg, van kwalykgezinden, door de ſlegſte inzigten gedreeven, te wyten hadt.

Heeft de Heer WAGENAAR zyn onſchatbaar Werk, de *Vaderlandſche Hiſtorie*, op 't laatſt, gelyk getuigd wordt, „ met grooten „ *wanlust* voortgezet; daar zyne pen de be„ teugeling voelde, die noodzaaklyk moest „ volgen uit de Omwenteling, welke hy be„ ſchreef:" wy hebben met *lust* gearbeid, in het vertrouwen van dagen te beleeven, door TACITUS „ Tyden van zeldzaam geluk

„ ge-

„ geheeten, waar in het vry ſtaat te gevoe-
„ len wat men wil, en te zeggen wat men
„ gevoelt." —— Mishaagt deeze Vryheid zommigen; worden eenigen daar door afgeſchrikt van dit Werk te leezen; veroordeelen anderen 't zelve te deezer oorzaake, het ſmert ons. —— Dan hebben wy hun niet kunnen, niet mogen, ten wille weezen: daar wy, met LUCIANUS, „ liever zodanige
„ Leezers mishaagden door de Waarheid te
„ verhaalen, dan hunne goedkeuring ver-
„ wierven door Leugens te boeken:" en de voornaamſte wet eens Geſchiedſchryvers, volgens CICERO, in agt namen, „ van niets
„ te durven zeggen dat valsch is;" wy zullen, misſchien, by anderen, die geheel vuur zyn, en gewoon bykans geene andere dan daar door ingegeevene Schriften te leezen, te koel voorkomen. Wy kennen de uitwerkzels van Partyſchappen, in de tyden door ons behandeld, zo zeer als immer woelende; wy weeten hoe deeze Vooringenomenheid baaren, (om niet te ſpreeken van laage Huurlingen en alles nederſlansſende Broodſchryvers,) welke dikwyls Perſoonen en Daaden in zulk een valsch en ongetrouw licht plaatzen, „ dat Liefhebbers van heu-
„ ſche Onpartydigheid, die het om de waar-
„ heid te doen is," gelyk de Schryver van *de Characterkunde der Vaderlandſche Geſchiede-*

nisse zich uitdrukt, „ het niet verdraagen „ kunnen, en alle reden hebben, om de „ Berigten van wederzyden te wantrouwen, „ en geen derzelven aan te neemen, dan naa „ ze in de schaale der wikkende Oordeelkun- „ de opgewoogen te hebben." Men duidde het niet euvel dat wy deezer lesse steeds indagtig waren. Schamperheden te zeggen, en op een te stapelen, is eene kleine, en onzes inziens, eene veragtlyke kunst: billyke verontwaardiging, by gepaste gelegenheden, te laaten blyken, regtmaatig.

De ontdekkende Tyd heeft, over veele Voorvallen, duister in de Jaaren toen ze gebeurden, een licht verspreidt, van 't welk wy ons, by het te boek stellen, in die dagen, niet mogten bedienen: dewyl, eenige inzigten en bedoelingen vervolgens eerst ontwikkeld, toen grootendeels, of geheel, onbekend waren; en andere, misschien, eerst naderhand gevormd, of verder dan in den beginne, voortgezet zyn. Hadt men veele deezer, kunstig vernist, in derzelver waare gedaante, by tyds, gekend, andere en sterker maatregelen dan nu, waren gewis, tot verydeling, genomen. — De herinnering hier van zal, op ontelbaare plaatzen onzer *Vaderlandsche Historie*, noodig weezen: ten einde men geen voorbaarig ongunstig oordeel stryke, over de verrigtingen van veele verdienstlyke Staatsmannen. In

In den loop deezes Werks oordeelden wy, met geen ſtilzwygen te mogen voorbygaan, de veelvuldige Stichtingen, Maatſchappyen, en Genootſchappen van naam, die, ſtaande dit Tydperk, opkwamen, ingerigt om Nutte Kunſten, Fraaije Weetenſchappen, en wat meer den Vaderlande heilzaam is, of tot cieraad eener beſchaafde Maatſchappye ſtrekt, te bevorderen en aan te kweeken; het verſlag van derzelver byzondere verrigtingen, overlaatende aan de Werken door dezelve, van tyd tot tyd, uitgegeeven. —— Doch ten deezen aanziene vergunne men ons eene voorloopige aanmerking hier ter neder te zetten: te weten, dat, ſchoon wy, naa tydsverloop van eene en andere Stichting, die voordeelen niet gezien hebben, welke men zich by den aanleg beloofde, zulks niet wegneemt, dat de Geſchiedſchryver, zich in dien tyd plaatzende, des een verhaal moet geeven, overeenkomſtig met de toenmaalige inzigten, die eene meerdere of mindere waarſchynlykheid gaven, dat alles naar wensch zou gelukken. De kortzigtigheid van 't menschlyk verſtand, eene onverwagte zamenloop van tegenwerkende omſtandigheden, doen zomtyds de best bedoelde en belegde Plans geheel, of ten deele, mislukken. —— Is eene geheele Mislukking, of de Ondergang eeniger Stichting, ten eenigen tyde, het gevolg

geweest, die, zo wel als den aanleg, ſtaat ons op te tekenen. —— Ik behoef geen woord te melden tot verdeediging van de billykheid, dat, in eene *Vaderlandſche Historie*, ook de algemeene lotgevallen van Kunſten en Weetenſchappen, een gedeelte uitmaaken — behalven dat zulk eene beſchouwing voor allen geen onaangenaame afwisſeling behelst, zullen zommigen hier in mogelyk het grootſte genoegen vinden. Met één woord, de Bladzyden met die naarigten vervuld, zullen onzen Tyd, by de Naakomelingſchap, ontheffen van de blaam onzen Landzaat, te meermaalen, door den partydigen Buitenlander, aangewreeven, en door den op alles wat Buitenlandsch is, of 'er na ſmaakt, averechts geſtelden Inbooreling te dikwyls volmondig toegejuicht, dat de *Nederlander* noch Kunstmin voedt, noch Weetenſchappen kweekt.

Eene nauwgezette Tydorde, door zommige Geſchiedboekers, op het voetſpoor van THUCYDIDES, gevolgd, hebben wy gemeend niet te moeten aankleeven; maar liever, op de wyze van den Vader der Geſchiedboekeren, HERODOTUS, Zaaken van een en dezelfde natuur, als de Tydperken niet te wyd van elkander liepen, byéén gevoegd: en van het anders broklige, zo veel mogelyk, een geheel gemaakt. Schoon wy, zomtyds, daar de Gebeurtenisſen niet binnen één jaar, onze

in

in 't oog gehoudene Hoofdafdeeling, afliepen, den nedergelegden draad, in een ander weder hebben moeten opvatten: dan wy hebben het altoos tragten te doen op de minst kortende wyze. Hoe verre wy hier in slaagden, staat niet ons, maar u, myne Land- en Tydgenooten, te beoordeelen: iets, ter uwer onderrigtinge, dienden wy 'er van te zeggen.

Dat ik myn Naam niet op den Tytel geplaatst heb, is myne, niet des Uitgeevers, verkiezing; deeze Aanspraak, tot u ingerigt, heeft u genoeg ontdekt van myne Vaderlandschgezinde Gevoelens, die men thans gaarne weet, eer men een Boek, het Vaderland, of deszelfs Geschiedenisse, betreffende, met zyne Leezing verwaardige. Wilt gy iets meer, Ik onderschryf de Staatkundige Belydenis van den Eerwaardigen E. M. ENGELBERTS, in zyn Vertoog tot u, myne Landen Tydgenooten, voor zyn *Aloude Staat en Geschiedenissen der Vereenigde Nederlanden*. „ Men weete met weinig woorden, dat de „ Schryver (deezer *Vaderlandsche Historie*) zo „ min een al te grooten invloed van het *Stadhouderlyk Bewind*, waar door het gevaarlyk „ wordt voor de *Vryheid* en *Onafhangelykheid* „ van 't Gemeenebest —— als eene *Aristocratische eigen goeddunkelyke Regeering van eenige Familien*, waar by de *Regten der Burgeren* niet winnen, kan goedkeuren; maar „ niets

„ niets meer verlangt, dan dat het Schip
„ van Staat, tusſchen deeze beide uiterſten,
„ naa het uitſtaan van zo veele ſtormen, ein-
„ delyk in eene ſtille en veilige Haven gebragt
„ worde, eer het, by eene voortduurende
„ verdeeldheid tusſchen de Scheepsbevelheb-
„ beren en Stuurlieden geheel verzeild raake,
„ en eene prooi van Vorſtlyke Vrybuiters
„ worde!"

De Uitgeever zal niet in gebreke blyven om aan 't Werk alle netheid en voegelyk cieraad by te zetten, daar toe moeite noch kosten ontzien. Dit Deel ſtrekt 'er van ten Proeve. En wy kunnen u verzekeren, dat het Tweede Deel afgeſchreeven en ter Drukperſſe gereed ligt, en het Derde reeds verre gevorderd is. In dezelve zal ik, daar de zaaken allengskens belangryker worden, uitvoeriger moeten weezen, dan in thans beſchreevene Jaaren. —— Jaaren van voorbereiding tot gewigtiger Gebeurtenisſen, die deels onze oogen gezien, en onze ooren gehoord, en wy deels van bevoegde Getuigen ontleend hebben.

Uwe aanmoediging, myne Land- en Tydgenooten! door het gunſtig ontvangen van deezen onzen arbeid, zal onzen yver ten prikkelenden ſpoorſlag ſtrekken. —— Dat de groote ALBESTUURDER U, de Uwen, en den Lande in veilige hoede neeme, is myne dagelykſche Bede, en, ten ſlot, myn hartlyke Wensch.

INLEIDING.

SChoon het Tydperk, op 't welk onze Geſchiedkunde te rugge ziet, om 'er eene Historie van te vervaardigen, kort zy, en ſlegts eenige weinige Jaaren bevatte; ſchoon het Gewest, tot voorſtelling van welks Lotgevallen zy zich voornaamlyk bepaalt, eenen kleinen omtrek hebbe, en als een ſtip voorkome, in vergelyking van andere Ryken en Staaten, met welke deszelfs Lotgevallen in eenig verband ſtaan; zal egter, zo de verbaazende menigte van gebeurtenisſen, als derzelver wonderbaare zamenloop, in zulk een eng Tydvak, op zulk een bepaald Tooneel, elks aandagt wekken, uitlokken, en gaande houden. INLEIDING.

De Vaderlandliefde, den *Batavier* aangebooren, en gloeiende in de harten aller egte Afkomelingen van dien eerwaardigen Stam, ſtelde altoos groot belang in 's Lands geſchiedenisſen; de vroegere, de laatere, worden met greetigheid gezogt, geleezen, en niemand is, ten opzigte van de tegenwoordige, onverſchillig, of den naam, den eerlyken naam, van *Nederlander* onwaardig.

Hoe zeer het veelvuldige en allen in 't oogloopende zwaarigheden in hebbe, de

INLEIDING. Geſchiedenis zyns eigen Lands, en zyns eigen Tyds, te boeken; daar veelen van de oor- en ooggetuigen der verſche Gebeurtenisſen nog leeven; daar veelen der Perſonaadien, welke de hoofdrollen ſpeelden, of mindere volvoerden, nog in bedryf, of althans in weezen, zyn; en alles op verre na hun niet tot eere kan geduid worden; daar de Partyſchappen, de broeinesten van veel onheils, nog woelen, en een Land, door Eendragt alleen te behouden, zoeken te bederven, ſlaa ik, nogthans, de hand aan 't werk, verzekerd, dat het ſchryven van de Gebeurtenisſen zyns eigen Lands en Tyds ook zyne voordeelen heeft, welke de gemelde, en andere zwaarigheden, ryklyk kunnen opwegen en vergoeden. —— My hier op Voorgangers te beroepen, aan welken het niet ontbreekt, zou, door 't vermelden hunner doorlugtige Naamen, naar verwaandheid ſmaaken, genoeg is het alleen aan te merken, dat die gelyktydig- en nabyheid ons in ſtaat ſtellen om tot de Bronnen zelve te gaan, en vele kleine Byzonderheden, welke niet weinig toebrengen tot het veroorzaaken van groote Gebeurtenisſen; doch, binnen een kort tydsverloop, in 't vergeetboek geraaken, op te tekenen, met de gevolgen daar uit voortkomende, welke anders veelligt als op zich zelven ſtaan, of afgeleid worden uit beginzelen, die daadlyk geen plaats gehad hebben, en alleen gebooren zyn in het hoofd van den

den ſtouten Staat- en Geſchiedkundigen gisſer, die, in zulke gevallen, eer een Werk der verbeelding vervaardigt, dan eene Geſchiedenis opſtelt. INLEI-DING.

Geſchiedkunde tekent, met eene getrouwe hand, het gebeurde op, Waarheid en Onpartydigheid ſtaan aan haare zyde, zy dingt na de Eer om der Nakomelingſchappe, de beste en volkomenſte berigten te geeven, waar door dezelve zich als in de vroegere tydskringen kan plaatzen; boven al ſtelt zy het zich ter hoofdtaak, zo veel mogelyk, de Roerzels der daaden te onderzoeken, de Gebeurtenisſen met de Characters te verëénigen, in zo verre zy aan elkander licht kunnen byzetten, 't welk zeer dikwerf het geval is, en den Geſchiedſchryver kennelyk onderſcheidt van den Dagregister- en den Jaarboekmaaker, die hem de ſtoffe tot zyn arbeid aandraagen, wier onvermoeide dienſten hy dankbaar erkent

Niets anders, niets minder, Landsgenooten, is ons doel in deeze Bladeren, mogen wy het beſchieten, wy zullen voor u iets nuttigs, en, zo wy nederig vertrouwen, iets aangenaams, en voor ons zelven, iets loflyks verrigt hebben.

De Tyd gaat nog zwanger van Lotgevallen, welke, volgens ons beſtek, plaats moeten vinden in dit Werk. De Voorzienigheid, welker altoos aanbiddelyke hand, veele zaaken ten kwaade van ons dierbaar Vaderland

INLEIDING. gedagt, en op de verdelging van deszelfs Koophandel, Zeevaard en Vryheid gemunt, ten goede keerde, houde het oog ten goede over ons geslaagen: op dat wy, Jaaren van vernedering, en verſmaadheid, beſchreeven hebbende, Jaaren mogen boeken in welke *Nederlands* oude luister met vollen glans aanbreeke, en onbeneveld in 't oog ſchyne dier Volken, wier ſnoode toeleg mislukt is, en de Aterlingen, die het Vaderland in eigen boezem gekweekt heeft, van ſchaamte doe bloozen, over het medewerken tot den ondergang van een Gemeenebest, welks opkomst, beſtaan en volduuring altoos de verwondering des oplettenden Beſchouwers verwekte.

VA-

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

EERSTE BOEK.

INHOUD.

Vreede deezen Lande heilzaam. Lang genot van denzelven en verbastering der Landzaaten. — De geſteltenis der Groot-Brittanniſche Noord Americaanſche Volkplantingen. Zy genieten Vryheid. Deeze belaagd en verdrukt door Engeland. Zy bloeijen, ondanks die bezwaaren. Verknogtheid derzelver aan het Moederland. De Noord Americaanſche Volkplantingen door Engeland ſchatting ſchuldig verklaard. Vrugtlooze poogingen om des bevryd te worden. Hoe zommigen in Engeland dat ſtuk inzien. Met geweld gedwongen. Strydig met de Regten van Britſche Onderdaanen behandeld. Vergadering te Philadelphia gehouden. Alles ſchikt zich tot eenen Oorlog tusſchen Groot Brittanje en Noord America. Uitwerkzels van deezen Volkstwist by andere Mogenheden. Het gevaar van Engeland

I. BOEK.

byſtand te bieden. Overweegingen wat ons Gemeenebest, in dit geval, te doen ſtondt; verſchillende gevoelens daar over. Frankryk èn Spanje neemen deel in deezen Volkstwist. Onzydigheid het belang der Vereenigde Gewesten. Watervloed desjaars MDCCLXXV. *Eeuwfeest van Leydens Hooge School gevierd. De Maatſchappy der Nederlandſche Letterkunde te Leyden in hooge beſcherming genomen. De Haringvangst begunſtigd. 't Verloop der zaaken op Suriname. Oproer op Walcheren gedempt. — De Noord Americaanen rusten zich meer en meer ten Oorlog toe. Begin der openbaare Vyandlykheden in Noord America. Verſlag van den Generaal* WASHINGTON. *Engelands nader Oogmerk om de Noord-Americaanen met geweld te onder te brengen. Engeland vordert de Schotſche Brigade van den Staat. Taal van Jonkheer* VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL *te dier gelegenheid. Voordeelige Handel op St. Euſtatius. De Vyandlykheden tusſchen Spanje, Frankryk en Groot-Brittanje neemen eenen aanvang. Frankryk treedt in Handelgemeenſchap met de Noord Americaanſche Volkplantingen. De Vereenigde Gewesten blyven onzydig. De te Onderbrenging der Noord Americaanſche Volkplantingen in Engeland beſlooten. De Noord Americaanſche Staaten verklaaren zich Onafhanglyk, en vormen een nieuw Gemeenbest. Ontwerp der Vereeniginge. Hun gedrag gelaakt en gepreezen. De Engelſchen belemmeren den Handel en Zeevaard*

van

van deezen Staat. Dringend aanzoek van den Ridder YORKE *om alle Gemeenſchap tuſſchen deeze Gewesten en de Noord Americaanſche Volkplantingen te weeren. Slegte ſtaat der zaaken op Suriname. Het Octroi der Oost Indiſche Maatſchappye verlengd. Het Regt van Aubaine tuſſchen Frankryk en Zeeland vernietigd. Felle koude, waarmede het Jaar* MDCCLXXVI *begon. Watersnood in 't Najaar. Oprigting van de Maatſchappy ter bevordering van den Landbouw. — De Oorlog met den Keizer van Marocco geëindigd. Klagten over de toeneemende Zeeroovingen der Engelſchen. Staat van 's Lands Zeemagt. Schaarschheid van Zeevolk. Plakaat om die te verminderen. Handelnadeelen. Aandrang op het vermeerderen der Zeemagt. Zyne Hoogheid legt een bezoek af by de Admiraliteit van Amſterdam. Gaat na Friesland, Groningen en Drente. Koopt de Heerlykheid Borkelo. Klagten der Engelſchen over den Bevelhebber van St. Euſtatius* J. DE GRAAF. *De Bevelhebber beantwoord deeze klagten. Men maakt van deezen Twist een zaak van Staat.* YORKE *klaagt over dit Bedryf op St. Euſtatius. Hoe dit hier word opgenomen en tot genoegen van Engeland beantwoord. Zwarte kleuren met welke men de Kooplieden hier te Lande afmaalt. Nadere bepaalingen wegens het vervoeren van Oorlogsbehoeftens uit deeze Gewesten.* YORKE *poogt tweedragt te zaaijen en zynen Aanhang te ſtyven. Toeneemende Vyandlykheden*

I. BOEK.

den tusschen Frankryk en Groot Brittanje. Engelands aangroeiende verbittering. Krygsverrigtingen in Noord America in den Jaare MDCCLXXVII. *Verwarde Staat der zaaken op Suriname.* J. V. RIEMSDYK *Gouverneur Generaal van Neêrlands Indie. sterft, en wordt door* REINIER DE KLERK *opgevolgd.* P. V. BLEISWYK *op nieuw tot Raadpensionaris aangesteld.* Jonkheer VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL *levert een Vertoog in over de Provinciaale Commissien in Overysel. Het daar over voorgevallene. De Koophandel op Duitschland met een gevoeligen slag gedreigd; doch geweerd. De Walvischvangst bevoordeeld. De Haringvisschery op nieuw bevoorregt. Aanleiding tot het oprigten van den Oeconomischen Tak. Voorslag desswegens en Aanpryzende aanspraak. Drift der Landzaaten tot bevordering. Vaderlandsche Maatschappy te Hoorn opgerigt. Laken-Fabriek te Amersfoort aangelegd. Zydeteelt te Zutphen ondernomen. De Inenting der Veeziekte krygt meer en meer opgangs.*

Vrede deezen Lande heilzaam.

't Is Vrede, beminnelyke Vrede, die, met den stoet van Volkszaligheden, doorgaans het heil van Ryken en Staaten oplevert, en boven al een Handeldrywend Gemeenebest, als dat der *Vereenigde Nederlanden*, voegt. Oorlogen van eenen langen adem heeft het, wel is waar,

waar, by deszelfs oprigting, moeten voeren, en zich, naa dat het gevestigd was, dier woede niet altoos kunnen ontrekken, om het eens verkreegene te behouden, en te verdeedigen tegen de inbreuken van Heerschzugt en Dwinglandy. In den wisselkans des Oorlogs worden zomtyds voordeelen bevogten; doch ze zyn, voor een Staat, als de onze, meestentyd kortstondige flikkeringen van Geluk, die geen blyvenden zegen agterlaaten; wanneer de Kryg woedt, behaalen, door een wonder gemengelden zamenloop van omstandigheden, eenigen aanzienlyke winsten, uit dien brand, en eene enkele Handeltak bloeit; doch de overige worden geschroeid, en de Algemeene Handel der Landzaaten, waar aan 's Lands welvaard verknogt is, kwynt te deerlyk.

Lang genot van denzelven: en Zedeverbastering der Landzaaten.

Een reeks van Jaaren genooten deeze Gewesten dat Volks-heil; het woord Oorlog was alleen den *Nederlander* ten opzigte van andere Volken bekend. 's Lands Jaarboeken leverden niets op dan het wedervaaren van een Volk, dat, in vollen Vrede gezeten, geschapen scheen om die zegeningen ongestoord te smaaken; en, bleef het niet ten opzigte van zichzelven in gebreke, te vermeerderen. —— Weelde uit Overvloed gebooren, Verwyfdheid uit Weelde geteeld, dreigden een inwendig verderf; doch 't geen zeer langzaam werkt, wanneer geen van buiten aankomende oorzaaken, de kragt van

I. BOEK.

dat vergif vergrooten en verdubbelen. Een diepziend oog ontdekte eene toeneemende verbastering in de Zedelyke geſteltenisſe des Landaarts. — Werkzaamheid, die oude Charactertrek der *Nederlanderen*, hadt haare veerkragt, ſchoon merkelyk verminderd, niet geheel verlooren; doch reeds, zints lang derfde zy haare metgezellinne deftige Zuinigheid, door den losvonnisſenden Vreemdeling, meermaalen, hoe zeer ten onregte, met den naam van Gierigheid beſtempeld. Rykdom, het voortbrengzel van noesten yver en wel te raade houdende Spaarzaamheid, baarde, op zyne beurt, Hoogmoed, Pragt, en Overdaad. Volks-heil verſlindende Gedrogten, die, was 'er geen zweemzel van de oude Bedaardheid en Bezadigdheid, by het beste deel, overgebleeven, voor lang, het verderf van deezen Staat zouden berokkend hebben. De *Nederlander*, zo koelzinnig en ongevoelig afgebeeld, door het penceel van oppervlakkige Volks-vertooners, die het zich vermeeten, uit eene gedeeltlyke beſchouwing, een algemeen oordeel te vellen, kon de bekooringen van aantokkelende Wellust niet wederſtaan: hy liet zich, door uiterlyken ſchyn, bekooren — waare Beſchaafdheid, de Gezellin der Deugd, die den Geest met Kieschheid vervult, ſmaak voor 't weezenlyk ſchoone kweekt, Ruwheid verbant, en het zout der zamenleevinge mag heeten; daar zy ten behoedmiddel te-

tegen veele Ondeugden ſtrekt, werd on- I.
gelukkig vervangen door valſche Be- BOEK.
ſchaafdheid, die door losſen zwier en be-
valligheden, behaagt, de Ondeugden kunſtig optooit, en onder een vermomde gedaante, ten pest der Maatſchappye, zo behendig inleidt, dat men het bedrog menigmaal eerst gewaar wordt, wanneer het tydſtip, om zich daar tegen te hoeden, reeds verſtreeken is. Deeze vondt, in de opeengeſtapelde rykdommen, het gereedſte en ſterkst werkendſte middel om den Landzaat af te troonen van het heilzaam middelſpoor, een geruimen tyd betreeden, met al dat weezenlyk genoegen, en genot des leevens, 't geen daar op, in de ruimſte maate, gevonden wordt. Wat eerst bedrooge zwakheid was, veranderde in gevestigde wellustige Begeerte en ſlaafſche Hebbelykheid. — De Opvoeding ſloeg een weg in, geſchikt om de oorſpronglyke Volksdeugden geheel te verbannen. Eene Volgzugt van Buitenlanderen, niet in het goede, 't welk men van hun kon ontleenen, en 't geen ſtyfzinnigheid alleen wraakt; maar van het ſlegte, dat een beſtendigen afſchuw hadt moeten baaren, dreigde de voltooijing van 't geen nog aan de Zede-verbastering en ondermyning van den Godsdienst, ontbrak.

De Eerwaarde ENGELBERTS, die, in den jaare MDCCLXIII *de Verdeediging* van de Eer *der Hollandſche Natie* geſchreeven hadt, en twaalf jaaren laater, deeze

met eene nadruklyke Nareden vermeerderde, mogt met regt, betuigen, „ kunnen twaalf jaaren zulk eene aanmerkelyke verandering te wege brengen, „ wat zal het dubbel, het driedubbel getal van jaaren kunnen uitwerken! O „ Gy, in wier muuren, de *Mode* haaren „ throon heeft opgeregt, haare dwingelandy oefent, en voor de gevaarlykſte „ Afgoden, Tempelen en Altaaren geſticht zyn, zyt dubbel op uwe hoede, „ treedt te rugge, zo gy voorneemens „ waart, met eene volſtrekt verblinde „ en betooverde menigte, uwe knien te „ buigen, uwe offerhanden toe te brengen; treedt te rugge, eer gy uzelven, „ eer gy uwe Steden in een onoverkomelyk verderf inwikkelt, en ook uw „ Vaderland, wanneer deszelfs voornaamſte welvaard-bronnen zyn opgedroogd, met al deszelfs Inwoonderen, „ ook onſchuldige Inwoonderen, ongelukkig maakt (*).

Te veel waarheids werd 'er gevonden in de zeer vergrootende en veel te algemeen ter nedergeſtelde Characterſchets der *Nederlanderen*, ten deezen tyde, gevloeid uit de meesterlyke penne van den Abt RAYNAL. „ Hoe zeer," ſchryft hy, van de oude Zeden geſprooken hebbende, „ hoe zeer zyn deeze Zeden reeds „ ontaart en verbaſterd! de byzondere „ Be-

(*) Zie dit dubbelleezenswaardig Werkje, bl. 111.

„ Belangen, die, door hunne vereéni- L.
„ ging, gelouterd worden, ſtaan geheel BOEK.
„ op zichzelven, en het Zedebederf is
„ algemeen geworden. —— Laagheid,
„ Ontaarting, en Kwaade Trouw, zyn
„ heden ten dage, het deel der Over-
„ winnaaren van PHILIPPUS. Zy dry-
„ ven handel met hunnen Eed, even als
„ met een Koopmanſchap, en zy zullen
„ het uitſchot van 't Heelal worden, 't
„ welk zy over hunne Werken en Deug-
„ den hadden doen verbaasd ſtaan. ——
„ Menſchen, der Regeeringe, onder
„ welke gy leeft, onwaardig, beeft ten
„ minſten voor de gevaaren, die u om-
„ ringen! Met de ziel van een Slaaf is
„ men niet verre van de Slaaverny. Het
„ heilig vuur der Vryheid kan alleen
„ door zuivere handen onderhouden wor-
„ den. Gy leeft niet meer in die tyden
„ van Regeeringloosheid, toen de Vor-
„ ſten van *Europa*, allen even zeer we-
„ derſtreefd door de Grooten van hun
„ Gebied, hunne verrigtingen, noch
„ met geheimhouding, noch met eens-
„ gezindheid, noch met ſpoed, konden
„ volvoeren, toen het evenwigt der
„ kragten alleen het uitwerkzel zyn zou
„ van hunne wederzydſche zwakheid.
„ Het gezag, in onze dagen, onafhang-
„ lyker geworden, ſtelt de Monarchen
„ in 't bezit van voordeelen, welke een
„ Vrye Staat nimmer zal genieten. Waar
„ mede kunnen de Bewoonders van een
„ Gemeenebest, deeze gedugte meerder-
„ heid

I. BOEK.

„ heid tegengaan? Met Deugden; maar
„ gy hebtze niet meer. Het bederf uwer
„ Zeden en uwer Overheden, maakt
„ overal de Lasteraars der Vryheid ſtout-
„ moedig, en uw heilloos voorbeeld
„ doet misſchien de ketens van andere
„ Natien nog vaster ſluiten. —— Wat
„ wild gy dat men den zulken zal ant-
„ woorden, die, uit kwaade trouwe,
„ of uit gewoonte, ons dagelyks te ge-
„ moete voeren, zie den Regeerings-
„ vorm, welken gy zoo hoog verheft in
„ uwe Schriften, zie daar de gelukkige
„ gevolgen van het ſtelzel der Vryheid,
„ u zo dierbaar, by de gebreken, welke
„ gy der Overheerſchinge verwyt, heb-
„ ben zy één Gebrek gevoegd, welk ze
„ allen overtreft, de Onmagt om het
„ kwaad te beteugelen. Wat zal men
„ hier op antwoorden? 't geen wy al-
„ reede gezegd hebben. Dat het bederf
„ der Gemeenebesten een heilloos uit-
„ einde heeft, den overgang naamlyk
„ van Ongebondenheid tot Slaverny, en
„ dat zy ten laatſten voor altoos verval-
„ len in den rang dier te ondergebragte
„ Volken, wier bederf geen eindpaal meer
„ heeft (*)".

Gerustheid te midden van over 't hoofd hangend gevaar was de zorglyke ſtand der Landzaaten, den Oorlog ontwend, en,

(*) *Wysgeerige en Staatkundige Geſchiedenis der beide Indiën*, I Deel, II. Stuk, bl. 314 enz.

en, om die of ter Zee, of te Land te voeren, even ongereed. De heilzaame Staatsles, om, te midden van den Vrede, aan den Oorlog te denken, lag verwaarloosd, en met een jaarreeks van Vrede dieper en dieper in de vergetelnis bedolven. De Vryheid, door Zedelyke en Staatkundige oorzaaken, hier zo veeg ſtaande, ſcheen na een ander Werelddeel te zullen verhuizen, en gereed om in *America*, den hier waggelenden Throon op te richten.

De geſteltenis der *Engelſche Noord-Americaanſche Volkplantingen*, ten opzigte van het *Moederland*, verdient hier, met weinig trekken, geſchetst te worden, als de aanleidende oorzaak eener Staatsomwenteling in dit Tydperk, die de oogen van geheel *Europa* tot zich trok, en een Oorlog deedt ontſtaan, op welks tooneel wy eerlang eene zo vreemde en onverantwoordelyke rolle ſpeelden (*).

Niet

(*) Geene andere dan Hoofdtrekken kunnen wy opgeeven: wat de byzonderheden aanbelangt, wyzen wy onze Leezers tot RAYNAL's *Revolution de l'Amerique*; by welke wy ter leezinge aanpryzen *The Remarks of* THOMAS PAYNE, door den Heer CERISIER in 't *Fransch* overgezet onder den tytel: *Remarques ſur les Erreurs de l'Hiſtoire Philoſophique & Politique* de M. G. T. RAYNAL, *par rapport aux affaires de l'Amerique Septentrionale &c.* — De *Geſchiedenis van het Geſchil tuſſchen Groot Brittanje en America, zedert deszelfs oorſprong, in den jaare* 1774 *tot op den tegenwoordigen tijd, door zyne Excellentie den Heer* JOHN ADAMS, *Schildknaap*, te *Amſterdam* in den jaare 1782 uit *The Remembrancer* vertaald uitgegeeven, ſchenkt ons een zeer leezens-

waar-

I. BOEK.

Niet weinigen; doch alleen de zodanigen, die doof voor de ſtem der Rede, des Regts en der Menschlykheid waren, hebben de Inwoonders der Engelſche, Noord-Americaanſche Volkplantingen met den haatlyken naam van *Rebellen* beſtempeld; en hun doen als het werk van Weerſpannelingen uitgekreeten. Zy hebben moedige Verdeedigers gevonden; om hun van die aangewreeve blaam met de Pen te zuiveren; zy kweekten Helden in hun eigen boezem, die het Regt met den Degen tegen Verdrukking verdeedigden; zy kreegen hulpe van buiten om 't zelve te handhaaven; en de Voorzienigheid heeft al dit poogen der worſtelende Vryheid met eenen gezegenden uitſlag bekroond.

Menſchen, haatlyken Geloofs- en verfoeilyken Staatsdwang ontweeken, na een ander Werelddeel verhuisd, om vryen adem te haalen; moedige onder-

nee-

waardig verſlag dier groote gebeurtenisſen. De Schryvers van het geagte Engelſche Maandwerk *The Univerſal Magazine* hebben in Oct. 1776 en volgende Jaaren, ons gegeeven en vaaren nog voort, met ons op te leveren, *A conciſe Hiſtory of the Origin and Progreſs of the preſent unhappy Diſputes between Great Brittain and the American Colonies.* Op eene vertaaling hier van heeft men ons hoope gegeeven. En luſt het iemand dit ſtuk wysgeerig behandeld te zien, hy zal voldoening kunnen vinden in *de Aanmerkingen over den Aart der Burgerlyke Vryheid, over de gronden der Regeering, en over de Regtvaardigheid en Staatkunde van den Oorlog met America*, van RICHARD PRICE, ons bezorgd door JOHAN DERK *Baron* VAN DER CAPELLEN.

neemers van de Bevolking eener nieuwe wereld, hadden wettige Handvesten, Voorregten, en Vergunningen, by welke hun, zonder eenige tydsbepaaling, Vryheden, in zulk eene geſteltenisſe onweigerbaar, werden toegeſtaan. Zy leeden alle die onaangenaamheden, zy droegen alle die bezwaaren, welke onafſcheidelyk zyn van eerst opkomende Staaten, niet zelden met armoede en gebrek worſtelende. Uitgeſtrekte Landſchappen lagen voor hun open; doch niet ontgonnen, moesten zy door zwaaren arbeid een onvrugtbaaren grond in een vrugtbaaren hervormen. Omringd door wilde *Americaanen*, wendden zy alle moeite aan om deezen door Vriendſchap en Menschlievenheid te verpligten, en met de beste banden aan de beſchaafdere Maatſchappyen van *Europa* te hegten. (*)

I. BOEK.

Het Moederland zag deezen arbeid zyner noeste Kinderen met ſtreelend genoegen, en oogstte de voordeelen daar van in, zonder te deelen in de verdrietlykheden en moeite, welke deeze onderneemingen vergezelden: hun alleen die beſcherming verleenende, welke het eigenbelang vorderde.

Maa-

(*) Wie onzer Leezeren van deeze byzonderheden een onderſcheiden en aandoenlyk berigt wenscht aan te treffen, zal dien wensch vervuld vinden, in de *Brieven van eenen Americaanſchen Landman van Cardisle in Penſilvanien, geſchreeven aan een zyner vrienden in Engeland, behelzende den Toeſtand, Zeden, Landbouw en Gewoontens der Inwoonderen van eenige der nu Vereenigde Dertien Gewesten van Noord Amerika, voor en in den nu geeindigden Oorlog.*

I. BOEK. Maatigheid en Vrede bewoonden de Volkplantingen. De Deugden dier ſobere wereldbevolkeren werden, naa een afloop van Jaaren en Eeuwen, met den gezegendſten uitſlag bekroond, zy genooten het hooge voorregt der Vryheid. Een der Leden van het *Engelſche Parlement* mogt, met overwigt van reden, zeggen. „ Ik zie *Noord* „ *America* aan als de eenige groote Kweekery van Vrylieden op den ganſchen „ Aardbodem. Wy zagen de Vryheden „ van *Poolen* en *Zweeden*, in het verloop „ van een jaar, weggenomen, door verraad en overweldiging. De vrye Steden „ van *Duitſchland* zyn als zo veele nog „ weinig ſchitterende vonken, die de een „ naa de ander uitgaan, en alle, binnen „ kort, zullen verdoofd worden, door de „ verwoestende grootheid haarer Nabuuren. *Holland* is weinig meer dan een „ groote Handeldryvende Maatſchappy, „ met verdartelde Zeden, en een uitgeput „ inkomen, klein van kragt, en nog „ min van moed. *Zwitzerland* alleen is vry „ en gelukkig in den nauw omringden „ kring van bergen en valeien. En wat „ *Groot-Brittanje* betreft, beroep ik my „ op de verborgene gevoelens van uw eigen hart, en ben genegen om het beſte „ te denken en te hoopen van de Vryheid, „ die my voorkomt in eenen zwakken „ ſtaat te weezen (*).

Een

(*) Zie een gedeelte deezer Aanſpraake in 't *Engelſch* opgegeeven in de *Brieven van* CANDIDUS III. Deel bl. 20 *enz.*

I. BOEK.

Een aaneengeſchakeld ſtelzel van Dwingelandy en Onderdrukking, in de duisternis des Kabinets van 't *Groot-Brittanjes Hof* ontworpen, om de bloeiende *Noord Amerikaanſche Volkplantingen* van haare Regten te berooven en aldaar een louter Krygskundig Staatsbeſtuur in te voeren, was reeds Jaaren in bewerking geweest, en begon zich, zints den Vrede des Jaars MDCCLXIII, meer en meer te vertoonen. De in den Oorlog uitgeputte Schatkist van een door bovenmaatige weelde verzwakt Ryk, wilde men vullen met de rykdommen uit de Nieuwe Wereld, en den Koning eene willekeurige Magt over dit gedeelte der Onderzaaten in handen ſtellen (*).

Deeze belaagd en verdrukt door *Engeland.*

Tot deezen Vrede hadden de Volkplantingen, 't zy uit verkleefdheid aan 't Moederland, 't zy uit onvermogen om zich tegen de aangroeiende verdrukkingen te verzetten, 't zy in gevolge van de doorgaande gewoonte der Volken, om dit niet te doen dan wanneer de overlast ondraagelyk wordt, zich afhangelyk van het Parlement aangeſteld, en geheel onderworpen aan de ſchikkingen, welk het deezer Vergaderinge behaagde, ten opzigte van derzelver binnen- en buitenlandſchen Koophandel te maaken; en bepaalingen te ſtellen aan de voortzetting hunner Handwerken, zelfs van het vervaardigen der noodigſte behoeften, waar toe

(*) Men ſla de Voorreden op van JUNIUS BRUTUS voor de *Verzameling van Stukken tot de Vereenigde Staaten van Noord America betrekkelyk.*

I. BOEK.

toe de oorſpronglyke ſtoffen by hun gevonden wierden. Schoon ryk van Yzer voorzien, moesten zy het by lompe ſtukken naa *Londen* zenden, om het tot werktuigen vervaardigd te ontbieden voor een prys, dien 'er de verkooper op ſtelde, nog bezwaard met lasten, vragt en beſtel geld. Het vervoeren van onbewerkte of bewerkte Wolle van de eene Volkplanting in de andere, was volſtrekt verboden. De uitvoer der voortbrengzelen van de Volkplantingen en de invoer van vreemde Koopwaaren, ſtonden even zeer onder dwinglandſche beperkingen, hun belettende de voortbrengzelen ter hoogſte markt te brengen, of van de goedkoopſte in te koopen: waar door de prys der noodwendigſte behoeftens grootlyks ſteeg; terwyl de dwang op de Scheepvaard gelegd om eenige goederen, die men naa eene vreemde markt wilde voeren, eerst in eene Haven van *Groot-Brittanje* te ontſcheepen, vervolgens weder te laaden, met gevaar, kosten en tydverlies gepaard ging.

Het is door deezen aangeſtipten, in 't oogloopenden en onregtvaardigen Handeldwang, om van andere, even onbillyke Gezagsoefeningen, ſtrenge Regelmaaten, en vermenigvuldigde wederhoudingen van *Engeland* over de Volkplantingen, niet te gewaagen, dat de Hoofdſtad van dat Ryk al het voordeel van den Koophandel der Volkplantingen aan zich getrokken, en zich met woeker ſchadeloos geſteld heeft voor de verleende beſcherming, dezelve bezwaard

zwaard laatende met een zeer zwaaren I.
schuld. BOEK.

Doch, ondanks alle deeze tergende bezwaaren, ondanks alle deeze poogingen om de werkzaamheid dier opkomende Maatschappyen te snuiken, of liever zulk eene rigting te doen neemen, dat zy alle ten voordeele van het Moederland uitliepen, zagen zy de welvaard vermeerderen, den rykdom vergrooten, en de volkrykheid aanwassen. *Noord America* was en bleef de verzamelplaats der verarmden en verdrukten, de Burgerlyke en Godsdienstige Vryheid daar genooten, uitgezonderd de verdrukkende bepaalingen omtrent den Koophandel, lokten veelen derwaards. In andere opzigten hadt *Engeland* zyne dwinglandsche eischen niet dan van verre doen hooren. Elke Volkplanting, hoe onderscheiden in Staatsbestuur (*), stondt onder haare eigene Wetten, en ging daar volgens te werk. Weetende wat zy noodig hadden, en

Zy bloeijen ondanks die bezwaaren.

(*) Men hadt, ten dien tyde, in dit groote Vasteland, vier soorten van Staatsbestuur, het *Koninglyke*, dat der *Eigenaaren*, het *Bevoorregte*, en het *Krygskundige*. Het laatste was, op het einde des jongsten Oorlogs, ingevoerd, en hing onmiddelyk van het *Engelsche Hof* af; het *Koninglyke* en dat der *Eigenaaren*, was, op verschillende wyze ingerigt op den voet der Regeeringe van *Groot-Brittanje*, dit met minder, dat met meerder, bepaalingen; doch blootgesteld aan inkruipingen, die de deur voor duizend misbruiken opende. Het *Bevoorregte Staatsbestuur* of *Charter-Gouvernement* alleen was meester van alle schikkingen, zonder eenigzins van het Hof af te hangen, de Landschappen daar onder staande, waren een dooren in den voet der Dwinglandye.

I. BOEK.

en welke middelen 'er voor handen waren, bezorgden zy dit noodige, door ligt opbrengbaare belastingen. Zy mogten veel eer als een Gifte der Burgeren, dan als een Schatting der Regeeringe worden aangemerkt, de Wetten werden 'er met eene meerderheid van ſtemmen gemaakt; doch men moest twee derde deelen van de ſtemmen hebben, om eene Belasting op te leggen. Alles vertoonde het beeld eener volmaakte gelykheid; de vreed- en deugdzaame Bewooner der Volkplantingen genoot, onder de ſchaduw der Wetten, al het geluk dat deeze Wereld, met haare onvolmaaktheden, kan opleveren. De Wetgeevende en Uitvoerende Magt liepen zamen tot bevordering van het algemeene welweezen en van elk hoofd voor hoofd, oefenende het verleende gezag met zo weinig partydigheids als mogelyk was.

Derzelver verknogtheid aan het Moederland.

Tot dus lang vergenoegde zich het Moederland met alle de voordeelen des Handels der Volkplantingen aan zich te trekken; en, ſchoon het meerendeel dier bepaalingen door den Geest der Dwinglandye ware ingegeeven, klaagden de vreed- en werkzaame *Noord Americaanen* des niet, of droegen dezelve met taai geduld. Vlyt en noeste arbeid vervulden het gebrek door deeze Vryheidsbanden, den Handel zo hinderlyk, veroorzaakt. De overige Regten en Vrydommen te mogen blyven bezitten, was in 's Volkplanters oog eene genoegzaame voldoening en rede om zich aan 't oude Moederland, als daar aan door de heiligſte banden ver-

verknogt, verbonden te houden. — Ja, 't geen tot een alleronwederſpreekbaarst blyk ſtrekt van de genegenheid, welke de Volkplantingen het Moederland toedroegen, en van derzelver verknogtheid daar aan, is de yver in den Oorlog, byzonder in het verdeedigen van *America*, betoond. Zy deeden meer dan het Hof kon verwagten; vier en twintig duizend Man wierven de Volkplantingen met elkander, ten dienſte van den Vorst, die zy gewapend, gekleed, en op haare kosten, geduurende den Oorlog, onderhouden hebben: Eene Manſchap op veele aangelegene posten in de *Nieuwe Wereld* gebruikt, en hier door geoefend in den Kryg, welke naderhand, hoe ongezien toen, zo veel toebragt om hunne Vryheid te bevestigen. I. BOEK.

Mogten deeze Volkplantingen, van haaren kant in de moeilykheden, gevaaren en kosten des Oorlogs gedraagen hebbende, niet hoopen ook te zullen deelen in de voordeelen der behaalde overwinningen, en te bloeijen onder de Wetten, die hun tot hier toe beſtuurden, en welke zy, met vollen overwigt van reden, voor hun grootſten zegen hielden. — Ja, mogten zy niet met grond verwagten, dat *Groot-Brittanje*, naa den roemrykſten en voordeeligſten Vrede, ooit door dat Ryk gemaakt, geſlooten te hebben, de ſtrengheid, ten hunnen opzigte, wat zou verminderen, en behalven de ſommen, onder den naam van ſchadeloosſtellingen, door het Parlement te rug gegeeven, 't aan haar overlaaten zich te ontſlaan van de

I. BOEK.

groote ſchuld, waar in zy zich geſtooken hadden, of ten minſten haar te gemoete komen door de ſchaal des Koophandels, zo zeer ten haaren nadeele doorſlaande, eenige meerdere gelykheid te geeven?

Noord America door Engeland ſchatting ſchuldig verklaard.

Doch, verre van daar, het voleindigen eens zegevierenden Oorlogs deedt den trots der *Groot-Brittanniſche Staatsdienaaren* zwellen en veel onderneemender, en verdrukkender worden. De Volkplantingen, in ſtede van eene betere behandeling te ontvangen, zagen de plaageryen van het wangunſtig en ondankbaar Moederland vermeerderen, en 't ſcheen geſchaapen of in *Noord-America*, dus lang de zetel der Vryheid, de Dwinglandy den throon zou beklimmen. — Van de Volkplantingen wilde men als een Regt afeiſchen, 't geen men voorheen als eene Gift gevraagd, en 't geen men eertyds van hunne genegenheid verzogt hadt, met geweld wegneemen. AMERICA moest ſchatting ſchuldig verklaard, en tot het opbrengen daar van gedwongen worden. Het ſchraapend Moederland maatigde zich eene magt aan, door de Volkplantingen altoos zelve geoefend, naa dezelve van de Natuur en haare Staatsgeſteltenisſe verkreegen te hebben, en waar op zy een uitſluitend Regt hadden. Het uitvoeren dier verbeurtverklaarende Wetten was in de middelen even boos als in zich zelve ſnood. Wanneer Bedrog en List feilen, en die feilden langs hoe meer by de ontwaakende *Noord Americaanſche Volkplantingen*, is geweld de laatſte toevlugt der

der Onderdrukkinge. Dit dreigde haar van alle Volksvoorregten, wat zeg ik? van de Voorregten der Menschlykheid, te ontzetten. I. BOEK.

Vrugteloos waren de ernſtigſte Vertoogen, de welgegrondſte Klagten, de nederigſte Smeekſchriften om herſtel van bezwaaren te verzoeken. Waar Dwinglandy de harten beheerscht, is het oor geſtopt voor de inſpraaken van Menschlykheid en Mededoogen; deezen mogten ingang vinden by de *Americaanſche Natien*; maar konden niets uitwerken by de verdelgzieke *Britten*. De Volkplantingen moesten zich het ergst belooven van het Leger dat, benevens eene groote Zeemagt, het heffen der gevorderde Schattingen onderſteunde. Men hieldt zich in *Groot-Brittanje* aan het zeggen van CESAR „ *met Soldaaten heeft men Geld*, *en* „ *met Geld heeft men Soldaaten!* " Alles dreigde in *Noord America* een *Krygsbewind* aan te neemen; en hadt het gedeeltlyk gekreegen, daar het gezag van den Opper-Commandant en van zyne Brigadiers Generaal, het opperſte gemaakt was in alle Burgerſtaatsbeſtuuren van *Noord America*, daar elk Zee-Officier magt kreeg om verbeurtverklaaringen te doen, en met Soldaatſche ruwheid den ongelukkigen Koopman te mishandelen; daar de ſchikkingen op de Geregtshoven, alles van het *Groot-Brittanniſche Hof* afhangelyk gemaakt, de Vryheid der Onderdaanen en de Onpartydigheid des Regts even zeer benadeelden. Het onderzoek door Gezwoorenen, in verſcheide Burgerlyke

Vrugtlooze poogingen om des bevryd te worden.

I. BOEK.

gevallen, was hun ontweldigd. Kleine Misdryven werden door ſchroomlyke eigendunklyke Verbeurtverklaaringen geſtraft, ſchelmagtige Aanklaagers ontheeven van eenige vergoeding te betaalen, terwyl men van de Eigenaars drukkende Borgſtellingen vorderde eer zy hunne Regten konden verdeedigen. Schuldigen werden aan de volvoering der wet onttrokken, niet alleen door ze na eene andere Volkplanting, maar zelf na *Engeland*, te zenden om daar gevonnisd ter worden.

Hoe zommigen in *Engeland* dit ſtuk inzien.

't Ontbrak in *Groot Brittanje* niet aan Mannen, die het lydig Onregt de Volkplantingen aangedaan, bezeften, erkenden en tot afweering daar van pleitten. ——— 't Zelfde Parlements Lid, 't geen wy hier boven over de Vryheid van *America* hoorden, diep getroffen, wegens den toeleg daar tegen geſmeed, verklaarde: „ De „ grootſte roem van *Engeland*, een roem „ grooter dan eenig ander Volk ooit ver„ wierf, beſtaat hier in, dat hetzelve de „ Volkplantingen, welke wy nu zo gaar„ ne zouden ſlachten, gekweekt heeft, „ tot zulk een ſtaat van geluk. Wy be„ hoorden dezelve dierbaar te agten als de „ onverganglyke gedenktekens onzer Regt„ vaardigheid en Wysheid, als de Erfge„ naamen onzer betere dagen, onzer vroe„ gere Kunſten, onzer oude Zeden, en „ onzer zieltoogende Volksdeugden. Wat„ werk van Kunst, Magt, of openbaare „ Nutheid, heeft ooit den roem geëven„ aard van een Land, zonder misdryf,

„ zon-

„ zonder bloedſtorting met eene menigte
„ vrye en gelukkige Gemeenebesten voor-
„ zien, deeze de beste kunſten des Lee-
„ vens en des Staatsbeſtuurs geſchonken,
„ en onder de ſchaduw onzes gezags
„ de kunst om in Vrede daar van ge-
„ bruik te maaken geleerd te hebben.
„ In vergelyking hier mede zyn de Staat-
„ kunde om dezelve door invloed te be-
„ heerſchen en zelfs de trots van Oorlog
„ en Overwinning, laage treeken en ver-
„ agtlyke vertoonmaaking. —— Wy ſchy-
„ nen niet gevoelig voor de aangelegene
„ zaak door de Voorzienigheid ons toever-
„ trouwd: de kostelykſte overblyfzels van
„ Burgerlyke Vryheid, waar op de We-
„ reld thans kan roemen, zyn in onze han-
„ den; en GOD verhoede, het dat wy die
„ heiligſchendend ſlaan aan zulk een heilig-
„ dom. Door de Volkplantingen te ver-
„ ſlaaven, verdelgt gy niet alleen den
„ Vrede, den Koophandel en den voor-
„ ſpoed der beide Landen; maar bluscht
„ ook de ſtreelendſte hoope uit, en ſluit de
„ laatſte toevlugt plaats voor 't Mensch-
„ dom digt. Zonder zwak of bygeloovig te
„ zyn, oordeel ik, dat ieder braaf Mensch
„ mag hoopen, dat de Hemel deel zal nee-
„ men in zich te verzetten tegen het uit-
„ voeren van een Plan, 't welk zwanger
„ ſchynt te gaan, niet alleen van misdryf,
„ maar tevens van Godloosheid. —— Dat
„ wy te vrede zyn met den buit en de ver-
„ delging van het Oosten. Indien uwe
„ Lord-

I. BOEK.

I. BOEK.

„ Lordſchappen geene onvoeglykheid daar
„ in kunnen zien, laat dan de beroover en
„ de onderdrukker vry gaan; doch laat de
„ Liefde tot de Vryheid de eenige misdaad
„ niet zyn, welke u ſtraffenswaardig dunkt.
„ Ik vrees wy zullen welhaast het tot een
„ gedeelte van ons Volkscharacter maaken,
„ dat wy alles, 't geen het ongeluk heeft om
„ van ons af te hangen, verwoesten." (*) —
Verſcheide Steden voegden haare gebeden by de klagten door de *Noord Americaanen* voor den Throon uitgeſtort, by het geſchrei voor het Parlement aangeheeven. De Bepleitingen van hun Regt, de Verzoekſchriften der Steden in 't Moederland om verligting van de bezwaaren dier verdrukte Kinderen betekenden even weinig als die zy zelve inleverden.

Met geweld gedwongen.

De eene ſtrengheid volgde de andere. De *Viſcheryen* werden, zo wel als de Koophandel, bepaald, de Havens geſlooten. Alles kondigde eene algemeene verwoesting, of eene willekeurige overheerſching aan. Het gedrag des *Britſchen Hofs* wees duidelyk uit, dat, op de verzoeken der Volkplantingen, het antwoord door de *Atheners* oudtyds aan de Bewoonders van het Eiland *Melos* gegeeven, in zynen mond voegde. *Gy weet, dat, door alle tyden heen, de Magtigſten aan de Zwakſten de Wet geſteld hebben.* Men zogt, egter, die handelwyze te regt-

(*) *Brieven van* CANDIDUS. III. deel bl. 21. 22.

regtvaardigen. *Schattingheffen was geen Tyranny oefenen. En de Noord Americaanen werden, als door een goede Moeder, geſtraft om ze tot Gehoorzaamheid aan wyze wetten te beweegen!*

Strydig met de regten van *Britſche Onderdaanen* behandeld.

De handelwyze met de Volkplantingen gehouden, zo aangekant tegen het ſpreekendst Regt der Menschlykheid, wordt op nieuw afzigtig uit het oogpunt beſchouwd, dat derzelver Bewooners Deelgenooten waren van alle de Voorregten en Vryheden der Inwoonderen van *Groot-Brittanje*, welke zy nooit hadden afgeſtaan. Onder deeze behoort de Grondwet der *Engelſche Staatsgeſteltenisſe, dat het den Burgeren vryſtaat tegen het misbruikt Gezag, zich met kragt te mogen verzetten.* (*) Het Moederland, zich verheffende, mogt de *Noord Americaanen* met den vernederenden naam van *Onderdaanen* benoemen; die naam, zo verkeerd gegeeven, ontzette hun niet van het deelgenootſchap aan oorſpronglyke Regten, noch maakte hun onderworpen aan eene vastgeſtelde Krygsregeering, die hun op den voet van een veragtlyken ſlaavenhoop zogt te behandelen.

Vergadering in *Philadelphia* gehouden, en beſluiten daar genomen.

De Volkplantingen, jaaren lang gezugt hebbende onder den yzeren ſchepter der Dwinglandye, en dugtende daar door geheel verplet te zullen worden, benoemden Afgevaardigden, op eene algemeene Ver-

ga-

(*) Zie de Voorreden van JUNIUS BRUTUS voor de *Verzameling van Stukken tot de XIII. Staaten van Noord America betrekkelyk*, bl. VIII.

I. BOEK. gadering te *Philadelphia*. 't Gemeen belang, om de veege Vryheid voor den jongſten ſnik te bewaaren, en haar, was 't mogelyk, op nieuw leeven en kragten te ſchenken, deedt eenigen, hoe zeer anderzins verſchillende in Belangen, in Zeden, in Godsdienſt, en Staatsbeſtuur, alle de plaatslyke vooroordeelen vergeeten, allen yverzugt en afkeer, zo ligt ſtandgrypende tuſſchen nabuurige Staaten, afleggen en bedagt zyn om gelykerhand, haare Regten, Vrydommen, als Menſchen en Afſtammelingen der *Britten* te handhaaven. Men onderzogt, met een beevend hart, den hachlyken ſtaat, waar in zich de Volkplantingen bevonden, de gevaaren, die dezelve over 't hoofd hingen, en werd te raade allen in- en uitvoer tuſſchen *Engeland* en *America* te doen ophouden; om geen der Goederen, aan de nieuwe Belastingen, zo willekeurig opgelegd, onderworpen, te gebruiken. Zy maakten ſchikkingen ten onderlingen beste, die den geest van Vryheid en algemeen Belang ademden, en gingen zekere Verbintenisſen aan, die ten grondſlage ſtrekten van een volgenden vaster Band. De Verzoekſchriften daar vervaardigd, de Redevoeringen daar opgeſteld, zullen voor volgende Geſlachten duurzaame blyken opleveren van hun welberaaden Ernst, bedaarde Kloekmoedigheid, en onverdoofbaare Vryheidsmin. (*)

In

(*) *Concise History of the Origin and Progreſs of the preſent unhappy Diſputes between Great Britain, and the American Colonies. In the Univerſal Magaz.* Chap. XXIX.

In de *Nieuwe Wereld* ſchreeuwde men van Dwinglandy; aan het *Engelſche Hof* en in het *Parlement* van Opſtand; hier beriep men zich op de Regten van Natuur en Volk, daar ſprak men met een Gezagsbetoon, 't geen men voor hadt te misbruiken. Aan wederzyden ſchoot men de wapens aan; tusſchen het Moederland en de Volkplantingen begon een Oorlog, die veelen als van weinig beduidenis beſchouwden, en rekenden, dat, binnen het beſtek van eenige Maanden, ten voordeele van *Engeland* zou uitloopen; doch anderen zagen het ſtuk als van grooter naaſleep aan, en ſpelden een langen, hardnekkigen Kryg, die geſchaapen ſtondt een tegenovergeſtelden uitſlag te zullen hebben. Zy herinnerden zich den betoonden Moed, de onbezweeke Standvastigheid der *Vereenigde Nederlanden*, die zich een tachtigjaarigen Kryg getroosteden, om het dierbaar Vryheidspand te verwerven, en zich aan *Spanjes Dwinglandy* te onttrekken. De uitſlag heeft het zegel der waarheid aan dit laatſte gehangen; en hoe veel verſchils, in zommige opzigten, 'er ook plaats hebbe tusſchen het afwerpen der *Britſche Overheerſchinge* en ons verzetten tegen PHILIPS, de *Noord Americaanen* ſtelden 'er hunne eer in om de voetſtappen der *Nederlanderen* te drukken; en, zonder vooringenomenheid, mogen wy zeggen, dat de Oorlog, door de *Noord Americaanen* tegen *Groot Brittanje* gevoerd, zo billyk is in den oorſprong als de onze tegen *Spanje*.

I. BOEK.

Alles ſchikt zich tot een Oorlog tusſchen *Engeland* en *Noord America*.

Zulk

I. BOEK.

Uitwerkzels van deezen Volkstwist by andere Mogenheden.

Zulk een nieuw verſchynzel in de Staatkundige Wereld, kon niet anders dan veel om- en opziens baaren. Van den kant der Natuurwet en der Menschlykheid beſchouwd, was het zeker redelyk de hulpryke hand te bieden aan drie Millioenen Natuurgenooten, tegen een Ryk, 't welk, de heiligſte Regten des Menschdoms met eenen heerschzugtigen voet vertradt, de banden van goede Trouw en Vriendſchap aan ſtarden rukte. Maar, wie weet niet hoe weinig, in de ſchaal der Staatkunde, deeze gewigten veel al te beduiden hebben, als 'er geene andere bykomen om die aan de zyde des Regts te doen overſlaan? Gelukkig wanneer het Belang der Mogenheden daar mede zamenſtemt; en dit, zo min als de aart der zaake, liet haar toe de *Noord Americaanen* als Wederſpannelingen te beſchouwen en te behandelen; gelyk *Groot Brittanje* deedt en wenschte dat anderen zouden doen.

Twee zaaken kwamen hier boven al in aanmerking. De betrekking waar in *Groot Brittanje* ſtondt tot de overige Mogenheden van *Europa*; en het vooruitzigt op den Handel met de *Noord Americaanen*, die de Vryheid verwervende, de lang verveeld hebbende Handelboeijen zouden afſchudden, en de daar van ontſlaage handen minzaamst toereiken aan Volken, die zich hunner aangetrokken, en tot dit vuurig begeerd ontſlag het hunne toegebragt hadden. Handelbelang was hier de grootſte dryfveer,

en

en moest op onzen Handeldryvenden Staat het kragtigst werken.

De Trots en Heerschzugt van *Groot Brittanje*, liep te zeer in 't ooge, om andere Mogenheden, by het ontstaan van deezen Volkstwist, niet met dubbele omzigtigheid te vervullen. Een schrikbaarend uitzigt deedt zich op, wanneer het dit Ryk gelukte de *Noord Americaansche Volkplantingen*, naar wensch, tot een volstrekten staat van Afhanglykheid te vernederen; zo dat het kruipende de gevorderde schattingen, naar gelang der behoefte van het Moederland opbragt; en het vermogen van 't zelve tegen zyne Staatkundige vyanden een sterker steun gaf dan ooit voorheen: terwyl, by eene meerdere bevolking van *America*, die steun toeneemende, het te dugten stondt, dat de grootste Ryken van *Europa* zich de Wet zouden moeten laaten voorschryven van de Opperheerscheresse *Groot Brittanje*. Alle evenwigt van Staatkunde, reeds Eeuwen lang gehouden, zou daar door verlooren raaken. De Hoven van *Bourbon* konden, inzonderheid, zulk een vermeerdering van aanzien en magt der *Britsche Kroone*, geenzins dulden: veel eer was het tydperk gebooren, waar in zy bedagt behoorden te weezen om dat aanzien, die magt, te verminderen: althans te beletten, dat zy geen vermogen kreeg, groot genoeg om onderstand te verleenen aan Mogenheden, die of te Lande hun konden ontrusten, of ter Zee hun Koophandel en Scheepvaard stremmen, en

Het gevaar van *Engeland* by-stand te bieden.

I. BOEK.

met een overmagt te water hunne buitenlandſche Bezittingen vermeesteren. Niets was blykbaarder dan dat Ryken, wier Staatkundig Belang de verzwakking van *Engeland*, vorderde, geenzins met een gunſtig oog konden nederzien op Mogenheden, die op eenigerlei wyze de oogmerken van *Engeland* begunſtigden, en het belang diens Ryks onderſteunden, door, ten voordeele van 't zelve, zich in de gereezene *Americaanſche* onlusten te ſteeken.

Hoe duister het ook, als nog met den ſluier des tyds bewonden, mogt weezen, welk een keer de zaak der *Noord Americaanen* zou neemen, het was voor den minst ſcherpzienden blykbaar, dat, ſlaagden zy in de ondernomene afwerping van het *Groot Brittannisch Dwangjuk*, bereikten zy hun oogmerk om een Onafhanglyken Staat te vormen, vonden zy, onder den rang der Mogenheden verheven, zich geregtigd om Verbonden met andere Volken aan te gaan en een vryen Handel de Wereld door te dryven, zodanige Ryken, die *Groot Brittanje* onderſteund hadden, om deeze grootſche ontwerpen, waare het mogelyk, te verydelen, zouden uitgeſlooten zyn van de voordeelen, welke men zich uit een vaard op dat gedeelte der *Nieuwe Wereld* mogt belooven, of ten minſten verſtooken weezen van den kans om uitſluitende voorwaarden van het Nieuwe Gemeenebest te kunnen bedingen; het bykans ongetwyfeld lot der Volken, die zich de vriendſchap der *Noord Americaanen* meest waardig gemaakt,

maakt, en ten hunnen opzigte de grootſte Staatkundige verdienſten hadden; aan deezer zyde moest de balans van *Europa* zo overſlaan, als in 't andere geval aan die van *Engeland*. De *Noord Americaanen* voor *Rebellen* te verklaaren, en hun als zodanig te behandelen, was even 't zelfde als zich, zo 't Krygslot ten hunnen voordeele wende, te verſteeken van een Handeltak, welks gouden vrugten door *Engeland* zo lang ingeoogst, dan in den ſchoot zouden vallen van Nabuuren, wier beſcheidener en Staatkundiger gedrag, hun regt gaf op dit voordeel.

Was het de zaak van ons Handeldryvend en daar door beſtaand Gemeenebest, het ſtuk uit dit dubbel gezigtpunt beſchouwd zynde, met *Groot Brittanje* de *Noord Americaanſche* Volkplantingen als Oproerig en Wederſpannig aan te merken? nevens dat Ryk, te hunner onderwerping en onderdrukking, aan te ſpannen? openlyk party te kiezen in eenen verderflyken Oorlog, die, wanneer dezelve eindigde met de Onafhanglykheid van *Noord America*, ons zou ontzetten van alle Handelvoordeelen met een nieuwe Mogenheid, welke wy, in zekeren zin, onze Zuster zouden mogen noemen? Zulks was dwaas en onverſchoonelyk ontſtaatkundig geweest en nog te dwaazer, nog te onſtaatkundiger, als men bedenkt, ten wiens gevalle men die opoffering van Vrede en Handelbelangen zou gedaan hebben, ten gevalle van *Groot Brittanje*. Wie de Geſchiedenisſen onzes Lands met geen

Overweegingen van 't geen, in dit geval den *vereenigde Nederlanden* te doen ſtondt.

I. BOEK.

vlugtig of door vooroordeelen beneveld oog geleezen hadt, wist hoe dit Ryk, van de dagen van ELIZABETH af, tot op deezen tyd toe, met de ſnoodſte ondankbaarheid onze hulpverleeningen beloond, en ten ſpeelbal gemaakt hadt van haare vermeende Oppermogenheid, wier Bondgenootſchap ons Vaderland, op bykans onnoemelyke tonnen ſchats te ſtaan kwam. (*)

Het ontbrak, nogtans, in de *Vereenigde Gewesten*, niet aan Lieden, die dit ſtuk geheel anders inzagen, en tot de *Engelſche Party* overhellende, ja, daar aan vastgeſnoerd, zich gereed en geneegen toonden, deeze te onderſchraagen. Van hier tweeſpalt in den Lande; van hier het belemmeren en verhinderen der beſte maatregelen; dit alles zal zich in het verder opmaaken van ons Tafereel ontwikkelen. Wy keurden het noodig dus veel aan te ſtippen van de beginzelen der *Engelſche* en *Americaanſche Onlusten*, de vonken van eenen Oor-

(*) Die zwarte lyst op te maken, is hier onze zaak niet: Men vindt dezelve dikwyls en bovenal in de *Conſiderations Impartiales ſur la Guerre entre la Grande Bretagne & les Provinces Unies des Païs-Bas*, agter een ſtukie getyteld, *Eſſai ſur un Code Maritime General Europeen*, te *Leipzig* in den Jaare 1782 uitgegeeven en dat zelve Jaar vertaald onder den tytel *Beknopte Historie der Nederlanden, met betrekking tot het nabuurig Engeland, bevattende het gedrag der Britten ten opzigte der Republiek, van de vroegſte tyden af tot heden toe.* CANDIDUS heeft dezelve ook ten toon gehangen in het III. Deel zyner *Brieven* bl. 80–84. Men ſlaa die bladzyden open, en zonder verbaasdheid zal men het boekdeel niet uit de hand leggen.

Oorlog, die een Tydperk oplevert in 's Lands Geſchiedenisſen, welks gelyk niet gevonden wordt in de Jaarboeken onzes Vaderlands, hoe vol anders van vreemden lotwisſel. Dan, niet alleen ten oogmerk hebbende dien Oorlog met *Engeland* te ſchetzen; maar teffens de Lotgevallen van ons Vaderland, omtrent, in, en na dat Tydperk in een Uitvoerig Tafereel te brengen, zal deeze Oorlog, in het eerst, ſteeds op den voorgrond komen.

1775. *Frankryk* en *Spanje* trekken zich deezen Volkstwist aan.

Niets was oogſchynlyker, dan dat, in deezen ontſtaanen Volkstwist, andere Mogenheden niet zouden ſtil zitten. Het draalen der Zendinge eens *Franſchen Afgezants* na het *Groot-Brittanniſche Hof*, was voor 't zelve een kwaadſpellend teken; en dat de *Americaanen* de gunst van *Frankryk* zogten uittelokken, door dat Ryk de eerſte blyken huns van den voorigen band ontſlaakten Handels te zenden, bleek uit een Schip, met Tabak gelaaden, uit de *Virginiën* geſtevend, en te *Duinkerken* geland, 't geen welhaast van een grooter aantal ſtondt gevolgd te worden. De Krygstoerustingen in *Frankryk* en in *Spanje*, kundigden, openbaarder dan het druk zenden en wederzenden van Postboden tusſchen deeze Hoven, aan, dat 'er iets gewigtigs in til was. *Engelands* aandagt ſtaarde zo onwrikbaar op *America*, dat dezelve deeze Wapening dier Mogenheden niet ſcheen te bemerken, of te rekenen, en althans, ten opzigte van *Spanje*, zich ligt liet gerust ſtellen.

I. BOEK. 1775.

Dit Ryk, maar al te wel verzekerd van den zwakken ſtaat waarin het Zeeweezen van dit eertyds op den Oceaan zo gedugt Gemeenebest, door een onverantwoordelyk verzuim, zich bevondt — een ſtaat zo zwak, dat de naam van Zeemogenheid, voorheen dit Gemeenebest met allen regt toekomende, in een blooten Tytel dreigde te veranderen; en daarenboven gerust op eenen Aanhang hier te Lande, die 't herſtel der Zeemagt zou dwarsboomen, en de grootheid van *Engeland* op de puinhoopen van het vernederd Gemeenebest zoeken op te bouwen, ſteeds op een toen noodlooze en ſchadelyke vermeerdering van Landmagt aandringende, om die der Zeemagt te wederhouden (*), verzogt, dat de Uitvoer van Oorlogsbehoeften uit het Gemeenebest zou verboden worden, en mogt zich belooven hier een toeſtemmend antwoord te zullen bekomen. —— Onzydigheid, volſtrekte Onzydigheid, in deezen Volkstwist toen in agt te neemen, was de zaak der *Verenigde*

Onzydigheid, het belang van dit Gemeenebest.

Verbod des Uitvoers van Krygsbehoeften.

(*) Men zie, ten bewyze hier van, de Beſluiten, uitgebragt op eene Petitie van den Jaare 1771, *N. Nederl. Jaarb.* 1775. bl. 837, enz.; als mede, bl. 1229, enz. Deeze toeleg ontdekte zich reeds duidelyk in den Jaare 1773. Zie het *Advis* over de *Augmentatie der Land- en Zeemagt*, 2 Sept. 1773, door Jonkheer J. D. V. D. CAPELLEN, in het Werk getyteld: *Jonkheer* JOHAN DERK VAN DER CAPELLEN, *Regent*, bl. 1. Als mede FR. A. V. D. KEMP, *Historie der Admisſie* van Jr. J. D. V. D. CAPELLEN TOT DEN POL, bl. 87.

eenigde Gewesten, en, behoudens deeze, konden zy dit verzoek inwilligen. Weshalven 'er ook een zesmaandig Verbod van dien Uitvoer door de Staaten gegeeven werd, of het moest geſchieden met weeten en toeſtemming der Admiraliteiten, onder welke de inlaading voorviel, op ſtraffe van Verbeurtverklaaring en duizend Guldens boete voor den Schipper (*). De Volkplantingen konden dit Verbod niet aanſtootelyk vinden, dewyl dit Gemeenebest, als eene Onzydige Mogenheid, geene *Contrabande* aan de Vyanden van eene Mogenheid, met het zelve niet in Oorlog, mogt toezenden. *Engeland* moest het aanzien als een bewys, dat men geen oogmerk hadt om de Volkplantingen in den twist tegen het Moederland te ondersteunen

I. BOEK. 1775.

Deeze twist nam een langs hoe gedugter gelaad aan; naardemaal de Volkplanters, door eene eenſtemmigheid in beſluiten, en daar op pasſende eensgezindheid in daaden, toonden alles te zullen opzetten voor de aangetaſte Vryheid, welker verdeediging zy wakker behartigden, met een vertrouwen op 's Hemels byſtand; waarom zy in hunne Vaandels en Standaarden het meldenswaardig Opſchrift plaatſten; QUI TRANSTULIT SUSTINET: dat is; DIE ONS HEEFT OVERGEBRAGT, BESCHERMT ONS.

't Gedrag der *Noord-Americaanen*.

— De

(*) *Nieuwe Nederl. Jaarboeken*, 1775. bl. 198. 826.

I. BOEK. 1775. —— De overſcheeping van *Fransch Krygsvolk*, na *St. Domingo*, *Martinique*, en *Guadeloupe*; gaf hun alle hoop van veelvermogenden byſtand dier Kroone; en *Engeland* alle rede van vrees, dat deeze een paarel van groote waarde ten zynen nadeele zou zoeken te bekomen; weshalven het *Engelsch Staatsbeſtuur* alles te werk ſtelde ter wervinge van *Duitſche Troepen*, om dit af te weeren, en de Volkplantingen door vreemd Krygsvolk te onder te brengen.

Hooge Watervloed in Slachtmaand.

Groote kommer ging reeds veelen onzer Landsgenooten aan, die *Engelands* Koophandel, Handwerken, en Landbouw, te gader zagen kwynen, en dat de Schulden van dat Ryk, aan 't welk zy onnoemelyke Schatten hadden opgeſchooten, door eenen kostbaaren Buitenlandſchen Kryg op eene ontzettende wyze vermeerderden. —— Dan een veel algemeener verdervend lot dreigde deeze Gewesten, eer dit Jaar ten einde liep. Op den vyftienden van Slachtmaand ſtondt het aanzienlykst deel deezes Lands veeg, door geweldige Stormwinden, die, onder een akelig Onweêr van Donder en Blixem, de woedende Zee aanſtuwden, over Dyken en Dammen heen joeg, onze Sluizen dreigden te doen ſpringen, alle menſchlyke voorzorg te verydelen, en verſcheide onzer Gewesten met de baare Zee te vereénigen. GOD wendde genadig het naakend gevaar af, en een blyde dag brak aan naa den kommervolſten nagt, die, be-

behalven de ſchaden aan Dyken en Waterweeringen toegebragt, te Lande veel Vee vernield, veel Koopmanſchappen bedorven, en op Zee eene menigte van Schepen deerlyk gehavend, op ſtrand gezet, of in de diepte bedolven hadt (*). I. BOEK. 1775.

Eeuwfeest van Leydens Hoogeſchool.

Wy mogen niet vergeeten hier op te tekenen hoe, in dit Jaar, *Leydens Hoogeſchool* haar Tweede Eeuwfeest beleefde, en met veel Staatlykheids en Vreugde vierde. De Staaten van *Holland* vergunden, om de Onkosten, tot de luisterryke Viering van dit Tweehonderdjaarig Jubelfeest goed te maaken, tien duizend Guldens; deels beſteed tot ſlaan van Gouden en Zilveren Gedenkpenningen deezer heuchlyke Gebeurtenisſe. Zyne Hoogheid veréerde 't zelve met zyne tegenwoordigheid. De Hoogleeraar HIERONYMUS DAVID GAUBIUS deedt eene Redenvoering *Over de wonderbaare blyken van* GODS *Voorzienigheid in het ſtigten, beſchermen en luisterryk maaken van 's Lands Hoogeſchool te Leyden.* Naa hem ſteeg de Hoogleeraar ADRIAAN VAN ROIJEN ten Kansſel, in een keurlyk La-

(*) Onder de veelvuldige Verhaalen deezer aanmerkelyke Gebeurtenisſe voor ons Vaderland, munten uit, en verdienen door de Naakomelingſchap geleezen te worden, *Hiſtoriſch Verhaal der Overſtroomingen in de Nederlanden, byzonder op den 14 en 15 van Slachtmaand des Jaars* 1775; en J. H. HERING, *Beſpiegelingen over Neêrlands Waternood, tuſſchen den* 14 *en* 15 *Nov.* 1775, *met de Bylagen.* Zie ook de *Neêrl. Jaarboeken*, 1775, bl. 1372.

I. BOEK. 1775. *Latynsch* Gedicht, den roem vermeldende der voornaamſte Hoogleeraaren in de Genees-, Heel-, Schei- en Kruidkunde, die deeze Hoogeſchool vercierd hadden. —— Om dit Feest te meer heerlykheids by te zetten, was vastgeſteld, dat vier Studenten, die, den loop hunner Academiſche Oefeningen volbragt hebbende, na de Eer van het Meesterſchap, ieder in de Weetenſchap, waarop hy zich bevlytigd hadt, ſtonden, naar de wyze der Voorouderen, dat is, met de *Kap*, zouden bevorderd worden; eene Plegtigheid, zints den Jaare MDCCXXXV, niet verrigt. In de Regtsgeleerdheid genooten de Heeren PIETER BRANTSMA en WILLEM CAREL VOSMAER; in de Geneeskunde RUDOLF FORSTEN; en in de Wysbegeerte ANTONY VAN DER HEIM, die Eere; in de Godgeleerdheid zou ook een Student op die wyze zyne bevordering bekomen hebben; doch door een tusſchenkomend beletzel was hy hier in verhinderd geworden (*).

De *Maatſchappy der Nederlandſche Letterkunde* te *Leyden*, in hooge Beſcherming genomen.

De *Maatſchappy der Nederlandſche Letterkunde*, te *Leyden*, reeds vóór eenige jaaren opgerigt, blyken van onvermoeiden yver in den opbouw en uitbreiding der *Nederlandſche* Taalkunde, Dichtkunst, Welſpreekenheid, Oudheid- en Geſchiedkunde, gegeeven, en daar door aan de opgevatte verwagting voldaan hebbende, nam

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1775. bl. 63. 199. 1435.

nam de Erfſtadhouder, ingevolge van een hem voorheen gedaan Verzoek, dit Jaar, den Tytel van *Beſchermer* aan, en werd, op een ingeleverd en door de Regeering van *Leyden* onderſteund Verzoekſchrift, ter Staatsvergadering van *Holland*, deeze Maatſchappy goedgekeurd, en het door haar aangenomen Zegel ſtaatlyk bekragtigd (*).

De Haringvangst begunſtigd.

's Lands Vaderen een oog van oplettenheid gevestigd houdende op de bronnen van 's Volks Welvaaren, en geene middelen verzuimende welke konden dienen om derzelver verloop of uitdrooging te voorkomen, werden te raade, de Haring-viſchery, waarin onze Landsgenooten, wat het kaaken en zouten betreft, alle andere Volken op een grooten afſtand agter zich laaten, aan te moedigen, door eene belooning van vyfhonderd Guldens te verleenen aan ieder Schip 't welk dit Jaar ter Haring-vaard en Haring-vangst werd uitgerust. Deeze, gevoegd by eene vry gezegende Vangst, beurde den moed der Reederen, door in voorige Jaaren geledene ſchade, bykans geheel neder geſlaagen, weder op (†).

Verloop der Zaaken op *Suriname*.

Hoewel de Vaard op *Suriname* zeer ſterk was, en de t'huisvragten van Koffy, Zuiker, Cacao en Katoen, in dit Jaar, de Som

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1775, bl. 900. 915. *Werken van de Maatſchappy der Nederlandſche Letterkunde. Voorberigten van het Eerſte en Derde Deel.*

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1775, bl. 757. 1430.

I. BOEK. 1775.

Som van *f* 1416250-:-: beliepen, 't geen het belang dier Volkplantinge voor de Scheepvaard, om van andere belangen niet te ſpreeken; ten volſten uitwyst, bevondt zich dezelve in zeer hachlyke omſtandigheden. De hooge Pryzen der Gewasſen, in vroegere Jaaren, hadden een groote drift verwekt om Plantadiën aldaar, en Aandeelen in de Geldbeleeningen op dezelve te hebben, even of de Pryzen nooit zouden daalen, 't geen zy egter, uit hoofde van deeze veelvuldige Onderneemingen, zelve natuurlyk moesten doen: dit het gevolg zynde, vonden zich de Geldopneemers buiten ſtaat om de hooge Intresſen te betaalen; eenigen geraakten hier door, anderen door eene overdaadige Leevenswyze, onvermogend tot het voldoen hunner Schulden; het Vertrouwen kreeg een krak, de Pryzen der Plantadiën en der Schuldbrieven namen geweldig af, en zy, die, voor veel Gelds, van anderen opgenomen, Plantadiën gekogt, van Slaaven, en verdere Noodwendigheden, voorzien hadden, konden het ondernomen werk niet aan den gang houden. Veel ongeregeldheids en onregts werd 'er omtrent die Geldopneemingen, en het zenden der Gewasſen, uit welker Verkoop de Intrest-gelden moesten komen, gepleegd (*).

De

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1775, bl. 1432.

De Binnenlandſche Rust liep, op het Eiland *Walcheren*, groot gevaar van ſtoorenis. De Boeren hadden, ter gelegenheid eener nieuw ingevoerde Belasting op de Landeryen, argwaan en misnoegen opgevat tegen den Inſpecteur van, en Opper-Commis des Eilands, JAN DINGMANS, en diens Zoon ABRAHAM DINGMANS, Commis der *Watering* en van de *Vyf Ambagten*. De Staaten van *Zeeland* lieten eene Waarſchouwing uitgaan tegen het verſpreiden van oproerige Geſchriften, ſtrekkende om gemelde Amptenaaren in veragting te brengen, als Lieden, die zich aan zulk een wangedrag hadden ſchuldig gemaakt, waar door zy de Bedieningen, welke zy bekleedden, onwaardig zouden weezen, gepaard met verregaande bedreigingen; neemende, ſtaande het onderzoek der zaake, of wanneer de onſchuld der bovengenoemde Perſoonen bleek, Hun, derzelver Familiën en Bezittingen, in hunne beſcherming, onder bepaalde ſtraffen, der geenen, die, met woorden of werken, eenig letzel of hindernis deezen Amptenaaren aandeeden. Die Waarſchuwing, wel verre van de gewenschte rust te bevorderen, werd te *West-Kapelle* afgeſcheurd, en naast de overblyfzels een naamloos Geſchrift geplakt, opgevuld met nieuwe bedreigingen tegen dien Vader en Zoon, en zeer oproerige uitdrukkingen, tot veragting der Plakaaten: eene nadere Waarſchouwing was 'er het gevolg van. Dan, de vrees voor op-

I. BOEK. 1775.

Oproer op *Walcheren*.

I. BOEK. 1775. oproerigheid en daadlyke onderneemingen, bewoog de Staaten ſterker middelen by de hand te neemen. De Bezettingen van *Vliſſingen* en *Veere* ontvingen de noodige Bevelen en Lastbrieven om honderd vyftig Man na de Stede *West Kapelle* te zenden, 't geen geſchiedde. Zyne Hoogheid benoemde den Heer Generaal Major DOPFF, om over het Krygsvolk, binnen den Eilande *Walcheren*, het bevel te voeren. De Staaten lieten hierop eene Waarſchuwing aankundigen tot voldoening der Staat- en Dyk-lasten, met de daar bygevoegde Verhooging. De oproerige gemoederen kwamen tot bedaaren, waaraan niet weinig toebragt het overlyden van den Heer JAN DINGMANS, die, egter, vóór zyn dood, vermoedelyk, zo niet zeker, een gevolg van ſchrik en ontzetting, wegens deeze oproeren, zich in de volle Vergadering der Staaten volkomen gezuiverd hadt. De Generaal Major DOPFF, werd van zyn post, als Bevelhebber des Krygsvolks op *Walcheren*, ontſlaagen; en zyne Hoogheid plegtig by eenen Brieve bedankt voor de zorg en yver in het bevorderen en uitvoeren der genomene maatregelen, om eene Beweeging, die de onaangenaamſte gevolgen zou kunnen gehad hebben, in derzelver beginzelen te ſtuiten (*).

Het

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1775, bl. 224. 534, enz. 1335.

Het overvoeren van vreemd Krygsvolk na *America*, om de Volkplanters, die reeds hunne Havens voor den Vryen Handel met alle Volken hadden open gezet, te dwingen, bragt te wege dat *Frankryk* en *Spanje* niet langer zweegen; doch openlyk verklaarden zulks met geene onverschillige oogen te zullen aanschouwen. —— Koninglyke Afgevaardigden by het *Algemeen Congres* werkten vrugtloos aan een Vergelyk; door vermomde Heerschzugt liet het zich niet beleezen. Het wreed en willekeurig Verbod, niet alleen van allen Koophandel, maar ook van allen Ommegang met de *Wederspannige Volkplantingen*, werd afgevaardigd door een Raad, waarin Verwoedheid voorzat. —— Gelyk de *Americaanen* zich niet door List hadden laaten verkloeken, zo namen zy ook maatregelen om zich tegen Geweld te verzetten, vermeerderden hun Landmagt, en waren gelukkig genoeg om eenige *Engelsche* Schepen, met Kruid en ander Oorlogstuig gelaaden, te vermeesteren.

De *Noord-Americaanen* rusten zich meer en meer ten Oorlog toe.

By het Dorp *Lexington*, vyftien mylen van *Boston*, viel de eerste Vyandlyke daad voor: een handvol *Americaansch* Krygsvolk, daar liggende, verzette zich, met de Landlieden, uit zelfverdediging, tegen de *Engelschen*, die opkwamen om eene menigte Krygs- en andere Behoeftens in die Streek te vernielen. Deeze Gebeurtenis, voorgevallen op den negentienden van Grasmaand, MDCCLV, was het begin eens Oorlogs tusschen de *Engelschen*, en

Begin der openbaare Vyandlykheden.

„ een

I. „ een Volk, dat," gelyk de Heer JONA-
BOEK. THAN TRUMBULL het zeer wel be-
——— ſchryft, „ eerder dien moed bezat, wel-
1775. „ ke durft onderneemen, en die volſtan-
„ digheid, welke in gevaaren kan volhar-
„ den, dan de ondervinding die leert,
„ of de doordringenheid en voorzigtig-
„ heid, die in 't vervolgen van zo uitge-
„ ſtrekte en zwaare onderneemingen, de
„ goede uitkomst verzekeren; — een
„ Volk, zonder ondervinding van eene
„ onafhanglyke Regeering, en van den
„ Oorlog, onvoorzien zo van Officieren,
„ als van Soldaaten of Magazynen, om
„ zelfs één eenigen Veldtocht uit te
„ ſtaan tegen eene Natie, wiens naam het
„ hadt leeren eerbiedigen, aan wier
„ Krygsbende het van kindsbeen af hadt
„ toegeſchreeven de grootſte Kloekmoe-
„ digheid en Ervaarenis, en wier Scheeps-
„ magt in ieder gedeelte van de Wereld
„ zegepraalde. ——— Maar deeze verge-
„ lyking, hoe weinig in 't voordeel der
„ *Noord-Americaanen*, goldt niet by de
„ gemoederen waaruit de ontzaglyke zugt
„ tot Vryheid alle verbeelding en vrees
„ verbannen hadt (*)."

De Volkplantingen van *Nieuw-Engeland* beſlooten terſtond den Oorlog te onderneemen, wierven Krygsvolk, en voorzagen ze op eene regelmaatige wyze met Be-

(*) *Verzameling van Stukken, tot de XIII. Staaten van America betrekkelyk*, bl. 8.

Bevelhebberen, om de plaats te vullen der geenen, die zich, op 't eerſte alarm, by een vergaderd hadden op een ongeregelden voet. Gering was 't Krygsbeleid, maar onverbeeldlyk de Moed, betoond in een Gevegt tuſſchen zeshonderd Man, ſlegt verſchanst, en ſchaars voorzien, en twaalfhonderd *Britſche* Benden, onder den Generaal HOWE, die dus het dubbeld van hunne magt uitmaakte, en daarenboven het vuur van eene menigte Oorlogſchepen en Batteryen ter hunne baate hadden. Zy hielden onder hun Opperbevelhebber, den Generaal WARREN, post, en dwongen den Vyand te wyken, tot dat deeze, eene groote Verſterking gekreegen hebbende, het overſchot het Slagveld deedt ruimen, naa een zo hardnekkig Gevegt, dat byna de helft der Krygslieden, die aan wederzyden in den Stryd geweest waren, onder de Gewonden of Geſneuvelden geteld wierden. Dit, en het in brandſteeken van *Charles-Town*, vermeerderde de gereezene verbittering grootlyks; men zag de noodzaaklykheid om voor eigen beſcherming zorg te draagen.

I. BOEK. 1775.

Ten dien einde was 'er eene bezoldigde geregelde Krygsmagt, met bekwaame Bevelhebberen, noodig; onder deezen blonk de Generaal WASHINGTON uit, op hem waren aller oogen gevestigd, met Algemeene Stemmen werd hy opgeroepen tot verdeediging van zyn Vaderland, en aanvaardde, in Hooimaand des Jaars MDCCLXXV, het Opperbevel over de

I. BOEK. 1775.

Legermagten van *America*. Hy werd in de Legerplaats ontvangen met die hartverrukkende blydſchap, welke eene groote maate van verdienſten alleen kan inboezemen, naa dat hy op zyne reize uit *Virginia* derwaards, in alle Staaten, welke hy doortrok, die merktekens van Hoogagting en Eerbewys ontvangen hadt, welke zy oordeelden verſchuldigd te weezen aan den Man op wien geheel *Noord-America* de hoop van Behoudenis en Vryheid grondde.

Verſlag van den Generaal WASHINGTON.

Schoon WASHINGTON, in zyne Jeugd (*), (want wy mogen niet nalaaten, een Man, die zich zo beroemd gemaakt heeft, eenigermaate te kenſchetzen,) meer tot een ſtil Land- dan het woelig Krygs-leeven was opgevoed, en tot Landopzichter in *Virginia* aangeſteld, bragten de omſtandigheden zyns Vaderlands, door de *Franſchen* aangevallen, hem vroeg in de verpligting om het bevel te voeren over eenige Manſchap, tot beſcherming der Volkplantingen, waarin hy blyken van beleid en moed gaf; en zo veel verdienſten als Krygsman kreeg, dat hem het Bevelhebberſchap over de Krygsmagt in *Virginia* werd opgedraagen, waarvan hy, naa het aangaan eens aanzienlyken en ryken Huwelyks, afſtand deedt. Zints dien tyd diende hy den Staat zo volyverig als Raadsheer, als hy tot hiertoe werkzaam geweest was

(*) Hy werd den 22 van Sprokkelmaand, MDCCXXIII, gebooren.

Rein.e Vinkeles fculp. naar een Origineel Schildery, by den Wel Ed. Heer P. van Winter, Nlc.x.

was om denzelven als Krygsheld te ver- I.
deedigen. Wanneer hy, door de Verga- BOEK.
dering, overeenkomſtig met den algemee- ——
nen wensch des Volks, verkoozen werd 1775.
tot een der Afgevaardigden op het eerſte Algemeene Congres, tradt hy, met niet weinig tegenzins, weder op het werkzaam Tooneel des Leevens; en, alle omſtandigheden in aanmerking genomen zynde, mogen wy gelooven, dat geene beweegredenen, dan de zodanigen, als ontſtaan uit de belanglooſte Vaderlandsliefde, hem ooit zouden hebben kunnen overhaalen om de ſtreelende vermaaken des gerusten Huislyken Leevens, welke iemand kan genieten, en het groot genoegen, 't geen hy ſchiep in den Landbouw, en het verbeteren zyner wyduitgeſtrekte Bezittingen te verlaaten. Zyne Inkomſten werden op niets minder dan vierduizend Ponden Sterling geſchat. Naardemaal hy altoos weigerde eene bezolding in geld te ontvangen, voor zyne dienſten, den Lande beweezen, bepaalde het Congres geene wedde voor het bekleeden van den post des Opperbevelhebbers, alleen ontving hy weeklyks eenig geld tot vergoeding der onkosten van zyn open Tafel, en andere noodwendige Uitgaven.

Nooit was de *Americaanſche* Veldheer in *Europa* geweest, en hadt dus nimmer, in volle uitgeſtrektheid, gezien, wat tot den Krygsdienst behoort; nogthans liepen 'er verſcheide redenen zamen, om hem tot dien aanzienlyken Rang te verheffen De

I. BOEK. 1775. hoogagting, verworven door zyne braafheid en eerlykheid, zyne deelneeming in de zaak zyns Vaderlands, uit genegenheid en overtuiging, zyne gemaatigdheid in het Staatkundige, zyne eigene wyduitgeſtrekte Bezittingen, en beproefde bekwaamheden als Bevelhebber, deeden de keuze der *Americaanen* op hem vallen. Dat de Natuur hem beſchonken hadt met uitſteekende Krygsbekwaamheden, zullen zyne geſlaagenſte Vyanden hem niet betwisten; en, daar hy, reeds van zyne vroege Jeugd, gedreeven werd door eene ſterke zugt om zyn Vaderland in den Kryg te dienen, hadt hy deeze natuurlyke bekwaamheden grootlyks aangekweekt, door onvermoeiden vlyt, en het ſterk beöefenen der beste Schryveren, over de kunst des Oorlogs. En, waarlyk, wanneer wy in aanmerking neemen, dat hy, in den beginne, de Aanvoerder was van een hoop Menſchen, grootendeels ongewoon aan Krygstugt, en onervaaren in Oorlogsverrigtingen, eenigzins onbedwingbaar van aart, en die, ten besten genomen, den naam van vlug en goed Krygsvolk mogten draagen, nog nieuwlings op de rol der Soldaaten aangeſchreeven, ſlegt gekleed, en, ten allen tyde ſchaars voorzien van de noodige Krygsbehoeften; en dat hy, met zulk een Leger, den voortgang tegenſtondt van eene Krygsmagt van eenige duizenden wel afgerigte Krygslieden, overvloedig bezorgd van al het noodige, aangevoerd door dappere *Europiſche* Veld-

over

overſten, zal men WASHINGTON den Eernaam niet kunnen weigeren dat hy een der uitſteekendſte Veldheeren der Tegenwoordige Eeuwe geweest is; en die hem van naby kennen, bevestigen eenpaarig, dat zyn Zedelyk Character zo zeer uitmunt, dat niemand immer in één Perſoon de Deugden van een rechtſchaapen Wysgeer, met de bekwaamheden van een Veldheer, beter vereenigde (*). I. BOEK. 1775.

Wy mogen, dit weinige, wegens den aanvang des *Noord-Americaanſchen* Oorlogs, aangeſtipt hebbende, zonder buiten ons beſtek te treeden, ons niet inlaaten tot het vermelden der Krygs-verrigtingen die met den wisſelenden Oorlogskans vergezeld gingen; doch ſchrik en verbaasdheid verwekten in de over Zee gezondene Onderdrukkers van een Vryheidademend Volk (†).

Het berigt, door den Generaal BOURGOGNE, uit *Noord-America* overgebragt, wegens de onmogelykheid, om, zonder een onverwylden byſtand van Krygsvolk en Oorlogſchepen, de oogmerken der Heerschzugt, die eerst zo ligt bereikbaar ſcheenen, te volvoeren, baarde ontzetting, 1776. *Engelands* nader oogmerk om de *Noord-Americaanen* met geweld onder te brengen.

(*) Zie dit alles breeder in eene *Opgave der Levens- en Lotgevallen van* GEORGE WASHINGTON, in de *Algem. Vaderl. Letter-oeff.* VI. Deel, II. St. bl. 171, enz.

(†) Men vindt 'er een Verſlag van, in de *Verzameling van Stukken, tot de XIII. Staaten van America betrekkelyk*, bl. 14—22.

I. BOEK. 1776.

ting, en het beſluit, om, daar een aantal van zeventig Oorlogſchepen niet genoegzaam zou weezen ter Bezettinge van de wydſtrekkende *Noord-Americaanſche Kust* (*), de Wervingen van hun Buitenlandsch Krygsvolk met verdubbelden yver voort te zetten.

Engeland vordert de *Schotſche Brigade* van den Staat.

De gereede toeſtemming van 't Verzoek tot het Verbod des Uitvoers van Krygsbehoeften uit deeze Gewesten, de bewustheid hoe veelen hier na de *Engelſche* zyde overhelden, bewoog *Groot-Brittanje* om de *Schotſche Brigade* ook van onzen Staat terug te eiſchen, by monde van den Afgezant YORKE. De eisch vondt Voorſtanders, die denzelven, uit kragte van het Oude Bondgenootſchap, en andere zich naderhand ontdekkende redenen, wilden toeſtaan; doch onpartydiger oog zag geen de minſte verpligting hiertoe in de uitſtaande Verdraagen, en die daad aan voor eene ſchennis der aangenoomene Onzydigheid, van de ſchroomlykſte uitzigten wegens *Frankryks* regtmaatig misnoegen, daar op te wagten, en dat der *Americaanen*, wier lot wel nog onbeſlist was; doch die, zegepraalende in den aangevangen Oorlog, met alle reden, dit leenen der *Schotſche Brigade*, en het doen overgaan in 's Konings Dienst en Soldy, tot het ſtillen der Onlusten in de *Americaanſche Volk-*

plan-

(*) Langs den Zeekant niet minder dan 1500 Engelſche Mylen.

plantingen, den Staat euvel zouden geduid, I.
en met het verlies van Handelvoordeelen, BOEK.
duur betaald gezet hebben.

Doorzag iemand deeze gevolgen, hadt 1776.
iemand Vryheidsmin en Moeds genoeg om CAPELLENS taal te dier gelegenheid.
dezelve ombewimpeld voor te draagen,
't was de groote Staatsman JOHAN DERK VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL,
die, in de *Overysſelſche Raadsvergadering*,
een Schriftlyk Vertoog inleverde, 't geen
te veel gevolgs hadt om niet hoofdzaaklyk
gemeld te worden; 't liep uit op deezen
zin: „ Krygsvolk te geeven is hier Party
„ kiezen, dat gevaarlyke gevolgen naa
„ zich kan ſleepen. Onze vervalle Koop-
„ handel en Landbouw, is, zo herſtel-
„ baar, alleen te herſtellen door eene
„ ſtipte Onzydigheid in de Oneenigheden
„ van *Europa*. Wordt zyne *Groot-Brit-*
„ *tanniſche Majeſteit* hulpe aangeboden;
„ men zal 'er ook vinden die zulks den
„ *Americaanen* niet weigeren; en wy zul-
„ len ons inwikkelen in Onlusten met
„ een onzer magtigſte Nabuuren, die
„ door wederzydsch belang onze Natuur-
„ lyke Vriend is, en niet anders kan wen-
„ ſchen dan dat 'er ſteeds zulk eene On-
„ zydig en door den Koophandel bloeiend
„ Gemeenebest aanweezig zy. Het ge-
„ drag van *Engeland*, 't geen thans meer
„ dan ooit de Alleenheerſchappy ter Zee
„ oefent, is, ten onzen opzigte, verre
„ naa zo gunſtig niet, dat het ons daaraan
„ verpligtte. Onze Verbintenisſen met
„ het zelve, hebben ons eer nadeelen be-

I. „ rokkend, dan voordeelen geſchonken.
BOEK. „ De Handel-Verbintenisſen, van onzen
——— „ kant zo heilig onderhouden, worden
1776. „ ons ontzegd. Wanneer de regtmaatige
„ reden van klaagen weggeruimd, en de
„ onnoemelyke Schatten, welke aan onze
„ Kooplieden door die Verbondsſchennis
„ ontnomen zyn, terug gegeeven zyn,
„ dan zal het eerst tyd weezen om het
„ doen van ongehoudene dienſten in over-
„ weeginge te neemen. —— Ons Krygs-
„ volk zou gebruikt worden tot het dem-
„ pen van 't geen zommigen eene *Rebellie*
„ *der Colonisten in America* gelieven te
„ noemen. Dan, hiertoe zag ik liever
„ *Janiſſaaren*, dan Troepen van een
„ Vryen Staat, huuren. ——— Haatlyk is
„ die onnatuurlyke Broederkryg, daar
„ zelfs de Wilden, (zo men de Nieuws-
„ papieren geloof mag geeven,) zich niet
„ willen inmengen; haatlyker zou het zyn
„ dit een Volk te zien doen, dat zelf
„ *Slaaf* is geweest, den naam van *Rebellen*
„ ook gedraagen, en zich eindelyk vry-
„ gevogten heeft; maar allerhaatlykst
„ moet dit my voorkomen, die de *Ame-*
„ *ricaanen* eens ieders agting waardig oor-
„ deelt, en hun aanmerkt als braave Lieden,
„ die de Regten, welke zy als Menſchen,
„ niet van de Wetgeevende Magt van
„ *Engeland*, maar van GOD zelve hebben
„ ontvangen, op eene bezadigde, man-
„ moedige en Godvrugtige wyze verdee-
„ digen; op eene wyze, die te hoopen is
„ dat alle Volken, welken in hunne Voor-

„ reg-

„ regten mogten worden verkort, en tevens nog zo gelukkig zyn, van tot derzelver behoud of herwinning eenige poogingen te kunnen aanwenden, tot een opwekkend voorbeeld zal ſtrekken. — Ook vrees ik dat deeze Overgifte van Krygsvolk aanleiding zou kunnen geeven tot eene vermeerdering van Krygsvolk, van welke ik dagelyks vreemder word, naarmaate dat Gedrogt, de zogenaamde *Militaire Jurisdictie in Civile Zaaken en gemeene misdaaden*, de handhaaving des Regts ſtremt, en die in dit Gemeenebest niet behoorde genaamd te worden, meer velds wint, en ongevoelig meer en meer die weinige zwakke banden ontknoopt, waarmede het gewapende gedeelte onzer Natie met het ongewapende nog eenigzins is vereenigd, en welke het eerstgenoemde nog eenig gevoel van afhanglykheid van, en onderworpenheid aan zyne Burgerlyke Overheden kunnen doen behouden." — De ſtem deezes Mans, die het *zwygen* een Misdaad rekende, daar het *ſpreeken* een Pligt was, luidde, „ dat het „ belang van onze Republiek in 't algemeen, „ en van de Provincie *Overyſſel* in 't byzonder, de *Ceſſie* van deeze *Troupes* noch „ vorderende, noch toelaatende, en dezelve boven dien niet kunnende geſchieden, zonder eene hardigheid te doen „ aan Lieden, die ons nooit hebben misdaan, het Verzoek van zyne Majeſteit „ van *Groot-Brittanje* als nog niet behoort

I. BOEK. 1776.

I. BOEK. 1776.

„ te worden geaccordeerd. Binnen weinig „ weeken zag hy zich gerugſteund door „ het magtig *Amſterdam*; en deeze eisch hadt geen gevolg (*)."

Voordeelige Handel op *St. Euſtatius* en *Curacao*.

Hoe heilzaam de Onzydigheid aan deezen Staat was, bleek uit de ſterke en ryke winstgeevende Scheepvaart en Handel op *St. Euſtatius*, *Curacao*, en andere *West-Indiſche Volkplantingen*, die dagelyks toenam, en eene onverbeeldlyke hoogte beklom, ten ſpyt der *Engelſchen*, wier Handel, op die ſtreeken, door de hooge Verzekerings-penningen van vyf-en-dertig ten honderd, bezwaard werd. Veelen, die voorheen om Zeevaard en Handel, in die wydafgeleegene Gewesten niet dagten, namen 'er, om ſtryd, deel in, daar ſcheen een onledigbaare Goudmyn geopend.

Gebrek aan Scheepsvolk, door het overgaan in Engelſchen dienst.

Engeland gevoelde meer en meer het gebrek aan Matroozen, door den ſtandhoudenden en ernſtiger wordenden *Americaanſchen Oorlog*, en kwam tot het beſluit dat men de Koopvaardyſchepen met drie vier-

(*) Jr. J. D. V. D. CAPELLEN, *Regent*, bl. 5, waar men vervolgens aantreft hoe veel 'er te doen viel over dit Stuk; 't geen ook niet weinig Tegenſchryvers vondt; dan teffens den Edelen Opſteller gelegenheid gaf om zich des nader te verklaaren, in de Voorreden van R. PRICE's *Aanmerkingen over de Burgerlyke Vryheid*, door hem, ten dienſte zyner Landgenooten, vertaald. Deeze Voorreden is desgelyks te vinden in de *Bylaagen* tot *De Hiſtorie der Admiſſie in de Ridderſchap van Overyſſel*, *van* J. D. V. D. CAPELLEN, door F. A. VAN DER KEMP, bl. 195.

vierde gedeelte Vreemdelingen zou mogen bemannen. *Friezen*, *Groningers* en *Eilanders* verhuurden zich, tot groot nadeel onzer Zeevaard. De Schepen ter Walvisch-vangst, die, in 't vroege Voorjaar, ten zelfden tyde, veel volks noodig hebben, ondervonden dit by de uitrusting; ten nauwen noode, konden die Schepen, voor hoog hand- en maandgeld, derzelver beslag krygen. Men voorzag het dubbel nadeel, welk dit overgaan van bekwaame Zeelieden in vreemden dienst noodwendig naa zich moest sleepen, niet genoeg, of, zo men het voorzag, was de tyd om zulks van hooger hand te beletten, nog niet gebooren.

De Vyandlykheden tusschen *Spanje*, *Frankryk* en *Engeland* neemen eenen aanvang.

De Vyandlykheden van *Spanje* en *Frankryk* tegen *Engeland* namen eenen aanvang. De *Spaansche* Oorlogschepen en Krygslieden stevenden na de *West-Indiën*. Twee *Fransche Fregatten*, Krygsbehoeften na *America* voerende, door een *Engelsch Oorlogschip* aangetast, sloegen 't zelve af, en bragten hunne lading veilig ter bestemde plaatze; twee andere voerden een bemagtigde *Engelsche Oorlogssloep* na *Martinique*.

De *Noord-Americaanen* tragten een Handelgemeenschap met andere Volken aantegaan.

Behalven een *Americaansch* gewapend Fregat, te *Cadix* aangekomen, met Brieven van 't *Congres* voor 't Hof van *Madrid*, noodigde het, door de bezending eeniger Persoonen van aanzien, na *Frankryk*, *Spanje*, *Portugal*, en dit *Gemeenebest*, deeze Mogenheden tot Handelgemeenschap met de Volkplantingen. Alle vonden zy

zwaa-

I. BOEK. 1776.

zwaarigheid om 'er als nog in te treeden; *Frankryk* alleen ontving ze met open armen, en ging den Handel aan, die, binnen kort, zeer toenam. —— De welbe-

't Gelukt in *Frankryk.*

raadene Onzydigheid van *Neêrlands Staats-beſtuurderen*, en hunne verkleefdheid aan eensgemaakte en nog beſtaande Verbintenisſen, tusſchen *Engeland* en deezen Staat; wederhielden hun van het dryven eens Handels, welke daar mede ſtrydig geagt mogt worden. De *Engelſche Afgezant* vroeg, op een hoogen toon, byſtand van Volk en Schepen, doch zyn Verzoek werd met de overtuigendſte verontſchuldiging en de gegrondſte betooging van ongehoudenheid, afgeſlaagen; egter herhaalde men het Verbod van Uitvoer der Oorlogsbehoeften (*).

De te onderbrenging der *Noord-Americaanen* in *Engeland* beſlooten.

De groote *Engelſche* Bedryf-al ten Hove, Lord NORTH, dreef het beſluit door *om voortaan niets te ontzien, alles in het werk te ſtellen, te verdeedigen, en aan te tasten.* Hier op volgde eene ongehoorde ſterke presſing van Matroozen; het vreemde Zeevolk in dienst der *Engelſche Koopvaardy*, werd, onder belofte van eene aanzienlyke belooning, tot 's Konings dienst gelokt, om de gewapende Huurlingen over te voeren.

De *Noord-Amerikaanſche Staaten* verklaaren zich Onafhanglyk.

Het Congres, uit alle ſchroomlyke verſchynzelen, die zich opdeeden, geen ander beſluit kunnende maaken, dan dat het *Engel-*

(*) *N. Nederl. Jaarboeken*, 1776. bl. 363. 1133.

gelſche *Hof* eene volſlaagene Verovering bedoelde, en 'er geen hoop tot een redelyk Vergelyk overbleef, ſtelde vast zich vry te vegten of te ſterven, en verklaarde zich, op den vierden van Hooimaand, MDCCLXXVI, openlyk *Vry* en *Onafhangelyk*, *voor eeuwig*, alle Vereeniging met *Groot-Brittanje*, in hoedanigheid van Moederland, afzweerende. —— Een ſtap, gedaan in een allerhachlykſten toeſtand; daar de *Britſche Vloot* met een Leger van dertig duizend Man landde. Voorſlagen van Vergelyk werden 'er, nogthans gedaan, door Lord en Sir WILLIAM HOWE, Bevelhebbers van de *Britſche* Vloot en het Leger, onder de benaaming van *Zyner Majeſteits Commisſarisſen tot herſtel van den Vrede in de opgeſtaane Coloniën in Noord-America*. De beroemde Dr. FRANKLIN, nevens twee andere Heeren, werden door 't Congres benoemd, om met deezen Gelastigden des Konings te handelen. Doch het bleek, by den uitſlag, dat zy weinig meer magts hadden, dan om Vergiffenis te ſchenken van Misdaaden, waar aan de Volkplantingen zich niet ſchuldig kenden, en Beſcherming te verleenen voor hunne Perſoonen en Eigendommen, om welke te verdeedigen zy zich reeds bereid hadden. Dus werd deeze Onderhandeling afgebrooken, met geen ander gevolg, dan dat de *Noord-Americaanſche Volkplantingen* zich volkomener overtuigd vonden van den overmoed des Vyands, dien zy hunne vol-

I. BOEK. 1776.

ſtan-

I. BOEK. ſtandige aankleeving aan de zaak der Vryheid op het duidlykst toonden.

1776. De *Engelſchen*, en die hun aanhingen, hebben altoos beweerd, dat de Verklaaring van Onafhanglykheid, gevoegd by verſcheide omſtandigheden van het voorige gedrag der Volkplantingen, een beſlisſend bewys uitleverde van derzelver oorſpronglyke inzigten, en dat zy vooraf dit plan beraamd hadden. Doch zy verzekeren, dat hunne ſtandvastige wensch, tot dat de geduurige verongelykingen hun geprest hebben zich vry te verklaaren, en tot hunne Verbintenis met *Frankryk*, geweest is, voor Vrede en Vereeniging met *Groot-Brittanje*, boven alle Volken der Wereld (*).

Aanmerking hier over.

De *Vereenigde Staaten* vormen een nieuw Gemeenebest.

De Krygsverrigtingen namen op nieuw eenen aanvang; en de Veldtocht, met veel voordeels voor de *Engelſchen* begonnen, liep, in 't einde, hun tegen. Intusſchen was, naa de verklaarde Onafhanglykheid, de tyd voor de Volkplantingen gebooren, om zich met een naderen Band te verbinden, en, als een *Vereenigd Gemeenebest*, het getal der ontzaglyke Mogenheden, op den Aardbodem te vermeerderen. Verwonderlyk is het, en 't ſtrekt der Wysheid onzer Voorvaderen tot eere, dat dee-

(*) *Verzameling van Stukken, tot de XIII. Staaten van Noord-America betrekkelyk*, bl. 24. J. ADAMS, *Geſchiedenis van het Geſchil tuſſchen Groot-Brittanje en America.*

deeze Bewoonders van een ander Werelddeel, naa het verloop van omtrent twee Eeuwen, bykans in dezelfde maatregelen en ſchikkingen traden, als zy in het beraamen der *Utrechtſche Unie*; derwyze, dat eenigen aan de *Utrechtſche*, en anderen aan de *Americaanſche Unie* den voorrang toekennen (*). I. BOEK. 1776.

Ontwerp der Vereeniginge.

't Is onze zaak niet in een onderzoek van dien aart te treeden; doch wy deeden te kort aan de Geſchiedenis onzer dagen, als wy eene Gebeurtenis van dat aanbelang, de vorming van een *Nieuw Gemeenebest*, met geen byzonder Verſlag verwaardigden, en de Artykels opgaven van het eerſte Ontwerp der *Confederatie* en *Eeuwige Unie*, tusſchen de Staaten van *Nieuw Hampſhire*, — *Maſſachuſets-Baay*, — *Rhode-Eiland* en *Providence*, — *Connecticut*, — *Nieuw York*, — *Nieuw Jerſey*, — *Penſylvania*; — de Graafſchappen *Nieuw-Castle*, *Kent* en *Susſex*; — aan de Rivier *Delaware*, — *Maryland*, — *Virginie*, — *Noord-Carolina*, — *Zuid-Carolina* en *Georgie*, op 't Congres, te *Philadelphia*, den vierden van Wynmaand, MDCCLXXVI, voorgeſteld en getekend. De XVI. Artykelen waren van den volgenden inhoud.

„ I. De

(*) Zie PIETER PAULUS *Verklaaring der Unie van Utrecht*, III. Deel, bl. 253, en JUNIUS BRUTUS Voorreden voor de *Verzameling van Stukken, tot de XIII. Staaten van Noord-America betrekkelyk*; bl. 7.

F. BOEK. 1776.

„ I. De Dertien bovengemelde Staaten „ verbinden zich met elkander, onder den „ Tytel van *De Verëenigde Staaten van* „ *America*.

„ II. Zy ſluiten, ieder in zyn eigen „ naam, een wederzydsch Verdrag van „ Vereeniging en Vriendſchap, tot hunne „ gemeene Verdeediging, tot handhaaving „ hunner Vryheid, en tot hun algemeen „ en onderling Voordeel, zich verbinden- „ de, elkander by te ſtaan tegen allen ge- „ weld, 't welk allen, of één van hun, „ zou mogen dreigen, en te zamen alle de „ aanvallen af te weeren, die tegen allen „ of één van hun zou mogen gedaan wor- „ den, het zy uit hoofde van den Gods- „ dienst, de Souverainiteit, den Koop- „ handel, of eenig ander, hoe genaamd, „ voorwendzel.

„ III. Ieder Staat behoudt aan zichzel- „ ven alleen het uitſluitend Regt om zyne „ inwendige Regeering te beſtuuren, en „ Wetten te maaken, in alle gevallen, „ welke in de tegenwoordige Verbintenis „ niet ingeſlooten zyn, of dezelve op „ eenigerhande wyze kunnen benadeelen.

„ IV. Geen der Staaten zal voor zich, „ in 't byzonder, Gezantſchappen zenden „ of ontvangen, of eenige Onderhande- „ lingen beginnen, zich in eenige Verbin- „ tenisſen inwikkelen, Verbonden aangaan „ of Verdragen ſluiten, met eenig Ko- „ ning, Prins, of Mogenheid, hoe ge- „ naamd, zonder toeſtemming der Ver- „ eenigde Staaten in een Algemeen Con-

„ gres

„ gres vergaderd. — Niemand, eenige I.
„ Post onder 't Gezag der Vereenigde BOEK.
„ Staaten, of van één hunner bekleeden- ——
„ de, 't zy hy 'er eenig voordeel van 1776.
„ trekt, of dat het ſlegts een Post van
„ Eere is, zal eenig Geſchenk, Gunſtbe-
„ toon, Voorregt, of Officie, hoe ge-
„ naamd, van eenig Koning, Prins, of
„ vreemden Staat, mogen ontvangen. —
„ De Algemeene Vergadering der Vereenig-
„ de Staaten, of één derzelven, in 't byzon-
„ der, zal geen Brieven van Adel verleenen.

„ V. Twee of meer der gemelde Staa-
„ ten, zullen geene magt hebben om Ver-
„ bintenisſen aan te gaan, of een byzonder
„ Verdrag met elkander te ſluiten, buiten
„ de toeſtemming der Vereenigde Staaten,
„ in het Congres vergaderd, en zonder
„ dat het oogmerk en de duuring van die
„ byzondere overeenkomst, en de toe-
„ ſtemming, naauwkeurig zyn uitgedrukt.

„ VI. Geen Staat zal eenige Lasten op-
„ leggen of Schattingen heffen, die het
„ ſluiten van eenige Tractaaten, door de
„ Vergadering der Vereenigde Staaten met
„ eenige Koningen, Prinſen, of Mogenhe-
„ den, in het toekomende, rechtſtreeks, of
„ zydelings, zouden kunnen verhinderen.

„ VII. Geen der Staaten zal in 't by-
„ zonder eenige Oorlogſchepen mogen
„ houden, boven het getal, door de
„ Vergadering der Vereenigde Staaten
„ noodig geoordeeld tot verdediging van
„ elken byzonderen Staat en deszelfs Koop-
„ handel. In Vredes-tyd zullen door
„ geen der Staaten Krygsbenden op de

I. BOEK. 1776.

„ been gehouden worden, boven het be-
„ paalde getal, om de verſterkte Plaatzen
„ en Forten, tot verdeediging van dien
„ Staat, genoegzaam te bezetten. Maar
„ ieder Staat zal altoos eene welgeoefende
„ Land-militie hebben, wel gewapend en
„ uitgerust, en zorg draagen, om, in open-
„ baare Magazynen, een bekwaam getal
„ Veldſtukken en Tenten, met eene behoo-
„ relyke hoeveelheid van Wapentuig en an-
„ dere Oorlogsbehoeften, gereed te hebben.

„ VIII. Wanneer een der gezegde Staa-
„ ten Krygsvolk ter *Algemeene* Verdee-
„ diging zal op de been brengen, zullen
„ alle Officieren, van den Rang van Colo-
„ nel, en daar beneden, aangeſteld wor-
„ den door de Regeering van dien Staat,
„ of op zodanig eene wyze als die Staat
„ goed zal oordeelen die Benoemingen te
„ regelen, en, wanneer een Post in deeze
„ open valt, zal dezelve door dien Staat
„ vervuld worden.

„ IX. Alle Onkosten van Oorlog en
„ alle andere Uitgaven, welke, ter ge-
„ meene Verdeediginge, of, tot het Al-
„ gemeene Welzyn, gedaan, en door de
„ Vergadering der Vereenigde Staaten be-
„ volen worden, ſtaan ter betaalinge van
„ de Algemeene Theſaurie. —— Deeze
„ Theſaurie zal gevormd worden uit de
„ Opbrengingen van ieder der gemelde
„ Staaten, in evenredigheid van het getal
„ der Inwoonderen, van alle Sexe, Ou-
„ derdom of Rang, behalven de *Indiaa-*
„ *nen*, die, in ieder Staat, van Schattin-
„ gen bevryd zyn; en om de veelheid dier

„ Op-

„ Opbrenginge te bepaalen, zullen alle drie Jaaren de Inwoonders geteld, en in die telling zal het getal der Blanken onderscheiden worden; men zal deeze Beschryving aan de Vergadering der Vereenigde Staaten zenden. — De Schattingen, ter betaalinge van dit Aandeel geschikt, zullen opgelegd en geheeven worden in ieder Staat, onder het gezag, en op last van deszelfs Regeering, binnen den tyd, door de Vergadering der Vereenigde Staaten bepaald. I. BOEK. 1776.

„ X. Ieder der Staaten zal zich gedraagen naar het Besluit der Vergadering van de Vereenigde Staaten, in alle gevallen, en by deeze Verbintenis aan die Vergadering voorbehouden.

„ XI. Geen Staat zal zich in Oorlog inwikkelen buiten toestemming der Vereenigde Staaten, in een Congres vergaderd, dan wanneer 'er een daadlyke Inval van een Vyand plaats hebbe, of zekere Weetenschap van het voorneemen eener *Indiaanſche Natie*, en in dat geval alleen, wanneer de nood te dringend is om met andere Staaten raad te pleegen. — Geen byzondere Staat zal *Commissiën* verleenen aan eenige Schepen of Vaartuigen ten Oorlog, of eenige Brieven van *Marqué* en *Represaille*, tot naa eene Oorlogsverklaaring, door de Vergadering der Vereenigde Staaten gedaan; en dan zelfs zullen zy maar verleend worden tegen dat Ryk, of die Mogenheid, of de Onderdaanen van dat Ryk of Mogenheid, waar tegen

I. „ de Oorlog in diervoege verklaard is,
BOEK. „ en zullen deeze overeenkomſtig moeten
——— „ zyn met de bepaalingen, door de Ver-
1776. „ eenigde Staaten deswegen gemaakt.
„ XII. Ten einde het Algemeene Wel-
„ zyn der Vereenigde Staaten in agt te
„ neemen, en de Algemeene Zaaken te
„ beſtuuren, zal ieder Jaar, volgens de
„ wyze van kiezing, door de Regeering
„ van ieder Staat beraamd, een zeker ge-
„ tal Afgevaardigden gekoozen worden,
„ welke te *Philadelphia* zullen zitten tot
„ dat de Algemeene Vergadering der Ver-
„ eenigde Staaten dit anders zal goed vin-
„ den, en de eerſte Maandag van No-
„ vember, van ieder Jaar, zal tot deeze
„ Byeenkomst vastgeſteld zyn. ———
„ Elk der bovengemelde Staaten zal voor
„ zichzelven het regt behouden, om, ten
„ allen tyde van het Jaar, zyn Afgevaar-
„ digden, of één van hun, te herroepen,
„ en, in derzelver plaats, voor 't overi-
„ ge van 't Jaar, anderen te zenden; ook
„ zal ieder Staat, zyn Afgevaardigden, ge-
„ duurende den tyd der Algemeene Verga-
„ deringe, en zo lang zy Leden van den Raad
„ van Staate zyn, moeten onderhouden.
„ XIII. Elke Staat zal een Stem hebben
„ in de beſlisſing van alle Geſchillen in de
„ Algemeene Vergadering.
„ XIV. De Algemeene Vergadering der
„ Vereenigde Staaten zal het uitſluitend
„ Regt en alleen de Magt hebben om over
„ Vrede of Oorlog te beſluiten, behalven
„ in 't geval van Art. XI., om Regels vast
„ te ſtellen, volgens welken de Wettigheid

„ der

„ der Pryzen, door de Zee- of Land-troepen,
„ in dienst der Vereenigde Staaten gemaakt,
„ zal beſlist, en dezelven verdeeld zullen
„ worden; om Brieven van *Marqué* en
„ *Repreſaille* in Vredes-tyd te verleenen;
„ om Regtbanken aan te ſtellen, die van
„ Zee-rooveryen, en alle misdaaden, op
„ de hooge Zeeën begaan, kennis zullen
„ neemen, om Gerigtshoven van Appél
„ op te rigten, die, in gevalle van Pry-
„ zen, beſlisſend vonnis zullen ſtryken;
„ om Afgezanten te zenden en te ontvan-
„ gen; om Onderhandelingen, Verdra-
„ gen, en Verbintenisſen aan te gaan;
„ om alle Verſchillen, tegenwoordig
„ plaats hebbende, of die naderhand
„ mogten ontſtaan, tusſchen twee of meer
„ der bovengemelde Staaten, te beſlisſen,
„ het zy over de Grenzen, het Regtsge-
„ bied, of eenige andere oorzaak; om
„ Geld te ſlaan, en deszelfs gehalte en
„ waardy te bepaalen; de Maaten en Ge-
„ wigten door de gantſche uitgeſtrektheid
„ der Vereenigde Staaten vast te ſtellen,
„ den Koophandel te regelen, en over alle
„ zaaken te handelen met de *Indiaanen*,
„ die geen Leden van een der Staaten
„ zyn; de Posteryen van den eenen Staat
„ na den anderen, door 't geheel Gebied
„ der Staaten, op te regten en te rege-
„ len, en van de Brieven en Pakjes, met
„ de Post gezonden, het noodig Geld te
„ ontvangen, ter betaalinge der Onkosten
„ van de Posteryen; de Generaals en Of-
„ ficieren der Landtroepen, in dienst der

I. BOEK. 1776. „ Vereenigde Staaten, aan te ſtellen; „ Commisſien te geeven aan de andere „ Officieren dier Troepen, die, volgens „ Art. VIII., verkoozen zyn; alle Zee- „ Officieren in dienst der Staaten aan te „ ſtellen; alle noodige Schikkingen tot „ Beſtuur en Krygstugt dier Troepen te be- „ raamen; en, eindelyk, om hunne Krygs- „ verrigtingen te beſchikken.

„ De Algemeene Vergadering der Ver- „ eenigde Staaten zal gemagtigd zyn een „ Raad van Staate aan te ſtellen, en zoda- „ nige *Committées* en Beampten als zy noo- „ dig zullen oordeelen tot Beſtuur en Uit- „ voer der Algemeene Zaaken, onder „ hun gezag, terwyl zy zitten, en onder „ die van den Raad van Staate, wanneer „ zy geſcheiden zyn. Zy zullen tot Pre- „ ſident één hunner Leden verkiezen, en „ tot Secretaris, wien zy daar toe be- „ kwaam zullen oordeelen, en zy zullen „ zich mogen *adjourneeren*, tot welken tyd „ van 't Jaar, en welke plaats in de Ver- „ eenigde Staaten zy zullen goedvinden. „ Zy zullen het Regt en de Magt heb- „ ben tot het vaſtſtellen en bepaalen der „ noodige Sommen om geheeven te wor- „ den, gelyk ook tot de noodige Uitga- „ ven; om Geld op te neemen op 't *Cre- „ dit* der Vereenigde Staaten; Vlooten te „ bouwen en uit te rusten; het getal der „ Troepen, die op de been gebragt of „ gehouden moeten worden, te bepaalen; „ en, om, van ieder der Staaten, ter uit- „ maaking van dat Leger, een Aandeel

„ te

„ te eiſchen, geëvenredigd aan het getal I.
„ van deszelfs Blanke Inwoonderen. —— BOEK.
„ Deeze eisch der Algemeene Vergadering ——
„ zal verbindende zyn, en in gevolge 1776.
„ van denzelven, zal de Regeering van
„ ieder Staat de byzondere Officieren be-
„ noemen, om Volk te ligten, 't zelve
„ behoorelyk te wapenen en uit te rus-
„ ten; en deeze Officieren en Soldaaten,
„ dus gewapend en uitgerust, zullen zich,
„ op den tyd, en na de plaats, door de
„ Algemeene Vergadering bepaald, be-
„ geeven. Maar, zo de Algemeene Ver-
„ gadering, wegens zommige byzondere
„ omſtandigheden, raadzaam mogt agten,
„ één of meer Staaten van het ligten dier
„ Troepen uit te zonderen, of van dezel-
„ ve minder dan hun aandeel te eiſchen,
„ of, integendeel, het dienſtig oor-
„ deelde, dat één of meer der Staaten
„ meer Volks zouden opbrengen, zal dat
„ buitengewoon geëischte getal, op de
„ been gebragt, met Officieren voorzien,
„ gewapend en uitgerust worden, even
„ als 't gewoone getal, of, indien de Re-
„ geering van die Staaten, aan welken die
„ eisch mogt gedaan worden, het gevaar-
„ lyk agtte, van zulk een buitengewoon
„ aantal Volks zich te ontblooten, zullen
„ zy niet meer verſchaffen, dan zy met
„ hunne veiligheid oordeelen overeen te
„ komen. —— De Algemeene Vergadering
„ zal geen Oorlog beginnen, of, in Vre-
„ des-tyd, Brieven van *Marqué* en *Re-*
„ *preſaille* verleenen, noch eenig Verdrag

I. BOEK. 1776. „ of Verbintenis aangaan, of Geld munten, en de waardy daar van vastſtellen, „ of de Sommen, welke geheeven moeten „ worden, en de noodige Uitgaven bepaalen tot verdeediging en voordeel der „ Staaten, of één derzelven, noch Geld „ opneemen op 't *Credit* der Vereenigde „ Staaten, noch over eenige Sommen „ Gelds beſchikken, noch het getal der te „ bouwen of te koopen Oorlogſchepen, „ of der Land- en Zee-troepen beſtemmen; noch een Opper-krygshoofd aanſtellen dan met vereenigde toeſtemming „ van *Negen Staaten*, en geen omvraag „ over eenigerlei punt, uitgenomen van „ zich van dag tot dag te *adjourneeren*, „ zal beſlist worden, dan met meerderheid van ſtemmen der Vereenigde Staaten. ——— Geen der Afgevaardigden „ zal meer dan driemaal binnen zes Jaaren „ mogen verkooren worden. Niemand, „ eenige Bediening, hoe genaamd, binnen de Vereenigde Staaten bekleedende, „ en wegens 't zelve, 't zy in perſoon, „ of door handen van eenen ander, eenigerhande Belooning, of Jaargeld, „ ontvangende, zal tot Afgevaardigde „ verkooren worden. ——— De Algemeene Vergadering, zal, ieder Maand, een „ Dagverhaal van haare Zitting in 't licht „ geeven, behalven van 't geen de Verdragen, Verbintenisſen, of Krygsverrigtingen betreft, als men zal oordeelen „ dat dit geheim moet gehouden worden. „ De gevoelens, voor en tegen, van elk

„ der

„ der Afgevaardigden, zullen in de Dag- I.
„ verhaalen geboekt worden, zo dikwyls BOEK.
„ één hunner zulks zal vorderen; en den ——
„ Afgevaardigden van ieder Staat, of 1776.
„ zelfs één van hun in 't byzonder, zal
„ een Afschrift geleverd worden, uitge-
„ zonderd als boven, om aan de Regee-
„ ring van zyn Staat mede te deelen.

„ XV. De Raad van Staate zal beſtaan
„ uit een Afgevaardigden van ieder Staat,
„ 's Jaarlyks, door de andere Afgevaar-
„ digden van zyn Staat te benoemen, en,
„ in gevalle deeze Verkiezers niet mogten
„ overeenkomen, zal hy door de Alge-
„ meene Vergadering benoemd worden.
„ —— De Raad van Staate zal gemag-
„ tigd zyn alle Brieven, aan de Ver-
„ eenigde Staaten toegezonden, te ope-
„ nen, en te beantwoorden; maar geene
„ Verbintenisſen aangaan, die de Ver-
„ eenigde Staaten verpligten. Zy zullen
„ Briefwisſeling houden met de Regeerin-
„ gen van ieder Staat, en met elk, die
„ eene Bediening onder het gezag der
„ Vereenigde Staaten, of van de byzon-
„ dere Regeeringen, bekleedt. Zy zullen
„ zich by deeze Regeeringen of de Be-
„ ampten, wien in elken Staat de uitvoe-
„ rende Magt toevertrouwd is, ver-
„ voegen om hulp en byſtand, van zoda-
„ nige ſoort als zal vereischt worden.
„ Zy zullen de Lastbrieven voor de Ge-
„ neraals opmaaken, en de Krygsverrig-
„ tingen, zo ter Zee als te Land, beſtuu-
„ ren; doch, zonder eenige verandering

I. BOEK. 1776. „ te maaken in de Ontwerpen of Krygstochten, door de Algemeene Vergadering beſlooten, ten waare eene verandering van omſtandigheden voorvallende, en, tot hunne kennis komende, naa het ſcheiden der Vergadering, eene verandering van maatregelen volſtrekt noodzaaklyk mogt doen worden. Zy zullen zorge draagen voor de verdeediging en bewaaring der Vestingen en verſterkte Havens. Zy zullen kundſchap zien te bekomen van de oogmerken en de gelegenheid des Vyands. Zy zullen de Maatregelen en Plans ten uitvoer brengen, waartoe de Algemeene Vergadering, uit kragt des tegenwoordigen Bondgenootſchaps, beſlooten heeft. —— Zy zullen op de Theſaurie *aſſigneeren* voor zodanige Sommen, welker bepaaling door de Algemeene Vergadering zal beſtemd zyn, en ter betaalinge der Verbintenisſen, die zy mogt gekreegen hebben, om te ſluiten. —— Zy zullen toezien, beſtraffen, ja, zelfs van hun dienst opſchorten, alle Burgerlyke en Krygs-Officieren, onder 't gezag der Vereenigde Staaten dienende. —— In geval van dood, of opſchorting, van een Officier, wiens benoeming aan de Algemeene Vergadering ſtaat, zullen zy die plaats mogen vervullen tot de volgende Vergadering. Zy zullen egte Berigten mogen in 't licht geeven en verſpreiden van de Krygsverrigtingen. Zy zullen de Alge-

„ mee-

„ meene Vergadering mogen beſchryven
„ tegen een nader tyd, dan zy, toen de-
„ zelve ſcheidde, *geadjourneerd* waren,
„ indien een gewigtig of onverwagt voor-
„ val zulks zou mogen eiſchen. Zy zul-
„ len alle zaaken klaar maaken, die onder
„ het oog der Algemeene Vergadering
„ ſtaan te komen, en alle Brieven en Ty-
„ dingen, door hun ontvangen, by de
„ volgende Zitting hun voorleggen, en
„ een naauwkeurig Verſlag doen van alles
„ wat in dien tusſchen tyd is voorgeval-
„ len. Zy zullen tot hun Secretaris een
„ Man aanſtellen, bekwaam tot die Bedie-
„ ning, die, eer hy dezelve aanvaard,
„ den Eed van getrouwheid en geheim-
„ houding zal afleggen. — De tegen-
„ woordigheid van *Zeven Leden* van den
„ Raad zal hun in ſtaat ſtellen om werk
„ af te doen. In geval van dood, van
„ een der Leden, zal de Raad hier van
„ kennis geeven aan de Amptgenooten
„ van den Overledenen, om iemand uit
„ hun te kiezen, om hem te vervangen in
„ den Raad, tot het houden der Algemee-
„ ne Vergaderinge toe, en, wanneer 'er
„ maar één zyner Amptgenooten in lee-
„ ven is, zal hem ook kennis gegeeven
„ worden, om te komen, en zyne plaats
„ te bekleeden tot de volgende Zitting.

„ XVI. In gevalle *Canada* genegen ware
„ zich by dit tegenwoordige Bondgenoot-
„ ſchap te vervoegen, en deel te neemen
„ aan alle de maatregelen der Vereenigde
„ Staaten, zal het in de *Unie* toegelaaten

„ wor-

I. BOEK. 1776. „ worden, en alle derzelver voordeelen genieten; maar geene andere Volkplanting zal men toelaaten, dan met toeſtemming van *Negen Staaten*.

„ Deeze Artykelen zullen aan de Regeeringen van alle de Vereenigde Staaten, ten onderzoek voorgeſteld worden; en wanneer zy dezelve goedkeuren, worden zy verzogt hunne Afgevaardigden te magtigen, om ze in de Algemeene Vergadering te bekragtigen; waar naa alle de Artykelen, welke de tegenwoordige Verbintenis uitmaaken, onverbreekelyk by alle en elk der Vereenigde Staaten zullen gehouden, en de Unie voor Eeuwig vastgeſteld worden. —— 'Er zal hier naa geene verandering in deeze Artykelen, of één derzelven, gemaakt worden, ten zy de verandering te vooren in de Algemeene Vergadering bepaald, en naderhand door de Regeeringen van ieder der Vereenigde Staaten bevestigd is (*)."

Hun gedrag gelaakt en gepreezen.

Op deeze wyze toonden de *Noord-Americaanſche Volkplantingen*, naa zich van 't *Britſche* Dwangjuk ontſlaagen te heb-

(*) Dit eerſte Ontwerp bleek voor beſchaaving en verbetering vatbaar te weezen, ſchoon in 't hoofdzaaklyke volſtrekt het zelfde blyvende: men vergelyke, met deeze XVI. Artykelen, de XIII., op last van het Congres, den 5 Dec. 1777, opgemaakt, ons medegedeeld in de *Verzameling van Stukken, tot de XIII. Staaten van America betrekkelyk*, bl. 107.

hebben, met de daad, dat elke Maat- I.
ſchappy dezelfde Vryheid heeft om haare BOEK.
Regeeringsvorm te veranderen, welke ——
haare Voorzaaten hadden, om die aan te 1776.
neemen; en, met hoe veel hoons, ſchimps, en lasters, ook hun gedrag, door de *Engelſchen*, in 't algemeen, werd bejegend, waren 'er, die hun beſtaan zo zeer goed keurden, als dat hunner Onderdrukkeren wraakten. HARTLEY, een Lid van 't *Engelsch Huis der Gemeente*, drukt 'er zich in deezervoege over uit: „ Den-
„ kende, gelyk ik altyd gedagt heb, dat
„ het aanvangen en voortzetten van den
„ Oorlog, tegen *America*, onregtvaardig
„ geweest is, heb ik eenige moeite geno-
„ men, om de verraaderlyke kunſtſtree-
„ ken, door de Staatsdienaaren te werk
„ geſteld, open te leggen, ten einde my-
„ ne zwakke poogingen toe te brengen,
„ om myn Vaderland, van die ſchande-
„ lyke blaam, als die der verdeediging
„ eener onregtvaardige zaake, welke men
„ vooraf weet onregtvaardig te zyn, te
„ ontheffen. —— Wanneer alle die
„ verrigtingen, naderhand, in een meer
„ bedaard oogenblik, zullen overwoogen
„ worden, vertrouw ik, dat niemand
„ met een *Britsch* hart zal ſchroomen te
„ zeggen, dat wy, in dezelfde omſtandig-
„ heden, even als de *Americaanen* zouden
„ gehandeld hebben. Wat bleef 'er voor
„ de *Americaanen*, naa het verwerpen
„ hunner laatſte Smeekſchriften, anders
„ over, dan in hunne eigene Sterkte en
„ On-

I. BOEK. 1776.

Tractaat van den Jaare MDCLXXIV. Met leede oogen zag *Engeland*, dat de Oorlogsvlooten der twee gemelde Koningryken, door dien toevoer, zulk eene ontzettende ſterkte kreegen. Naa veelvuldige raadpleegingen, gehouden om dit ſteunzel weg te neemen, kwam men tot het zich veel aanmaatigend en regtverkragtend beſluit, om den regel, *vry Schip, vry Goed*, te verbreeken, en vast te ſtellen, „ om alle Schepen der Inwoonderen „ van dit Gemeenebest, met Maſten, „ Hout, en Scheeps-materiaalen gelaaden, „ beſtemd na *Frankryk* of *Spanje*, aan te „ houden, op te brengen, en ten voor„ deele der Terugeiſcheren, voor de wee„ zenlyke waarde, te verkoopen, aan de „ Commisſariſſen der Admiraliteit." — Zo haatlyk als vreemd klonk deeze regtsverkragting eens Bondgenoots, den Vryheid-, Recht-, en Eigendom-minnenden *Nederlander* in de ooren. Verontwaardiging deedt den boezem gloeijen, van elk, wien 's Lands Koophandel en Welvaard, dus op 't hart getrapt, niet onverſchillig was. Het viel ligt te voorzien, wat het gevolg van zulk een overheerſchend beſluit zou weezen; de uitkomst regtvaardigde den gereezen kommer, gelyk wy zien zullen, maar al te zeer.

Klagten van YORKE.

By een herhaald Verzoek des Afgezants YORKE, in den *Haage*, opgevuld met klagten, over de weinige Waakzaamheid, betoond in het kragtdaadig handhaaven van het meermaals gedaane Verbod des Uit-

Uitvoers van Oorlogstuig, na de *Engelſche Volkplantingen*, verſtoutte hy zich, uit naam van den Koning, zynen Meester, te verklaaren, dat deeze niet alleen verwagtte, dat de Staaten, ernſtig, en zonder uitſtel, de noodige maatregels zouden neemen, om die heimlyke Verzendingen van Oorlogsbehoeften, na *Noord-America*, door wat middel het ook mogt zyn, te doen ophouden; maar ook, „ dat zy de „ noodige bevelen zouden geeven, om „ alle Schepen, van de wederſpannige „ Colonien komende, den toegang tot „ derzelver Havens te beletten, of, by„ aldien ze 'er zich bevonden, ze op „ ſtaanden voet te doen vertrekken." Het Verbod des Uitvoers werd, voor den tyd van één Jaar, vernieuwd; doch, op 't laatſte punt, een diep ſtilzwygen in agt genomen (*). I. BOEK. 1776.

De Gevolmagtigden der *Vereenigde Americaanſche Volkplantingen* ontmoetten in *Spanje* een heusch onthaal, vonden beſcherming tegen de Eiſchen van den *Groot-Brittanniſchen* Afgezant, die ze wilde uitgeleverd, en na *Engeland* overgevoerd hebben, en bewerkten in hunne Onderhandelingen, dat de *Americaanſche* Schepen dezelfde Vryheden verkreegen, als die der andere Volken in dat Ryk genooten. De *Noord-Americaanſche* Afgevaardigden in *Spanje* heusch bejegend.

Ter

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1775, bl. 1248—1250.

I. BOEK. 1776.

Slegte ſtaat der Zaaken op *Suriname*.

Terwyl de Handel op onze Eilanden in *America*, ten ſpyt der *Engelſchen*, met veel voordeels gedreeven werd, moest de Volkplanting aan de Vastekust te *Suriname* veel leeds en ſchade verduuren van de Invallen der Boschnegeren, die, by geheele Benden zamenſchoolende, de Plantadien dreigden af te loopen, ja, zomtyds, met de daad, vernielden; ook vonden de wegloopende Slaaven der Plantadien, tot groot nadeel der Eigenaaren, een wyk- en ſchuilplaats by dit Vyandlyk rot. Het te werk geſtelde middel, om, door geduurige Tochten, landwaards in, hunne Dorpen en Kostgronden te bederven, en ze, langs dien weg, te verſtrooijen, hadt het derwaards gezonden Krygsvolk verzwakt en gedund, en, ſtondt het daar langer, zonder afwisſeling blyvende, geheel te verſmelten. Zints een geruimen tyd hadt dit een voorwerp geweest der ernſtigſte Staatsoverleggingen; en was, wegens het zenden van nieuwe Manſchap derwaards, geen gering geſchil gereezen, zo uit een verſchillend inzien van 't gevaar der Volkplantingen, als over de wyze waarop men 't zelve zou weeren, en Krygsvolk zenden. In *Suriname* beantwoordde men niet aan het opgegeeven Plan, 't geen de gemaakte ſchikkingen vertraagde. Eindelyk deedt, in den Jaare MDCCLXXVI, de Raad van Staate eene Petitie voor Krygsvolk na dit Gewest; waarin *Holland* en *West-Friesland* ſtemde,

en

ſchotzen bedekt, en alle gemeenſchap met de Eilanden afgeſneeden. Voor *Vliſſingen* vertoonde zich het Ys als een Ys-zee, zo verre het oog reikte; van het eene *Zeeuwſche Eiland* ging men over 't Ys op het andere. De dikte van het Ys, op 't Y, haalde zeventien duimen. — De armoede en 't gebrek, onder de ſchamele menigte, was verbaazend, en gaf den Landzaaten gelegenheid om hunne aangeboorene Milddaadigheid, op eene uitſteekende wyze, te betoonen; in eenige Steden werden de Armverzorgers, van wegen de Regeering, geregtigd om buitengewoone Inzamelingen by de Ingezetenen te doen, ten onderſtand der Behoeftigen, die Brandſtoffe, Brood en Dekzel, derfden. Ruime en ryke Liefdegaven beantwoordden aan de hoop en verwagting der geenen die deezen Liefdearbeid op zich namen, en zy deelden de met vreugde ontvangene Penningen, met blydſchap, ten meesten nutte, en op de beste wyze, uit. En verdient het, ter eere der Geeveren, vermeld te worden, dat hunne Christlyke Liefde zich zo wyd uitbreidde, dat verſchil van Geloofsbegrippen, geen verſchil in hunne Liefdegaven maakte; die bekrompenheid van geest week voor de ſterke aandoeningen der Menschlykheid; de Liefde zegepraalde, op de meeste plaatzen, over den Gezindheids-yver (*).

I. BOEK. 1776.

Eer

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1776, bl. 157, enz. *Hed. Vad. Letteroef.* V. D. II. S. bl. 88.

I. BOEK. 1776. Waters-nood.

Eer dit Jaar, met zulk eene felnypende koude begonnen, en zo vol hachlyke uitzigten in het Staatkundige, zynen kring beſloot, moesten deeze Gewesten, op nieuw, een Waterwee bezuuren, 't geen, op veele plaatzen, dat des voorleden Jaars evenaarde, en op andere 't zelve overtrof. De Weste en Noord-weste Winden, met Regen-, Hagel-, en Donder-buijen gepaard, deeden op den twintigſten en één-en-twintigſten van Slachtmaand, de Zee tot eene hystere hoogte ſtygen, Dyken en Dammen doorbreeken, veel Vees en Menſchen deerlyk omkomen, terwyl op Zee de ſchade zeer groot was (*). De ſchrik behoefde voor die des jongſten Watervloeds niet te wyken, en de vrees ging, die toen de harten beklemde, te boven; veele Dyken waren, ten nauwen noode, herſteld, doch niet genoegzaam bezakt; alle Waterkeeringen, die veel geleden hadden, hadt men nog niet geheel kunnen vermaaken, en moesten, half voltooid, een geweld weeren, waartoe geheel voltooide nauwlyks beſtand gerekend werden. GODS beſchuttende Hand hielp de zwakke, doch onvermoeide poogingen der Ingezetenen, en keerde het naakend verderf.

Geene

(*) De Heer HERING heeft hier van, even als den Watervloed des voorgaanden Jaars, een Gedenkboek nagelaaten. Ook vindt men een byzonder Verſlag in de *Nieuwe Nederl. Jaarboeken*, 1776. bl. 1433, enz.

en die, door de Algemeene Staaten, met een nevensgaanden Brief, aan de andere Gewesten werd toegezonden; waar in zy; onder andere; betuigden: „ dat eene „ Volkplanting, die zekerlyk een der „ voornaamste Bezittingen van den Staat „ uitmaakte, en, naarmaate van derzelver „ uitgestrektheid; zo veel, en meer; voor- „ deelen aanbragt, dan eenige andere; „ waarin een zeer groot getal Ingezete- „ nen, niet van één, maar van meest alle „ Gewesten, een gedeelte van hun bestaan „ vonden, welke Millioenen gekost hadt „ om dezelve op te rigten en in stand te „ houden, en, die, in haare tegenwoor- „ dige gesteldheid; zonder verdere hulp- „ middelen; gevaar liep van overrompeld „ en verdelgd te worden; ongetwyfeld „ verdiende een ernstig voorwerp te zyn „ van de zorg en aandagt der Bondgenoo- „ ten. —— Dat de middelen; beraamd en „ vastgesteld om die Volkplanting tegen „ den aanval der Boschnegers en Weg- „ loopers; door het aanleggen van een „ *Cordon van defensie*, voor het toekomen- „ de in veiligheid te stellen, van dien aart „ waren, dat 'er tyd, moeite en arbeid „ vereischt werd om dezelve werkstellig „ te maaken; dat inmiddels het zenden „ van Krygsvolk noodig was; en hiertoe „ Geld behoefde, 't geen noch de Directeu- „ ren, noch de Eigenaars der reeds mer- „ kelyk belaste Plantadien konden ver- „ strekken; waarom zy vertrouwden dat

f: BOEK 1776.

I. BOEK. „ men hier in gereedlyk zou bewilligen (*)."

1776. Het Octroi, door de Algemeene Staaten voor deezen aan de *Oost-Indiſche Maatſchappye* verleend, en te meermaalen verlengd, ten einde geloopen zynde, vernieuwden zy het zelve, op den ouden voet, wederom voor den tyd van de twintig eerstvolgende Jaaren (†). —— Het Regt van *Aubaine*, volgens 't welke de Vreemdelingen, die in *Frankryk* ſterven, aan den Koning vervielen, was reeds met verſcheide *Nederlandſche Gewesten* afgeſchaft, en werd, in Louwmaand deezes Jaars, tusſchen den Koning van *Frankryk* en de Staaten van *Zeeland*, desgelyks vernietigd (§).

Het Octroi der *Oost-Ind. Maatſchappye* verlengd.

Het Regt van *Aubaine* tusſchen *Frankryk* en *Zeeland* vernietigd.

De aanvang van dit Jaar ging vergezeld van eene koude, welke 't zelve, met vollen regt, eene plaats doet krygen op de Lyst der harde Winters. Deeze overtrof, in graad van koude de in dit opzigt, altoos voorbeeldlyk opgehaalde Jaaren MDCCIX en MDCCXL. De *Zuider-zee* lag digt, uit *Overyſſel* en *Friesland* kwam men op ſchaatzen en te voet, ja, met paard en ſleede, te *Enkhuizen*. Het Dryfys was in *Texel* zo zwaar en dik, als het de Oudſte Lieden niet geheugde gezien te hebben. Van *Kykduin* was in de *Noordzee* geen water te onderkennen, alles met ſchot-

Strenge Winter.

(*) De Stukken, hier toe betrekkelyk, zyn byeen verzameld in de *N. Nederl. Jaarb.* 1776, bl. 486. 569. 602. 1373. 1379.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1776, bl. 1367.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1776, bl. 206.

Oprigting van de Maatſchappy ter Bevordering van den Landbouw.

Geene Eeuw zag meer Genootſchappen oprigten dan de tegenwoordige. Ons Vaderland deelde in die Geestdrift, en nam dit Jaar een Nieuw Genootſchap te *Amſterdam* eenen aanvang, onder den naam van *Maatſchappy ter Bevordering van den Landbouw*. Het bepaald oogmerk derzelve was, om, 's Jaarlyks, één of meer Vraagen ter Beantwoordinge op te geeven, welke de Bevordering en Bloei van den Landbouw, in onze Gewesten, ten onderwerp zouden hebben. De uitgeloofde belooning, op het bestgekeurde Antwoord, was een Gouden Eerpenning, ter waarde van vyftig Ducaaten, op den Stempel der Maatſchappye geſlaagen, of dezelfde Som in Geld, benevens een Zilveren Penning, ter keuze van den Schryver. Welk een waardig voorwerp trok het oog der Stigteren van deeze Maatſchappye, die, in één Lichaam vereenigd, de handhaaving van den Landbouw, een der weezenlykſte en beſtendigſte Takken van 's Lands Welvaard, op het kragtigst kunnen bevorderen! Daar een aantal Perſoonen van aanzien, en Mannen van kunde in dit ſtuk, de handen in een ſloegen, mogt men, op goeden grond, eene heilzaame uitwerking verwagten (*).

De

(*) *N. Nederl. Jaarboeken*, 1776, bl. 689. En *Verhandelingen, uitgegeeven door de Maatſchappy ter Bevordering van den Landbouw*, I. Deel. *Voorreden.*

I. BOEK. 1777.

De Oorlog met den Keizer van *Marocco*.

De Keizer van *Marocco*, met wien de Staat, zints den Jaare MDCCLII, in Vrede leefde, hadt, in den Jaare MDCCLXXV, volgens zynen wispeltuurigen aart, denzelven verbrooken, en de Staat den Ingezetenen van dien Vredebreuk aankundiging gedaan, met vrygeeving om den *Maroccaanſchen* Vorst, en diens Onderdaanen, alle mogelyke afbreuk te doen; en toezegging van byzondere beloonningen, tot aanmoediging van het Oorlogsvolk ter Zee (*). — Schoon deeze Oorlogsverklaaring niet zeer hachlyk noch gedugt ſcheen, en by veelen werd aangemerkt als eene gunſtige gelegenheid, om, gelyk in vroegeren tyde, zo Zeebevelhebberen als Matroozen, ter oefenſchoole te ſtrekken, in den Zeedienst, die, meer dan eenig ander gedeelte van de kunst des Oorlogs, daadlyke ondervinding vereischt, kon dezelve, nogthans, niet nalaaten eenige belemmering aan de Scheepvaard toe te brengen. De Verzekeringsprys ſteeg; veele Kooplieden, voor de Roovers bedugt, verkoozen liever in Vreemde, dan *Hollandſche* Schepen, hunne Goederen te laaden. Een uitzeilende *Surinaamsch-vaarder*, gevoerd door JOCHEM MEYER, ontmoette twee Fregatten, en, meenende dat het *Algerynen* waren, zette hy zyn Sloep uit, om zyn Pas te vertoonen; doch zy kwa-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1775, bl. 20.

kwamen van *Marocco*, en ontdekten hun Vyandlyken toeleg met aan boord des *Surinaamsch-vaarders* te komen, bezit van 't Schip te neemen, en 't zelve te *Mogador* op te brengen. Op 's Keizers last bedreeven de *Maroccaanen* twee dagen agter een openbaare Vreugde over deeze bemagtiging. Dan, de *Engelſche* Conſul BLOUNT kreeg vryheid, om aan de Manſchap, beſtaande uit twee-en-dertig Man, en twaalf Soldaaten, eenige onderſteuning te doen, en den Schipper, benevens den Stuurman, ten zynen huize in te neemen (*). — De Keizer van *Marocco* hadt andermaal 't genoegen, dat zyne Zeeroovers twee *Hollandſche* Koopvaarders namen, en na de Reede van *la Rache* voerden. Twee *Hollandſche* Oorlogſchepen, onder de Bevelhebberen DEDEL en BENTINCK, naderden de *Moorſche* Kust. De *Maroccaanſche* Admiraal zogt zyne Pryzen in veiligheid te brengen met op te laveeren, vermids de wind uit den Wal woei. Dan, een *Hollandsch* Fregat voor den wind ziende aankomen, beſlooten de *Mooren* de twee genomene Schepen op Strand te zetten; de Scheepslieden werden in een Gevangenhuis geſmeeten; de Schepen ſloegen eerlang in ſtukken, zo dat maar een klein gedeelte der laadinge den *Maroccaanen* in handen viel. Schoon het den *Hollandſchen* Scheepsbevelhebberen niet gelukte den

I. BOEK. 1777.

(*) *N. Nederl. Jaarboeken*, 1776. bl. 1316.

I. BOEK. 1777.

den prooi aan den Vyand te ontzetten; hadden zy de voldoening van het *Maroccaansche* Admiraalſchip, 't geen ook bovengemelden Capitein MEYER genomen hadt, op Strand te jaagen, en daar door te doen in ſtukken ſtooten. Nog een ander *Maroccaansch* Fregat onderging, daar het de Haven van *Mamora* zogt binnen te loopen, 't zelfde lot; en hier mede was het grootſte gedeelte van de Zeemagt des Keizers vernield (*).

Vrede met hem geſlooten.

Dit gemis, gevoegd by de weinige voordeelen, in den verklaarden Oorlog behaald, deedt zyne *Moorſche* Majeſteit berouw krygen van de Vredebreuk, en ſtappen tot den Vrede doen. Ten dien einde zondt hy niet alleen een Gezant, om den Bevelhebber onzer Oorlogſchepen, in de Baay van *Gibraltar* liggende, te begroeten, en een Brief van zynen wege ter hand te ſtellen; maar ook kreeg de Conſul van onzen Staat, te *Cadix*, eene Verklaaring van den Geheimſchryver diens Keizers, behelzende, dat deeze aan Capitein MEYER het bevel over zyn Schip hadt weder gegeeven, en een aanbod, om de *Hollandſche* Slaaven, zonder losgeld, vry te laaten. En 't lydt geen twyfel, of hy zal, dus vreêgezind, zyne Kaaperſchepen, ſtaande het afwagten van antwoord, verboden hebben de *Hollandſche* Schepen vyandlyk te ontrusten. De Vrede werd dan ne-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777, bl. 15, 16.

„ de, willekeurig bepaalde, aan te ſlaan: eene I.
„ handelwyze, die, hoe zeer met een glimp BOEK.
„ van billykheid bekleed, egter, op zich- ——
„ zelven, ten hoogſten onredelyk was, 1777.
„ den Aflaader en diens Medehandelaar,
„ op een voor hun belang hoogst nadeeli-
„ ge wyze, te leur ſtelde. Dat reeds
„ verſcheide Schepen, uit de Volkplantin-
„ gen van deezen Staat, of van andere
„ *West-Indiſche* Vastigheden komende,
„ onder beuzelagtige voorwendzels, daad-
„ lyk aangehouden, in de Havens van
„ *Engeland* opgebragt, en de Eigenaars
„ genoodzaakt waren, deswegen langwy-
„ lige en kostbaare Gedingen te voeren.
„ —— Dat, hoe zeer, in een en ander
„ geval, die Gedingen, de Vryverklaaring
„ der Schepen ten gevolge gehad hadden,
„ daar door, in geenen deele, werden
„ goed gemaakt de kosten, welke men hadt
„ moeten doen, door Vonnis der Admira-
„ liteits-Hoven, doorgaans half en half ver-
„ klaard; om niet te zeggen, dat de Koop-
„ man geen Schavergoeding erlangde voor
„ de verbaazende kosten, ſchaden, en
„ intresſen, door zodanig eene aanhouding
„ en opbrenging veroorzaakt; daar hy,
„ in zyne oogmerken te leur geſteld, van
„ eene geoorlofde beoogde winst verſtoo-
„ ken werd, gebeurde het, in tegendeel,
„ niet zelden, dat die kosten en ſchaden,
„ gevoegd by verſlimmering en bederf van
„ de Laading, voor den Koopman, of,
„ zo hy Verzekerd was, voor den Verze-
„ keraar, bezwaarender waren, dan of

„ hy

I. „ hy volkomen ſchade geleden hadt, en
BOEK. „ Schip en Laading prys verklaard waren
——— „ geworden. —— Dat, hoe zeer tot nog
1777. „ toe die voorbeelden ſchaarſcher waren,
„ en men tot die verregaande uiterſtens
„ niet gekomen was, waar over men zich,
„ in vroegeren tyde, beklaagde, 'er, nog
„ thans genoegzaame grond van vreeze
„ zich opdeedt, dat, gemerkt, naar allen
„ ſchyn, de Onlusten in *America* op verre
„ na niet geeindigd waren, en het zelfs
„ niet onmogelyk was, dat, door andere
„ bykomende Toevallen, het Oorlogsvuur
„ heviger zou kunnen opblaaken, men
„ ook, van tyd tot tyd, meer vryheids
„ zou neemen, om, onder een voorgee-
„ ven van den geheimen Toevoer te belet-
„ ten, de Vaard na nabuurige Volkplan-
„ gen te ſtooren. In welk geval het niet
„ mogelyk zou zyn op het oogenblik daar
„ tegen te voorzien. —— Dat dit gevaar
„ te grooter was, naar maate men niet
„ alleen, van de eene zyde der Oorlogen-
„ de Partyen, diergelyk eene onderneê-
„ ming te dugten hadt; maar aan beide
„ zyden aan een dergelyk gevaar was
„ blootgeſteld; en, daarenboven, nog
„ deezen en geenen, van zulk eene ver-
„ warring zich bedienende, het waagden,
„ onder voorwendzel van *Commiſſie*, of,
„ zonder dezelve, de Koopvaardyſchepen
„ aan te randen, dezelve in onbekende
„ Havens en Baaijen, een gedeelte der
„ Laading te rooven, en vervolgens de
„ Schippers een Somme Gelds tot losſing

„ van

negen-en-twintigſten van Zomermaand, MDCCLXXVII, geſlooten, en vyf-en-zeventig *Hollanders* hadden hier by het geluk, om, door den *Maroccaanſchen* Keizer, zonder losprys, hunne vryheid te herkrygen. Men hadt verwagt, dat een *Moorsch* Afgezant, met een der Schepen, tegen de *Maroccaanen* beſtemd, in Wynmaand binnen vallende, zou mede komen; doch die verwagting werd verydeld, en de Capitein J. H. VAN KINSBERGEN vervolgens gelast de Geſchenken aan zyne *Moorſche* Majeſteit te brengen, en den gemaakten Vrede te bevestigen (*).

I. BOEK. 1777.

Met Roovers van eenen anderen ſtempel, en die den onvoeglyken naam van *Bondgenooten* droegen, kreegen onze Landzaaten langs hoe meer te doen. De voortgezette Oorlog tusſchen *Groot-Brittanje* en de Volkplantingen van *Noord-America*, belemmerde onze Scheepvaard dermaate, dat, deswegen, de Bewindhebberen der *West-Indiſche Compagnie*, ter Kamer *Amſterdam*, de klagten van verſcheide der aanzienlykſte Kooplieden dier Stad, op de *West-Indiën* Handel dryvende, voor de Algemeene Staaten bragten, met verzoek om 't verwerven van de noodige beſcherming. —— Byzondere Zeehandelaaren leverden hunne bezwaaren in over het ontrusten der Scheepvaard en het aanhouden van Schepen, geladen met voorkennis en toe-

Klagten over de toeneemende Zeerooveryen der *Engelſchen*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777, bl. 1097. 1150. 1445.

I. BOEK. 1777. toeſtemming der Admiraliteit, en beſtemd na Plaatzen, den Staat toebehoorende, en geenzins na eenige Volkplantingen of Plaatzen in *Noord-America*. —— Billyk boezemden zy hunne bezwaaren uit, en ſtelden de verdere gevolgen, uit zulk eene handelwyze te dugten, in deezervoege, nadruklyk voor: „ dat zy zich bezwaard „ voelden over de reeds meer dan te veel „ vermenigvuldigd wordende voorbeelden „ die voorhanden waren, dat *Engelſche* „ Oorlogſchepen en Commisſievaarders „ de Zeevaard en Koophandel deezer Landen, op de *West-Indiën*, begonnen te „ ontrusten, en in het voeren van een „ vryen en geoorlofden Handel, op de „ eigene Volkplantingen van den Staat, „ te belemmeren. Dat men, ten dien „ einde, zich niet ontzag, om, ſtrydig „ met het Regt der Volken, en de Algemeene Vryheid, daar op gevestigd, en, „ zonder aanzien van dat ontzag, 't geen „ de eene Mogenheid voor het Grondgebied van de andere verſchuldigd was, „ de Havens van dit Gemeenebest, en die „ van deszelfs Volkplantingen, bezet te „ houden. Dat men, niet te vrede met „ de vertooning der Zeebrieven en Papieren, zich, by aanhoudenheid, de „ onduldbaare vryheid aanmaatigde, om „ de Schepen der Ingezetenen van deezen „ Staat te onderzoeken, en 't geen daar in „ van hunne gading was, feitlyk na zich „ te neemen, of, op zyn best, tot een „ prys, dien men, de overmagt hebben-

„ de,

„ van Schip en Goed af te persſen, 't I.
„ geen reeds niet zonder voorbeeld was. BOEK.
„ —— Om alle deeze dringende redenen ——
„ van thans werkend nadeel der Koophan- 1777.
„ dels en der Zeevaard, en vreeze voor
„ verdere onheilen, verzogten de Koop-
„ lieden om het verleenen der noodige
„ Convoijen, en het beſtendig houden van
„ een toereikend getal Oorlogſchepen, op
„ de Kusten van *America*, en het aanwen-
„ den van alle zodanige middelen als de
„ Algemeene Staaten noodig en gepast
„ oordeelden om den Koophandel van dee-
„ zen Staat voor allen overlast te beſcher-
„ men, en derzelver Ingezetenen te hand-
„ haaven by het Regt, 't geen hun, als
„ Ingezetenen van een onafhanglyk Ge-
„ meenebest, volgens Tractaaten, Wet-
„ ten, en het Regt der Volken, toe-
„ kwam (*)."

Staat van 's Lands Zeemagt.

Om dusdanige welgegronde klagten te voorkomen, hadt men zorge moeten draagen tot het in ſtand houden van 's Lands Zeeweezen, thans in een zo deerlyk verval geraakt, dat de *Vereenigde Gewesten*, als 't ware, geen rang meer hadden onder de Zeemogenheden van *Europa* (†). De ontſtaa-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 772.

(†) Van ſtuk tot ſtuk kan men dien vervallen ſtaat zien, in de *Rapporten der Reſpective Collegien ter Admiraliteiten deezer Landen, over hunne Verrigtingen, geduurende den Oorlog met Engeland, en deszelfs Colonien, tot het Jaar* 1781. Te *Amſt.* by *J. Verlem.*

I. BOEK. 1777.

ſtaane Oorlog met den Keizer van *Marocco*, hier boven aangeroerd, hadt eenigzins leeven geſchonken aan het kwynend Lichaam onzer Zeemagt. Men zag dezelve, met den aanvang des Jaars MDCCLXXVII, een weinig vermeerderen, door het in dienst ſtellen van eenige Fregatten en twee Oorlogſchepen (*); zo dat het getal der Schepen, werklyk in dienst, met het einde des Jaars, uit drie-en-twintig, meest Fregatten, beſtondt (†). — Ook deedt zyne Hoogheid eene benoeming van verſcheide Zee-Capiteinen, in de onderſcheide Admiraliteiten, en de Admiraliteit van *Friesland* eene belooning van vyf-en-twintig Guldens aan ieder bevaaren, en van tien Guldens aan ieder onbevaaren Man aanbieden, boven de Vragt en Reiskosten, als zy op een van 's Lands Schepen wilden dienen.

Schaarsheid van Zeevolk.

Plakaat om dezelve te verminderen.

Schaarsheid van Zeevolk bewoog 's Lands Staaten een Verbod af te kondigen tegen het werven van Zeevaarenden in Vreemden Dienst; en teffens eene kwytſchelding aan alle Matroozen, die 's Lands Dienst verlaaten, of zich, ſtrydig met voorige Plakaaten, zo ten Oorloge, of ter Koopvaardye, en Viſcherye, by vreemden begeeven hadden, in gevalle zy, binnen den tyd van zes Maanden, zich weder aangaven om den Lande te dienen (§).

't Ge-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 278.

(†) Zie de Lyst in de *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1096.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 638. 1427.

't Gebrek aan Manſchap ſtremde het uitvaaren der vastgeſteelde Convoijen, en bragt te wege, dat een aantal Koopvaardyſchepen, den wil hebbende na *Frankryk* of *Spanje*, op toezegging van Geleide, binnen *Texel* en het *Vlie* ingeloopen, in hunne reize verhinderd bleeven, tot groot nadeel der Kooplieden, wier onaangenaame toeſtand vermeerderde, door dien zy zich van de ryke winst, op welke zy vlamden, voor een tyd verſtooken, en de *Hollandſche* Scheepvaard, thans zo bloeiend, onbeſchermd zagen. Te leeder viel dit, dewyl de Ingezetenen der nabuurige *Oostenrykſche Nederlanden*, de vrugten ziende, welke de Inwoonders der *Vereenigde Gewesten* plukten, daar door zich opgewekt vonden om een verloopen Handel en Scheepvaard weder in ſtand te brengen. De tegenwoordige toeſtand van zaaken begunſtigde hunne inzigten ten ſterkſte, en de Haven van *Oostende* werd veelvuldiger dan voorheen door Schepen van allerlei Volken bezogt, 't geen, by zommigen, kommer baarde, of niet misſchien *Neêrlands* Handel weder derwaards zou verhuizen. I. BOEK. 1777. Handelnadeelen.

De Afgevaardigden van *Holland* en *West-Friesland* hadden, in Lentemaand des gemelden Jaars, ter Algemeene Vergaderinge voorgedraagen, „ de hooge noodzaaklykheid, om, in de tegenwoordige „ omſtandigheden van tyden en zaaken, „ met agterſtellinge van alle andere belangens en overleggingen, ernſtig te den- Aandrang op het verſterken der Zeemagt.

I. BOEK. 1777. „ ken om de reeds zo lang in overweeging „ geweest zynde Petitie van achttien „ April, MDCCLXXI, tot aanbouw van „ Schepen ten Oorlog, tot beſluit te bren„ gen, en meer Schepen ten Oorlog toe „ te rusten; en teffens verzogt, dat de „ Gecommitteerden van de gezamenlyke „ Collegiën ter Admiraliteit, ten ſpoedig„ ſten mogten worden beſchreeven, om „ de Heeren haare Gedeputeerden, tot „ de zaaken van de Zee, te dienen met „ hunne aanmerkingen en raad, omtrent „ het doen eener meerdere Uitrustinge ter „ Zee, dan tot hier toe was vastgeſteld, „ en het beraamen der noodige maatrege„ len, om daar mede allen mogelyken „ ſpoed te maaken." Hier toe werd beſlooten, en teffens goedgevonden, „ de „ Afgevaardigden der Gewesten, welke „ in de Petitie van achttien April, „ MDCCLXXI, tot den aanbouw van Sche„ pen nog niet hadden toegeſtemd, of „ niet ten vollen, die toeſtemming te ver„ zoeken by de Heeren Staaten hunne „ Principaalen, en deeze ten ſpoedigſten te „ willen bewerken, op dat eene Petitie, „ die reeds zo langen tyd in overweeging „ geweest was, eindelyk eens ten beſluit „ gebragt werd." *Overyſſel*, *Utrecht*, *Stad en Lande*, gaven hunne toeſtemming tot het uitrusten van zes Oorlogſchepen en zes Fregatten.

Wanneer, in Bloeimaand, de Raad van Staate eene Petitie deedt tot het in Zee brengen van twintig Schepen, ſtemde

Hol-

Holland hier in gereedlyk toe. *Gelderland* bewilligde met eenige huivering, gelyk ook *Overyssel* en *Stad en Lande*. *Zeeland*, zeer bezwaarlyk getreeden tot het bewilligen der Petitie van twaalf Schepen, wilde zich tot Antwoord op de nadere van twintig niet inlaaten, en verklaarde hier op ongelast te zyn. Het besluit was vier Schepen van zestig Stukken, zeven van vyftig Stukken, drie van veertig Stukken, drie van zes-en-dertig Stukken, en drie van twintig Stukken, te zamen voerende vyf duizend, twee honderd, en veertig Man, uit te rusten (*)."

Zyne Hoogheid legt een Bezoek af by de Admiraliteit te *Amsterdam*.

De Admiraliteit te *Amsterdam* hadt, by deeze verleevendiging haarer werkzaamheden, zyne Doorlugtige Hoogheid uitgenoodigd om derwaards te komen, tot het bezigtigen, zo van 's Lands Magazynen, als van de aldaar liggende Oorlogschepen. Men maakte alles gereed om 's Lands Admiraal-Generaal te ontvangen; en gaf, den zeven-en-twintigsten van Herfstmaand, bepaald zynde tot dit staatlyk Bezoek, des kennis aan Burgemeesteren, wordende dezelve, benevens den Hoofd-Officier, en twee Secretarisen van Burgemeesteren, teffens, uit naam der Admiraliteits-Heeren, ten Maaltyde genoodigd. —— Voor de Eerbewyzingen, van Stadswegen den Stadhouder aangebooden, om de Burgers, by deeze Intreede, in de wa-

pen

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 811.

I. penen te doen komen, hadt hy bedankt;
BOEK. dan, men vondt goed, op 't verzoek der
—— Admiraliteit, Hoogstdenzelven, by zyne
1777. aankomst en vertrek, telkens, met één-en-twintig Eerſchooten te begroeten, en een wagt van Krygsvolk, geleid door eenen Capitein, Luitenant, en Vaandrig, voor de Poort van het Groot Magazyn te plaatzen; en desgelyks de wagt aan de Muiderpoort, welke zyne Hoogheid zou binnen komen, te vergrooten.

De dag brak aan, en het Mastbosch van Schepen, in de Laag liggende, vertoonde zich vol Vlaggen en Wimpels, 's Lands Zeeraad deedt de Admiraliteitsvlag ontrollen, en van een zyner Waterkasteelen waaijen. Niet min druk dan op het Y was het in de *Meer*, werwaards eene ongelooflyke menigte der Ingezetenen zich begaf, om de aankomst zyner Hoogheid te verbeiden, die aan de gezegde Poort met ſlaande Trom ontvangen werd, terwyl het balderend Geſchut de aankomst aan alle de Ingezetenen bekend maakte. Aan den Ingang van het Groot Magazyn ontving men zyne Hoogheid met behoorelyke Krygseere, en leidde hem in de gewoone Vergaderkamer, waar hy, door den Voorzittenden Heer en andere Leden verwelkomt, en tot het neemen van een Ontbyt genoodigd werd, 't geen met veel pragts gereed ſtondt. De Hoofd-Officier en de regeerende Burgemeesters, door hunne Secretarisſen gehoor gevraagd hebbende, werden, daar zyne Hoogheid niet ver-

verkoos ſtaatlyk gehoor te geeven, van hem minzaam ontvangen. 's Lands Magazyn, 's Lands Geſchut- en Timmerwerf, en de Admiraliteits-Lynbaanen, door den Admiraal-Generaal bezigtigd zynde, begaf hy zich, in een pragtig vervaardigde Sloep, benevens eenige Leden van den Zeeraad, Hoogstdeszelfs Gevolg, en den Vice-Admiraal HARTSINCK, na 's Lands Oorlogſchip *Frederica Wilhelmina Sophia*, gevoerd door den Schout by nagt GRAAVE VAN BYLAND, 't geen op Kameelen gebragt was, om hem de werking deezer kunſtige en noodige Uitvinding te doen zien. Dit Schip, als mede de Oorlogs-Fregatten, de *Argo* en de *Jaſon*, lieten, op 't oogenblik dat de Admiraalsſloep naderde, alle Vlaggen en Wimpels waaijen, en haalde men aan 't eerstgemelde, zo ras de Prins aan Boord kwam, de Admiraalsvlag op: de *Argo* groette met één-en-twintig Schooten; dit Fregat, als mede de *Jaſon*, kreeg desgelyks een Bezoek, en keerde zyne Hoogheid door 's Lands Dok, voorby de onttaakelde Oorlogſchepen vaarende, na het Magazyn te rug, tot het neemen van een Maaltyd, in allen deele aan den rang van den Hoogen Gast, en den luister van 's Lands Zeeraad beantwoordende (*). Terwyl zyne Hoogheid het een en ander bezigtigde, beweezen de Koopvaardyſche-

I. BOEK. 1777.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1102.

I. BOEK. 1777.

ſchepen, niet alleen met Vlaggen, maar ook met Schieten, hunne blydſchap; de aan- en afzeilende Jagten, Boeijers, en kleinder Vaartuigen, vermeerderden de fraaiheid der vertooninge. De woeling aan de Buitenkant was onbeſchryflyk; het Kermisfeest, 't geen duizenden van Vreemdelingen in de Stad lokte, vergrootte het aantal der ooggetuigen deezes onthaals van *Amſtels Zeeraad*, waar over zyne Hoogheid de uiterſte voldoening betuigde, en de onbeſchermd gelaatene Zeevaard ſcheen zich wat goeds van dit Bezoek te mogen belooven. Dit deel neemen van den Admiraal-Generaal in de verwakkerde werkzaamheid omtrent het Zeewezen, baarde hoope op een verder en lang vrugtloos gewenscht herſtel.

Zyne Hoogheid bezoekt Friesland.

Weinig tyds te vooren hadt zyne Hoogheid, nevens Hoogstdeszelfs Gemalinne en Vorstlyke Kinderen, *Friesland* en *Groningen* bezogt, waar alles in gereedheid gebragt was, om dien Vorstlyken Stoet pragtig te ontvangen, en het verblyf zo aangenaam als mogelyk te maaken. Behalven de gewoone Vreugdbetooningen van Vlaggen, Illuminatien en Eereboogen, onthaalde men in *Friesland* denzelven op twee Landeigene Vermaaken; het ryden om een Gouden Zweep, op welken de Wapens, zo van hunne Hoogheden als van *Friesland*, geſneeden waren; en het zeilen om een Zilveren Vleugel met zyn Tuigje, Vlag en Wimpel, met het daar by behoorende, alles op het kostbaarſt

baarst en cierlykst vervaardigd, met dezelfde Wapens als de Zweep opgepronkt. — By de Inhaaling te *Leeuwaarden* hadt men Beeldſpraakige Vertooningen, van een zeer oud gebruik, in zodanige gelegenheden. De *Eendragt*, vergezeld van de *Vryheid*, beſtuurende, door derzelver invloed en gelukkig genot, de Vier Kwartieren van *Friesland*, *Oostergo*, *Westergo*, *Zevenwouden* en *Steden*, wier duurzaame Eensgezindheid gevestigd was op *Standvastigheid* en *Vrede*, en wier heilzaame raadſlagen alle de uitwerkzels waren van *Voorzigtigheid*, werden, door negen Perſoonen, allen zeer kostbaar in oud *Bataviſch* Gewaad gedoscht, ryklyk met Goud en Zilver Galon vercierd, met vergulde Helmen en pragtige Pluimen op 't hoofd; zinryk vertoond. —— Op den weg na *Groningen*, was niet min Vaderlandsch, de begroeting van zes paar Kinderen, als Herders en Herderinnen gekleed, die, den grond met Roozebladen en Bloemen beſtrooid hebbende, hunne Hoogheden met een Herderszang verwelkomden, en een Veldlied zongen, waar in elk zyn dagelyksch bedryf, op een Schild, 't welk zy in de hand hadden, voorſtelde (*).

Groningen en Drenthe.

Groningen, mede met een Bezoek der Vorstlyke Perſoonadien vereerd, wilde *Friesland* niets toegeeven in ſtaatlyk ontvangen en pragtig onthaalen. De Eerepoor-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1133.

I. BOEK. 1777. poorten, door Burgemeesters en Raaden, door afgevaardigde Staaten van *Stad en Lande* opgerigt, met Zinnebeelden en Opſchriften vercierd, als mede de Illuminatien der openbaare Gebouwen en der Huizen, van byzondere Perſoonen, dongen om den voorrang. De Academie was tot een Dansfeest geſchikt, en daar eene Danszaal vervaardigd; terwyl, in de byzondere Gehoorzaalen, Tafels gereed ſtonden om het Hooge Gezelſchap te vergasten en te verfriſſen. —— De Heer JOHANNES AMSING genoot de Eere, om, in tegenwoordigheid van dat Hooge Gezelſchap, in de *Broederkerk*, naa het houden eener gepaste Redenvoeringe, *Over de nuttigheid der Wysbegeerte in 't Gemeenebest wel en gelukkig te beſtuuren*, naar de wyze der Ouden, met de *Kap*, tot Meester der Vrye Kunſten, en Leeraar der Wysbegeerte, bevorderd te worden. 't Landſchap *Drenthe* onthaalde desgelyks hunne Hoogheden (*).

Zyne Hoogheid koopt de Heerlykheid *Borkelo*.

Eene der aanzienlykſte Heerlykheden in *Gelderland*, naar de Rivier *Berkel* of *Borkel*, *Borkelo* of *Borkulo*, geheeten, welke 'er, in ouden tyde, eene eigene Ridderſchap hadt, en, behalven een Steedje van dien naam, ook in zich begrypt *Gezelaar*, *Geesteren*, *Eibergen*, *Rekken* en *Nede*, werd, benevens die van *Ligtenvoorde* en de Havezate *Marhuizen*, door zy-

(*) *N. Nederl. Jaark.* 1777. bl. 1262—1284.

zyne Hoogheid, in dit Jaar, aangekogt, voor zesmaal honderd duizend Guldens, van den Vorst CZARTORYSKI, Generaal van *Podolien*, Luitenant-Generaal des Koningryks en Republiek van *Poolen*, en diens Gemalinne, Geboore Gravinne van *Flemming*. De overdragt geſchiedde, voor de Gerigten, onder welke deeze Heerlyke Goederen gelegen waren, aan de Afgezondenen van zyne Hoogheid, den Baron VAN DER BORCH, Raad en Rekenmeester van Hoogstdeszelfs Domeinen, en den Griffier ANDREAS ARDESCH, door den Heere DIRK WESTRIK, Koopman te *Amſterdam*, Gevolmagtigde van den Vorst en Vorſtinne CZARTORYSKI. Gemelde Heeren aanvaardden, vervolgens, in naam van den Prins van ORANJE, het hoog, laag en middelbaar Regtsgebied dier Goederen, en namen den Amptenaaren den Eed van Getrouwheid af (*). I. BOEK. 1777.

Klagten over den Bevelhebber van *St. Euſtatius*, door de *Engelſchen*.

Om den voordeeligen Handel, door onze Kooplieden, in de *West-Indiën*, boven al op *St. Euſtatius*, gedreeven, te ſtuiten, meende *Engeland* een gepast middel gevonden te hebben, in de klagten, over 't gedrag des Bevelhebbers van dat Eiland, als of hy de Inwoonders, met oogluiking der Regeeringe, toeliet, ongeoorlofden Handel met de *Noord-Americaanen* te dryven. Het Voorzittend Lid van het

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777, bl. 739.

I. het *Engelsch* Eiland *St. Christophel*, de
BOEK. Heer GREATHEAD, zondt den *Holland-*
——— *ſchen* Bevelhebber JOANNES DE GRAAF,
1777. een Brief, den zeventienden van Winter-
maand, des Jaars MDCCLXXVI, gedagte-
kend, waar in hy, naa aanduiding van geen
geloof te hebben willen ſlaan aan de loo-
pende gerugten, dat de oude en natuur-
lyke Bondgenooten van *Groot-Brittanje*,
de Onderdaanen van dat Ryk onderſteun-
den in hunne Wederſpannigheid tegen hun
Moederland, uit naam van zyn Koninglyk-
ken Meester, klaagt, uit de egtſte berig-
ten, te weeten: „ Dat niet alleen de Toe-
„ voer van alle ſoorten van Proviſien en
„ Oorlogsbehoeften, genoegzaam dage-
„ lyks, en in 't openbaar, verzorgd wor-
„ den, door de Inwoonderen van *St. Eu-*
„ *ſtatius*, aan de rebelleerende Onderdaa-
„ nen van zyne Majeſteit; maar zelfs, dat
„ Schepen, Oorlogswyze uitgerust, van
„ dat Eiland afgevaaren waren, met een
„ uitdruklyk en erkend voorneemen, om
„ te kruiſen op, en Prys te maaken van
„ de Schepen en Eigendommen van zyne
„ vreedzaame en getrouwe Onderdaanen.
„ —— Dat een Sloep, zodanig uitgerust,
„ en afgevaaren, onder zekere Vlag, ge-
„ naamd die van het *Continental Congres*,
„ genoegzaam, onder het bereik en 't Ge-
„ ſchut van *St. Euſtatius*, zeerooverlyk,
„ aangetast en genomen hadt, een Brigan-
„ tyn, een *Engelsch* Onderdaan toebehoo-
„ rende; welke Sloep, naa deeze daad
„ van Zeeroovery, baarblyklyk begaan

„ bin-

„ binnen het gezigt van het *Hollandsch* I.
„ *Fort*, op de Reede van *St. Euſtatius* BOEK.
„ wederkeerde, met opgeheiste Vlaggen, ——
„ en daar, by aanhoudenheid, genooten 1777.
„ hadt alle tekenen van onderſtand en be-
„ ſcherming. —— Dat een ander gewa-
„ pend Schip, toebehoorende aan, en in
„ dienst van de *Americaanſche Rebellen*,
„ openbaar was aangekomen, en geankerd
„ op de Reede van *St. Euſtatius*, met een
„ opgehaalde Vlag, voor die der Rebellen
„ bekend, en de Sterkte, *Oranje-Fort* ge-
„ naamd, met dertien Schooten begroette,
„ 't geen van dit Fort was beantwoord,
„ met eene ſtaatlykheid, verſchuldigd
„ aan de Vlaggen van Onafhangelyke Sou-
„ veraine Staaten: welk Schip, nader-
„ hand, vryheid kreeg, om in te neemen
„ eene Lading Buskruid, nevens andere
„ Oorlogsbehoeftens en Voorraad, tot
„ gebruik van het *Americaanſche Leger*."
—— Vervolgens, de *Americaanen* afge-
ſchilderd hebbende als verbanne Rebellen
en Zeeroovers, voegt hy 'er by: „ Tot
„ ſchending van alle openbaare Trouw en
„ 's Volks Eer, is het voor eene *Holland-*
„ *ſche Volkplanting* overgebleeven om de
„ erkende Medeſtanders van hunne Ver-
„ raaderye, en de Bevorderaars van hunne
„ Zeerooveryen te zyn, en voor de For-
„ treſſen van Hun Hoog Mogenden, om
„ de eerſte openbaare Erkenners te wee-
„ zen van eene Vlag, tot hier toe onbe-
„ kend in de Lyst der Nationaale Vlag-
„ gen." —— Ten ſlot eischt hy eene

voor-

I. BOEK. 1777. voorbeeldlyke genoegdoening, „ voor den „ hoon aan zyner Majeſteits-Vlagge aan- „ gedaan, door de Eere, aan die van zy- „ ne rebelleerende Onderdaanen bewee- „ zen, van het *Fort Oranje*, en vorderde „ daar benevens, dat de Bevelhebber zyn „ gezag zou gebruiken, om eene herhaa- „ ling deezer verbreekinge van Trouw „ voor te komen, en teffens daadlyke „ middelen aanwenden, om volledig her- „ ſtel te doen toekomen, aan hun, die, „ door de gepleegde Zeeroovery, geleden „ hadden, dat de Medegenooten, de „ Deelhebbers en Aanmoedigers, in der „ daad, mogten uitgevonden, gevat, en „ tot afſchrik voor anderen, naar ver- „ dienſten geſtraft worden."

De Bevelhebber beantwoordt deeze klagten.

Deeze Brief werd door den Heer STANLEY, een Lid van zyns Majeſteits Raad, en zyn Solliciteur-Generaal, aan den Bevelhebber van *St. Euſtatius* overgehandigd; hy hadt, daar en boven, last, om met denzelven breeder mondeling te handelen. Dan, het behaagde den Heer DE GRAAF niet, zich in eenig onderzoek, wegens den inhoud van dien Brief, of van zyn gedrag, in eenig geval, in te laaten met deezen Gelastigden; dewyl zulks geſchikt ſcheen om hem Rekenſchap af te vorderen in zyn eigen Bevelhebberſchap; waar toe niemand op aarde regt hadt dan zyne Heeren en Meesters. Een Brief in antwoord was het eenige dat de Voorzitter GREATHEAD verwierf, waar in de Heer DE GRAAF ontkent, „ dat

„ de

„ de Regeering van *St. Euſtatius*, op I.
„ eenigerlei wyze, kennis hadt van de BOEK.
„ onverdeedigbaare handelingen, den In- ———
„ woonderen van dat Eiland ten laste ge- 1777.
„ legd; en omſtandige bewyzen, op egte
„ kennisneemingen gegrond, vordert,
„ van dusdanige onwettige handelingen,
„ met de ſtukken, in orde te neder ge-
„ ſteld, en met Getuigen bekragtigd,
„ tegen de ſtrafbaare Perſoonen, welke
„ ontbraaken in den gezonden Klaagbrief.
„ 't Was hem onmogelyk tegen iemand
„ van het Gemeen iets aan te vangen, op
„ eene algemeene beſchuldiging; noch
„ zyn Last, noch de Wetten des Lands,
„ gaven hem vryheid iemand in Regten
„ te vervolgen, zonder Aanklaager of
„ Getuigen, of te veroordeelen zonder
„ Bewyzen. Bragt men deeze in 't mid-
„ den, de Regeering zou alle mogelyke
„ voldoening geeven. Deeze, hadt men,
„ wegens het neemen van den Brigantyn,
„ door een gewapende Sloep, niet te ber-
„ de gebragt. Voorts was hy niet be-
„ wust, in eenig opzigt, de Tractaaten
„ geſchonden, of, willens en weetens,
„ den Koning eenigen hoon aangedaan te
„ hebben, en, diensvolgens, tot geene
„ vergoeding gehouden. Men moest niet
„ verwagten, dat hy, zonder uitdruklyk-
„ ken last der Hooge Magten, onder wel-
„ ken hy ſtondt, het op zich zou nee-
„ men, om een Handel en Vaard te be-
„ dwingen, aan welke hy verzekerd was,
„ dat Hunne Hoog Mogenden niet zouden

„ dul-

I. BOEK. 1777. „ dulden, dat eenige verhindering werdt „ toegebragt, en dus eene Volkplanting „ onder zyn Beſtuur, en dat gedeelte van „ het Handelbelang der *Hollanderen*, aan „ zyne zorge, door de Heeren Directeu„ ren der *West-Indiſche Compagnie* toever„ trouwd, te verongelyken. — Belan„ gende het ontvangen en behandelen, „ door de Fortresſen van het Eiland, aan „ eenige Schepen, hoe genaamd, gedaan, „ vleide hy zich aan zyne Meesters, wan„ neer zy het vorderden, zodanig eene „ rekenſchap te zullen kunnen geeven, „ als zou uitwyzen, in hoe verre de be„ rigten, aan den Voorzitter GREAT„ HEAD gegeeven, egt waren, en op „ goede gronden ſteunden."

Men maakt van deeze zaak een Twist van Staat.

Een tweede Brief, door gemelden Voorzitter aan den Bevelhebber geſchreeven, was in zagter bewoordingen vervat; hy verontſchuldigde zich eenigermaate van eene opzettelyke betigting der Regeeringe van *St. Euſtatius*, wegens derzelver aandeel in den ongeoorlofden Handel. Dan, geen uitzigt hebbende dat eenig nader Vertoog een voordeeliger onthaal by den Heer DE GRAAF, die zich op zyne Heeren en Meesters beroepen hadt, zou ontmoeten, werd, zyns oordeels, de Twist eene zaak van Staat, die ter beſlisſing van den Koning zyn Meester en Hunne Hoog Mogenden ſtondt.

In gevolge hier van, zondt de Heer GREATHEAD de bovengemelde Brieven aan Lord GEORGE GERMAIN, met bygeë-

gevoegde beëedigde Verklaaringen, raakende den hoon, der Vlagge van zyne Majesteit aangedaan; doch kon geen beëedigd bewys opleveren, dat de Kaper een Eigendom was van *Hollandſche Onderdaanen*, noch wegens de eigenlyke natuur van den Toevoer, dagelyks van *St. Euſtatius* na *Noord-America* gezonden. I. BOEK. 1777.

Yorke klaagt over dit bedryf op *St. Euſtatius.*

Schoon de zaak, eerst zo heftig opgevat, eenigzins ſcheen te bekoelen, was dezelve overgenoeg om den *Engelſchen* Afgezant YORKE, de Papieren, daar toe betrekkelyk, by de Algemeene Staaten te doen inleveren, vergezeld van een Vertoog, 't geen, om den dreigenden inhoud, hier geheel verdient geplaatst te worden. „ Zedert den aanvang," dus liet hy zich hooren, „ van den onnatuurlyken Op„ ſtand, die in de *Engelſche Volkplantingen* „ van *Noord-America*, tegen de Wettige „ Regeeringsvorm van het Moederland is „ uitgeborſten, heeft de Ondergetekende, „ buitengewoon en volkomen Gemagtigde „ des Konings van *Groot-Brittanje*, meer„ maalen gelegenheid gehad, zich by Uwe „ Hoog Mogenden te vervoegen, in den „ naam van den Koning zynen Meester, „ om dezelven, door alle beweegmidde„ len van Volksbelang, van goede Na„ buurſchap, van Vriendſchap, en, ein„ delyk, ook van Verbonden, te noopen, „ om den heimlyken Handel tusſchen der„ zelver Onderdaanen, en de oproerige „ *Americaanen*, te ſtuiten. Indien de „ maatregels, welke Uwe Hoog Mogen-

„ den

I. BOEK. 1777. „ den hebben gelieven te neemen, van zo „ veel uitwerkings, als hunne verzekering „ vriendhoudende geweest waren, zou de „ Ondergetekende zich niet in de onaan„ genaame noodzaaklykheid bevinden, „ om thans ter kennisse van Uwe Hoog „ Mogenden te brengen Gebeurtenisſen „ van het ernſtigst belang en uitzigt. — „ De Koning, Hoog Mogende Heeren, „ heeft, tot hier toe, met een geduld „ zonder voorbeeld, de onregelmaatige „ handelwyze van Derzelver Onderdaanen „ verdraagen, in hunnen Handel, dien „ zy te *St. Euſtatius*, en van daar in *Ame*„ *rica*, dryven. Zyne Majeſteit heeft „ zich ſteeds gevleid, dat, met tyd aan „ Uwe Hoog Mogenden te geeven, om „ eene handelwyze, zo onregelmaatig als „ onverdeedigbaar, te onderzoeken, en „ dezelve te doorgronden, Dezelve de „ noodige middelen zouden hebben aange„ wend om de misbruiken te beteugelen, „ hunne Onderdaanen binnen behoorelyke „ paalen te houden, en de Regten en „ Vriendſchap van *Groot-Brittanje* te doen „ ontzien. — De Klagte, welke ik be„ vel heb thans aan Uwe Hoog Mogenden „ te doen, is gegrond op egte hier by„ gaande ſtukken, in welken Uwe Hoog „ Mogenden, met verwondering, en, ik „ moet gelooven, zelfs met misnoegen, „ zullen zien, dat, naa eenen onbepaal„ den Koophandel aan de oproerige *Ame*„ *ricaanen* te *St. Euſtatius* te hebben toe„ geſtaan, Derzelver nieuwe Bevelhebber

„ DE

„ DE GRAAF, zyn pligt in zo verre heeft I.
„ durven vergeeten, dat hy de Vyandlyke BOEK.
„ uitrustingen der *Americaanen* oogluikend ———
„ heeft aangezien; dat hy het neemen van 1777.
„ een *Engelsch* Schip, door eenen *Ameri-*
„ *caanſchen* Zeeroover, heeft toegelaaten,
„ byna onder het Geſchut van zyn Eiland;
„ en, (om de kleinagting tegen de *Engel-*
„ *ſchen*, en alle andere Mogenheden van
„ *Europa*, tot den hoogſten trap te bren-
„ gen,) dat hy de Vlag van het oproerig
„ *America*, door de Fortresſe van zyn
„ Gebied, met de gewoone Eergroete heeft
„ doen beantwoorden. —— Alle de
„ vriendlyke Vertoogen, welke het Voor-
„ zittend Lid der Regeeringe, van het
„ nabuurig Eiland *St. Christophel*, omtrent
„ deeze bekende voorvallen, gedaan
„ heeft, zyn door den Heer DE GRAAF
„ op de onduidelykſte en aller onvoldoe-
„ nendſte wyze, beantwoord, weigerende
„ zelfs, zich in eenige Verklaaringen,
„ hoe genaamd, in te laaten, met een Lid
„ van 's Konings Raad, op het Eiland *St.*
„ *Christophel*, welke, ten dien einde,
„ door gemelden Voorzitter, na *St. Eu-*
„ *ſtatius* was afgevaardigd. —— Naa het
„ mededeelen van de bygevoegde Stuk-
„ ken, is my niets overig, dan 'er nog
„ by te voegen, dat de Koning, die de-
„ zelve met geen mindere verwondering
„ dan verontwaardiging geleezen heeft,
„ my uitdruklyk gelast, van Uwe Hoog
„ Mogenden te vorderen eene plegtige

I. BOEK. 1777.

„ Ontkenning van de Eergroete, aan de „ oproerige Vlag, door het *Fort Oranje*, „ te *St. Euſtatius* gedaan; de afdanking „ en onmiddelyke terugroeping van den „ Bevelhebber DE GRAAF; en, daar en „ boven, nog van wegen zyne Majeſteit, „ te verklaaren, dat, zo lang deeze voldoening niet gegeeven is, men niet „ moet verwagten, dat zyne Majeſteit „ zich zal laaten zuſſen met enkele verzekeringen, of dat zy een oogenblik zal „ vertraagen, de maatregels te neemen, „ die zy voor de belangens en de Waardigheid van de Kroon zal meenen goed te „ vinden."

Hoe dit hier werd opgenomen.

Men zag, in dit Vertoog, de algemeene Beſchuldigingen van Ongeoorlofden Handel, op nieuw, zonder voldingend bewys, opgehaald, met misnoegen; dan, eene billyke verontwaardiging beving alle Onpartydigen, wegens de vreemde, en van allen regtmaatigen grond ontbloote Aanklagte, dat men eene daad, *byna onder het bereik van 't Geſchut*, en dus daar *buiten* geſchiedt, niet geweerd hadt; en moest deeze aandoening met regt aangroeijen, door den onverdraaglyken toon, op welken de Ridder YORKE eischte, dat een Bevelhebber, eer men behoorelyk kennis van de zaak kon neemen, terſtond zou worden afgedankt en opontbooden, en de dreigende taal in 't flot gevoerd. — Dit Vertoog werd, naderhand, in *Engeland* zelve, aangemerkt als zo beledigend voor de Staaten deezer Gewesten; de-

dewyl zy 'er als eene mindere en ondergeſchikte Mogenheid in behandeld werden, dat men het aanzag als eene aanleidende en eerſte oorzaak der Gevoeligheid van onzen Staat, tegen het Ryk van *Groot-Brittanje* (*). I. BOEK. 1777.

Naa dat de Afgezondenen van *Holland* en *West-Friesland*, dit Stuk, met de Bylaagen, overgenomen hadden, om ze in de hunnen breeder mede te deelen, vonden de Algemeene Staaten goed, dat alles zou geſteld worden in handen van de Heeren LYNDEN TOT ZWAANENBURG, en anderen, tot de Buitenlandſche Zaaken, gelast, om alles te onderzoeken en der Vergaderinge verſlag te doen; als mede, dat men ze zou zenden aan den Repreſentant en Bewindhebberen van de *West-Indiſche Compagnie*, ter voorzittende Kamer *Amſterdam*, om van hun, ten ſpoedigſte, berigt te ontvangen, of, met de laatst ingekomene Brieven van *St. Euſtatius*, iets te hunner kennisſe gekomen was, deeze voorvallen betreffende.

't Leedt niet lang, of, in gevolge van dit alles, lieten de Algemeene Staaten den Koning een Antwoord toekomen, 't geen, ſchoon in manlyke taal opgeſteld, egter blyk droeg van een taai geduld en groote toegeeflykheid. De Graaf VAN WELDEREN leverde 't zelve in deeze be- Antwoord op die klagten.

(*) *Univerſ. Magaz.* Vol. LXXVIII. p. 115.

I. bewoordingen over: „ Het is met het
BOEK. „ diepst ontzag, dat de Ondergetekende,
——— „ buitengewoon en volkomen Gemagtigde
1777. „ Afgezant van Hunne Hoog Mogenden,
„ in gevolge der Bevelen, die hy deswe-
„ gen heeft ontvangen, de Eer heeft,
„ Uwe Majeſteit te vertoonen, dat het
„ Vertoog, door zynen Afgezant overge-
„ geeven, Hun gevoelig heeft getroffen,
„ en dat zy zich verpligt vinden te klaa-
„ gen over de verwytingen, daar in ver-
„ vat, even als of Hun Hoog Mogenden
„ vermoed wierden van Uwe Majeſteit te
„ willen zuſen met vriendlyke verzeke-
„ ringen, die door de daaden werden
„ tegengeſprooken, als mede, over den
„ dreigenden toon, welke in dit Vertoog
„ heerscht, en welke aan Hunne Hoog
„ Mogenden toeſchynt te verre af te wyken
„ van 't geen tuſſchen Souveraine en On-
„ afhanglyke Mogenheden is aangenomen
„ en moet plaats hebben, en vooral tus-
„ ſchen Nabuuren, welken, zedert zo
„ langen tyd, door de banden van goe-
„ de Overeenſtemming, en onderlinge
„ Vriendſchap, zyn verëénigd geweest. —
„ Hunne Hoog Mogenden meenen, dat
„ zy, in alle gelegenheden, en byzonder
„ in deeze ongelukkige Beroertens van
„ uwer Majeſteits Volkplantingen in *Ame-*
„ *rica*, omtrent Uwe Majeſteit dat geen
„ gedaan hebben, 't welk men van een'
„ goeden Nabuur, en van eene vriendhou-
„ dende toegenegene Mogenheid, zou kun-

„ nen

„ nen verwagten. — Hunne Hoog Mogen- I.
„ den ſtellen de Vriendſchap van Uwe Maje- BOEK.
„ ſteit op den hoogſten prys; zy wenſchen ——
„ alles te doen wat in hun vermogen is, zo 1777.
„ veel de Eer en Waardigheid van den
„ Staat toelaaten, om dezelve meer en
„ meer aan te kweeken; maar zy kunnen,
„ ten zelfden tyde, niet verbergen de ge-
„ voelige aandoening, die dit Vertoog op
„ hun gemaakt heeft. — Het is eenig-
„ lyk om Uwe Majeſteit alle oplettenheid
„ te betoonen, en, om te bewyzen, dat
„ Hunne Hoog Mogenden niets willen
„ verzuimen 't geen dienen kan, om, ge-
„ voeglyk, de waarheid dier Gebeurtenis-
„ ſen te onderzoeken, waar uit de klag-
„ ten zyn geſprooten, dat zy beſlooten
„ hebben, om dit onderzoek op de ſpoe-
„ digſte wyze te doen, en daar van alle
„ langwyligheid en uitſtellen af te ſnyden.
„ Ten dien einde zyn Hunne Hoog Mo-
„ genden afgeweeken van de gewoone
„ vorm, in diergelyke gevallen altyd ge-
„ bruiklyk, om van de Bediendens en
„ Amptenaaren, in hunne Volkplantin-
„ gen, een ſchriftlyk Berigt te vorderen;
„ en zy hebben reeds hunne Bevelen afge-
„ vaardigd, dat de Bevelhebber van *St.*
„ *Euſtatius*, zonder uitſtel, en met allen
„ mogelyken ſpoed, zou overkomen,
„ om Hunne Hoog Mogenden de noodige
„ berigten te geeven van al 't geen op 't
„ Eiland *St. Euſtatius* is voorgevallen, als
„ mede, van alles, wat omtrent de *Ame-*

I. BOEK. 1777. „ *ricaanſche Volkplantingen*, en derzelver „ Schepen, geduurende den tyd dat hy „ bevel gevoerd heeft, tot zyne kennisſe „ is gekomen, en, om zyne handelwyze, „ daar omtrent, onder het oog van Hun„ ne Hoog Mogenden te brengen. —— „ De Ondergetekende vindt zich gelast „ Uwe Majeſteit berigt van dit Beſluit te „ geeven, en teffens te verklaaren, dat „ Hunne Hoog Mogenden geene zwaarig„ heid maaken, van zeer uitdruklyk te „ ontkennen, alle daad of Eerbewyzing, „ welke, door hunne Bediendens of Amp„ tenaaren, aan de Schepen van de *Noord„ Americaanſche Volkplantingen* mogten „ zyn gegeeven, of, welke zy, in 't ver„ volg, mogten geeven, voor zo verre „ die daaden of Eerbewyzingen van natuur „ mogten zyn, om daar uit te beſluiten, „ dat men 't minst ter wereld de Onaf„ hangelykheid en 't Oppergezag van ge„ melde Volkplantingen erkende. —— „ Nog heeft de Ondergetekende last Uwe „ Majeſteit kennis te geeven, dat Hunne „ Hoog Mogenden, dien overeenkomſtig, „ Bevelen hebben gezonden aan de Bevel„ hebbers, in hunne *West-Indiſche Volk„ plantingen*, en hun op nieuw, en op „ het allerſterkst, hebben gelast, om „ derzelver Plakaaten en Bevelen, tegen „ den Uitvoer van Oorlogsbehoeftens, „ na de *Americaanſche Volkplantingen*, van „ Uwe Majeſteit, op het allernauwkeu„ rigst in agt te neemen, en die Bevelen

„ met

„ met de allermogelykſte ſtriktheid te „ doen uitvoeren."

Zyne *Groot-Brittanniſche* Majeſteit nam genoegen in dit Antwoord, zag met blydſchap zyne verwagting vervuld in het ontbod des by hem in haat gebragten Bevelhebbers, als mede, het ontkennen der Kleinagtinge, zyner Vlagge aangedaan, en de beloofde voorzorge tegen het voeren van Oorlogstuig na de oproerige Volkplantingen; alles begreepen in het Wederantwoord, door den Secretaris van Staat, den Graaf van SUFFOLK, aan den Graaf VAN WELDEREN ter hand geſteld. Hier mede liep deeze zaak, ten opzigte van *Engeland*, geheel ten einde (*).

1777. *Engeland* neemt hier in genoegen.

Het gedrag der *Hollandſche*, en boven al der *Amſterdamſche* Kooplieden, in dit Tydsgewricht, werd toen, en naderhand, met de zwartſte kleuren geſchilderd, door hun die de *Engelschgezinde Party* aankleefden; zeker Schryver, een verklaard Voorſtander van dezelve, hadt de onbeſchaamdheid, om te verzekeren, „ dat de Koop„ lieden te *Amſterdam* de Volkplantingen „ heimlyk onderſteunden tegen de uitdruk„ lyke Plakaaten aan; dat de Regeering „ van

Beſchuldigingen tegen Kooplieden.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 375—404. *Brieven, gewiſſeld tuſſchen den Engelſchen Vice-Admiraal* YOUNG, en den Heer COLPOYS, Capitein van een Engelsch Oorlogſchip, en zyne Excellentie den Heer J. DE GRAAF, wyzen uit, dat de *Engelſchen* geen gegrond regt hadden om over de Regeering van *St. Euſtatius* te klaagen.

I. BOEK. 1777.

„ van *Amſterdam* zich hier tegen nooit
„ verzette, gelyk zy hadt behooren te
„ doen, door éens een voorbeeld te ſtel-
„ len, zo als de bevordering van de goede
„ verſtandhouding met *Engeland*, en de
„ bewaaring van den Vrede en het Wel-
„ zyn, als mede de goede Trouw, van
„ ons Vaderland zouden gevorderd heb-
„ ben. —— Dat de Toevoer van alle
„ Krygsbehoeften, na de *Engelſche Volk-*
„ *plantingen*, by herhaalde Plakaaten, ten
„ ſterkſten verbooden was; maar de ge-
„ legenheid van onze eigene Volkplantin-
„ gen, zo in *Guyana*, als byzonder op de
„ Eilanden, en vooral *St. Euſtatius*, gaf
„ de gereedſte aanleiding tot deezen ver-
„ boden Handel. Men kon daar heenen
„ al vervoeren wat men wilde, zonder dat
„ daar op veel te zeggen viel, en dan
„ hadt men met de *Americaanen* maar te
„ beleggen om het van daar te haalen, 't
„ geen zeer gemaklyk was. —— Geen
„ wonder dan dat de aandagt van *Engeland*
„ zich hier op byzonder vestigde, en dat
„ dieswegens door deszelfs Gezant al
„ vroeg Vertoogen aan Hunne Hoog Mo-
„ genden werden gedaan, die daar op niet
„ twyfelden allen Uitvoer van Krygsbe-
„ hoeften, na de *Engelſche Volkplantin-*
„ *gen*, ſtreng te verbieden. Dan, hoe
„ deeze billyke en noodige orders, geduu-
„ rende den tyd van verſcheide jaaren,
„ dagelyks, en op allerlei bedenkelyke
„ wyzen, zyn *geëludeerd*, of wel openlyk
„ en direct *getranſigeerd* geworden, be-

„ hoeft

„ hoeft men ſlegts de zulken te vraa- I.
„ gen, die zich, vooral in de jaaren BOEK.
„ MDCCLXXV, MDCCLXXVI en ——
„ MDCCLXXVII, op *St. Euſtatius*, 1777.
„ *Curacao*, enz., bevonden hebben.
„ Trouwens, de Portien in zulke Sche-
„ pen en Laadingen, werden, te *Amſter-*
„ *dam*, openlyk, en, zonder eenige be-
„ wimpeling, geveild, en de Reeders zo
„ wel als de Asſuradeurs, maakten geen
„ het minſte geheim van deezen Handel. —
„ Het gebeurde met den Heer DE GRAAF
„ kan ook in aanmerking komen, om te
„ begrypen, dat, in *Engeland*, zommi-
„ gen, zedert een geruimen tyd, reeds
„ op de gedagten waren gevallen, als of
„ de *Republiek* den *Americaanen* geen on-
„ gunſtig hart toedroeg (*)." —— Dan, deeze taal, uit de pen der Partydigheid gevloeid, verraadde zich zelven, lag de Regeering van *Amſterdam* een verzuim ten laste, voor 't welk dezelve niet hadt te waaken; of, behelsde eene onbeweezene beſchuldiging der geenen, die, van wegen de *Admiraliteiten*, daar tegen hadden moeten voorzien, en, zulk een gedrag, ſtrafloos gedoogd, ja, met hun medeweeten, bevorderd hadden, om *Engelands* Vyanden te onderſteunen. Daar en boven was het in 't wilde geſchermd, en het bewys uit het openlyk te koop veilen der *Portien in Schepen* en *Laadingen*, met Krygs-

(*) *Politiek Vertoog*, bl. 72. 78 en 79, in 8vo.

I. BOEK. 1777.

Krygsvoorraad voor de *Noord-Americaanen* beſtemd, droeg de lidtekens der grootſte onkunde in den Handel, of van de onbeſchaamdſte Lasterzugt, dewyl het iets ſtelde, 't welk geen beſtaan hadt, en zelfs niet kon hebben (*). Dat veele Kooplieden zich van deeze gelegenheid, tot het behaalen van groote Winſten, bedienden, kan niet ontkend worden; doch, 'er ſtak in dit bedryf van byzondere Perſoonen, die het waagden, niets, ten opzigte van den Staat.

Nadere Bepaalingen wegens het vervoeren van Oorlogsbehoeften.

Want, niet alleen werd het Verbod der Verzendinge van Oorlogsbehoeftens, na de *Engelſche Volkplantingen*, weder vernieuwd (†); maar, by 't verleenen van Convoy zag men vyf Bepaalingen gemaakt, meerendeels ſtrekkende om alle bedekte derwaards voering van Krygstuig ten ſterkſte te weeren; behalven de bepaalde hoeveelheid, moest, om volkomen zekerheid te hebben, dat, desaangaande, geen bedrog plaats hadt, in alle aanwyzingen der ingelaade Goederen, wanneer de Verzender of Koopman verkoos eene algemeene benaaming van *Koopmanſchappen* te

(*) CANDIDUS wederlegt dit in 't breede in zyn' *Zesden Brief tegen het Politiek Vertoog*, bl. 40, enz. De *Politiek Vertoogſchryver* hadt zich op de *Nieuwe Nederlandſche Jaarboeken* beroepen; doch, de Schryvers, hebben, by de ſtukken, getoond, dat deeze Aanhaaling geheel verdraaid en valſch is, gelyk veele Aanhaalingen diens Schryvers. *Nieuwe Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 823 en 824.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1300.

te gebruiken, of daar op te zetten, *de Inhoud onbekend*, daar nevens worden uitgedrukt, *dat het niet is Buskruid* of *Ammunitie van Oorlog*. Ook zou het den Officieren, van wien Convoy gevraagd werd, vry ſtaan, te onderzoeken, of te doen onderzoeken, of in die Schepen meer Buskruids, of ander Oorlogstuig, gelaaden was, dan de overgeleverde Papieren uitweezen; en moesten de Schippers den Onderzoekeren behoorlyke aanwyzing van de Laading doen, en, des noods, in handen van den Bevelvoerenden Officier, den Eed afleggen, dat zy geene andere Goederen, en byzonder, geen Buskruid of Oorlogstuig, hadden ingelaaden, dan uit de Papieren bleek. Wanneer, des niettegenſtaande, meer van die Goederen aan Boord mogten zyn, zouden de Schepen, aan de Admiraliteit overgeleverd, aldaar onderzogt, en tegen de Schuldigen regterlyk gehandeld worden. — Gelyk, by het eerſte Lid, bepaald was, dat geene andere Schepen, dan die hier ten Lande t'huis hoorden, van dit Geleide zouden kunnen gebruik maaken; zo dienden het laatſte Lid om te beletten, dat zich, by het wederkeeren, geene andere daar van bedienden, dan Schepen, die hier t'huis hoorden, en van hier waren uitgevaaren, of, voor zo verre zy in de *West-Indiën* zouden mogen weezen aangekogt, en met den Bylbrief zullen worden beweezen, niet in *Noord-America* gebouwd, of vóór den Jaare MDCCLXXVI, reeds door de In-

I. BOEK. 1777.

I. BOEK. 1777.

Ingezetenen der Volkplantingen van den Staat, of van eenige andere Mogenheid, buiten *Noord-America*, bezeten, of, zedert, als Pryzen, op die van *Noord-America* gemaakt, verkogt te weezen; en het daarenboven blyke, dat het Schip aan de Onderdaanen van den Staat toebehoort, en de Schippers één jaar en zes weeken, vóór MDCCLXXVI, Ingezeten Burgers van 't Gemeenebest, of deszelfs Volkplantingen, zyn geweest (*).

Poogingen van YORKE om Tweedragt te zaaijen.

Hoe veele, hoe nauwe, voorzorgen, tot het bewaaren der voor deezen Staat raadzaame en hoognoodige Onzydigheid! van welke de *Engelſche* Afgezant YORKE den Staat zogt af te trekken, door zyne onophoudelyke klagten, dat de Stad *Amſterdam*, en veele voornaame Kooplieden, de *Noord-Americaanen*, op eene ongeoorlofde wyze, begunſtigden, en, tegen de belangen van het *Britſche* Hof, ondersteunden. Hy, die reeds zes-en-twintig jaaren, hier zyn verblyf gehouden hadt, en volkomene kennis bezat van de geſteldheid der dingen, poogde eenen Aanhang te krygen, of liever, dien hy reeds hadt, te verſterken. Welmeenenheid voor 't Gemeenebest was op zyne lippen; doch nyd en afgunst in zyn hart. 't Zaad van Tweedragt te zaaijen, kon best aan zyne oogmerken beantwoordden, 't werd ryklyk van hem geſtrooid, en in den grond eeni-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1301, enz.

eeniger Gewesten kreeg het aanmerkelyken wasdom; waar uit verſchillende inzigten tusſchen dezelve reezen, die hem een gelukkigen uitſlag deeden verhoopen van zynen toeleg om *Nederlands* Hooge Magten over te haalen tot eene Onderhandeling, by welke zy wel vry verklaard werden om den gevraagden Onderſtand aan *Engeland* te geeven; maar teffens moesten afzien van allen Handel en Scheepvaard op *Frankryk* en *Spanje*, in zo verre het *Engeland* behaagde daar aan paalen te ſtellen, zonder zich te houden aan duidelyk ſpreekende uitſtaande Verdragen, en dus in zulker voege, dat, deeze Voorwaardens aangenomen zynde, het Hof van *Verſailles*, of van *Madrid*, de Staaten der *Vereenigde Gewesten* niet meer als Onzydig konden aanmerken. *Amſterdam* bleef niet in gebreke, om, ter Staatsvergaderinge, de nadeelige gevolgen van dit *Engelſche Plan*, zo voor onzen Koophandel, als voor ons Gemeenebest, aan te toonen. I. BOEK. 1777.

Toeneemende Vyandlykheden tusſchen *Frankryk* en *Engeland*.

De toeneemende Vyandlykheden tusſchen *Frankryk* en *Engeland* wettigden de de welgegronde Staatkunde om zich volmaakt onzydig te houden. Drie *Franſche* Schepen, door de *Engelſchen* genomen, en te *Jamaica* opgebragt, werden door den Bevelhebber van *St. Domingo* te rug geeischt, doch geweigerd. Het *Franſche* Fregat, tot het doen van deezen terugeisch, derwaards gezonden, hadt last, om, in gevalle van weigering, by zyne terugkomst, de *Engelſche* Schepen, hem ont-

I. BOEK. 1777. ontmoetende, te neemen, 't geen het opbrengen van een *Engelsch* Schip, te *St. Domingo*, ten gevolg hadt. De Bevelhebber van een *Fransch* Oorlogſchip, met een Fregat op de hoogte van l'*Orient* zeilende, geboodt twee *Engelſche* Kruiſers van daar te vertrekken; dewyl de Koning zyn Meester de Havens van zyn Ryk voor alle Volken open zette, uitgenomen voor de Kaapers van *Groot-Brittanje*. —— Hoe weinig, ondertuſchen, deeze voorgenomene volkome Onzydigheid, en de hoop, dat de regel *vry Schip, vry Goed*, de Ingezetenen zou bevryden van gewelddige aanrandingen, betekenden, kunnen de reeds bygebragte klagten (*) uitwyzen; en, wy zullen, vervolgens, maar al te veel gelegenheden aantreffen, om de vrugtloosheid van 't een en ander te boek te ſtellen.

Engelands aangroeiende Verbittering.

Engeland werd meer en meer verbitterd, en zogt het *Franſche* Hof, door den Graaf VAN DUNMORE, van het deel neemen in de zaak der *Noord-Americaanen*, af te trekken, of, indien dit mislukte, 't zelve tegen dit Gemeenebest op te rokkenen; doch deeze beide Staatkundige ſtreeken waren verre van de gewenschte uitwerking te baaren. —— Trots mogt de *Engelſchen* in den waan brengen, dat de Wet, in den Jaare MDCCLXXV, vastgeſteld, de *Britten* verbiedende met de

(*) Zie boven, bl. 92.

de *Volkplantingen* Handel te dryven, of met die Volkplantingen eenige gemeenſchap te hebben, zich ook tot andere Volken uitſtrekte, en dat de *Noord-Americaanen*, onder dien Banvloek diens *Britſchen* Ryks liggende, het afſchuwen zouden weezen van alle andere Mogenheden. De Heer FOX hadt waarheid geſprooken, als hy, by het maaken dier Wet, Lord NORTH te gemoet voerde: *Nu is* America *voor altoos verlooren! welke ſtraf zal thans evenredig zyn aan de misdaad van hun, die, naa zoo veel Gelds vergeefsch verſpild, zo veel Bloeds, dat ten Hemel ſchreidt, nutloos vergooten te hebben, hun Vaderland van eene zo onwaardeerbaare Bezitting berooven, en op den kant van deszelfs volkomen val brengen!* Die Wet was eene verbreeking van alle voorige Verbintenisſen; ſtelde de Volkplantingen in derzelver natuurlyke Vryheid; en gaf aan alle andere Hooge Magten de handen ruim om met de Verlaatenen te handelen en overeenkomſten te ſluiten. I. BOEK. 1777.

Krygsverrigtingen in *Noord-America*, in deezen Jaare.

Wy zullen niet meer dan regt doen aan de *Noord-Americaanſche Volkplantingen*, wier Lotgevallen eerlang op die van onzen Staat zo veel invloeds hadden, als wy hun wedervaaren, in dit Jaar, vermelden. Met reden ſtondt de Wereld verbaasd over den zo goeden wederſtand, in den voorleden Jaare, door eene geringe en gebrekkig voorziene Krygsmagt der Volkplantingen, den indringenden Vyand gebooden. Hoe zeer de Vryheidsmin veeler har-

I. BOEK. 1777.

harten deedt ontgloeijen, hadden zy, over gebrek aan Volk, tot dien Veldtocht, moeten klaagen: daar de meesten, de eerſte drift bekoeld zynde, naa het vervullen van zes maanden dienens, het Leger verlaaten hadden, zo dat, met den aanvang van dat Jaar, 't zelve, van 20,000, tot beneden 5000, verminderde, en het veel werks in hadt een nieuw Leger in ſtand te brengen. Onder verſcheide oorzaaken van dit bezwaarlyk Volk krygen, bragt 'er, naar 't oordeel van den Heer TRUMBULL, geen een meer toe, dan de hoop, die, over 't algemeen, in 't begin van dien Veldtocht, veel invloeds hadt, dat, vermids 'er nog geene Oorlogsverklaaring was, men het verſchil, langs den weg van Onderhandeling, nog zou kunnen byleggen; dat *Groot-Brittanje*, overtuigd van het vast beſluit der *Noord-Americaanen*, eindelyk, haar weezenlyk voordeel meer zou vinden in 't herroepen van het zo zeer gehaatte Regt van Schatting, dan in het vervolgen van den Oorlog, waar van 't gunſtigſte uiteinde, in gevolge van 't geen zy zogten, alleenlyk zou zyn, het verderf der Volkplantingen bewerkt te hebben, en dus, voor hun, het verlies van allen voordeel van Koophandel en Inkomſten. Die hoop, gevoegd by den algemeenen afkeer van het denkbeeld eens voortduurenden Oorlogs, en de overblyvende genegenheid voor het Moederland, gepaard met een ongunſtig denkbeeld wegens de onervaarenheid der Bevelhebberen, in ver-

vergelyking van de volkloonene Krygskunde der Vyanden, liepen allen zamen om de aanwerving van Volk te ſtremmen. Doch, uit dien bedrieglyken droom ontwaakt, tot de Verklaaring der Onafhangelykheid beſlooten, en den Band der Bondgenootſchaplyke Verbintenisſe geſtrengeld hebbende, verſcheenen de *Americaanen*, tot den Veldtocht deezes Jaars, met een veel ſchooner Krygsmagt dan te vooren.

I. BOEK. 1777.

't Gelukte den Generaal WASHINGTON, die het groote Leger geboodt, en eenigen tyd in 't gezigt van dat des Vyands lag, weinig mylen van *Brunswyk* gelegerd, de *Engelſchen*, die Streek, en gansch *Nieuw Jerſey*, naa ſlegts zes maanden die Verovering bezeten te hebben, te doen ruimen. Het geheele *Engelſche* Leger ſcheepte zich op eene Vloot van drie honderd Zeilen, ſtak in Zee, de *Americaanen* in de benaauwdſte onzekerheid laatende, wegens de plaats zyner Beſtemminge. Men giste dat het op *Philadelphia* gemunt was, en welhaast veranderde deeze giſſing in zekerheid. WASHINGTON, en de gelandde Legermagt, trokken elkander te gemoet; een voor hem ongelukkige Slag was het gevolg, en de Vyand kwam in 't bezit van zyn langgewenscht voorwerp, de Hoofdſtad van *America*. Schoon WASHINGTON, die, by de bekomene nederlaage, het Krygstuig behouden, en de zynen weder verzameld hebbende, het *Britſche* Leger, daar buiten, aantaſte en verſtroopte, moest hy, op zyne beurt,

I. BOEK. 1777.

weder terug trokken, en *Philadelphia* in handen der Overweldigeren laaten. Van den Zeekant ging het hun zo voorſpoedig niet, de belemmeringen, in de Rivier *de Delaware*, tegen de Vaard gelegd, belet-ten de Schepen, langen tyd, de Rivier meester te worden; en het geſchiedde niet dan met verlies van Manſchap en Schepen. — In het Noordlyk gedeelte was de Veldtocht voor de *Americaanen* gewigtiger, roemryker en gelukkiger; hoewel, in den beginne, de Krygskans hun dermaate ſcheen tegen te loopen, dat ſchrik het Land, en morrend misnoegen tegen de Bevelhebberen, het Krygsvolk vervulde, 't geen een ſtap van noodzaaklykheid en voorzigtigheid, het ontruimen van *Ticonderago*, met agterlaating van Geſchut, Krygs- en Mondbehoeftens, voor het verkoopen of weg geeven van de ſterkſte Veſting des Vaſtenlands, uitkreet. Anderen Bevelhebbers, en onder deezen den Generaal GATES, aan 't hoofd krygende, week de wanhoop, die algemeen de overhand genomen hadt, in vertrouwen, en elk ſtreelde zich met de hoope eener naderende Overwinninge; eene hoop, geſterkt en tot moed aangegroeid door een zeer gelukkigen aanval op een gedeelte des *Engelſchen* Legers, 't geen, met het verlies van duizend Man, en van allen Geſchut- en Krygs-voorraad, geſlaagen werd. Dit was ſlegts het voorſpel eener veel grooter Zegepraal. De Generaal GATES, eene talryke verſterking van Krygsvolk gekreegen hebbende, zette den Generaal BURGOY-

CUNNINGHAM neemt in't Kanaal een Engelſche Paketboot.

BOYNE, de Overwinning, by *Ticonderago* bevogten, duur betaald; naa herhaalde Tegenſlagen, die hem op twaalf honderd Man, 't verlies van een groot gedeelte zyns Krygstuigs, en van zyn Hospitaal, te ſtaan kwam, werd hy, by *Saratoga*, aan alle kanten, door het overwinnend Leger ingeſlooten, en gaf zich, in de volſtrekte onmogelykheid om te rug te trekken, met zyn geheele Leger, zes duizend Man ſterk, Krygsgevangen. CLINTON kwam te laat te zyner hulpe, hy hadt de wapens reeds nedergelegd. Wy kunnen niet nalaaten, hier te gewaagen van het loflyk en edelmoedig gedrag der Overwinnaaren; op bevel van den Generaal GATES, werd het geheele *Americaanſche* Leger, zo ras de *Britſche* Soldaaten uit de Legerplaats trokken, om, volgens 't Verdrag, de wapens neder te leggen, uit het gezigt gebragt, om geen getuigen te weezen van de ſchande der *Britten*, of zich ſchuldig te maaken aan mishandelingen omtrent de Overwonnenen.

I. BOEK. 1777.

Dit zette aan de zaak der Stryderen voor de Vryheid, zeer veel ſterkte by, en veroorzaakte, in *Engeland*, verſlaagenheid by deezen, woede by anderen, en veelen voeren heftig uit tegen het voortzetten des Krygs, terwyl eenigen met te doller yver beweerden dat de onderbrenging niet moest opgegeeven, maar, met verdubbelde kragten, door alle middelen van geweld, hervat worden; bedaarde voorſtellen vonden zo min ingangs als gehoors.

I. BOEK. 1777. Meer *Duitſche* Huurbenden werden daar toe beſtemd; doch zyne *Pruisſiſche Majeſteit* gaf bevel den doortocht door zyne Staaten volſtrekt te verhinderen; en, ſchoon de Landgraaf van *Heſſen* voorneemens ſcheen nog vier duizend Man in *Engelſche* Soldy te geeven, kantten de Landſtenden zich tegen deeze ontvolking.

Ter Zee waren de Oorlogs- en Kaaperſchepen der *Americaanen* gelukkig in het neemen van verſcheide Pryzen; de beruchte Kaaper-Capitein CUNNINGHAM, die te *Lynn*, op de Kust van *Norfolk* gelegen, eene aanzienlyke Somme Gelds eischte, dreigende, by weigering, de Stad in brand te zullen ſchieten, 't geen een ſterk toeneemende wind hem verhinderde, maakte zich, in 't Kanaal, meester, van een *Engelſche* Paketboot, op *Holland*, en voerde dezelve na *Duinkerken*. De Reizigers, die geen leed in 't minſt geleeden hadden, deedt hy door een Viſchers-pink overneemen, en na *Scheveningen* brengen. By hun afſcheid liet de Kaaper een witte Vlag met Roode Streepen waaijen, begroette hun met drie Schooten, en hadt de Luitenant een der Reizigeren te gemoete gevoerd: *Als gy nu te Rotterdam komt, kunt gy zeggen, dat gy door een Americaan genomen zyt geweest; maar, zegt 'er dan met een by, hoe men u behandeld heeft.* 's Konings Postbode hadt het beleid gehad om zyne Papieren heimlyk over Boord te werpen. Was de naastvoorgaande Paketboot CUNNINGHAM in han-

handen gevallen, hy zou een ryken Buit behaald hebben (*).

De verwarde ſtaat der Zaaken op *Suriname*, was, wel verre van verbeterd, eer verſlimmerd. De ontrustende Invallen des Binnenlandſchen Vyands, ondersteund door Wegloopers, hielden aan, en verdelgden veele kostbaare Plantadien; een ſchraale Oogst, en de laage prys der Goederen, ſtelden de Planters buiten ſtaat tot het betaalen der Renten van de opgeſchoote Geldſommen; hier uit ſproot mistrouwen en vervolging der Schuldenaaren, door de Schuldeiſchers; en eene toeneemende beſlommering des eerstgenoemden, door de ſchade van de Herwisſel; zy vonden zich in eene volſlaagene onmogelykheid, om de Lasten, in bloeijende tyden bepaald, en thans niet verminderd, ja vermeerderd, te draagen. De hoop op herſtel, in deezen ongunſtigen ſtaat der Volkplantinge, kon alleen gevestigd worden op de wyze voorziening der Regeerderen, zo in *Suriname* zelve, als in het Vaderland, die, door hunnen invloed, eenige der opgenoemde drukkende rampen konden wegneemen, of althans verligten. Dan, ongelukkig werd dit ſteunzel weggenomen door de oneenigheden, tusſchen de Regeerders in de Volkplanting zelve, die wel voor lange plaats gegreepen hadden; doch, op een tyd dat ze van de nadeeligſte gevol-

Verwarde ſtaat der Zaaken op *Suriname*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 666.

I. BOEK. 1777.

volgen waren, vermeerderden. Men was op middelen van herſtel bedagt; maar gebrek aan beleid en eensgezindheid deedt ze vrugtloos worden. Het Verzoek van den *Hove van Politie* tot eene vereenigde Vergadering met den *Hove van Civile Juſtitie*, werd ingewilligd; doch, het laatstgemelde Hof, het afzonderlyk tot onderzoek leezen van zeker Geſchrift, vóór het inleveren, den Gouverneur geweigerd hebbende, belette deeze de leezing; 't welk die tot heil beſtemde Vergadering vrugtloos deedt ſcheiden, 't geen gelegenheid gaf tot veel twists en veelvuldige klagten, aan Hunne Hoog Mogenden overgeleverd, door het Hof van *Civile Juſtitie*, met een daar by gevoegd Vertoog, behelzende de voorſlagen tot herſtel, welke 't zelve voorneemens geweest was te doen, indien deeze zamengevoegde Vergadering niet ware geſtremd geworden. Deeze Klagten, en dit Vertoog, aan Hunne Hoog Mogenden gezonden, werden in handen geſteld der Directeuren van de *Surinaamſche Societeit*, om Hunne Hoog Mogenden te dienen van berigt, 't geen alzins ten voordeele des Gouverneurs ſprak, gelyk ook het Beſluit der Algemeene Staaten, op deeze Klagten, in Sprokkelmaand des Jaars MDCCLXXVII uitgebragt (*). — Aan het voltrekken des gemaakten Plans, om, door een Cordon,

de

(*) *N. Nederl. Jaark.* 1777. bl. 828.

de Volkplantingen te beveiligen tegen de Bosch-negers en Wegloopers, was niet voldaan, en hadden de Algemeene Staaten daar over hun uiterst misnoegen betoond, met herhaald bevel om dat Cordon, zo spoedig mogelyk, te trekken, en niet langer aan byzondere oogmerken en eigenbelangen, de weezenlyke belangen der Volkplantingen op te offeren (*). Zy verontschuldigden zich deswegen, en betuigden, op het plegtigst, door deeze haatlyke oorzaaken, hun aangetygd, niet bewoogen te zyn tot agterlykheid in hunnen pligt; doch dat de onmogelykheid, om het behoorelyk uit te voeren, de hinderpaal was. Zy namen dit ſtuk ook met meer yvers ter harte; zo dat de Algemeene Staaten een Plan van dit Cordon, uit *Suriname*, in Slachtmaand des Jaars MDCCLXXVII, ontvingen (†).

I. BOEK. 1777.

Holland en *Zeeland* namen dit Plan over, en gaven 't zelve ter onderzoek aan de Afgevaardigden tot de Zaaken der *West-Indiſche Compagnie*. Inmiddels vervoegden zich, met den aanvang des Jaars MDCCLXXVII, eenige Eigenaars van Plantadien, in *Suriname*, nevens de Beſtuurders van Geld-opneemingen, en Houders van Bezwaaren, op de Plantadien, als mede zy, die Obligatien, tot die Geld-opneemingen behoorende, bezaten, en de Han-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1776. bl. 1379; enz.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1439.

I. BOEK. 1777.

Handelaars, op deeze gewigtige Volkplanting, by de Beſtuurders derzelve, met een breedſpraakig Verzoekſchrift, vertoonende het hachlyk gevaar, aan 't welk *Suriname* was en bleef blootgeſteld, met een volſlagene Overmeestering gedreigd wordende, in gevalle het Krygsvolk daar uit te rug ontbooden, en 't zelve niet vermeerderd en verſterkt wierd. Schoon zy het goede oogmerk en den yver preezen, der geenen, die, in *Suriname*, het Plan van een Cordon gevormd, en 't zelve Hun Hoog Mogenden ter hand geſteld hadden, hielden zy de volvoering daar van onmogelyk, of, zo 'er al eenige mogelykheid toe ware, tot het voorgeſtelde oogmerk ongeſchikt en ondienſtig, en met onoverkomelyke zwaarigheden omzet. De zwampen en moerasſen, door welke het zelve zou moeten getrokken worden, bragten onbegrootbaare kosten te wege; het onderhoud, zou, uit aanmerking der Landsgeſteltenisſe, en de Schadens, in den Regentyd toegebragt, niet minder dan de aanleg beloopen, en al het benoodigde by zulk een Cordon, ten dienſte der Krygslieden, baarde eene uitgave, tot welke de Penningen niet zouden kunnen gevonden worden, by eene Volkplanting, reeds met zulke zwaare Lasten, in een ongunſtige omſtandigheid, bezwaard. Een Cordon, van die uitgeſtrektheid als men zich voorſtelde, kon, door het tegenwoordig daar zynde Krygsvolk, niet bezet worden; tien duizend Man zou 'er

ten

ten minſten toe noodig zyn, en, wilde men deeze Manſchap niet opofferen aan de ongemakken en krankheden in een zwampig en moerasſig land, dan zou dezelve, van tyd tot tyd, door versch Volk moeten afgewiſſeld worden. — Met een minder aantal zouden de posten te verre van elkander verwyderd, en dus ter bereiking van het oogmerk niet geſchikt weezen. — Ja, eens geſteld dat het Cordon getrokken, wel bezet, en dus een ſchutzel was, om de Plantadien, daar in begreepen, voor den ſtroopenden inval der Boschnegeren te dekken, dan nog zouden deezen in 't gerust bezit hunner Schuilplaatzen gelaaten, en hun gelegenheid gegeeven worden om zich te herſtellen, te vermenigvuldigen, en nieuwe Kostgronden en Verblyfplaatzen aan te leggen, en zich verder uit te breiden, 't geen, door het van tyd tot tyd verſterken der Krygsmagt, en het geduurig in werkzaamheid houden van dezelve, kragtdaadig kon voorkomen, en de Volkplanting van dit anders verderf dreigend leed ontheeven worden. Het opontbod der Krygsknegten, die de Vyandlyke Bosch-negers alleen in bedwang hielden, en de zogenaamde Bevredigde Negers in ontzag, zou den geheelen ondergang onvermydelyk naa zich ſleepen. — Zy verzogten, derhalven, dat deezen, niet alleen, naa den eerſten van Oogstmaand, tot derzelver vertrek beſtemd, tot kennelyk wederzeggens toe, mogten blyven; maar

I. BOEK. 1777.

I. BOEK. maar ook de noodige verſterking ontvangen (*).

1777. Dit Verzoekſchrift, werd, volgens begeerte, door Directeuren aan de Algemeene Staaten ingeleverd, begeleid van eenen Brieve, waar in zy de verlenging des verblyfs van 't Krygsvolk in dat Land in ernſtige overweeging gaven.

RIEMSDYK, Gouverneur-Generaal van *Nederlands Indie*, ſterft.

De Gouverneur-Generaal van *Nederlands Indie*, wegens den Staat der *Vereenigde Nederlanden*, en derzelver bevoorregte *Oost-Indiſche Maatſchappye*, JEREMIAS VAN RIEMSDYK, overleedt, den derden van Wynmaand, deezes Jaars, en werd, met eene Vorſtlyke pragt, den zevenden, ter Aarde beſteld, en in deeze aanzienlyke Waardigheid, by voorraad, opgevolgd, door den Heer REINIER DE KLERK (†).

BLEISWYK op nieuw tot Raadpenſionaris aangeſteld.

Met den acht-en-twintigſten van Slachtmaand liep de vyfjaarige dienst van den Raadpenſionaris Mr. PIETER VAN BLEISWYK, ten einde; hy lag, onder veelvuldige dankbetuigingen, aan Hunne Edele Groot Mogenden, en aan zyne Hoogheid, wien hy, *voor veele Perſoneele Gunſtbewyzen*, ten hoogſten verpligt was, deeze aanzienlyke Post neder, met volkomene onderwerping aan het beſluit, 't geen Hunne Edele Groot Mogenden, by Hoogſtderzelver Beſchikking, omtrent zyn Per-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1431.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 296. 620.

Perſoon, ten opzigte van de nu openvallende Bediening, ſtondt genomen te worden. Buiten getreeden zynde, verklaarde men, met eenpaarige Stemmen, 't genoegen en welgevallen genomen in zyn vyfjaarigen dienst, zo ten aanziene van de zaaken des Staats, in 't algemeen, als van *Holland* en *West-Friesland*, in 't byzonder, en viel voorts de keuze, om hem, op nieuw, deeze Waardigheid op te draagen, op denzelfden voet van Wedde en Belooning, als hy, in den Jaare MDCCLXXII, was aangeſteld; en dat het hem zou vry ſtaan, om, wanneer hy, geduurende zyne Bediening, mogt goedvinden, zich van 't gemelde Ampt te ontſlaan, 't zelve altyd zou mogen doen; dat het hem zou vergund weezen te mogen behouden de Waardigheid van *Curator* van 's Lands Hoogeſchool te *Leyden*, waar toe hy, in den Jaare MDCCLXIX, door Hun Edele Groot Mogenden, op de Verkiezing van zyne Hoogheid, was aangeſteld; als mede, dat hy, aangezien de Bedieningen van Bewaarder van het Groot Zegel, en van Stadhouder en Registermeeſterſchap der Leenen van Hun Edele Groot Mogenden, aan hem opgedraagen geweest waren uit byzondere gunst en genegenheid tot zyn Perſoon, deeze Ampten zou blyven behouden, wanneer hy van het Raadpenſionariſchap zich ontſloeg, of ontſlaagen werd, en het Jaargeld van vier duizend Guldens, hem by zyne Aanſtelling toegezegd, blyven trekken; even gelyk dit toegeſtaan was

aan

1. aan de Raadpenſionarisſen FAGEL, HEINBOEK, SIUS, HOORNBEEK en STEYN. —— Verzogt weder binnen te treeden, werd 1777. hem het genomen Beſluit, onder dankbetuiging voor zyne gedaane dienſten, medegedeeld; en, hy verzogt, deeze gewigtige en laſtige Post, vyf jaaren bekleed, op nieuw te aanvaarden; waar op hy verklaarde bereid te weezen, om zyn reikhalzende zugt tot een leeven, ontheeven van 't gewoel en de beſlommeringen, aan dit Staatsampt vast, inteugelende, de Verbintenisſen, waar onder hy, by den aanvang zyner Bedieninge, was getreeden, te vernieuwen; gelyk hy deedt, door den Eed, in handen van den Heer VAN BOETZELAAR, Heer van *Nieuwveen*, af te leggen (*).

VAN DER CAPELLEN levert een Vertoog in wegens de *Provinciaale Commisſien.*

Hadt, in den voorleden Jaare, de *Overyſſelſche* Ridder VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL, over 't geen hy ter Staatsvergadering van *Overyſſel*, wegens het leenen der *Schotſche Brigade*, inleverde, veel onaangenaamheden moeten verduuren (†), zulks ſchrikte hem niet af, om, als een Vryheids-vriend, en rechtſchaape Vaderlander, zich, ten deezen Jaare, in die zelfde Vergadering, te vertoonen, en te yveren voor de Grondwettige Regeeringsgeſteltenis. —— 't Zal ons niet verveelen zyn manlyke taal uit te ſchry-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1413.
(†) Zie hier boven, bl. 55.

ſchryven, en onze Leezers zullen ze hier gaarne geboekt vinden; te minder mogen wy dit agterwege laaten, daar dit beſtaan een der aanleidende oorzaaken was om dien waardigen Man vervolgens ter Raadzaal uit te ſluiten. „ Indien ik," ſprak hy, „ deezer tegenwoordige Regeering min welmeenend ware toegedaan, „ of my kon verheugen met een vooruitzigt van uit verwarringe verandering te „ zien geboren worden, zo zou ik, „ omtrent het handhaaven der Grondwetten, waar op deeze onze *Conſtitutie* „ rust, onverſchilliger kunnen zyn. — „ Bezield, derhalven, met eene zugt, „ niet om nieuwigheden in te voeren; „ maar om die te weeren, — maar om ons „ Staatsgeſtel ongeſchonden te bewaaren, „ heb ik het van mynen onvermydelyken „ pligt geoordeeld, ter gelegenheid van „ de aanſtaande begeeving der *Provinciaale* „ *Commiſſien*, den Heere Drost van *Salland* te herinneren, dat het Reglement „ op de Regeering, 't welk wy *allen*, „ zonder eenige uitzonderinge, hebben „ bezwooren (*), uitdruklyk vordert, „ dat 'er voor de *Vaceerende Commiſſien*, „ door de Ridderſchap van elk Kwartier, „ en door elke Stad, eene *Nominatie* van „ viet

1777.

(*) Het Formulier van dien Eed is te vinden in *Jonkheer* J. D. VAN DER CAPELLEN, *Regent*, bl. 35. En het Reglement volgens de Regeering van *Overyſſel*, in het toekomende zal worden beleid, *eld.* bl. 33.

I. BOEK. 1777.

„ vier Perſoonen, aan zyne Doorlugtige
„ Hoogheid, den Heere Prins Erfſtadhou-
„ der, worde aangeboden, om uit dezel-
„ ve, en wel voor eenen, by dit Regle-
„ ment bepaalden tyd, of ook wel, als
„ Hoogstgemelde zyne Hoogheid dit zal
„ goedvinden, buiten dezelve, eenen ter
„ vervullinge daar van te verkiezen. —
„ Ik heb zyn Hoog Welgeboorene Ge-
„ ſtrengen ook tevens verzogt, de Rid-
„ derſchap des Kwartiers van *Salland*,
„ waar onder ik behoore, ten deezen
„ einde te willen vergaderen; doch, dee-
„ ze zwaarigheid maakende om aan dit
„ myn zo billyk en rechtmaatig verzoek
„ te voldoen, zo zie ik my genoodzaakt,
„ de geheele zaak, mits deezen, ter ken-
„ nisſe van Uw Edel Mogenden te bren-
„ gen. Ik ben niet onbewust, Edele Mo-
„ gende Heeren! dat dit Artykel des ge-
„ zegden Reglements eenige jaaren in on-
„ bruik is geweest; als ook dat een an-
„ der, naamlyk, 't geen met duidlyke
„ woorden verbiedt; *Dat in geen Verga-*
„ *deringen van Ridderſchap zullen mogen*
„ *compareeren, ook in geene Functie van*
„ *Magiſtraaten der Steden zullen mogen*
„ *worden geadmitteerd, eenige Perſoonen,*
„ *Edele of Onedele, die aan de Land-*
„ *ſchap, in eenige deelen of pointen, ter*
„ *zaake van Ontvang of Adminiſtratie van*
„ *eenige Penningen, direct of indirect,*
„ *comptabel of redevabel, zyn*; — dat,
„ zeg ik, dit Artykel, meer dan eens,
„ ook nog onlangs, by de aanſtelling van
„ my-

„ mynen Neeve, den Heer VAN ITTER- I.
„ SUM, Rentmeester van *Sipculo* en *Al-* BOEK.
„ *bergen*, tot Burgemeester van *Kampen*, ——
„ is ter zyde gesteld. — Doch ik zou 1777.
„ aan het doorzigt van deeze Vergadering
„ te kort doen, indien ik Hoogstdezelve
„ bestondt te verveelen met een uitvoerig
„ betoog, dat niet de *Misbruiken*, al wa-
„ ren zy zelfs eenigzins ingeworteld, of
„ ook met den naame van *Dispensatien*
„ vermist; neen, maar de eeuwigblyvende
„ *Leiten der Wet*, het Rigtsnoer van ons
„ gedrag zyn; — dat het weezenlyk onder-
„ scheid tusschen *Grond-Wetten* en *Gemee-*
„ *ne Wetten*, hier in bestaat, dat de eer-
„ ste uit haaren aart onveranderlyk zyn,
„ en in geene gevallen, hoe genaamd, ee-
„ nige uitzonderingen, of opschortingen,
„ dulden, — dat, inzonderheid, het niet
„ naakomen der *Grond-Wetten*, welke de
„ lyn trokken tusschen het *Staats-* en
„ *Stadhouderlyk* Gezag, en op welke alleen
„ de Vryheid en Veiligheid der Natie rus-
„ ten, de akeligste gevolgen, moet, en,
„ zo men daar in voortgaat, zal, na
„ zich sleepen, alles 't onderste boven
„ keeren, en het Volk onfeilbaar van
„ deeze Regeering vervreemden, door
„ onder 't zelve eenen argwaan te verwek-
„ ken, als hadt men eenen toeleg om *on-*
„ *bepaalde* en naar *willekeur* te regeeren. —
„ Om nu niet te zeggen, dat wy, in de
„ Provincie, elkanders omstandigheden
„ van naby kennende, best geschikt zyn
„ om den Heere Erfstadhouder in het

„ doen

I. „ doen der gevoeglykſte keuze voor te
BOEK. „ lichten.
——— „ 't Is waar, Edele Mogende Heeren!
1777. „ zommigen geeven voor dat dit maaken
„ der *Nominatien* eene niets betekenende
„ *Ceremonie* is: —— 't zy zo! doch, wy
„ hebben, in de tegenwoordigheid van
„ een Alweetend GOD, wien het zeker
„ niet onverſchillig kan zyn, ten Getui-
„ gen geroepen te worden, over eene
„ Verbintenis, die wy niets zouden den-
„ ken te volbrengen, deeze *niets betee-*
„ *kende Ceremonie* bezwooren; en hier
„ door alleen wordt dezelve reeds eene
„ zaake van het hoogſte gewigt; behal-
„ ven, dat het verwaarloozen, *eerst*, van
„ de geringſte pointen van eenige Grond-
„ wet, *vervolgens*, al de overige in 't
„ zelfde gevaar brengt; terwyl, aan den
„ anderen kant, het ſtreng onderhouden,
„ zelfs van beuzelagtige kleinigheden,
„ ons 't ſtaatkundige, zo wel als in het
„ Krygswezen, zyne nuttigheid heeft,
„ al, was het maar enkel om ſteeds tot
„ eene heilzaame herinnering te ſtrekken,
„ dat, in dit *Vrygevogten Land*, niet
„ naar *Goddunken*, doch naar het rigt-
„ ſnoer van heilige onſchendbare *Grond-*
„ *wetten* geregeerd wordt. 't Is aan dit
„ ongevoelig voortkruipend veronagtzaa-
„ men dier Inſtellingen, door welker mid-
„ del men de gepaste verdeeling en bepaa-
„ ling der Magt, in de Burger-maatſchap-
„ pye voor altoos dagt en ſcheen verze-
„ kerd, en op eenen onwrikbaaren voet

„ ge-

„ gevestigd te hebben, dat men het ver- I.
„ val en de onbeſtendigheid van zo veele BOEK.
„ *vrye Regeeringen* te wyten heeft. Om ——
„ dit een en ander, zo ver myne zwakke 1777.
„ poogingen kunnen ſtrekken, in de *onze*
„ te voorkomen, neeme ik de vryheid,
„ het bovengezegde, waar mede ik noo-
„ dig oordeelde Uwer Edel Mogenden
„ aandagt een oogenblik te moeten bezig
„ houden, Uw Edel Mogenden in dit
„ Schrift aan te bieden, met verzoek,
„ van het, in gevalle Uw Edel Mogen-
„ den andere begrippen dan ik, zo over
„ den aart zelve van onze verpligtingen,
„ als over de bekwaamſte wyze om daar
„ aan te voldoen, mogten voeden, als
„ dan in de *Notulen* deezer Provincie te
„ willen *inſereeren* en *geinſereerd te laaten*
„ *blyven*, om, ten allen tyde, tot myne
„ openlyke *decharge*, by het tegenwoordig
„ en toekomend Geſlacht, te kunnen die-
„ nen (*)."

De Ridder, die geen den geringſten inbreuk op de bezwoorne Regten kon dulden, welker minſte by hem zo zwaar woog als het meeſte, en door zyn voorbeeld het getal der Onafhanglyke Staatsleden zogt te vergrooten, hadt by eenen Brieve, dit Stuk, alleen met de noodige woordveranderingen en aflaating van het ſlot, alvoorens hy 't zelve ter Vergadering

(*) *Jonkheer* VAN DER CAPELLEN, *Regent*, bl. 25.

I. BOEK 1777.

ring van Ridderſchap en Steden inleverde, zyne Hoogheid onder 't oog laaten komen; doch was met geen antwoord daar op vereerd. Het vondt ook geen gunſtig gehoor ter Vergaderinge, en, wanneer de Commiſſien, overeenkomſtig met de opgave van zyne Hoogheid, werden begeeven, zonder eenigzins agt te ſlaan op zyn Vertoog, behieldt hy aan zich zyne aanteekeninge tegen alle deeze aanſtellingen, in zo verre zy niet gedaan waren naar het voorſchrift van het Regeerings-reglement (*).

Men marde met het beſluit omtrent het voorſtel in 't ſlot des Vertoogs, en liet hem in 't onzekere tot den dag voor het ſcheiden der Vergaderinge, of 't zelve in de Staatsſchriften zou ingevoegd worden, dan niet. Hem zweefde de moedlooze, en op zyn toeſtand wel paſſende taal, die men by SALUSTIUS aantreft, voor de gedagten. „ Vergeeffche poogingen te doen, en, door „ zich af te ſlooven, niets anders dan Haat „ te gewinnen, is het toppunt van Uit„ zinnigheid (†);" dan, deeze hoogstonvoegelyke behandeling deedt zyn yvervuur op 't ſterkſt ontbranden, en, lag hem, by het inleveren van een nader Vertoog, op het inlyven des voorgaanden aandringende, een

(*) *Jonkheer* VAN DER CAPELLEN, *Regent*, bl. 30 en 32.

(†) Dit betuigt hy zelve in zyne Voorreden, voor de *Verzameling van Stukken* geplaatst. De woorden van SALUSTIUS zyn *Fruſtra niti, neque aliud, ſe fatigando, niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt.* Bell. Jugurth. C. 3.

een Aanſpraak in den mond, die tot on- L.
derſteuning daar van diende; waar in hy BOEK.
klaagde, „ zich grievend getroffen te ——
„ voelen, door de vreemde, ongehoor- 1777.
„ de, en harde behandelinge, die hy tel-
„ kens moest ondergaan;" en zyne *Mede-Regenten* onder 't ooge brengt hoe onverantwoordelyk zy gehandeld hadden met zyn *Advis*, in de zaak der *Schotſche Brigade, uit byzondere Conſideratien, en, om reden, Hun Ed. Mog. daar toe moverende; en om de onvoegzaame Expreſſien, welke daar in gevonden worden*, naa dat het, zonder iemands wederſpraak, van den eenen Landdag tot den anderen, openlyk in de *Notulen* hadt geſtaan, met zo veel veragting als mogelyk, daar uit te werpen, en hem ſchandelyk ten toon te ſtellen, als Regent te hoonen, zyne Naagedagtenis, ware het mooglyk, door een geheimzinnig Beſluit, waar in geen *redenen* gegeeven, geen *onvoegzaame uitdrukkingen* aangeweezen wouden, te brandmerken. — Thans maakte men zwaarigheid hem iets toe te ſtaan, waar toe elk Lid der Regeeringe bevoegd was, en een der weezenlykſte en noodigſte daelen hunner Bediening uitmaakte. Het regt en de magt om een Schriftlyk Voorſtel te doen, en 't zelve in de Aantekeningen te doen inlyven, op dat het een punt van overweeginge mogt worden, of tot zyne verantwoording by het tegenwoordig en toekomend Geſlacht ſtrekken, werd hem tot heden afgeſneeden, zyn gedaan Verzoek

I. BOEK. 1777. om uitflag, voor Bekendmaaking aangenomen; en nu verwees men hem tot het *Recès*. — Geen wonder, dat hy, onder andere, op dit alles betuigde: „ Wat toch kan U „ Edel Mog. beweegen om my ſteeds tot „ eene uitzondering van den algemeenen „ regel te maaken? Waar mede toch, „ kan Ik, en juist Ik alleen, allen eisch „ op die toegeevenheid en heuschheid, „ die de Leden van eene zelfde Regeering „ zich onderling ſchuldig zyn, verbeurd „ hebben? —— Zien U Edel Mog., — „ ziet gy Heeren van de Ridderſchap niet; „ dat alle onze Voorregten, alle onze Be„ zittingen, alles wat ons dierbaar is, on„ zeker worden, en op losſe ſchroeven „ komen te ſtaan, zo wanneer het groot„ ſte voorregt, dat ooit in een Burger„ maatſchappy kan genooten worden, het „ regt, naamlyk, van, uit kragt der ge„ boorte, tot de Regeering geroepen te „ zyn, niet meer heilig is?" —— CAPELLEN verzoekt hun de gunst om hem het onbetaamelyke te toonen, en verklaart, gereed te weezen, om dan alle ſchuldige voldoening te geeven. „ Maar," vervolgt hy, „ zo niet, zo in dit Stuk „ niets gevonden wordt, dan eene pligt„ lyke, eene hoognoodige, eene gepaste „ pooging, om ons Staatsgeſtel te behou„ den, en, zo lang doenlyk, te verhin„ deren, dat het niet nederſtorte over „ dezelfde zyde, naa welke meest alle „ Regeeringen van dit ons wel eer zo vry „ Werelddeel zo onwederſtaanbaar over„ hel-

„ hellen, zo *reclameere* ik het Regt dat de I.
„ Leden deezer Vergaderinge toekomt, BOEK.
„ en zonder eene onbelemmerde uitoefe- ———
„ ning van 't welke wy niets anders zou- 1777.
„ den zyn dan veragtlyke Leden van ee-
„ nen ſpraakloozen Raad, volkomen ge-
„ lyk aan dien van 't ſlaafſche *Rome*, ten
„ tyde der Keizeren. —— Dat, *in een*
„ *Vrye Republiek, de Gemoederen en de*
„ *Tongen behooren vry te zyn*, was eene
„ Waarſpreuk, die, en ziet! zo veel ver-
„ mag de kragt der Waarheid, zelfs het
„ Ondier TIBERIUS, ter keele uit-
„ vloog; —— en, zou my dan, in een
„ Land, 't welk met dien ſchoonen naam
„ praalt, belet worden, voor te ſtellen,
„ 't geene ik oordeele ten welzyn des Ge-
„ meenebests te ſtrekken." —— Op deeze Vryheid- en Regt-ademende taal volgde een Beſluit, om het Stuk, waar over zo veel te doen geweest was, in de Staats-Aantekeningen in te lyven (*).

Wat tot den Handel, Scheepvaard, en Handwerken, betrekking heeft, is voor de *Vereenigde Gewesten* van aanbelang, en verdient, in de beſchouwing van derzelver Lotgevallen, eene plaats. De Handel op *Duitschland* behoort tot de gewigtige Handeltakken van dit Gemeenebest, en, hadt, langen tyd, aanzienlyke voordeelen toegebragt; doch thans rees 'er een verſchil tuſſchen

De Handel op *Duitschland* met een gevoeligen ſlag gedreigd.

(*) *Jonkheer* VAN DER CAPELLEN, *Regent*, bl. 37. 45.

I. BOEK. 1777.

ſchen de Keurvorſtendommen van *Mentz* en *Trier*, van den eenen, en de Stad *Keulen*, van den anderen kant, het verhinderde de Scheepvaard op den *Rhyn* te eenemaal, 't geen den Koophandel van *Holland* met een zeer nadeeligen invloed dreigde. De Stad *Keulen*, naamlyk, hadt zich, van tyd tot tyd, de ganſche Scheepvaard op den *Rhyn* aangemaatigd; niet alleen zondt zy haare Vaartuigen na beneden, met de Goederen van den *Opper-Rhyn* afkomende, maar voerde ook, wederkeerende, de *Hollandſche* Koopwaaren tot *Mentz*, *Trier*, en verder op. Dan, die beide Keurvorſten, geneegen den vryen Handel, over 't algemeen, en dien hunner Onderdaanen, in 't byzonder, te handhaaven, verbooden de *Keulſche* Schepen, de vaard door hunne Staaten, de Overtreeders van dat Verbod aanhoudende; dit hadt ten gevolge dat ook alle hunne Vaartuigen, die beneden *Bonn* kwamen, een dergelyk lot ondergingen; terwyl dit ſtuk hing, ſtondt de Handel op de *Palts*, de *Elſas*, *Lotharingen*, en *Zwitſerland*, geheel ſtil; doch de Vaderlandlievende yver der Keurvorſtlyke Hoven gaf 'er binnen kort weder den loop aan, en het gevreesde nadeel voor deeze Gewesten verdween.

De Walvischvangst bevoordeeld.

's Lands Vaders hadden, in den Jaare MDCCLXXVI, ter gelegenheid dat een *Deensch* Gewapend Galjootſchip twee *Hollandſche Straat-davidsvaarders*, onder voorwendzel, van verboden Handel gedree-

dreeven te hebben, genomen, en na *Koppenhagen* opgebragt hadden, op de klagten, deswegen gedaan, als mede over den inhoud van een nieuw Verbod, door den Koning van *Deenemarken* dat Jaar uitgegeeven, grootlyks ſtrekkende om de Visſchery te belemmeren, en andere Volken een byna onvermydelyk gevaar van overtreeding te doen loopen, bewerkt, dat deeze Schepen, ſchoon reeds door het Admiraliteits-Hof verbeurd verklaard, door den Koning vry geſteld, en 'er zodanige Schikkingen op de Visſchery gemaakt wierden, als konden dienen om dezelve, op de oude wyze, onverhinderd voort te zetten (*). —— Deeze Visſchery, als mede de *Groenlandſche*, den Lande van zo veel nut en noodzaaklykheid, grootlyks verminderende, door de aanmoedigingen en beloonigen, die andere Mogenheden hunnen Onderdaanen verleenden, om zich, op dezelve, met meerder yvers, toe te leggen, 't geen byzonder het geval was der *Zweeden*, *Deenen*, en *Engelſchen*, vervoegden zich de Gecommitteerden dier Visſcheryen, by de Algemeene Staaten, om Vrydom van 's Lands uitgaande Regten, en Beloonigen, voor de Voortbrengzels der Walvischvangst; en ook by de Staaten van *Holland*, niet alleen om Hoogstderzelver gunſtige onderſteuning, ter bevorderring

I. BOEK. 1777.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 252.

I. BOEK. 1777.

ring van hun verzoek, by de Algemeene Staaten gedaan, maar ook om eene belooning van veertig Guldens, voor elk Man, op ieder Schip, 't welk uit deeze Landen ter Walvisch- of Robbe-vangst zou worden uitgerust, ten behoeve der Uitreederen. Deeze Verzoekschriften gingen vergezeld van een nadruklyk Vertoog, om dezelve klem by te zetten, aanwyzende van hoe veel belangs die Visschery altoos geschat was; welke voordeelen dezelve, ondanks het nadeel van byzondere Personen, aan 't Land, en deszelfs Ingezetenen, opbragt; hoe die, deerlyk aan 't afneemen, door de groote aanmoedingen van Vreemde Mogenheden, deeze Landen geheel dreigde te verlaaten, indien 'er, van hooger hand, geene voorzieninge gebruikt wierd, om zulks te weeren; — Schoon men zwaarigheid maakte om te bewilligen in den verzogten Vrydom van 's Lands uitgaande Regten, en het toestaan van Belooninggelden, voor de Voortbrengzelen der *Groenlandsche* en *Straat-davidsche Visscheryen* deezer Lande, beslooten de Staaten van *Holland*, voor het loopend Jaar MDCCLXXVII, en het naastvolgende, dertig Guldens te zullen betaalen aan den Boekhouder, voor elk Man, waar mede, ter Walvisch- of Robbe-vangst, de Schepen in Zee waren gestooken (*).

De

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 404.

De tyd der Belooninge van vyf honderd Guldens, voor ieder Haringbuis, van deeze Landen uitvaarende, verſtreeken zynde, namen de Belanghebbenden in de Groote Viſchery, weder de toevlugt tot 's Lands Vaderen, wier onderſteunende hand dien Handeltak voor geheel verval niet alleen bewaard, maar aanmerkelyken bloei en leeven geſchonken hadt, om de volduuring der betoonde gunſte te mogen verwerven; dewyl zy deezen noodig hadden, om, op den duur, *Duitschland* en andere Landen, gelyk in de twee laatſte Jaaren, beter koop dan in de voorgaande, van Haring te voorzien, en ſtaande te kunnen blyven, ondanks het woelen hunner Mededingeren, die, door hunne Vorſten onderſteund, niet ophielden, met alle zeilen by te zetten, om de *Hollandſche* Viſchery, op alle mogelyke wyzen, de loef af te winnen. Zy betuigden alle hoop, ja verklaarden, aanſchryvens ontvangen te hebben, dat, indien zy de Haringviſchery en Handel, nog eenigen tyd, in diervoege behandelden, als in de twee laatſte jaaren geſchied was, zommigen van hunne Mededingers wel ras genoodzaakt zouden weezen, om van hunne voorneemens af te zien, en de Haringvangst weder aan de *Hollanderen* over te laaten. — De uitſlag van dit Verzoek was, dat eene belooning van vier honderd Guldens voor ieder Haringbuis bepaald

De Haringvangst, op nieuw, bevoorregt.

I. BOEK. 1777.

paald werd (*). Eene vermindering, waarſchynlyk gemaakt om eene gelykheid te brengen tusſchen de belooning, den *Groenlands-* en *Straat-davids-vaarderen*, dit Jaar, toegezegd.

Aanleiding tot den *Oeconomiſchen Tak.*

De geest van nayver, tusſchen de *Europiſche* Volken, betoonde zich, zints een geruimen tyd, behalven in de twee gemelde Visſcheryen, ook in veele andere Takken, den Landbouw, Koophandel, en Handwerken betreffende, en maakte, voor ons Land, het behouden der voordeelen moeilyker, dan het verkrygen geweest was.

De *Hollandſche Maatſchappy der Weeſchappen*, te *Haarlem*, in het Jaar MDCCLII opgerigt, hadt, onder veele andere hoogst aangelegene, en den Vaderlande nutte Prysvraagen, in den Jaare MDCCLXXI, opgegeeven, de Vraag: „ Welke is de grond van *Hollands* Koop„ handel? Welke oorzaaken en toevallen „ hebben dien tot heden aan veranderin„ gen en verval blootgeſteld? Welke mid„ delen zyn best geſchikt en gemaklykst „ te vinden, om denzelven in zyne tegen„ woordige geſteldheid te bewaaren, zyne „ verbetering te bevorderen, en den „ hoogſten trap van volkomenheid te „ doen bereiken?" en den Gouden Eerprys aan het Antwoord van Mr. HENDRIK

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 577.

DRIK HERMAN VAN DEN HEUVEL, *Griffier van het Hof van Justitie, te Utrecht*, toegeweezen (*). Deeze Heer, hier door aangemoedigd, vergenoegde zich daar mede niet. Overtuigd, dat de beschouwing van nuttige zaaken de oefening wel moet voorgaan; doch, zonder de daadlyke uitvoering luttel beteekent, was hy byzonder bedagt op middelen, om, 't geen men, over dit nuttig onderwerp hadt uitgedagt, en het papier aanbevolen, een daadlyker bestaan te geeven. Het ontwerp, om, op 't voorbeeld van andere Landen, eene byzondere Maatschappy, tot bevordering van Kunsten, Handwerken, en Koophandel, op te rigten, welke, 's jaarlyks, verscheide Prysvraagen, tot dat einde, zou uitschryven, de verdienſten beloonen, en het beproeven van nieuwe hulpmiddelen te hulp komen, speelde hem in den zin. Dan, tot Mede-Directeur der *Hollandsche Maatschappye* aangesteld zynde, deedt hy veel om te wege te brengen, dat, ter bereiking der voorgemelde einden, geen byzondere Maatschappy werd opgerigt; maar aan de *Hollandsche Maatschappye*, de oudste inrigting van dien aart, in deeze Gewesten, een *Oeconomische* of *Huishoudelyke Tak* toegevoegd. I. BOEK. 1777.

Dee-

(*) Zie 't zelve, nevens de dubbel leezenswaardige Antwoorden van de Heeren A. ROGGE en C. ZILLESEN, in de *Verhandelingen dier Maatschappye*, XVI. Deel.

I. BOEK. ——— 1777.

Voorſlag deswegens.

Deeze Maatſchappy vierde, in Bloeimaand des Jaars MDCCLXXVII, haar vyf-en-twintig-jaarig Jubelfeest. Het Ontwerp eens *Oeconomiſchen Taks*, hadt, tegen dien tyd, een genoegzaam beſlag gekreegen, om der wereld medegedeeld te worden, en verſcheen 't zelve, onder 't oog der Vaderlanderen, met deeze betuigingen in 't hoofd: „ De *Hollandſche* „ *Maatſchappy der Weetenſchappen*, te „ *Haarlem*, den één-en-twintigſten Mei, „ MDCCLII, opgerigt, als nog met de„ zelfde gevoelens, als toen, bezield, „ volhardt wel by haar eerſte oogmerk en „ ſchikkingen, om *God en het Vaderland* „ *te dienen.* Zy denkt des haar eerſte „ Ontwerp en Wetten in zo verre onver„ anderd te laaten, dat zy, gelyk tot „ hier toe, zonder eenig onderſcheid, aller„ hande Kunſten en Weetenſchappen zal„ tragten aan te moedigen en te bevorde„ ren. ——— Dan, van harte geneegen, „ om het lieve Vaderland naar al haar ver„ mogen te dienen, en daar toe niet min„ der genegenheid onder haare Vaderlan„ deren beſpeurende, dan dezelve zo lof„ lyk by onze Nabuuren plaats vindt (*), „ heeft zy in ernſtige overweeginge geno„ men,

(*) Ten deezen tyde zag een Boekje, getyteld: *Pryzen, door de Maatſchappye, ter bevordering van Kunſten, Handwerken, en Koophandel, te Londen, aangeboden*, het licht, met eene Voorreden van den Heer H. H. VAN DEN HEUVEL, dienende, om het voetſpoor, door Buitenlanderen betreeden, den Landzaat aan te wyzen.

„ men, dat, in andere Landen, zaaken
„ bekend zyn, of, ten minſten, zommi-
„ ge, die men by ons niet kent, of, dat,
„ over 't algemeen, een en ander nog on-
„ bekend is, welks kennis van een zeer
„ groot nut voor ons Vaderland zou zyn,
„ als die in 't zelve werden overgebragt. —
„ Des heeft zy, om dit uitgebreid en ge-
„ wigtig werk, 't welk groote kosten
„ vereischt, beſlooten, aan haare Mede-
„ vaderlanderen voor te ſlaan, om een
„ byzonderen Tak deezer Maatſchappye
„ geheel en alleen te ſchikken tot recht-
„ ſtreekſche bevordering der Welvaard van
„ ons Land, en der Geasſocieerde Land-
„ ſchappen, mitsgaders der Colonien van
„ den Staat, tot bevordering van den
„ Koophandel, Land- en Akkerbouw,
„ Handwerken en Viſcheryen, in dezel-
„ ve."

I. BOEK. 1777.

Volgens dit Plan, (om 'er in 't algemeen iets van te zeggen, de byzondere ſchikkingen daar laatende,) zouden, in ieder Stad, of onderhoorige Landſchappen, der *Vereenigde Gewesten*, alwaar zulks bekwaamlyk kon geſchieden, eenige Heeren tot Leden van den *Oeconomiſchen Tak van de Hollandſche Maatſchappy der Weetenſchappen* worden aangenomen; en, zo ras, in eenige Stad of Plaats, een getal van zes Leden gevonden werd, zouden deezen één tot Beſtuurend Lid verkiezen; indien dat getal tot vyftig aangroeide, twee, en zo vervolgens van ieder vyftig Leden één. — Het zou aan de Heeren Leden,

in

I. BOEK. 1777. in ieder Stad of Plaats, vry ſtaan, zo veele Perſoonen, zonder onderſcheid van rang of geboorte, tot Leden aan te neemen, als zy daar toe bekwaam en genegen zouden vinden; en vooral, by het inneemen van Leden, gade ſlaan, dat dezelve met zodanige Patriottiſche gevoelens waren bezield, als ten algemeenen nutte noodzaaklyk vereiſcht worden, en, met de daad, bereidwillig, om, door het begunſtigen van alle Inlandſche Voortbrengzelen en Handwerken, boven vreemden, ook in den Koophandel, en, in 't algemeen, het loffyk oogmerk deezer Patriottiſche Maatſchappye, zo veel in hun was, bevorderen. —— Tot het uitdeelen van Pryzen, en betaalinge van andere noodige onkosten, zou, door elk der Leden, 's jaarlyks, betaald worden, twee Ducaaten. ——— 's Jaarlyks zouden 'er eenige Vraagen, betreklyk tot Kunſten, Weetenſchappen, Koophandel, Land- en Akkerbouw, Handwerken en Viſſcheryen, worden voorgeſteld, met aanbod eener Pryze, op de voldoende beantwoording.

Aanpryzende Aanſpraak.

De Heer VAN DEN HEUVEL prees, by eene wydluftige Aanſpraak, in de Vergaderinge der Maatſchappye, dit Ontwerp, met allen yver, aan. Onder andere liet hy zich dus hooren: „ Zyn „ veele Patriottiſche gevoelens by veelen „ onzer Landsgenooten eenigen tyd ſlaapende geweest, met genoegen zien wy „ thans dagelyks de blyken, dat dezelve „ geenzins zyn uitgedoofd, dat men, hoe

„ lan-

„ langer hoe meer, begrypt, dat, willen I.
„ wy, door den vlyt onzer Nabuuren, BOEK.
„ niet geheel van allen Koophandel, Kun- ——
„ ſten en Handwerken, ontzet worden, 1777.
„ het meer dan tyd is hun voorbeeld te
„ volgen, door Pryzen, ter aanmoedi-
„ ging, in alle die Takken, aan onze
„ Landgenooten voor te ſtellen. Getui-
„ gen hier van de menigvuldige Maat-
„ ſchappyen, ter bevorderinge van de
„ gemeene Welvaard, zedert korte jaaren,
„ in verſcheide Steden van ons Vaderland
„ opgerigt; de vereeniging van alle deeze
„ welmeenende poogingen ontbreekt 'er
„ nog aan; deeze is het, waarna alle Patriot-
„ ten, zedert een geruimen tyd, met on-
„ geduld verlangd hebben: want, zo
„ ooit, het is in deezen waar, dat *Een-*
„ *dragt Magt maakt.* De onderwerpen,
„ immers, op welken, willen wy onze
„ Nabuuren evenaaren, hoe eer hoe be-
„ ter, *Premien* dienden geſteld te wor-
„ den, zyn menigvuldig in getal, zeer
„ zwaarwigtig en kostbaar in de uitvoe-
„ ring. Het *Fons*, 't welk hier toe ver-
„ eischt wordt, kan niet, dan met be-
„ zwaar, door één eenige Provincie of
„ Stad byeengebragt worden, terwyl het
„ door allen gezamenderhand ongevoelig
„ geſchiedt. Wat middel kan hier toe be-
„ kwaamer worden uitgedagt, dan de
„ vriendlyke uitnoodiging ter vereeninge
„ en deelneeminge in eenen algemeenen
„ *Oeconomiſchen Tak*, welke, op dit Ju-
„ belfeest, aan alle Leden van de ver-

„ ſchei-

I. BOEK. 1777.

„ ſcheidene Genootſchappen, aan alle „ welmeenende Patriotten, van wegen de „ oudſte, en, zonder roem gezegd, de „ aanzienlykſte Maatſchappy in *Nederland*, „ geſchiedt? Wie kan zich anders dan „ ten hoogſten vereerd vinden, hier door „ de gelegenheid gebooren te zien, om „ zich met eene, zedert een reeks van „ Jaaren, van het Vaderland zo veel ver„ dienende Maatſchappye, in den *Oecono*„ *miſchen Tak* ten algemeenen nutte te „ vereenigen? —— Denken eenigen, dat „ de belangen van hunne Provincien en „ Steden onderſcheiden zyn van de overi„ gen; deeze vereeniging is best geſchikt „ om hun van die dwaaling, op eene „ vriendlyke wyze, by ondervinding zel„ ve, te rug te doen komen, en, met de „ daad, te overtuigen, dat alle deeze byzon„ dere belangens, hoe zeer in ſchyn ſtry„ dende, met eenige maatiginge, zeer wel „ zyn te vereenigen; ja, dat dezelve, „ even als het bloed, door onderſcheidene „ adren, in het hart, tot voedinge van „ het Lichaam, zo ook deezen, tot wel„ zyn van het geheele Gemeenebest, in „ één punt kunnen zamenloopen. —— „ Boven alle andere Landen, kan ons Va„ derland, met regt, op de Liefdaadig„ heid zyner Ingezetenen roemen: waar„ om zouden wy dan niet mogen vaſtſtel„ len, dat onze edelmoedige Landgenoo„ ten te recht begrypen zullen, dat, door „ deeze maatige Gifte, in de daad een aal„ moes aan hunne noodlydende Medebur-

„ ge-

„ geren gegeeven wordt, welke, wegens I.
„ de manier van besteedingen, honderd BOEK.
„ maal in waarde vermeerdert, door dien
„ zy den luiaart tot werk noodzaakt, den 1777.
„ naarstigen aanmoedigt, en dat, in allen
„ gevalle, beter koop tien, ja twintig,
„ werkenden, dan één eenige lediggan-
„ ger, kunnen onderhouden worden. —
„ Welk een wyd veld zou hier nog ge-
„ opend zyn; indien ik de nuttigheid on-
„ zer poogingen ten deezen aanziene, niet
„ alleen uit de gezonde Rede afleiden,
„ maar ook met de dagelykſche Ondervin-
„ dinge wilde ſtaaven; genoeg zy het ge-
„ zegd, dat nauwlyks eenig beſchaafd
„ Land, ten deezen dage, in *Europa* gevon-
„ den wordt, waar in niet een dergelyk
„ Genootſchap opgericht, en reeds met
„ den allergewenſchten uitſlag bekroond
„ is. — Ons Ontwerp, ik beken het, is
„ uitgebreid; maar wat zyn wy niet aan
„ het Vaderland verſchuldigd? Indien wy
„ weinig vermogen, laaten wy ten minſten
„ doen 't geen wy vermogen; misſchien
„ gelukt het ons, onder GODS Zegen,
„ boven verwagtinge; misſchien zien wy,
„ door onze poogingen, dien edelen na-
„ yver, dien Patriottiſchen Geest, wel
„ eer de roem van *Nederland*, wederom
„ herleeven. Mogt dit ons Jubelfeest hier
„ door altyd in de Geſchiedenisſen der Re-
„ publiek vermaard blyven; en de Naako-
„ melingſchap, aangemoedigd door ons
„ voorbeeld, om ſtryd arbeiden, om ons
„ in Vaderlandliefde, in yver voor 't ge-

I. BOEK. 1777.

„ meene Welweezen, te overtreffen, zo-
„ danig, dat ieder Jubelfeest deezer Maat-
„ schappye, by alle welmeenende *Neder-*
„ *landeren*, als een Jubelfeest van *Neder-*
„ *lands* vermeerderde Welvaard, met
„ vreugde gevierd wierde, tot het einde
„ der Eeuwen (*)!"

Drift ter bevorderinge.

Hoe veel opgangs dit aangevangen Werk maakte, zal vervolgens uit een berigt der eerste Byeenkomst blyken; hier mogen wy niet vergeeten op te tekenen, dat de Heer H. BERENDTZEN, *Roomsch Priester*, te *Maarsen*, en onder de zynen *Aartspriester* over de *Roomsche Geestlykheid* in den Lande van *Utrecht*, by eenen Herderlyken Brieve, aan zyne onderhoorige Priesters gezonden, hun, op het sterkste, aanmaande, om zelve in het Plan van den *Oeconomischen Tak* deel te neemen, en hunne Leeken tot het volgen van hun voorbeeld op te wekken, op goeden grond oordeelende, dat geen verschil van Godsdienstige Begrippen hier te passe kwam; maar dat allen, die het *Vereenigd Nederland* hun Vaderland noemden, verpligt waren, naar vermogen, een oogmerk te bevorderen, 't geen de luiheid zou weeren, den last der Armbezorgeren verminderen, en den Lande tot heil gedyen (†).

Maatschappy te *Hoorn* opgerigt.

Van soortgelyken aanleg, doch met plaatslyker bedoeling, was het *Ontwerp* ter

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 745, enz.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1024.

ter Proeve, ter oprigtinge eener Vaderlandſche Maatſchappy van Reedery en Koophandel, ter liefde van 't Gemeenebest; met oogmerk, om de Armoede, was het mogelyk, te verminderen en voor te komen, de oude Vaderlandſche Naarſtigheid te doen herleeven, het Schoolweezen te verbeteren, de Kinderen der Armen in Tugt en goede Zeden op te leiden. De Eerw. CORNELIS RIS, Leeraar onder de *Mennoniten*, te *Hoorn*, hadt den welverdienden lof, van dit Plan, ten dienſte zyner Stadgenooten, te hebben ontworpen; een Plan, 't welk zulke gunſtige indrukzels maakte op veeler gemoederen, dat zy 'er, om ſtryd, deel in namen; zo dat dit beſpiegelend Plan welhaast een daadlyk beſtaan kreeg. Ieder Aandeel was één honderd Guldens; elk die zulk een Aandeel tekende, werd een Lid; men kon voor zo veele Aandeelen tekenen als men goed vondt; de Hoofdſom bleef iemands Eigendom, met alle de Baaten en Schaden van dien, mits dat tien ten honderd, ééns voor al, werd afgezonderd voor de Armen-kas, van al 't geen gewonnen mogt worden. De Directeuren moesten allen arbeid doen uit Liefde, zonder Bezolding, uit dit edelmoedig beginzel dat het in deezen Belooning genoeg was, wanneer men ſlegts mogt uitvinden en bevorderen 't geen ſtrekken kon tot nut van 't Vaderland in 't gemeen, en tot voordeel van de behoeftige Gemeente deszelfs in 't byzonder. Nevens den Opſteller na-

I. BOEK. 1777

men de Heeren JOAN VAN BREDENHOF BOEK. en JACOB GROES, Leden der Regeeringe van *Hoorn*, als mede de Kooplieden 1777. JACOB en ADRIAAN HOUTTUIN, dien zwaaren last op zich; de Regeering gaf haare goedkeuring aan het Plan, en, eer het Jaar ten einde liep, was 'er reeds een Huis voor de Maatschappy gekogt, tot het oogmerk vertimmerd, en bekwaam gemaakt (*).

Laken-fabriek, te *Amersfoort* aangelegd.

Amersfoort, bedagt om de oudtyds daar met goeden uitslag beoefende Laken-weevery, thans in deerlyk verval geraakt, weder op de been te helpen, leende het oor aan de voorslagen van de Gebroeders BEAUNE, om 'er een Laken-fabriek, naar het voorbeeld van zommige *Engelschen* en *Franschen*, op te rigten, en de verschillende Takken, daar toe behoorende, als, het Wolbroeijen, Wasschen, Vlaaken, Pluizen, Spinnen, het Laaken weeven, Noppen, Vollen, Bereiden, Verwen, en Parsen, onder één opzigt te brengen. Zy stelden eene Geldbeleening van drie maal honderd duizend Guldens voor, in Aandeelen van duizend Guldens, die by verscheide Ingezetenen van 't Gemeenebest, en byzonder by de Aanzienlykste in het *Sticht*,

(*) *Ontwerp ter Proeve*, van CORNELIS, met de *Twee Vervolgen*, als mede *Schets van de Vaderlandsche Maatschappy en Reedery van Koophandel, te Hoorn.* Zie deeze laatste in de *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1113.

Sticht, die hun Geld gaarne wilden beſteeden tot Onderneemingen, welke den Binnenlandſchen Koophandel konden bevorderen, in- en opgang vondt. De Staaten des Lands van *Utrecht* gaven, in den Jaare MDCCLXXV, behalven eene aanmerkelyke vermindering eeniger Belastingen, en de geheele ontheffing van andere, eene gifte van acht honderd Guldens, ééns, en van zes honderd Guldens voor de twaalf eerst volgende Jaaren, aan de Beſtuurderen, met belofte, van in gunſtige overweeginge te zullen neemen, wat verder tot bevordering van den bloei der Laken-fabrieken in dit Gewest zou worden voorgedraagen. —— De Regeering van *Amersfoort* bezorgde de Onderneemers verſcheide Stedelyke voordeelen. Dus ondersteund en aangemoedigd, bouwden zy een groot en zeer aanzienlyk *Fabriekhuis*, in den Jaare MDCCLXXVI, waar in, en waar omtrent, alles, tot dit uitgeſtrekte Werk noodig, op eene keurlyke, doch zeer kostbaare wyze, geſchikt werd. Ruim een half jaar naa het leggen van de grondſlagen der Gebouwen, waren 'er reeds tusſchen de vyftien en zestien honderd Menſchen aan 't werk; en beloofde deeze aanleg der Beſtuurderen, den Geldſchieteren en den Lande, veel voordeels. Zo dat, in deezen Jaare, *Amersfoort*, boven andere Steden van het *Sticht*, bloeide, daar de behoeftige Gemeente gelegenheid tot den arbeid vondt, de last van het onderhoud der Armen grootlyks verminderde, en der

I. BOEK. 1777.

I. BOEK. luiheid het gereede voorwendzel van gebrek aan arbeid ontnomen werd (*).

1777. De Regeering van *Deventer*, desgelyks gedreeven door eene edele zugt om de Inwoonders dier Stad door eerlyke Handwerken en Bezigheden te doen beſtaan, hadden, in 't verloopen Jaar, eene Prysvraag uitgeſchreeven, een Prys van tweehonderd vyftig Guldens beloovende, aan die ter Secretarye der Stad het beste Plan inleverde, van een Fabriek van Wolle Stoffe, of anderen aart, waar door arme Luiden en Kinderen aan den arbeid konden geholpen worden, mits men 't zelve, met gegronde hoope van een goeden uitſlag, kon werkſtellig maaken, zullende Schepenen en Raad eene bekwaame Werkplaats aanwyzen, en alles, wat tot voortzetting van dezelve ſtrekken kan, zoeken toe te brengen. — 't Ontbrak niet aan ingeleverde Plans; doch de Schryvers der best aan 't oogmerk der Regeeringe beantwoordende, hadden zich niet genoegzaam verklaard, op welke voorwaarden zy deeze Fabrieken, voor eigen rekening, zouden willen onderneemen; weshalven zy verzogt werden zich, voor een bepaalden tyd, nader deswegen te verklaaren (†).

Deventer zoekt de Handwerken op te beuren.

Niet alleen toonden Maatſchappyen en Steden thans hunnen yver om deeze en geene voordeelige bronnen van Welvaaren te

Zyde-teelt, by *Zutphen* ondernomen.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1250.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1776. bl. 744. 1777. bl. 690.

te ontdekken en te openen; maar ook byzondere Perſoonen gaven blyk van onvermoeide in 't werk geſtelde poogingen, om iets uit te vinden, 't geen, behalven tot eigen voordeel, ook ten algemeenen nutte kon ſtrekken. De Heer Mr. WILLEM HENDRIK VAN HASSELT, door verkeering met den Leeraar der *Waalſche* Gemeente, te *Arnhem*, den Heere GEVANON, uit *Languedoc* geboortig, de liefhebbery tot het aankweeken van Zydewormen gekreegen, en diens kundigheden overgenomen hebbende, begaf zich na een Landgoed, niet verre van *Zutphen* gelegen, met oogmerk om zich op den Landbouw toe te leggen, en ook, naar de onderrigtingen, van den Eerw. GEVANON bekomen, vermeerderd door het naarſtig leezen van verſcheide Schryveren, over dat onderwerp, Zyde-wormen te kweeken, Zyde te winnen, en byzondere proeven te neemen, hoe verre men deeze Kweekery hier te Lande zou kunnen brengen. Geene menigte van afraadende zwaarigheden wederhielden hem van dit voorneemen te werk te ſtellen; hy kwam veele zwaarigheden, die alle onderneemingen zonder Voorgangeren en Ervaarenheid mede brengen, door ſtandvastigheid te boven, zo dat hy, naa verloop van tien jaaren, witte en geele Zyde won, die deskundigen met de *Franſche* en *Italiaanſche* gelyk ſtelden. In het Stuk der *Verhandelingen van de Hollandſche Maatſchappye*, in

I. BOEK. 1777.

dit Jaar MDCCLXXVII uitgegeeven (*), deelde hy zyne Proeven, omtrent het Planten van Moerbeziën-boomen, het opvoeden van Zyde-wormen; en het aanwinnen van Zyde, in *Gelderland* genomen, met een gegronde hoop van daar in wel te zullen ſlaagen, zynen Landgenooten mede; of zy daar door ook mogten opgewekt worden om zyne voetſtappen te drukken, en tot de Zyde-teelt eenige goede Landen te gebruiken, of onbebouwde, welke men maar al te veel heeft, aan te leggen.

De Inenting der Veeziekte krygt meer en meer opgang.

Schoon de Runder-ſterfte, in eenige Gewesten, weinig of geheel niet gewoed hadt, was *Friesland* en *Groningen*, dit Jaar, aan deeze Plaage zo ſterk blootgeſteld, dat dezelve drie vierde gedeelte van het ziek wordend Vee ten kuil ſleepte, en op zommige plaatzen geheele Weiden ontbloot wierden. De ſchrandere Huisman GEERT REINDERS, die de eerſte vrugten geplukt hadt van het Inenten der Kalveren van gebeterde Koeijen, en door de Maatſchappy tot bevordering van den Landbouw, te *Amſterdam*, tot Lid van Eere benoemd, en met een Gedenkpenning begiftigd was, kreeg gelukkig eene menigte van Naavolgers; veelen zelfs, die te vooren zich verzet hadden tegen eene bewerking, met den voordeeligſten uitſlag bekroond, namen de

(*) *Verhand. der Holl. Maatſch.* XVII. D. II. St. bl. 1, enz.

de toevlugt tot dezelve, en zagen nauwlyks één van de vyf-en-twintig ſterven, terwyl de andere gemaklyk door de ziekte heen kwamen, voor eene tweede Beſmetting, en alle aandoening daar van beveiligd. De vrees, dat men door de Inenting de Beſmetting verſpreidde, bleek uit een thans medegedeeld Berigt van dien geloofwaardigen Huisman, ongegrond te weezen; dewyl juist dat Kerſpel, waar men de Inenting der Kalveren, met de noodige voorzorgen, te werk ſtelde, de Natuurlyke Vee-ziekte niet woedde, daar ze, in de rondsom liggende, haare verwoestingen aanrigtte (*).

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1167. En Berigt van GEERT REINDERS, wegens de *Inënting der Kalveren van gebeterde Koeijen*, 1777.

VADERLANDSCHE HISTORIE.

TWEEDE BOEK.

INHOUD.

II. BOEK. 1778. *Gevreesde Oorlog wegens de Beijerſche Naalaatenſchap. Schaarsheid van Zeevolk. Aandrang der Staaten van Holland op de verbetering van 's Lands Zeeweezen. Gevoelens der andere Gewesten op dit ſtuk. Plan ter vermeerdering van de Landmagt ingeleverd, en door de Ridderſchap aangedrongen. Amſterdam verzet 'er zich tegen. Tegenaantekening der Ridderſchappe. Staat van 's Lands Zeemagt, en ongelukken aan dezelve overgekomen. De Convoijen blyven leggen, en de roofzugt der Engelſchen houdt aan. Moedwil der Engelſchen in de West-Indiën. Dit gedrag door* YORKE *verdeedigd. De Dordrechtſche, Amſterdamſche en Rotterdamſche Kooplieden leveren een Verzoekſchrift in, wegens de Zeerooveryen der Engelſchen. Algemeenheid der klagten over dezelve. 't Gedrag van* VAN WELDEREN *aan 't Engelſche*

ſche Hof gepreezen, en naderen last aan hem gegeeven. Zeeland wil het geeven van dien naderen last uitgeſteld hebben. De last der Scheepsbevelhebberen verbreed. 't Beſluit der Staaten hadt weinig ingangs in Engeland. Voorſlag van SUFFOLK *omtrent de Houtſchepen. Nadere klagten der Kooplieden van Amſterdam en Rotterdam. Engelands Antwoord op de ingeleverde bezwaaren. De Kooplieden van Amſterdam klaagen by zyne Hoogheid. Leveren een Verzoekſchrift by de Algemeene Staaten in tegen het aanvangen eener Onderhandelinge met Engeland, tot het maaken van Schikkingen. De Schippers geeven een Smeekſchrift over. Algemeene Aanmerking over alle deeze klagten.* YORKE *levert zyn Voorſlag ter Onderhandeling over de Scheepvaard, in. Blykbaar oogmerk van Engeland. Het Engeland begunſtigend Antwoord der Staaten. Amſterdam verklaart 'er zich tegen. Het Beſluit gaat niet te min door, en Engeland volhardt in dezelfde maatregelen. Nadere last aan de Engelſche Kaapers. Klagten der Frieſche Kooplieden over 't genomene Beſluit. Brief van den Reſident* DE SWART, *over 't gevaar van 't verloop des Handels, in de Oostzee. De Franſche Gezant levert een Vertoog in, betrekkelyk tot de Onzydigheid en Onafhangelykheid, en dringt het nader aan. Ontduikend Antwoord daar op gegeeven, waar in Amſterdam weigert toe te ſtemmen. De Franſche Gezant weigert het aan te neemen, en 't wordt in Frankryk van de hand geweezen. Aanmerkingen op het gedrag van het Franſche en Engel-*

II. BOEK. 1778.

gelſche Hof, in dit tydsgewricht. Verdrag tuſſchen Frankryk en Noord-America geſlooten. Bekendmaaking daar van by deezen Staat. Dit brengt eene aanmerkelyke verandering te wege. Aanzoek der Engelſchen in Noord-America verſmaad. De Noord-Americaanen opgebeurd en verſterkt door de overgebragte en getekende Verdragen. Hoe zy de Engelſche Gevolmagtigden behandelden. Deeze poogen te vergeefsch verdeeldheid en oproer aldaar te verwekken. Veldtochten des Jaars MDCCLXXVIII, in Noord-America. Beginzelen des Oorlogs tuſſchen Frankryk en Engeland, in deezen Oord. Spanje en Zweeden gunſtig voor de Noord-Americaanen. Gerugt dat onze Staat ten dien tyde met de Noord-Americaanen handelde. De Voorregten der Groote Viſſchery verlengd, en de Kabbeljaauw-viſſchery beſchut. De Verheurtverklaaringen in Gelderland afgeſchaft. 't Geſchil over de Drostendienſten in Overyſſel. VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL kant zich tegen de Drostendienſten aan. Deswegens in haat, levert een nader Vertoog in. Beoordeeling van 's Ridders Vertoog. Verdere handeling omtrent hem gehouden. CAPELLEN's heusch gedrag. Smeekſchrift der Overyſſelſche Landlieden. Wat deswegen, als mede over zekeren Brief, voorviel. CAPELLEN ter Raadsvergadering uitgeſlooten. Ongenoegen te Vliſſingen wegens het bouwen eener Roomſche Kerke. Eerſte Vergadering van den Oeconomiſchen Tak te Haarlem. Genootſchap te Batavia opgerigt. Oprigting van TEYLER's Genoot-

nootſchappen en Muſeum te Haarlem. Het Provinciaal Utrechts Genootſchap gewettigd. Kunst- en Tekenzaal te Utrecht geopend. Te Middelburg de Teken-, Schilder- en Beeldhouwkunst aangemoedigd.

Het vertoon der dingen nam een allengskens ſchroomlyker gelaat aan. De Oorlog ſcheen zich niet tot een afgelegen Wereld deel te zullen bepaalen; maar dreigde in *Europa*, met een ſchriklyk geweld, uit te barſten. Zommigen hoopten op eene vriendlyke vereffening der Verſchillen, wegens de Naalaatenſchap des Keurvorsts van *Beijeren*, op een Ryksvergadering behandeld; dan, de vrees, dat het zwaard dezelve zou moeten beſlisſen, was veel grooter en algemeener. In meest alle de Staaten van den Keizer, en van zyne *Pruisſiſche* Majeſteit, beſpeurde men de ſterkſte Krygstoerustingen en beweegingen onder het Krygsvolk. Daar de eerſte drie maal honderd duizend Man in de wapenen, en de laatſte twee Legers te velde bragt, te zamen uit honderd en zestig duizend Man beſtaande, behalven nog twintig duizend Man *Saxiſche* Benden. De Keizer hadt, op de Vergadering te *Regensburg*, zyne verwondering te kennen gegeeven, dat een Lid van het Ryk, zich tot Regter wegens de *Beijerſche* Naalaatenſchap opwierp, aangezien niemand daar toe bevoegd was, dan het Hoofd en de Opperregter van het Ryk; dat hy aannam

Een Oorlog wegens de *Beijerſche* Naalaatenſchap dreigt uit te barſten.

de

II. BOEK. 1778. de deugdlykheid zyner eiſchen, op verſcheide gedeeltens van *Beijeren* onwederſpreeklyk te bewyzen, met byvoeging der geheime redenen, die het Hof van *Berlyn* bewoogen om in deeze zaak zich party te ſtellen. Geene voorſlagen, geene aanbiedingen van FREDERIK DEN GROOTEN, hadden mogen baaten; en derzelver mislukking deedt hem beſluiten, geweld tegen geweld te zetten, en het *Duitſche Ryk* by deszelfs Geſteltenisſe te bewaaren.

Schaarsheid van Zeevolk.

Behalven deeze Krygstoerusting in het *Duitſche Ryk*, hadt *Groot-Brittanje* reeds acht-en-veertig duizend Man uit *Europa* na *America* overgevoerd, en daadlyk meer dan zestig duizend Man in Zeedienst, om van de drie honderd byzondere ſterk bemande Kaaperſchepen niet te ſpreeken. — De *Franſche* Vloot, allengskens ſterker wordende, vorderde veel Manſchaps, en *Spanje*, een ryke Vloot uit de *Vera Crux* binnen gekreegen hebbende, tradt met verdubbelden yver in de maatregelen van *Frankryk*, om eene magtige Vloot in Zee te brengen. Wy maaken van deeze volkwegneemende oorzaaken gewag, om dat zy, ſchoon niet rechtſtreeks, min of meer zydelings, eenigen invloed hadden op de ſchaarsheid van jonge Manſchap ten Zeedienst voor den Staat, en der Zeevaardye in 't algemeen. Geene Matroozen waren anders dan voor groot handgeld te bekomen. De *Oost-Indiſche Maatſchappy*, gebrek aan bedreeven Zeevolk hebbende, beloofde eene belooning van vyf-en-twintig Gul-

Guldens, aan elk Zeevaarend Man, die den Roergang en het overige Scheepswerk behoorelyk verſtondt (*).

1778.

Was 'er ooit een tyd, waar in Eenſtemmigheid tot het in ſtaat ſtellen van 's Lands Zeeweezen vereischt werd, 't was tegenwoordig; de Petitie voor den Staat van Oorlog deezes Jaars MDCCLXXVIII, drong 'er op aan. De aanbouw van twintig Oorlogſchepen, en de herſtelling der oude, was bepaald. De Staaten van *Holland* leverden een breed Vertoog in, ten aandrange van het opbrengen der noodige Geldſommen, tot het een en ander, verklaarende alleen, in 't afgeloopen Jaar, meer dan zestien en een halve Tonne Gouds aan 's Lands Zeemagt te hebben te koste gelegd; terwyl geen der andere Gewesten, *Friesland* alleen uitgezonderd, eenige betaaling op de laatſte Petitie gedaan hadt. Niet vreemd dat zy hun welgevallen betuigden, in 't genoegen van zyne Hoogheid en den Raad van Staate, *over de goede uitwerkzels van de verbetering der Marine, welke zedert eenigen tyd met ernst was aangevat.* Dat deeze uitwerkzels reeds aanvanglyk bleeken in het tot rede brengen van den Keizer van *Marocco*. Het beſchermen van den Koophandel en Zeevaard, en het vrye gebruik der Zee, zonder 't welk het Gemeenebest niet beſtaan kan, of de Regten zyner Onafhanglykheid hand-

Aandrang der Staaten van *Holland* op de verbetering van 's Lands Zeeweezen.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 623.

II. handhaaven, was een oude grondregel,
BOEK. van de hoogſte nutheid, waar op zy, zo
——— in vroegeren als in laateren tyde, en in
1778. deeze dagen, met ernst hadden aangedrongen; een grondregel, welke nooit met meer nadruks en kragtiger bewoordingen werd voorgeſteld, dan door den Raad van Staate in het negen-en-vyftigſte jaar der voorgaande Eeuwe, in een doorwrogt ſtuk, 't welk, huns agtens, eene onderſcheidene plaats in de Staats-Archiven van die Eeuwe verdient, en daarom van hun, wel ter ſnede, wordt bygebragt. Ter gelegenheid der bezwaaren van twee Gewesten, die geen deel namen in de toenmaalige toerustingen der Zee, liet dezelve, in eenen Brieve aan Hunne Hoog Mogenden, zich in deezer voege uit: „ dat zy, en alle Gewesten, gezamelyk, van alle tyden, zeer verre „ van de onderſcheiding, welke de Heeren van die twee Gewesten als toen „ tragtten voor te ſtellen, van oordeel „ geweest waren, dat de beveiliging van „ de Zee de aanlegendſte zaak van den „ Staat is, zonder dewelke, als een „ Lichaam zonder Ziel, dezelve niet kon „ beſtaan. ——— Dat de Zeevaard en „ Koophandel de Zenuwe en Ziel van 't „ Lichaam zyn, dewelke het geheele „ Lichaam doen groeijen, en aan alle „ Leden haar volkomen voedſel geeven, „ en, niet wel verzekerd zynde, het ge„ heele Lichaam doen treuren en vergaan. „ Dat zonder dien geen Gewest lange in

„ ſtand

„ ſtand zou kunnen blyven. Dat alle
„ welvaart van den Staat afhangt van
„ het vrye gebruik der Zee, en dat het
„ een oud zeggen is, dat de Staaten ligt
„ beſchermd wierden op dezelfde wyze
„ als die zyn geformeert, en dat de Staat
„ zyn beginzel, zyn groei en grootwor-
„ ding, uit dat vrye gebruik der Zee
„ bekomen hebbende, ook door dezelfde
„ middelen moest gevestigd en bewaard
„ worden. —— Dat die Gewesten niet
„ wel redenkavelden, als zy zeiden, dat
„ *de Gewesten, die de voordeelen der Zee*
„ *niet genieten, ook van die buitengewoone*
„ *lasten behoorden verſchoond te blyven*;
„ want, dat, behalven het gemeene be-
„ lang van 't geheele Lichaam, het baar-
„ blyklyk was, dat het vertier des Han-
„ dels, door alle Gewesten, zo van we-
„ gen den in-, uit- en doorvoer, de groot-
„ ſte nuttigheid toebragt aan de Land-
„ Gewesten. —— Dat, daarenboven, die-
„ zelfde Gewesten, by de welvaart der
„ Handeldryvende, het hoogſte belang
„ hadden, daar zy vier vyfde deelen
„ droegen van alles wat ter verdedigin-
„ ge en beſcherminge te Lande, noodig
„ was; 't geen zy, zonder het handhaa-
„ ven des Koophandels en der Zeevaard,
„ en de daar uit voortkomende magt en
„ middelen, niet zouden kunnen doen;
„ weshalven, by den val deezer Gewes-
„ ten, de andere Leden van den Staat
„ zich niet zouden weeten op te hou-
„ den."

II. BOEK. 1778.

II. BOEK. 1778.

Deeze laatst te keer gegaane denkbeelden der voorige Eeuwe waren *heden*, by alle Gewesten, nog niet geheel ontworteld. Alle redenen, in den voorleden Jaare bygebragt, om der Bondgenooten aandagt en yver, ten opzigte van dit gewigtig onderwerp, op te wekken, hielden nog ten vollen ſtand, en waren, wel verre van haare kragt verlooren te hebben, veel eer, door de ſteeds aanhoudende en toeneemende hachlyke geſteldheid der Buitenlandſche Zaaken, vermeerderd en verſterkt. Zy mogten, derhalven, vertrouwen en verwagten, dat de Heeren Staaten der overige Gewesten, aangedaan met die gevoelens, welke het tegenwoordig Tydsgewricht zo zeer vorderde, en het voorbeeld van Hun Ed. Groot Mogenden, met evenredige poogingen volgende, ook het hunne zouden toebrengen, tot dat geen, zonder 't welk de weezenlyke verbetering van 's Lands Zeemagt niet daargeſteld kon worden; en dat Hooggemelde Heeren Staaten, in 't byzonder, door de vaardige afbetaaling hunner aandeelen in de toerusting der twaalf en twintig Schepen, zich bereid zouden toonen tot aanhouding en kragtdaadige voortzetting van die middelen en voorzieningen, waar door aan Koophandel en Zeevaard die Beſcherming zou worden verleend, welke men, zonder onregt, daar aan niet kon weigeren, als aan dezelve plegtig beloofd en toegezegd; en waar door niet alleen de Handelbelangen, uit een wettige Vaard en Handel voortvloei-

vloeijende, en de daar aan zo nauw verknogte bronnen van 's Lands Welvaart, gedekt en beſchermd, neen, maar ook het aanzien, het gezag, en het vermogen van het Gemeenebest, in het bewaaren der Regten van de Nationaale Vlag zo merkelyk belang hebbende, naar behooren, bevestigd en bevorderd zouden worden. — Zy verzekerden, te deezer gelegenheid, de Bondgenooten, dat, wanneer de duistere en verwarde ſtaat der Zaaken van *Europa*, onverhoopt, zodanige gebeurtenisſen mogt voortbrengen, waar door de veiligheid van den Staat, te *Lande*, en de Regten van haare Onafhangelykheid, *ook van die zyde*, gevaar mogten loopen van eenigen aanſtoot te lyden, zy in geen gebreke zouden blyven omtrent al het geene dat van eene gepaste en waakzaame zorg tot beſcherming van 't Gemeenebest, zo te Land als te Water, gevergd en verlangd kon worden. — Overeenkomſtig hier mede, ſtemden de Staaten van *Holland* in de Petitie van Oorlog voor dit Jaar (*). II. BOEK. 1778.

Gelderland bewilligde in dien ſtaat van Oorlog; doch merkte aan, dat de Staat zich omringd vondt van magtige Nabuuren, wier ontzaglyke Krygstoerustingen en andere Verrigtingen, aanleiding gaven, om te vreezen, dat die onlusten, welke tusſchen verſcheide Mogenheden waren opgekomen, eerlang tot een algemeenen Oor- *Gelderlands* gevoelen.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 807. 1351, enz.

II. BOEK. 1778. Oorlog ſtonden uit te barſten. Dat het Gemeenebest ontbloot was van een genoegzaam aantal Krygsvolk; dat de Vestingwerken, in verſcheide Steden, zich in eenen ſlegten toeſtand bevonden, en de Magazynen onvoorzien van 't geen men ter verdeediginge niet kon ontbeeren. Dat het gering aantal Krygsvolk, 't geen men op de been hadt, niet in ſtaat was om de Grenzen van den Staat, waar toe *Gelderland* behoorde, tegen een onverhoedſchen aanval te dekken; of een gewapende Bende, wanneer dezelve mogt goed vinden eene ſchuilplaats binnen de Grenzen van Gemeenebest te zoeken, het indringen beletten, wanneer zy, door Party naagezet, het Tooneel des Oorlogs, met alle de akelige gevolgen van dien, op den bodem van den Staat zouden overbrengen. Zy verzogten Hun Edel Mogenden een oplettend oog te willen ſlaan op 't geen onlangs in *Europa* was voorgevallen, en de gebeurtenis, die daarvan het gevolg zou kunnen weezen; en byzonder te rug te zien op voorige ongelukkige tyden, waar aan men niet dan met angſtvalligheid kon denken, wanneer de Staat, die men meende alleen door magtige en kostbaare Vlooten te behouden, ondertuſſchen, aan de Landzyde, weêrloos en buiten ſtaat van verdeediging was gelaaten, en *Gelderland*, welk voor den eerſten aanval bloot ligt, met verſcheide andere Gewesten, onverhoeds door den Vyand werd overrompeld. —— Zy wilden den Raad van Staate hoe

eer

eer hoe beter verzogt hebben, om, met overleg van zyne Doorlugtige Hoogheid, den Heer Prins Erfſtadhouder, een Plan te vormen tot een toereikende vermeerdering van 's Lands Krygsvolk; en verklaarden, in 't ſlot, by onverhoopte ontſtentenisſe van dien, onſchuldig te willen gehouden worden van alle de gevolgen, welke eene nalaatigheid in 't zorgen voor de zekerheid van den Lande naa zich zou kunnen ſleepen, en de rampen, die den Staat zouden kunnen overkomen, ter verantwoording te ſtellen der geenen die 'er oorzaak van zyn (*). II. BOEK. 1778.

Overyſſel, den ſtaat van Oorlog toeſtemmende, ſloeg, ten aanziene van de Landmagt, denzelfden toon als *Gelderland*, onder andere betuigende, dat 's Lands Zeemagt wel op een beteren voet gebragt was; doch dat 'er geen de minſte ſchikkingen werden gemaakt, of zelfs eenige neiging betoond, om de Landmagt, en 't geen daar toe behoort, in een beteren ſtaat te ſtellen, terwyl het ontegenſpreeklyk belang van den Staat vorderde, om, verkoos men zich niet aan de regtmaatigſte verwyten bloot te ſtellen, in deeze hachlyke tydsomſtandigheden niet langer ſtil te zitten. Ridderſchap en Steden van *Overyſſel* waren van oordeel dat men geen oogenblikken moest laaten voorbygaan, maar 's Lands Landmagt vermeerderen, en ver- *Overyſſel* met *Gelderland* eenſtemmig.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 949.

II. BOEK. 1778.

verder alles te werk ſtellen 't geen kon ſtrekken tot beſcherming van den Staat en derzelver Ingezetenen; en de zekerheid van denzelven, aan de Landzyde, op gelyken voet behartigen als de beſcherming van Koophandel en Zeevaard (*).

't Gevoelen van *Staden Lande.*

Stad en Lande liet zich op het ſtuk in deezer voege hooren; dat zy zich nimmer zouden onttrekken, om naar vermogen, ja! boven vermogen zelfs, mede te werken, en alles, des noods, by te zetten, om 't geen te Water en te Lande, door vermeerdering van Krygsvolk, ter beveiliging van deezen Staat, en tot beſcherming van deszelfs Onafhangelykheid, by het Bondgenootſchap zal geoordeeld worden werkſtellig te moeten worden gemaakt (†).

Frieslands toeſtemming.

Friesland gaf eene volle toeſtemming; doch beklaagde zich over de Staaten van *Holland*, wegens het aanmaatigen van eene beſchikking over de Penningen van het laatst afgeloopen Jaar (§).

Utrechts bedenkelykheden.

Utrecht verzogt dat *Zeeland* nadere opening van den ſtaat zyner Geldmiddelen ter Vergadering van Hunne Hoog-Mogenden zou geeven; en, indien onverhoopt dezelve zodanig niet mogt verbeterd zyn, dat dit Gewest in ſtaat was het gewoone Aandeel in de Algemeene Lasten op te brengen, de andere reeds te veel bezwaarde Gewesten niet op nieuw zouden belast; maar zo-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 961.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 964.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 957.

zodanige middelen uitgedagt worden, waar door de gelykheid in het draagen der Gemeene Lasten van 't Gemeenebest tusschen de Leden van het Bondgenootschap hersteld, en alzo het kwaad zelve, waar aan zo de zwakheid van *Zeeland* in 't byzonder, als die van den staat des Gemeenebests in 't algemeen, voornaamlyk was toe te schryven, in den grond aangetast en geneezen mogt worden. Dat de Staaten van *Utrecht* dit te meer wenschten, in de verre uitziende omstandigheden, waar in de meeste Mogenheden van *Europa* zich tegenwoordig bevonden, en waar in de groote Krygstoerustingen, die in meest alle Landen gedaan werden, scheenen te voorspellen, dat het vuur des Oorlogs zich over een groot gedeelte van den Aardbodem wel ligt zou kunnen verspreiden, waar van de nadeelige gevolgen, die dezelve, ook ten aanziene van dit Gemeenebest, zouden kunnen hebben, van dien aart waren, dat ze eene verdubbelde aandagt eischten. —— Wel hadden Hun Edel Mogenden gewenscht, dat de toestand van zaaken, in alle de Gewesten, zedert lang hadt toegelaaten, zodanige maatregels te neemen, als genoeg konden zyn, om het Gemeenebest te beveiligen tegen zodanige aanvallen en inbreuken, op haare waare en billyke belangen, als onverhooptelyk daar tegen mogten kunnen worden ondernomen. Dan, dat zy, in de tegenwoordige gesteldheid van zaaken, aan eene zyde stellende alle andere genoeg bekende be-

II. BOEK. 1778.

denkingen, en met den Raad van Staate wel volkomen overtuigd, dat dit Gemeenebest nimmer geneigd moet zyn om zich uit te breiden, of ooit aan zyne Nabuuren de minst gegronde redenen van aanstoot moet geeven, niet te min teffens verklaarden, zich nimmer te zullen onttrekken, om naar, en zelfs boven vermogen, mede te werken, en, des noods, alles by te zetten, tot al wat ter beveiliging van deezen Staat, zo ter Zee als te Land, en tot bescherming van deszelfs Onafhangelykheid, geoordeeld werd, te moeten worden aangewend (*).

Zeelands bepaalde toestemming.

Zeeland gaf desgelyks haare toestemming tot den ingeleverden staat van Oorlog, onder voorwaarde, dat voldaan werd aan de by voorraad gemaakte schikking van zyne Hoogheid, tot soulaas van de Finantien diens Gewests, in het draagen der Gemeene Lasten, in den Jaare MDCCLXXI voor den tyd van zeven Jaaren bepaald, 't welk met dit Jaar stondt te eindigen (†).

Uit deeze opgave der toestemmingen in 's Lands noodige Verdeediging, valt genoeg te raamen, de onderscheide gestneiging der verschillende Gewesten; deeze baarde eene Verdeeldheid, die op haare beurt Werkloosheid voortbragt, of liever eene tegen elkander Werking, waar door de wederzyds gevorderde versterking van 's Lands Krygsweezen, te Land en te Wa-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 955.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 953.

Water, goed deels agterwege bleef, waar aan het hooggaand verſchil tuſſchen *Amſterdam* en de Ridderſchap, niet weinig toebragt.

Plan ter Vermeerdering van de Landmagt, ingeleverd, en door de Ridderſchap aangedrongen.

Schoon de Raad van Staate een Plan opſtelde van vermeerdering des Krygsvolks te Lande, met 1312 Paarden, en 13757 Man, en 't zelve, door de Algemeene Staaten, te midden deezes Jaars, aan de byzondere Landſchappen, met een' aanpryzenden Brieve, werd rondgezonden; ſchoon het ter Vergaderinge van *Holland* ingekomen, terſtond de goedkeuring ontving der Ridderſchappe, die op een *ſpoedig* en *vrugtbaar* Beſluit aandrong, gaven de Gelastigden van *Amſterdam*, een breed Vertoog, de reden inhoudende, waar om hunne Zenders zich niet konden ſchikken om de aanmaaning der Ridderſchappe gehoor te geeven of goed te keuren.

Amſterdam verzet 'er zich tegen.

Ten grondſlage van dit Plan was gelegd, de hachlyke omſtandigheid, waar in zich *Europa* thans bevondt, waar door het niet minder dan met een algemeenen Oorlog werd gedreigd; een grondſlag, die, aangenomen zynde, gelyk die van *Amſterdam* opmerkten, eene algemeene voorziening, zo wel aan de zyde der Zee als der Landmagt, vorderde, te meer, daar de Bezittingen van het Gemeenebest, over Zee, en deszelfs Handel, in zo algemeene onluſten, gansch geen minder gevaar liepen, dan de Bezittingen aan deeze zyde van den Oceaan. Ja, zelfs hadt de Handel reeds merkelyke nadeelen ter Zee geleden, en

II. leedt ze nog, terwyl men, aan de Land-
BOEK. zyde, tot hier toe, een volle rust ge-
——— noot, en zelfs, naar luid van den Brief,
1778. ter geleide van dit Plan, de Geſchillen tusſchen *Frankryk* en *Engeland* waarſchynlyk ter Zee ſtonden beſlist te worden, en de Oorlog over de *Beijerſche Opvolging* zich voor eerst ſcheen te bepaalen tot *Duitschland*; waar uit volgen moest dat het gevaar ter *Zee* daadlyk beſtondt; daar, in tegendeel, aan de *Landzyde*, alleen eene mooglykheid van verſpreiding van Oorlog, tot nog van den Staat verwyderd, kon plaats hebben. —— Vreemd derhalven was het diep ſtilzwygen, ten aanzienе van de middelen ter voorzieninge aan de Zee, in dit Plan; 't welk, huns agtens, daar en boven, onbeſtaanbaar was met het Stelzel, voorheen door Hunne Hoog Mogenden omhelsd en aangedrongen, naamlyk; dat *van eene maatige en onkostlyke verſterking der Landmagt*, beſtaanbaar met de *Herſtelling van de gerüineerde Zeemagt*; want het thans ingelevend Plan ſprak van eene Vermeerdering, die ruim een derde gedeelte van de tegenwoordige Armée beloopen zou, en door zyne kostbaarheid, de *Herſtelling* niet alleen, maar alle *Verbetering* van *'s Lands Zeemagt*, volſtrekt onmogelyk maaken.

Zy onderzogten, wyders, of zulk eene verandering van Stelzel ook daar aan zou kunnen worden toegeſchreeven, dat Hunne Ed. Groot. Mog. in 't algemeen, of

de

de Raad der Stad *Amſterdam* in 't byzonder, niet genoeg hadden toegegeeven om het Plan eener maatige Verſterking der Landmagt, en van de Herſtelling der Zeemagt, met gelyken tred te doen ſtand grypen; en dat Hunne Hoog Mogenden, te dier oorzaake van de Herſtelling der Zeemagt zouden hebben afgezien, en daarom van zyne Hoogheid en den Raad van Staate alleen een Plan ter Vermeerdering van de Landmagt verzogt? Dit bleek, uit alle handelingen, zints den Jaare MDCCLXX, het geval niet, en het tegendeel waar te weezen; veel toegeevenheids hadt 'er plaats gehad. —— Nu *keerde men de zaak geheel om*, en *ging zo veel verder*, dat men, zonder eenige het allerminſte gewag van eenige Toerusting ter Zee te maaken, al het Geld, by 't voorig Plan gevraagd, tot Verbetering van Land- en Zeemagt, te zamen beloopende tuſſchen de vyftien en zestien Tonnen Gouds, niet alleen geheel ter Vermeerdering der Landmagt, met eene geheele uitſluiting van de Jaarlykſche Uitrusting ter Zee; doch daar en boven nog vier Tonnen Gouds meerder, voor deeze Vermeerdering der Landmagt begeerde. —— 't Hadt een vreemd voorkomen een Plan den Bondgenooten toe te zenden en aan te pryzen, „ 't welk, uit „ hoofde zo van deszelfs kostbaarheid, „ als van zyne onbeſtaanbaarheid, met „ de zo noodzaaklyke Verbetering van „ 's Lands Zeemagt, in de volvoering „ volſtrekt onmogelyk, en boven het „ ver-

II. BOEK. 1778.

II. BOEK. 1778. „ vermogen der Finantien van de Bondgenooten, was ingerigt; — ten ware „ men 's Lands Ingezetenen, in een tyd „ van Vrede, met alle Mogenheden, zou „ willen bezwaaren met nieuwe Lasten, „ even als of men zelve in Oorlog, en „ dus tot het uiterſte ware gebragt. En „ dan, nog zou men, in de eerſte plaats, „ moeten zorgen, om het Gemeenebest, „ aan de zyde van de Zee, in veiligheid „ te ſtellen."

In de geſteltenis der Zee- en Landmagt was geene verandering gekomen, die zulk een verandering van Plan eenigzins kon billyken. De Zeemagt ſtondt daar door *wederom in een volſtrekte werkloosheid* te vervallen; op zodanig eene *werkloosheid van de Bondgenooten, met betrekking tot voorziening aan de zyde van de Zee*, in gevalle van een openbaare Vredebreuk tusſchen *Frankryk* en *Engeland*, *werd reeds ſtaat gemaakt*, men rekende op geene opbrengingen der Bondgenooten, maar om de kosten eener byzondere Uitrusting ter Zee te leenen uit het Fonds van 't verhoogde Last- en Veilgeld. Deeze Uitrusting zou, derhalven, van den hals der Bondgenooten, geheel op dien des Handels worden geſchooven, en de Finantien der Bondgenooten, uitgeput door de Vermeerdering der Landmagt, nimmer in ſtaat geraaken, om de geleende Penningen aan dat Fonds weder te geeven, en 'er geen middel uit te denken zyn om het bezwaar der betaalinge van het dubbeld buitengewoon Last- en Veilgeld, aan

de

de Handeldryvende Ingezetenen deezer Landen te vergoeden; weshalven de Handel in *Europa*, ten minſte geduurende de gevreesde onlusten, van alle beſcherming der Bondgenooten, met de daad zou worden uitgeſlooten; zonder nog eens te denken op 't geen de Voorzigtigheid, in onrustige tyden, zou vorderen, dat tot dekking der Kusten en Zeegaten, tegen alle voorvallen, in gereedheid zou behooren gehouden te worden, *terwyl al het vermogen van het Finantie-weezen van deezen Staat alleen tot Vermeerdering der Landmagt zou zyn aangewend;* geheel niet ſtrookende met de redenen en gronden, door zyne Hoogheid, en den Raad van Staate, in vroegeren tyde, te nedergeſteld. II. BOEK. 1778.

Wel hadden Hunne Hoog Mogenden, in den Jaare MDCCLXXVII, geſchreeven, „ dat alle de Bondgenooten genegenheid „ getoond hadden om de hand te zullen „ leenen *tot Verſterking van de Land- en „ Zeemagt*, en, dat, het geen de uitvoe„ ring daar van tot hier toe hadt belet, „ alleen geweest was het verſchil over de „ *Evenredigheid*, die omtrent beide be„ hoorde in acht genomen te worden." Doch, hoe droeg zich de zaak, ten opzigte van die *Evenredigheid*, toe? In den Jaare MDCCLXX vorderde de ſtaat der Landmagt, in beter ſtand dan te vooren, *minder* dan de Herſtelling van de Jaarlykſche Uitrusting ter Zee. —— In den Jaare MDCCLXXIV was de inſchiklykheid zo verre gegaan, dat men die Evenredigheid

II. heid gelyk ſtelde. —— In den Jaare
BOEK. MDCCLXXV was de eerstgemelde Evenre-
—— digheid geheel omgekeerd, en ruim de
1778. helft *meerder* jaarlyks voor de Land- dan voor de Zeemagt gevorderd. —— In dit Jaar MDCCLXXVIII verwierp men alle Evenredigheid, eischte *alles* voor de Landmagt, zonder om eenige Opbrenging van de Bondgenooten, voor de Jaarlykſche Uitrustingen ter Zee, zelfs in de onderſtelling van een algemeenen Oorlog, te denken. Het gedrag van de Bondgenooten der Land-gewesten wees genoegzaam uit, hoe zy zich verbeelden, op gelyken voet toe te brengen tot de Verſterking van *Land- en Zeemagt*, zonder dat zy iets in 't allerminſte deeden aan de Jaarlykſche Opbrenging voor de Uitrusting ter Zee.

't Was hun niet onbekend, dat 'er een oud begrip heerschte, dat de Landmagt van den Staat tot vyftig duizend Mannen zou behooren gebragt te worden, om, zelfs in Vredestyd, het Gemeenebest, van de Landzyde, in eenen behoorelyken ſtand van verdeediging te ſtellen; doch men wist teffens, dat geen een goed Staatkundige zulks ooit hadt bygebragt, in de veronderſtelling, dat, ten zelfden tyde, de Zeemagt, in evenredigheid niet zou worden verſterkt; zo dat alle Staatkundigen het met zyne Hoogheid, en den Raad van Staaten, volgens het voorheen meermaals bygebragte, volkomen ééns waren, dat de *Vermeerdering van Landvolk van weinig belang voor de veiligheid deezer Landen is*,

is, wanneer, ten zelfden tyde, 's Lands Zeemagt; dat zyn daadlyke Uitrustingen ter Zee, verwaarloosd worden. Geheel onbeſtaanbaar hier mede was, in het tegenwoordig Plan, geen gewag altoos te maaken van de zo noodzaaklyke voorzieninge te Water.

II. BOEK. 1778.

Op de onderſtelling van een algemeenen Oorlog, liep de veiligheid des Gemeenebests, aan de zyde van de Zee, geen minder gevaar dan aan de Landzyde. Dan, dit goldt dies te meer, „ naardien het Plan, „ om alleen voor de Vermeerdering der „ Landmagt te zorgen, in een tyd, waar „ in men geen geſchillen heeft met eenige „ Mogenheid, noch deelt in de oneenigheden, tuſſchen de andere Mogenheden „ ontſtaan, aan zommigen van dezelven „ wel aanleiding tot nadeelige *ſoupçons* „ zoude konnen geeven, als of deeze Republiek, die, natuurlyker wyze, in de „ tegenwoordige omſtandigheden, waar in „ de *Onafhangelykheid van Noord-America* „ welhaast ſchynt erkend te zullen moeten „ worden, het meest *geintreſſeerd* is haare „ *Commercie* te dekken, onder anderen „ tegen alle die geenen, wier nayver de „ Ingezetenen van deezen Staat, van den „ Handel, met die van de gemelde *Vereenigde Colonien in Noord-America*, „ zouden tragten uit te ſluiten, van deeze „ zo hoognoodige voorzieninge zouden „ afzien, en het vermogen van het Finantieweezen geheel en al zouden willen in „ het werk ſtellen, tot *executie* van geheel

„ an-

II. BOEK. 1778. „ andere *desseinen*, dewelke aan de eene „ of andere Mogenheid, zich aan deeze „ zyde van den Oceaan bevindende, niet „ onverschillig zouden kunnen voorko„ men, en zouden kunnen *moveeren*, tot „ het neemen van maatregelen, dewelke „ aan Hunne Hoog Mogenden gansch niet „ aangenaam zouden zyn."

Zy betuigden desgelyks hunne verwondering over de zo schielyke verandering in de gevoelens der Ridderschappe, in 't verloop van minder dan vier maanden. Wat men thans in den zin hadt, kon nergens anders toe strekken, dan om *de vereischte Equipagie hoe langer hoe difficiler, en eindelyk geheel onmogelyk te maaken.* Weshalven het besluit viel om, van wegen *Amstels Raad*, het Plan van Vermeerdering der Landmagt volstrekt te verwerpen, en van de hand te wyzen, als mede tegen alle Besluiten, welke met de meerderheid zouden mogen genomen worden, strydig tegen 's Lands Grondwetten, zich te verklaaren, en ze van geener waarde te houden (*).

Tegenaantekening der Ridderschappe.

De Ridderschap, zich zo yverig voor dat Plan betoond hebbende, liet niet naa, schoon tot in Wintermaand wagtende, om haar gevoelen tegen *Amsterdam* ter Vergadering van *Holland* te verdeedigen, en deswegen een scherpe Tegenaantekening in

(*) Zie het geheele Plan en 't Advis van *Amsterdam*, waar uit wy slegts eenige trekken ontleenden, in de *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 245—282.

in de Staats-besluiten te doen inlyven. Waarby zy zich onschuldigen, van de Versterking ter Zee ooit te hebben tegengegaan; maar die, nevens de Vermeerdering der Landmagt, te hebben willen bevorderen, dat zy aan zich zelven gelyk gebleeven waren, en niet van het éens aangenomen stelzel afgegaan. —— Dan, de zaaken waren, huns oordeels, dermaate van gedaante veranderd, dat men by de *maatige* en *onkostlyke* Versterking der Landmagt niet kon berusten, ten ware men de Verdeediging van Staat *te Lande* zou willen op-, en zich geheel en al overgeeven aan 't Stelzel, 't welk de Republiek, vóór ruim eene Eeuw geleden, opgevolgd hebbende, het tydstip van haaren ondergang heeft zien genaaken. De Heeren van de Ridderschap en Edelen oordeelden, door de opgave hunner gevoelens en de bygebragte verdeediging in deezen, „ zich volkomen „ gedekt tegen alle verkeerde aantygingen, „ waar door de zuiverheid en opregtheid „ dier gevoelens, onder de gansch ongepaste benaaming van *Complaisance*, voor „ de begrippen van zommigen der Bondgenooten, zyn berispt geworden: zo als „ zy ook by deeze gevoelens onveranderlyk volhardende, en voor *Buitenlandsche Invloeden* geheel onvatbaar, nimmer zullen afwyken van die grondbeginzelen, waar volgens de Republiek, „ wel met alle omzigtigheid moet vermyden, van aan geene der Oorlogende „ Mogenheden eenige wettige reden van „ zich

II. BOEK. 1778.

II. BOEK. 1778.

„ zich beledigd te agten te geeven, de „ vriendſchap en goede verſtandhouding „ met dezelve, door alle bekwaame en „ met haare Eer en Onafhangelykheid be„ ſtaanbaare middelen, moet aankweeken, „ en nooit eenige andere oogmerken vor„ men, dan om de Regten van haare On„ afhangelykheid, de Voorregten van „ haar onzydige Vlag en de zekerheid van „ haar onzydig Grondgebied te verdeedi„ gen; doch naar welke grondbeginzelen „ ook tevens uit alle Staats-overleggingen, „ aangaande het zo teeder onderwerp der „ ſchuldpligtige betragting van eige veilig„ heid en eige beſcherming, geheel ver„ bannen moet worden de *Vrees*, van aan „ de eene of andere Mogendheid, het zy „ aan *deeze*, het zy aan *geene* zyde van den „ *Oceaan* zich bevindende, te mishaagen, „ of aanleiding te geeven tot nadeelige „ *Soupçons*, als of door die betragtinge aan „ de zyde van de Republiek, bedoeld zou„ den worden, *de Executie van geheel an„ dere desſeinen, dewelke aan die Mogenheid „ niet onverſchillig zouden kunnen voorko„ men*; daar immers aan de Republiek, „ geene, voor iemand haarer Nabuuren „ kwaad vermoeden baarende voorneemens, zonder ongerymdheid, kunnen „ toegeſchreeven worden; en daar het „ aanwenden van middelen tot eigene be„ veiliging, en byzonder door het ver„ meerderen der Landmagt, waar door de„ zelve op geen hooger voet van ſterkte „ zou gebragt worden, dan die, welke te

„ meer,

„ meermaalen tot haare gerustheid, zelfs II.
„ in vollen Vredestyd, nodig is geoor- BOEK.
„ deeld, wel verre van eenige wettige ——
„ agterdenking te kunnen geeven, veel- 1778.
„ eer geheel volstrekt onverschillig aan al-
„ le die Mogenheden moeten voorkomen,
„ van welken men niet zou willen vermoe-
„ den, dat zy, van hunne zyde, eenige
„ vyandlyke of belaagende oogmerken te-
„ gen de Republiek in haar boezem voe-
„ den, en tot hier toe verbergen (*)".

Men ziet in deeze Verklaaringen der Wethouderschap van *Amsterdam* en der Ridderschappe, welk eene veruiteenloopende denkwyze over het Staatsweezen, en de thans noodige Beschermmiddelen, stand greep: terwyl eene en andere Party zich op de zuiverheid haarer oogmerken beriep, en door het inleveren dier breedvoerige Raadslagen, als mede het plaatzen derzelven, in de Staatsbesluiten, welke ook de uitslag mogt weezen, zich voor de opspraak der Naakomelingschap zogt te dekken. Zy toonen ons de verschillende inzigten omtrent *Frankryk* en *Groot-Brittanje*, en de Aantekening van de Stad *Amsterdam* wyst uit, hoe men daar over de Zaak der *Noord-Americaanen*, en derzelver waarschynlyken uitslag, dagt, en het belang, 't geen ons Handeldryvend Gemeenebest in dezelven behoorde te stellen.

Hoedanig het ook met 's Lands Zeeweezen gesteld mogt zyn, ging de Heer LINGUET, Staat van 's Lands Zeemagt, en

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 283—310.

II. BOEK. 1778.

GUET, in eene verguizende beſchryving van 's Lands Toeſtand te verre, als hy zegt: „ de *Hollanders* hebben byna geen „ Schepen die men Oorlog-Schepen kan „ noemen (*). 's Lands Zeemagt was wel zeer vervallen; maar niet tot die bystere laagte gedaald, en men hadt, zints den Jaare MDCCLV, ettelyke Schepen aangebouwd, en oude ten Zeedienst bekwaam gemaakt (†). Een Snaauw en twee Fregatten werden dit Voorjaar in dienst geſteld; en verſcheide Heeren tot Capiteinen ter Zee bevorderd (§). Een droevig ramp dreigde drie Oorlog-Schepen van het Esquader onder den Schout by Nagt, REYNST, by het uitzeilen van *Liſſabon*; de Schepen van VAN GENNIP, STARINGH en KINSBERGEN, dreeven door het gat der zogenaamde *Caſſioppes*, de ſtilte dezelve belettende uit de Klippen te komen, hadt men acht Sloepen met Roeijers te werk geſteld om te boegſeeren; doch de hoogloopende Zee en zwaare Branding ſloeg de Sloepen om, met het ongelukkig gevolg, dat al de Manſchap, omtrent zestig Koppen, verdronk: van dit redmiddel verſtooken, zouden de drie Schepen, binnen weinig minuuten, hebben moeten blyven, daar de Zee tot in de

ongelukken aan dezelve overgekomen.

mars

(*) *Annales Politiques, Civiles et Litteraires*, Art. *Hollande.*

(†) *Rapporten van de Reſp. Collegien der Admiraliteiten*, in 't Jaar 1781. uitgegeeven.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 841.

mars liep, en dat des laatstgenoemden Capiteins, reeds acht voeten waters in hadt; dan de Wind, uit het Noorden opwakkerende, ontzeilden zy eene bykans onvermydelyke Schipbreuk. (*). —— 's Lands Oorlogſchip *Kennemerland*, te *Amſterdam*, in 't Dok, voor 't Magazyn liggende, over 't welk 't bevel aan Capitein RIEMERSMA was opgedraagen, ſloeg by nagt in vlam, en brandde, ondanks alle aangewende hulpmiddelen, bykans geheel af; men ſchreef deezen brand toe aan de onvoorzigtigheid der Werklieden, bezig met het zelve in gereedheid te brengen: gelukkig dat de overige daar omtrent liggende Schepen, onbeſchadigd bleeven.—Een veel deerlyker ongeluk wedervoer het 's Lands Oorlogſchip *Alphen*, over 't welk de Capitein G. W. H. *Baron* VAN DER FELTSZ het bevel voerde, daar het naa drie harde, ſchielyk op elkander volgende ſlagen, in de lugt ſprong. De ſlag was zo geweldig, dat men op het Eiland *Curaçao*, waar dit ongeluk voorviel, dagt dat de wereld verging; aan de Havenzyde bleeven te land byna geen Venſters geheel, het geſchokte water liep over de Klippen aan Strand tot in de Huizen en Pakhuizen; die van pannen beroofd werden, terwyl veel broekbaar Huisraad in ſtukken viel, en de Huizen bezaaid waren met brokken van

II. BOEK. 1778.

(*) *N. Nederl. Jaarboeken*, 1778. bl. 841.

II. BOEK. 1778.

van Menſchen, Scheeps- en Oorlogstuig. Aan boord des Schout by Nagts Grave VAN BYLAND, digt by het ſpringend Schip liggende, verbeeldde men zich zo vast, dat die eigen bodem in de lugt vloog, dat een aantal Matroozen, uit raadloosheid, ter lyfberging, in Zee ſprongen: de beroering des Waters in de Haven was zo geweldig, als of men in de *Spaanſche Zee* was, en ſtoof de Geſchutpoorten van het Schip des Schout by Nagts in, ſchoon dezelve meer dan vyf voeten boven water waren. Geen Schip, daaromtrent liggende, of op de Werven ſtaande, bleef onbeſchadigd. Van de twee honderd dertig Koppen, waar mede *Alphen* bemand was, zyn niet meer dan acht en twintig behouden gebleeven. Geen der Officieren is het onheil ontkomen. Hoe duister doorgaans de oorzaaken van dusdanige ongevallen zyn, wordt de oorzaak van deezen ramp niet ongegrond toegeſchreeven aan de oneenigheid van den eerſten en tweeden Conſtapel: deeze laatſte hadt zomtyds blyken gegeeven van niet wel by zinnen te zyn, en was zyne verbittering tegen den anderen zo verregaande, dat hy zich dikwyls ontvallen liet: *het zou hem of zyn Makker het leeven kosten.* Men zegt, dat dien noodlottigen morgen, de tweede Capitein LICHTENVOORDE kundſchap kreeg, dat het aan boord niet regt toeging, dat 'er eenige Kardoezen Kruid waren uitgeſtort gevonden by de Kruidkamer, werwaards

hy

hy zich in alleryl begaf; doch nauwlyks was hy 'er gekomen, of de vernielende slag was daar (*). II. BOEK.

De verleende Convoyen bleeven leggen, en 's Lands Koopvaardyschepen, van bescherming ontbloot, ten prooi aan de Roofzugt der *Engelschen*, die door den binnen gesleepten buit meer en meer aanwakkerde. Eenige bladzyden zouden wy kunnen vullen met een lyst van Zeerooveryen, dit Jaar gepleegd: en waar in de onmenschlykste wreedheid, menigmaal met het schreeuwendste Onregt, hand aan hand ging. De Nieuwsmaaren van dien tyd, krielden van verhaalen deezer schennisen; wy zullen ze niet herboeken, genoeg is het te melden, dat in de Herfstmaand alleen, meer dan vyftig *Hollandsche* Schepen, door de *Engelsche* Kapers genomen en opgebragt werden; van den tweeden van Oogst- tot den twintigsten van Herfstmaand, beliep het getal omtrent de honderd (†). —— Slegts één Koopvaardyschip, van *Oleron* naar *Duinkerken* bestemd, door een Kaper overweldigd, werd door den Capitein WILLEM VAN BRAAM hernomen, en met zes *Engelschen*, die zich aan boord bevonden, in *Texel* binnen gebragt. 1778. De Convoyen blyven leggen, en de Roofzugt der *Engelschen* houdt aan.

't Was den *Engelschen* niet genoeg, op deeze Zeeheerschappy voerende wyze, de Moedwil der *Engelschen* in de

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1460.
(†) Zie, onder andere, eenige Staaltjes in de *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 773. 843. 968. 1375.

H. BOEK. 1778. West-Indiën.

de Scheepvaart in 't algemeen te belemmeren, en de Zee hier omſtreeks geheel onveilig te maaken: in een ander Wereld-deel ging hunne ſtoutheid nog veel verder. Zonder eenigzins agt te ſlaan op het Grondgebied van den Staat, deeden zy hun best om de Rivieren van *Eſſequebo* en *Demerary* bezet te houden, en met klein Vaartuig, onder den wal, den toevoer van Leevensmiddelen derwaards, af te ſnyden, en de kleine Vaartuigen onzer Volkplanteren, langs den wal, vaarende na de Plantadien, zo weinig geſchikt om Zee te houwen, of aan de *Noord-Americaanen* iets toe te brengen, dat zy zelfs geen Kompas hadden, aan te doen, en op Zee te ſleepen, om by een of meer, op Zee liggend Schip, van hunne Reizen en Laadingen verantwoording te doen, en dezelve vervolgens, op eene onmenschlyke wyze, op GODS genade, te laten dryven, en, zonder het noodige om den weg op Zee te vinden, na den wal te laaten zoeken, en van hun' voorraad te berooven. — Een hunner Kaaper-Schepen ontzag zich niet een *Americaansch* Scheepje op de Rivier by *Demerary* te vermeesteren, en een ander zou een tweede van voor de Brandwagt weggenomen hebben, hadt het zelve, ondersteund door vier *Hollandſche* Koopvaardyſchepen, zulks niet verhinderd. Een *Americaanſche* Bark, van *Suriname* na *Virginie* moetende, werd gejaagd door een *Engelſchen* Kaaper, en vervolgd tot aan het Fortres *Amſterdam*, waar

by

hy dezelve prys maakte, niettegenſtaande men uit dit Fortres geſtaadig op hem ſchoot; ook wilde de Heer CAPELLE, (een Officier van het Oorlogſchip,) by hem aan boord gaan, en praaide hem reeds, zeggende, dat hy van 't Oorlogſchip kwam; doch kreeg ten antwoord, niet nader te moeten komen, of men zou hem in den grond ſchieten, gelyk men ook reeds een ſchot deedt, waar op de Kaaper met den Prys de Rivier afzakte. II. BOEK. 1778.

Dit gedrag door YORKE verdeedigd.

Wanneer het geval te *Demerary*, zo ſtrydig met het Regt der Volken, den Ridder YORKE werdt voorgehouden, hadt hy de onbeſchaamde ſtoutheid om 't zelve te verdeedigen, en, in een geſprek met den Voorzittenden Heer van Hunne Hoog Mog. deeze hoonende taal te voeren: „ Dat de „ Koning, zyn Meester, het beſluit hadt „ genomen, alomme zich zelven regt te „ verſchaffen, en zonder aanzien van „ Grondgebied, zonder onderwerping aan „ eenige Tractaten, of Regten, enkel op „ de gronden van Eigenbehoud, de *Noord-* „ *Americaanen* te vervolgen, en zich te „ wreeken van hun, die aan deeze Volken eene ſchuilplaats verleenden, of „ hulpe toebragten, aangezien het *Groot-* „ *Brittanje* beter was veelen tot openbaare Vyanden te hebben, dan Bondgenooten, die, onder de vertooning van Onzydigheid, haare Vyanden van alles „ voorzagen."

Uit dit gedrag van *Engeland* bleek de welgegrondheid der klagten, in den voor-

De *Dordrechtſche*, *Amſterdam.*

II. BOEK. 1778.

gaanden Jaare door de Kooplieden uitgeboezemd (*). Het ging van kwaad tot erger, en het ergſte, een geheel verval der Zeevaard, ſtondt te dugten. Geen wonder dat de Kooplieden der voornaamſte Handelſteden, *Dordrecht*, *Amſterdam* en *Rotterdam*, zich by de Algemeene Staaten vervoegden. Het Verzoekſchrift der Kooplieden van de eerst- en laatstgemelde Stad, was woordlyk van denzelfden inhoud (†), en kwam in de zaak op 't zelfde uit met dat van *Amſterdam*, welks inhoud wy zullen opgeeven, als behelzende een nadruklyk Vertoog van de regtmaatigheid der gronden, op welke 't bezwaar der Kooplieden, Reeders en Aſſuradeurs ter Beurze van *Nederlands* Hoofd-koopſtad rustte.

ſche en Rotterdamſche Kooplieden leveren Verzoekſchriften in.

Inhoud van het Verzoekſchrift der *Amſterdamſche*.

„ Het kan," in deezer voege lieten zy zich hooren, „Uwe Hoog Mogenden niet „ onbewust zyn, hoe, zedert eenige „ weeken, een aanzienlyk getal Schepen „ van Ingezetenen deezes Gemeenebests, „ na de *Franſche* Havens beſtemd, in het „ vervorderen hunner Reizen, door *Engelſche* Konings-Schepen en Commisſievaarders, zyn aangehouden, en, niettegenſtaande de Schippers hebben doen „ zien, dat derzelver Schepen aan Onderdaanen van dit Gemeenebest toebehoorden, en geen Goederen hadden ingelaaden,

(*) Zie hier boven bl. 92.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 138a.

„ den, welke voor *Contrabanden* konden
„ worden gehouden, in verſcheidene Ha-
„ vens van *Groot-Brittanje* zyn opgebragt,
„ waar dezelve nog worden opgehouden,
„ zonder dat de Brieven van Voorſchry-
„ ving, door Uwe Hoog Mogenden aan
„ den Heer Graave VAN WELDEREN,
„ ten verzoeke van Belanghebbenden in
„ verſcheide van dezelve Schepen ver-
„ leend, ten einde op derzelver ſpoedig
„ ontſlag aan te dringen, tot hier toe van
„ eenige vrugt zyn geweest, terwyl, in
„ tegendeel, het neemen en opbrengen
„ van diergelyke Schepen, nog dagelyks
„ aanhoudt en toeneemt, zulks 'er by de
„ *Engelſchen* een volſtrekt voorneemen
„ ſchynt plaats te hebben, om den Vaard en
„ Handel der Ingezetenen van dit Gemee-
„ nebest, op de *Franſche* Havens, geheel
„ en al te willen beletten. Dat, deeze
„ handelwyze aanhoudende, niets anders
„ ten gevolge zou kunnen hebben, dan de
„ geheele ruïne des Handels en der Scheep-
„ vaard van 't Gemeenebest, en daarenbo-
„ ven het bederf van verſcheide byzonde-
„ re Perſoonen, die als Eigenaars der Sche-
„ pen of Ladingen, 't zy als Aſſuradeurs
„ op dezelve, daar by belang, en dus on-
„ noemelyke ſchade te wagten, hebben.

II. BOEK. 1778.

„ 't Zal niet noodig zyn de onbillykheid
„ van zulk eene aanhouding en opbren-
„ ging te betoogen, het *Traktaat* van *Ma-*
„ *rine*, tusſchen de Kroon van *Engeland*
„ en dit Gemeenebest, in Wintermaand
„ des Jaars MDCLXXIV geſlooten, zegt

„ met

II. BOEK. 1778.

„ met zo veele woorden: *dat het den Wederzydſche Onderdaanen zou vryſtaan en geoorlofd weezen, met alle Vryheid en Zekerheid te vaaren, handelen en alle Koopmanſchap te dryven, in alle Koningryken en Landen, welke met derzelver Souverainen reſpectivelyk in Vrede, Vriendſchap en Neutraliteit zyn: zo dat ze noch door geweld van Soldaaten, noch door Oorlogſchepen, of eenigerhande ſlag van Vaartuigen, op prætext van eenige hostiliteit of tweedragt, welke tusſchen den eenen Souverain en die Volkeren, met welken de andere Souverain in Vrede en Neutraliteit is, mogte komen te ontſtaan, in hunne Navigatie en Commercie eenigzins verhinderd of gemoleſteerd zouden mogen worden:* „ Welke vryheid van Vaard en Handel, in een volgend Artykel, van 't zelfde Tractaat, wordt bepaald, „ *in geen ſoort van Koopmanſchap indragt te zullen lyden, ter occaſie of oorzaak van eenig Oorlog; maar, in tegendeel, zich uit te zullen breiden tot alle Waaren, die ooit in Vrede worden gevoerd, behalven alleen die Waaren, welke met den naam van Contrabanden worden uitgedrukt en afzonderlyk vermeld.*" Op dat 'er geen twyfel mogt vallen aangaande den zin dier Artykelen, werd in een volgend Jaar bepaald, „ *dat de meening was en zyn moest dat de Schepen en Vaartuigen, toebehoorende aan Onderdaanen van eene der twee Partyen, van het ſluiten der gemelde Artykelen af, hadden kunnen, en verders moesten kunnen vaaren, handelen en negotieeren,*

„ *niet*

„ *niet alleen van eene Neutraale op eene* II.
„ *Vyandlyke Plaats ten opzigte van de ande-* BOEK.
„ *re Party, of van eene Vyandlyke op eene* ——
„ *Neutraale Plaats; maar ook van de eene* 1778.
„ *Vyandlyke Plaats op de andere; 't zy dat*
„ *zodanige Plaatzen toebehooren aan denzelf-*
„ *den Vorst of Staat, of aan verſcheide Vor-*
„ *ſten en Staaten, met welke de andere Par-*
„ *ty in Oorlog is.*

„ Dit Tractaat, om niet te ſpreeken van
„ het Regt der Volken, in zulken gevalle,
„ wees uit welk Regt den Ingezetenen van
„ dit Gemeenebest toekwam, ten opzigte
„ van *Groot-Brittanje*; het was geſlooten in
„ een tyd, wanneer deeze Staat met *Frank-*
„ *ryk* nog in Oorlog was; en alzo van de
„ *Engelſche* zyde voornaamlyk ingerigt,
„ om zich eenen vryen Vaard, op en van al-
„ le *Franſche* Havens te bezorgen; zulks
„ zy de eerſte vrugten daar van hebben ge-
„ nooten, en gevolglyk wederkeerig de
„ Onderdaanen van dit Gemeenebest niet
„ behoorden te verhinderen in dien vryen
„ Vaard en Handel, welke zy zelve voor
„ zich bedongen en genooten hadden.
„ Terwyl de overeenkomst van dit Trac-
„ taat, met het Regt der Volken, eene
„ allergewigtigſte drangreden uitleverde,
„ om den Trouw van zodanig een Trac-
„ taat niet in 't meest of 't minst te zullen
„ ſchenden, by een Volk, dat zich den
„ naam van redelyk of billyk, niet wil on-
„ waardig maaken.

„ Hier uit bleek de onbillykheid van het
„ neemen en opbrengen der Schepen, in

„ het

II. BOEK. 1778.

„ het tegenwoordige geval, met zulk eene „ baarblyklykheid, dat de Schippers of „ Reeders niet behoorden genoodzaakt te „ worden daar over in eenig Regtsgeding „ te treeden; maar dat, in tegendeel, by „ zyne *Groot-Brittanniſche* Majeſteit, ter „ uitvoering van de Tractaaten, zodanige „ orders, zo wel aan Hoogstdeszelfs Sche„ pen van Oorlog, als aan de Commisſie„ vaarders, zouden behooren gegeeven te „ worden, waar door dezelve wederhou„ den werden, de Schepen van de Ingeze„ tenen van deezen Staat eenigzins te „ verongelyken, of op te houden, en, „ daarentegen, genoodzaakt de reeds „ gedaane belediging terſtond af te doen, „ en de toegebragte ſchade te vergoeden: „ terwyl men niet kan voorwenden, dat „ 'er een regterlyk onderzoek over de wet„ tigheid eener neeminge of opbrenginge „ zou behooren voor af te gaan, wanneer „ het blykbaar is, of immers behoorde te „ weezen, dat de last tot het neemen van „ Vyandlyke Schepen of Goederen, geene „ de minſte betrekking kan hebben tot de „ Schepen van Onderdaanen van eene Mo„ genheid, waar mede men in een Trac„ taat ſtaat, volgens 't welk de Vaard en „ Handel vry is, en het Schip in alle ge„ valle het goed bevryd; te minder, daar „ de enkele ophouding, in zodanige om„ ſtandigheden, reeds eene daad is van de „ uiterſte onbillykheid, en welke nimmer „ door een daar op volgend ontſlag, hoe „ zeer het zelve ook met eene toewyzing

„ van

„ van ſchade en intreſſen vergezeld moge II.
„ gaan, ten opzigte van alle deszelfs nadee- BOEK.
„ lige gevolgen kan worden herſteld; weshal- ——
„ ven zy Hunne Hoog Mogenden verzog- 1778.
„ ten zich deeze zaak aan te trekken, en
„ op een ſpoedig herſtel van het reeds ge-
„ beurde, tot voorkoming in 't vervolg,
„ aan te dringen.

„ Zy konden niet naalaaten voor te dra-
„ gen de heillooze gevolgen, die het voor
„ de Handeldryvende Ingezetenen, en
„ ook voor den Staat in 't algemeen, na
„ zich zou ſleepen, by aldien de Schepen
„ en Vaartuigen van de Onderdaanen des
„ Gemeenebests van zodanige onbillyke
„ onderneemingen niet zouden verlost, of
„ daar tegen kragtdaadig beſchermd kun-
„ nen worden. Immers werd hier door
„ niet alleen groote ſchade en nadeel ver-
„ oorzaakt aan de Eigenaars der Schepen,
„ welken opgebragt, en daar door, in
„ meer dan in een opzigt, in zwaare kos-
„ ten worden ingewikkeld; maar dat ook
„ de ophouding der Goederen, het gevaar
„ en bederf, waar aan dezelve onderheevig
„ zyn, de mogelykheid der daaling van de
„ markt, en andere ſoortgelyke gebeurte-
„ nisſen, ten uiterſten nadeele loopen der
„ Eigenaaren en Belanghebberen. —— Wy-
„ders zou, wanneer men, onverhoopt,
„ in *Engeland*, in 't begrip mogt vallen,
„ dat de Ingeladene Goederen, voor zo
„ verre men die als *Franſche* Eigendom
„ zou kunnen of willen aanmerken, der
„ verbeurtverklaaringe onderheevig wa-
„ ren,

II. BOEK. 1778.

„ ren, het gevolg daar van niets minder
„ zyn dan de geheele ruïne van verſcheide
„ Aſſuradeurs hier te Lande, als die daar
„ op verzekerd hebben. Iet te meer hard
„ en onregtvaardig, naardemaal de tot hier
„ opgebragte Schepen, en die voor eerst
„ nog opgebragt zouden mogen worden,
„ allen bevragt en belaaden, mitsgaders
„ voor derzelver Laadingen hier te Lande
„ verzekerd zyn, op een tyd, dat 'er nog
„ geen de minſte vyandlykheden tuſſchen
„ *Engeland* en *Frankryk* waren uitgebroo-
„ ken, en 'er dus geene vreeze voor zulk
„ eene Neeming of Opbrenging, veel min
„ voor Verbeurtverklaaring heeft kunnen
„ zyn.

„ Niet alleen zou, de zaaken op dien
„ voet voortgaande, de geheele Handel
„ met *Frankryk* moeten te niet loopen;
„ maar ook zouden alle andere Volken,
„ die zich altoos bediend hebben en nog
„ bedienen van *Hollandſche* Scheepsgele-
„ genheid tot het overvoeren hunner Goe-
„ deren, zo wel na *Franſche* als na andere
„ Havens, daar door te eenemaale worden
„ afgeſchrikt om in *Hollandſche* Schepen
„ te laaden, blootgeſteld aan zulk eene
„ neeming en opbrenging.

„ Van te meer uitzigts zou dit alles,
„ door Hunne Hoog Mogenden moeten
„ geoordeeld worden, daar zyn Majeſteit
„ de Koning van *Frankryk*, by Hoogſt-
„ deszelfs *Reglement, betreffende de Navi-*
„ *gatie van Neutraale Schepen in tyd van*
„ *Oorlog*, van den zes-en-twintigſten

„ July

„ July MDCCLXXVIII, in 't eerſte Arty- II.
„ kel, alle Armateurs verboden hebbende om BOEK.
„ de Schepen van Neutraale Mogenheden ——
„ aan te houden of op te brengen, ſchoon 1778.
„ dezelve uit Vyandlyke Havens mogten
„ zyn beſtemd, met uitzondering alleen
„ van gebloqueerde Plaatzen, en van Sche-
„ pen met Contrabande Goederen belaa-
„ den; daar by egter heeft goed gevon-
„ den, te verklaaren; dat zyne Majeſteit
„ aan zich behieldt om die vrydom te her-
„ roepen, byaldien de Vyandlyke Mogen-
„ heden dezelfde vryheid niet mogten toe-
„ ſtaan, binnen zes maanden naa den dag
„ van de uitgave deezes Reglements; zulks
„ het zou kunnen gebeuren, dat die Vorst,
„ by wyze van wedervergelding, desge-
„ lyks de vryheid der Schepen van den
„ Staat willende bepaalen, de Inleeveraars
„ van dit Verzoekſchrift, en de verdere
„ Ingezetenen van dit Gemeenebest, ver-
„ ſtooken zouden worden van hunnen
„ Handel en Zeevaard op beide de Ryken,
„ en derzelver onderhoorige Landen, en
„ aldus, op eene gansch onbillyke wyze,
„ even zeer de gevolgen van den Oorlog
„ zouden draagen, als of het Gemeenebest
„ zelve daar in was ingewikkeld. ——
„ Zodanig eene ſtremming van Handel en
„ Scheepvaard, door de onbillyke handel-
„ wyze der *Engelſchen*, zou aanleiding
„ geeven, dat andere Volken een Handel
„ dreeven en de Zeevaard aan zich trok-
„ ken, aan de Ingezetenen van dit Land,
„ tegen alle regt en reden belet; terwyl

II. BOEK. 1778.

„ eene droeve ondervinding, meenigmaal „ geleerd hadt, dat een Handeltak, een„ maal, door zekere omſtandigheden ver„ plaatst, naderhand, hoe zeer die om„ ſtandigheden ophielden, nooit wederom „ in voorigen ſtand heeft kunnen gebragt „ worden."

Ten ſlot verzoekende, „dat, tot afwen„ ding der ſchade, reeds toegebragt door „ de *Engelſchen*, tegen de Trouw der „ Tractaaten, het Regt der Volken en de „ natuurlyke Billykheid, en tot voorko„ ming van zodanige onbehoorlyke han„ delwyze voor het vervolg, en teffens „ tot handhaaving der Regten en Vryhe„ den, die de Ingezetenen van den Staat „ van GOD en de Natuur ontvangen heb„ ben, en waar op *Engeland*, by de pleg„ tigſte Tractaaten, zich verbonden heeft, „ geen inbreuk te zullen doen, zodanige „ onverwylde en kragtdaadige voorzienin„ gen mogten gedaan worden, zo door „ ernſtige Vertoogen by het *Engelſche* Hof, „ over de gepleegde ongeregeldheden, en „ tot ſtuitinge van dezelve, als met het „ verleenen van eene genoegzaame be„ ſcherming van Handel en Zeevaard, „ door Schepen van Oorlog, als Hunne „ Hoog Mogenden, naar derzelver hooge „ Wysheid, vaderlyke Zorg en Yver voor „ de welvaard van den Lande, zouden „ oordeelen te behooren (*)."

Regt,

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1381.

Regt, Billykheid en Belang, ſpraken hier uit éénen monde. Hunne Hoog Mogenden waren niet doof op deeze welgegronde klagten, noch ongevoelig voor het ongelyk, den Staat, in die tergende mishandelingen, aangedaan. Zy hadden, gelyk uit het beſluit, genomen naa het inleveren deezer Verzoekſchriften, blykt, van elders veele leedklaagende en hulpverzoekende ſtukken ontvangen, die volkomen zamenſtemden met der Kooplieden uitgeboezemde klagten en vooruitgeziene verdere bezwaaren. Stukken, Hun overgezonden door den Graave VAN WELDEREN, hun' *Envoyé* en *Plenipotentiaris* aan 't Hof van *Groot-Brittanje*; door den Heer LESTEVENON VAN BERKENROODE, Ambasſadeur aan 't Hof van *Frankryk*; door den Capitein VAN HOEY, op de Rivier van *Suriname*; door den Repreſentant en Bewindhebberen der *West-Indiſche Compagnie* ter Kamer *Zeeland*, met een Brief des Bevelhebbers van *Demerary*; door den Commandeur VAN DEURS, uit *Elſeneur*, berigt geevende van de vrees voor de *Nederlandſche* Koopvaarders, om in de *Zond* van *Engelſche* Kaapers genomen te zullen worden; door den Commandeur BRONKHORST, van *Bourdeaux*; om van eene menigte Verzoekſchriften, door byzondere Perſoonen, ten behoeve hunner genomene en opgebragte Schepen, daar in vermeld, niet te ſpreeken. Genoeg bleek hier uit, dat de Roofzugt der *Engelſchen* zich bykans overal op de Wateren ver-

II. BOEK. 1778.

Algemeenheid der Klagten, over de Engelſche Zeeroveryen.

II. BOEK. 1778.

toonde, en, wat eenige betrekking op de *Franſche* Vaard hadt, wegnam.

't Gedrag van VAN WELDEREN gepreezen, en nadere last aan hem gegeeven.

De Algemeene Staaten betuigden hun welgevallen in den handel des Graaven VAN WELDEREN; dat hy, in eene zaak van die bekende natuur, zonder byzondere bevelen af te wagten, niet hadt naagelaaten om de Schepen en Goederen van 's Lands Ingezetenen, onlangs in 't Ryk van *Groot-Brittanje*, *zo onregtvaardig*, opgebragt, te rug te eiſchen, op derzelver kost en ſchadeloos-ontſlag aan te dringen. —— Zy zagen deeze zaak aan van zo veel gewigts en belangs voor den Staat, dat zy deezen Heere uitdruklyken last gaven, om regtſtreeks, van hunnen wege, by zyne *Groot-Brittannifche* Majeſteit en diens Staatsdienaaren, de ernſtigſte Vertoogen te doen, *over het zo ongehoord troubleeren van de Navigatie van 's Lands Ingezetenen;* gelyk die Graaf, naar 't oordeel der Staaten, zich zeer wel hadt uitgedrukt.

By het vermelden van hun genoegen, over het gehoor aan zyne reeds gedaane voorſtellen, door den Koning van *Engeland* verleend, en de verzekering van dien Vorst, dat deeze in Vrede gansch onbetaamelyke Handelwyze, niet op zyn last was gehouden, dat hy de magt en den wil hadt om de verongelykte Ingezetenen regt te doen, en geen oogmerk, om de Zeevaard van 't Gemeenebest, zo als het zich in den beginne liet aanzien, te ruïneeren, als mede dat hy een en ander Schip, hadt

vry-

vrygegeeven; lieten zy, egter, weeten, dat daar mede niet herſteld was de beledi- ging en ſchade, door het opbrengen, dier Schepen, buiten hun koers, in *Engelſche* Havens geſleept; dat ook, zo verre zy wisten zyne Majeſteit geen ongenoegen altoos deswegen betoond hadt, omtrent de zodanigen, die, buiten zyn last, zulks beſtaan hadden. Weshalven, zelfs in die anders gunſtiger gevallen, by Hunne Hoog Mogenden was overgebleeven, eene meer dan voldoende reden van bezwaar, behalven de onzekerheid van het lot van zo veele andere Schepen, als laater zyn opgebragt, of reeds op weg zyn om opgebragt te worden, en de noodzaaklykheid eener volkomene gerustſtelling, voor 't vervolg, tegen dergelyke onbehoorlyke behandeling der Schepen van 't Gemeenebest. II. BOEK. 1778.

Voorts kreeg de Heer VAN WELDEREN last, om, zo en daar hy 't van de meeste vrugt oordeelde, te vertoonen, de Handelwyze der *Engelſche* Schepen, met Commisſie van zyne Majeſteit voorzien, in een ander Werelddeel, en ook van Oorlogſchepen in *Europa*, byna onder 't oog van zyne Majeſteit, niet ſchroomende de Scheepvaard van deezen Staat, op eene ongehoorde en vyandlyke wyze, te ontrusten, nu eens onder voorwendzel van den Oorlog met de Volkplantingen zyner Majeſteit, aanhoudende, en na de Havenen van *Engeland* opzendende, zodanige Schepen, als vreedzaam, uit de Volkplantingen van dit Gemeenebest, na 't Gemeene-

II. best zelve ſtevenden; dan weder, onder
BOEK. voorwendzel, van de onlusten tusſchen
——— *Engeland* en *Frankryk* ontſtaan, zonder
1778. dat 'er vóór of ooit, eenige wettige waarſchuwinge, omtrent de Vaard van Schepen van onzydige Mogenheden, is gedaan, aangrypende en in een Haven van *Groot-Brittanje* opbrengende, de Schepen van Ingezetenen van den Staat, onder de Vlag van den Staat vaarende, wanneer zy ſlegts den wil na *Frankryk* hadden, zonder te bedenken, of ten minſten zonder eenigzins agt te ſlaan, op 't geen, zelfs by eenen verklaarden Oorlog, tusſchen den Koning van *Groot-Brittanje* en eenige andere Mogenheid, by het *Tractaat van Marine* des Jaars MDCLXXIV, uitdruklyk was bedongen. —— Dat 'er geen reden altoos waren, met welke zulk eene aanhouding en opbrenging, konden worden gekleurd, veel min geregtvaardigd; dat de vrye Vaard, Hunne Hoog Mogenden, ten zeerſten ter harte ging, als betreffende het geheele Weezen van 't Gemeenebest, 't welk, zonder Koophandel en Zeevaard, niet kon beſtaan, dat het daarom geen indragt op dezelve kon veelen, zonder des op 't gevoeligst geraakt te worden, en, zonder dat in de gemoederen der Ingezetenen, de ſterkſte aandoeningen ontſtonden.

Dat dit alles Hun Hoog Mogenden belette, ongevoelig ſtil te zitten, en noodzaakte zich tot zyne Majeſteit te wenden, van wiens billykheid zy verwagtten, dat dezelve dergelyke behandelingen aan Inge-

ze-

zetenen van een Vryen Staat, tegen de duidelyke Letter der Tractaaten, niet zou goedkeuren. Het ontſlag eeniger Schepen, verſterkte hun in dit vertrouwen; doch zy hadden wel gewenscht, een blyk van 't Misnoegen zyner Majeſteit, over die ſchennis, en vergoeding der geledene nadeelen; op dat zy daar uit zouden hebben mogen hoopen, dat die Aanhouders en Opbrengers zouden worden afgeſchrikt, van diergelyke verregaande en onbetaamelyke handelwyze, omtrent de Schepen hunner Onderdaanen, die, ſchoon ze met betaaling der kosten worden wedergegeeven, nimmer het nadeel herſteld krygen, ontſtaande uit de vertraaging der Reizen, gepaard met verſcheide toevalligheden des Koophandels, daar aan reeds toegebragt, veel min het zydelings nadeel van den invloed op 't gebruik der Schepen van 's Lands Onderzaaten. II. BOEK. 1778.

Verder moest hun Gevolmagtigde zyne Majeſteit ten ernſtigſte verzoeken, om het ſpoedig en kost- en ſchadeloos vrygeeven der Schepen en Goederen, op geen beter grond, en dus even onbillyk als de reeds ontſlaagene, opgebragt; aandringen op voldoening, voor de beledi-ging, den Staat en deszelfs Onderdaanen aangedaan, door zyn Ongenoegen te betoonen over de Daaders, en de Schenders van het Grondgebied in een ander Werelddeel; en eindelyk aanhouden, dat het zyne Majeſteit behaagen mogt, zodanige bevelen te geeven, als konden ſtrek-

II. BOEK. 1778.

ken, om ſoortgelyke belemmering, op-houding en opbrenging van Schepen, ſtrydig met de onderlinge *Harmonie en Vriendſchap, en tegen alle Regt en Billykheid, tegen het Regt der Volken, en tegen het Tractaat van Marine*, in het toekomende te voorkomen, en daadlyk te weeren, en het Grondgebied van den Staat, in de *West-Indiën*, behoorlyk te ontzien.

Zeeland wil het geeven van dien Last, aan VAN WELDEREN, uitgeſteld hebben.

Wy hebben zo veel uit dit Beſluit der Algemeene Staaten overgenomen: dewyl het, deels den ſtaat der zaaken, deels de denkwyze van 's Lands Vaderen daar over, in een helder licht plaatst. Schoon de Afgevaardigden van *Zeeland*, dit hoogstbillyk Beſluit wilden uitgeſteld hebben, om 'er het welbehaagen der Staaten van *Zeeland* op te kunnen verneemen, vonden de zes andere Gewesten, het ſtuk van dien dringenden aart, dat het, hoe eer hoe beter, voorzieninge vorderde; 't zelve werd, dienshalven, by meerderheid genomen (*).

De Last der Scheepsbevelhebberen verbreed.

Overeenkomſtig met dit Beſluit, was het, dat zyne Hoogheid, den algemeenen Last voor Capiteinen en andere Zee-Officieren, bevel voerende over eenige Schepen of Fregatten van Oorlog, in den Jaare MDCCLXXIV gegeeven, goed vondt te verbreeden: deeze ſprak van 't geen hun te doen ſtondt, wanneer 'er, in *Europa*, eeni-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1391.

eenige Vredebreuk tusschen vreemde Mogenheden voorviel, thans kreegen zy bevel om ook deezen Last te agtervolgen: „ geduurende de tegenwoordige Onlusten „ tusschen de Ryken van *Frankryk* en „ *Groot-Brittanje*, omtrent de Schepen der „ Handeldryvende Ingezetenen van deezen Staat, den wil hebbende na eene „ Haven van één der voornoemde Ryken, „ voor Contrabande Waaren *alleen* houdende, de geenen die als zodanige beschreeven zyn, by de Tractaaten van „ *Londen* van den eersten December „ MDCLXXIV, en van *Versailles*, den één- „ en-twintigsten dier maand MDCCXXXIX.

1778.

't Besluit der Staaten hadt weinig ingangs in *Engeland*.

't Bleek welhaast, welk eene schaarsche uitwerking het Besluit der Algemeene Staaten, den Afgezant VAN WELDEREN toegezonden, ten Hove van *Londen* hadt; deeze verwittigde, in Wynmaand, den Griffier FAGEL, dat Lord SUFFOLK hem de weet gedaan hadt, „ van bevel gezon- „ den te hebben aan de Admiraliteiten, „ om alle Schepen, *die geen Scheepsmaterialen aan boord hadden*, ten eersten te „ ontslaan, en last te geeven aan de Commandanten der Schepen, om zorgvuldig „ te myden, van zodanigen, in het toekomende, meer op te brengen. Dat hy „ ook schreef aan den Heer YORKE, om „ hier van kennis te geeven in *Holland*, „ en te gelyk te spreeken over de aangehoudene Schepen met *Scheepsmaterialen* „ *gelaaden*; men zou voorslaan de Vragt

Voorslag van SUFFOLK, omtrent de Hout-Schepen.

II. BOEK. „ te betaalen en de Laading te koopen, „ uitgezonderd wanneer het bleek dat het „ *Franſche* Eigendom was."

1778. Geheel ſtrookte de gegeeve Bevelen niet, en veel min de aangeduidde voorſlag, met het Verzoekſchrift der Kooplieden, en het daar op gebouwd Beſluit der Algemeene Staaten. De Steunpylaaren der *Amſterdamſche* en *Rotterdamſche* Beurzen, werden daarom te raade, by deezen nadere klagten voor te ſtellen; wegens de weinige vrugt, die de tusſchenſpraak van Hunne Hoog Mogenden te wege gebragt hadt, als zich bepaalende binnen den engen omtrek, door Lord SUFFOLK aangeweezen, om alleen Schepen, die geen Scheepsmateriaalen aan boord hadden, te ontſlaan, en vervolgens de zodanige niet meer op te brengen, zonder ſchavergoeding aan de Belanghebbenden in de ontſlaagene Schepen: terwyl men nog al zulke Schepen bleef ophouden, welke met Masten, Deelen, Hennip en andere Goederen, die men als Scheepsmateriaalen aanmerkt, uit de *Oost-Zee* na eenige *Franſche* Havens zyn beſtemd; waar omtrent zy verder vernomen hadden, dat het *Engelſche* Hof van oogmerk zou zyn, de Laadingen dier Schepen, voor zo verre men in *Engeland* zou mogen begrypen, dezelve voor *Franſchen* Eigendom te houden, te doen verbeurd verklaaren; of anderzins, wanneer van den *Franſchen* Eigendom niet bleek, als dan dezelve Laadingen, tegen de voldoening van de Waarde en betaaling der

Nadere Klagten der Kooplieden van *Amſterdam* en *Rotterdam*.

der Vragt, uit de Schepen te doen losſen, II.
en dezelve, op die wyze, aan zich te BOEK.
houden.

Zy toonden dat deeze handelingen en be- 1778.
grippen, aan den eenen kant, aanliepen tegen het Volksregt; tegen het, van deeze zyde, nooit geſchonde *Tractaat van Marine*, en alle regelen van Billykheid; en, aan den anderen kant, dat het daadlyk ter uitvoer brengen van zodanige begrippen, het geheel verval van Handel en Zeevaard deezer Landen naa zich zou ſleepen. Men hadt zich ſlegts voorige tyden te herinneren, en byzonder te gedenken aan de Jaaren MDCCXLVI tot MDCCXLVIII en MDCCLVI tot MDCCLVIII, in welk eerſte tydperk de *Engelſchen* aan de Scheepvaard en Handel deezes Gemeenebests, eene ſchade van ruim twintig Millioenen hadden toegebragt, terwyl die van het laatſte, omtrent twaalf Millioenen bedroeg. De Laadingen der Schepen, thans in *Engeland* opgehouden, beliepen reeds eene aanzienlyke ſom, niet alleen buiten omloop gebragt, maar blootgeſteld aan verlies, dat op de *Hollandſche* Kooplieden en Aſſuradeurs zou t'huis komen; zo verre daar op, of op eenig gedeelte van dien, door het voorwenden van *Franſchen* Eigendom, de onregtmaatige verbeurdverklaaring mogt vallen. —— Dat, daarenboven, de Reederyen, zo door 't bederf hunner Schepen, als de koſt- en maandgelden van 't Scheepsvolk, geduurende de ophouding en de verhindering, om inmiddels

II. BOEK. 1778. dels te vaaren, onnoemelyke ſchadens leeden, terwyl het Zeevolk, op die Schepen, waar aan hier zo groot gebrek is, tot *Engelſchen* dienſt verlokt wordt en verloopt. —— Waarby nog kwam, dat, wanneer de Ingezetenen van den Staat, niet in alle opzigten vry zouden mogen vaaren, volgens de Letter der Tractaaten, derzelver Schepen, zouden agtergeſteld worden van die der Volken, welken zich door de *Engelſchen* de Wet niet lieten ſtellen, en dus die Goederen zouden overvoeren, aan welker uitvoer en verhandeling de *Noordſche Landen* niet min gelegen ligt, dan de *Zuidelyke Gewesten* van *Europa*, by derzelver toevoer belang hebben.

De Kooplieden van *Rotterdam*, merkten in 't byzonder op, dat, dewyl het Voor-oordeel en de Eigenbaat ligtlyk konden voorzitten in de Regtbanken, die in *Engeland* zouden oordeelen, welke van de Laadingen, Scheepsmateriaalen, aan *Franſche* Onderdaanen of *Nederlandſche* Ingezetenen behooren, om ze, in 't eerſte geval, verbeurd te verklaaren, en, in het tweede, tegen de betaaling van de Vragt en eene weezenlyke of eigendunkelyke Waarde, aan *Engeland* toe te wyzen; dit bezwaar was van dien aart, dat zy zich, eerbiedshalven, daar over niet zouden uitlaaten, en het genoeg rekenden, het zelve met den vinger maar even aan te wyzen.

Zy gaven ook te verſtaan, niet onkundig te zyn, hoe men in *Engeland* redeneerde,

de, en hoe men zich, en zyn onbillyk gedrag, wilde verſchoonen, onder het voorwendzel van een Oorlog met *Frankryk*, en het nadeel, 't geen zy leeden, door den toevoer van Scheepsmateriaalen aan den Vyand. Maar boven en behalven dat zy geene kennis hadden van eene Oorlogsverklaaring van *Engeland* aan *Frankryk*, of van *Frankryk* aan *Engeland*, en dus, met het hoogſte regt, zouden mogen beweeren, dat het hun, in de tegenwoordige omſtandigheden, zelfs vryſtondt, *Frankryk* en *Engeland*, beide van Krygsbehoeftens te voorzien, zo gaf dit voorgewende nadeel, den *Engelſchen* geen regt om de Scheepvaard en Handel der Ingezetenen van deezen Staat te belemmeren, derzelver Schepen op te brengen, en de daar in gelaadene Scheepsmateriaalen verbeurd te verklaaren, of, tegen betaaling, na zich te neemen; ten ware men in *Engeland* ſtaande wilde houden, dat men, om zynen Vyanden afbreuk te doen, bevoegd is, om teffens zyne Vrienden van hunne aangeboore Vryheid en van hunne Goederen te ontzetten; en zulks nog, ondanks een plegtig Tractaat, van welks voorregt de *Engelſchen* altoos, ten onzen aanziene, zo vry en onverlet, genot gehad hadden. II. BOEK. 1778.

Beider nadere Klagten werden beſlooten, met verzoek om Beſcherming van Handel en Zeevaard, herſtel der nog beſtaande ongelyken, en weering van toekomende, door ſpoedige en kragtdaadige maat-

II. BOEK. 1778.

maatregelen te neemen, voegende aan den dringenden nood, en het aanbelang der zaake (*).

Engelands antwoord op de ingeleverde bezwaaren.

Overeenkomſtig met de weete, door Lord SUFFOLK den Graave VAN WELDEREN gegeeven, en waar op de nadere Klagten der voornaamſte *Nederlandſche* Handelaaren ſteunden, was het ſchriftlyk Antwoord op de bezwaaren des Gemeenebests, door dien Lord, den Graave in Wynmaand ter hand geſteld. Hy gewaagde in 't zelve, naa de gewoone betuigingen van Vriendſchap, van *Schuldige* en *Onſchuldige* Laadingen, hieldt het voor eene onmogelyke zaak, alle redenen van klagten der Ingezetenen van den Staat voor te komen. Het Hof van *Engeland* rekende zich door *Frankryk* onbillyk aangevallen, 't welk *Weerſpannige Onderdaanen*, van eene andere Mogenheid voor *Onafhangelyk* verklaard, en eene Vloot na *Amerika*, te hunner ondersteuninge, gezonden hadt, vóór dat de Koning van *Groot-Brittanje* eenigen ſtap gedaan hadt, dan alleen zyn Gezant van *Parys* te ontbieden. — Dat beweegredenen van Eigenverdeediging en Behoudenis, zyne Majeſteit noodzaakten, allen toevoer van Scheeps- en Oorlogsbehoeftens na de Havens van *Frankryk* te beletten; ſchoon hy vóór hadt, alle mogelyke agting te betoonen voor de Regten van Hunne Hoog Mo-

(*) *N. Nederl. Jaark.* 1778. bl. 1405. en 1410.

Mogenden, en, *zo veel zulks doenlyk zou weezen*, zich, op de ſtriktſte wyze, te houden aan de bepaalingen en den zin der Tractaaten. Dat hy, gevoelig over de buitengewoone wyze, waar op hy plotzeling in den Oorlog met den Allerchristelykſten Koning was ingewikkeld geworden, en van de geringe voorkennis, die de Onderdaanen Hunner Hoog Mogende, van die gebeurtenis hebben gehad, genegen en bereid is, tegen eene billyke waardeering, te koopen de Scheepsmateriaalen, die aan boord van Schepen, aan Onderdaanen van 't Gemeenebest toekomende, genomen, en thans in de verſcheide Havens van *Groot-Brittanje* zyn, als mede te betaalen de Vragt dier Laadingen, en den Eigenaaren te vergoeden, alle de onvermydelyke onkosten en ſchaden, door het aanhouden hunner Schepen veroorzaakt. —— Dat de Afgezant, van zyne Majeſteit zou gemagtigd worden, om met de Staatsdienaaren van 't Gemeenebest in onderhandeling te treeden, om voor *'t vervolg* eene Schikking te maaken. —— Ook kon zyne Majeſteit, te deezer gelegenheid, niet naalaaten Hunne Hoog Mogenden te doen herdenken aan de wederzydſche *Verbintenisſen*, tuſſchen de Kroon van *Groot-Brittanje* en den Staat, zints eene geheele Eeuw aangegaan. De Artykelen dier Verbintenisſen, waren *duidelyk* en *bepaald;* en, ſchoon de gemaatigdheid zyner Majeſteit, en zyn opregt verlangen, om de rampen van den Oorlog, zo min mo-

II. BOEK. 1778.

II. BOEK. 1778.

mogelyk, uit te breiden, Hem tot nu toe hadden wederhouden, om de *naakoming dier Traktaaten* te vraagen, hieldt hy ze voor even verbindende (*).

't Zal, naa de reeds opgehaalde nadere Klagten der *Amſterdamſche* en *Rotterdamſche* Kooplieden, en de onmiddelyk volgende dringende Vertoogen, niet noodig zyn ons in te laaten tot eenige aanmerkingen op dit Vertoog, den Handel betreffende. Vreemd klonk daar in de onderſcheiding van *Schuldige* en *Onſchuldige Laadingen*, als of men, zich aan de Letter des Verdrags houdende, *ſchuldig* zyn kon. Niet raadzelagtig was het gewaagen van de *Naakoming der Traktaaten*, welker Artykelen, als *duidelyk* en *bepaald*, beſchreeven worden. Men doelde daar mede op de Verdeedigende Verbonden van den Jaare MDCLXXVIII, op het afgezonderd Artykel des Verbonds van de Jaaren MDCCXVI en MDCCXVII, en het jongſte van 't Jaar MDCCXXVIII, op welken de Ridder YORKE, in den Jaare MDCCLVI, zesduizend Man Hulpbenden van den Staat vorderde (†).

De Kooplieden van *Amſterdam* klaagen by zyne Hoogheid.

De volkomener kennis van *Engelands* toeleg om onzen Handel en Zeevaard te knakken, door dit Vertoog verkreegen, bewoog de Kooplieden te *Amſterdam*, op eene

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1414.

(†) ROUSSET, *Recueil des Traités*, Tom. XIX. p. 113. *Hiſt. & Politiq, Tract.* bl. 60. 76-84. 112. 113. Wy zullen vervolgens gelegenheid ontmoeten, om over deeze vordering te ſpreeken.

eene Vergadering, eenigen uit hun midden na den *Haage* te zenden, en op nieuw de regtmaatigſte klagten uit te boezemen. De Koopman JEAN DE NRUFVILLE voerde by den Erfſtadhouder het woord, en deedt eene dringende Aanſpraak; welker hoofdtrekken voor de vergetelniſſe verdienen bewaard te worden. „ Zyn," ſprak hy onder anderé; „ zyn de Kooplieden te „ vooren ontzet geweest over het gedrag „ der *Engelſche* Koningsſchepen en Com„ misſievaarders, in het neemen en op„ brengen hunner Schepen, onder de vrye „ Vlag van den Staat vaarende; thans zyn „ ze met de uiterſte ſmart getroffen, over „ het gedrag van het *Engelſche Miniſterie*, „ in het beantwoorden der regtmaatigſte „ Vertoogen. — Zy neemen de vryheid „ op dit antwoord aan te merken, dat het „ ſtrydig is met het Regt en de Vryheid „ des Handels, aan hun, by de Tractaaten „ van Hunne Hoog Mogenden met dat Hof „ wel eer geſlooten, verleend; en dat de „ *Engelſchen* zich niet ontzien, tegen plegtig bezwooren Tractaaten over te ſtellen „ een voorgewend Regt van *Convenientie*, „ het welk, daar het altoos volſtrekt wil„ lekeurig is, alle Tractaaten nutloos „ maakt, en ons geluk volkomen van den „ eigenzinnigen wil van onzen Nabuur „ doet afhangen.

„ Is het te verwonderen, dat de gee„ nen, die daar belang by hebben, zich „ beklaagen over zulk een ſchreeuwende „ Ongeregtigheid? Moet men niet yzen, „ als

II. BOEK. 1778.

II. BOEK. 1778. „ als men op de nadeelen voor uit ziet, „ waar aan onze Koophandel, door de ge„ volgen van zulk een ongerymd zo ge„ naamd Regt, zou worden blootgesteld? „ Immers steunt de geheele Koophandel, „ en de veiligheid onzer Bezittingen, op „ de goede trouw der Tractaaten, dezelve „ kunnen niet, in één eenig Artykel, aan „ eene willekeurige verbreeking onder„ worpen zyn, of wy handelen gedurig „ in eene vreesagtige onzekerheid. Daar „ by zyn die zelfde alom bekende Tractaa„ ten, de gronden, waar op andere Vol„ ken, ja de geheele Wereld, hunne Goe„ deren aan de Vryheid van onze Vlag be„ trouwen; zyn deeze gronden niet vast, „ en misten wy dat vertrouwen, dan „ kwynt, dan vergaat, eerlang onze ge„ heele Scheepvaard. — Wy hebben „ te meer redenen om voor zulke schade„ lyke gevolgen bedugt te zyn, daar wy „ reeds vernomen hebben, dat het *Engel„ sche Ministerie* toegeevender is omtrent „ andere Volken, waar mede zy, egter, „ geene dergelyke Tractaaten hebben; „ maar die zich tegen hun, op het Regt „ der Natuur en der Volken alleen, kragt„ daadig hebben uitgedrukt. En zouden „ wy, *Nederlanders*, niet immer zo sterk „ voor ons nog grooter Regt mogen spree„ ken? Gewislyk, ja!

„ Spoed dient by het bewerkstelligen van „ kragtdaadige middelen gemaakt te wor„ den: dewyl wy blyken hebben, dat de „ *Engelschen* ons met woorden tragten op

„ te

„ te houden, naardien het reeds door hun II.
„ verleend ontslag van eenige Schepen, zo BOEK.
„ traag als mogelyk, wordt uit gevoerd. ——
„ Een geringe Boot, die onder de Vlag 1778.
„ van den Staat ten onregte genomen
„ wordt, zou, (wy zyn daar verzekerd
„ van,) de aandagt van uwe Doorlugtige
„ Hoogheid, niet ontglippen, uwe hoo-
„ ge Bediening, als Admiraal Generaal,
„ zou daar in gehoond zyn; en hoe veele
„ Schepen, hoe groote Schatten, aan de
„ veiligheid van die Vlag betrouwd, zyn
„ thans de Onderdaanen van den Staat ont-
„ weldigd! Die Schepen liggen nog by
„ menigte in verscheide Havens van *En-*
„ *geland*. Schoon die nu alle werden
„ vrygegeeven, en daadlyk ontslaagen,
„ schynt nogthans de Voorzigtigheid niet
„ minder te vorderen, dat men voor ver-
„ dere beledigingen waake. Wy herin-
„ neren ons de geledene schade van zo vee-
„ le Millioenen in den Jaare MDCCLVIII.
„ —— Daar toe zyn gereedveerde Oor-
„ logschepen, daartoe zyn Vlooten noo-
„ dig. Oorlogschepen, gelyk er reeds,
„ ter beschikkinge van uwe Doorlugtige
„ Hoogheid, gedeeltlyk volkomen ge-
„ reed zyn, om met den noodigen stren-
„ gen en gepasten last voorzien, binnen
„ weinige dagen, ons intusschen te kun-
„ nen beveiligen en beschermen, ter plaat-
„ ze daar de nood het hoogst is.

„ Dat dan, smeeken wy, de verleende
„ Convoyen niet langer worden opgehou-

II. „ den! Dit hangt, in het tegenwoordig
BOEK. „ tydsgewricht, van uwe Doorlugtige
——— „ Hoogheid alleen af, tevens met de ver-
1778. „ meerdering en verdubbeling van de Equi-
„ pagie. Zouden wy dan, daar Regt en
„ Billykheid aan onze zyde zyn, geene
„ voldoening van geleden Onregt ontvan-
„ gen? Zou het mishandelen en opbren-
„ gen onzer Schepen, ongestoord bly-
„ ven voortduuren? Neen, Edelmoedig
„ Vorst! gy zult ons dit niet kwalyk
„ duiden, wy verwagten, wy eischen,
„ van uwe hand de bescherming onzer
„ Regten en Voorregten. Hier door zult
„ gy duizenden, ja tien duizenden der In-
„ gezetenen van den Lande, die alleen in
„ den Koophandel, en deszelfs aanklevven,
„ hun bestaan vinden, en met het verval
„ van denzelven geruïneerd zyn, behoe-
„ den voor kommer en armoe. 't Geheel
„ belang der vrye Scheepvaard, de zenuw
„ van den Staat hing 'er van af. 't Was
„ nu het juiste tydstip, waar in wy ons
„ voor de tegenwoordige en toekomende
„ willekeurige handelingen der *Engelschen*
„ konden beveiligen, en den bloei van
„ onzen Koophandel verzekeren."

Op deeze regt manlyke Aanspraak, antwoordde de Erfstadhouder hoofdzaaklyk, dat de Koophandel en Zeevaard hem zeer ter harte ging, dat 'er reeds eene Petitie van twee-en-dertig Oorlogsche-pen tegen het Voorjaar gedaan was, en men zou tragten den Kooplieden al-

le

le mogelyke voldoening en genoegen te geeven (*).

1778.

De Kooplieden van *Amsterdam* leverden een Verzoekschrift in by de Algemeene Staaten, en by de Staaten van *Holland*. Het eerstgemelde, door het laatste begeleid, diende om het onregtmaatig gedrag der *Engelschen*, tot dus lang gehouden, in een sterk licht te plaatzen, en byzonder aan te dringen op de schroomlyke gevolgen, opgeslooten in het afwyken van de Letter des Tractaats, als mede op het verreziend oogmerk van *Engeland* in den Afgezant YORKE den noodigen last te geeven tot het beraamen van *Nadere Schikkingen*; by welke Onderhandelingen men, van de zyde van *Engeland*, scheen te bedoelen, indien men zelfs geen uitgebreider oogmerk had, als een voorloopigen grondslag dier Onderhandelingen, vast te stellen, om de vrye overvoering van Scheepsbouwstoffen te vernietigen, en dus het meergemelde Tractaat, in een van deszelfs gewigtigste Punten, buiten kragt te stellen. „ Er werd, " dus drukken zy zich uit, „ slegts eene maatige Ondervinding van „ Menschlyke zaaken vereischt, om te „ weeten, wat men van onderneemzieke „ Gemoederen te wagten heeft; in geval „ le men slegts iets van zyn wettig verkreegen Regt laat glippen. —— Hunne hoop en verwagting was, dat Hunne „ Hoog

Leveren een Verzoekschrift by de Algemeene Staaten in, tegen het aanvangen eener Onderhandelinge met *Engeland*, tot het maaken van Schikkingen.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1423 en 1439.

II. „ Hoog Mogenden zich in geene Onder-
Boek „ handelingen met het Ryk van *Groot-*
„ *Brittanje* zouden inlaaten, noch ook ee-
1778 „ nige maatregels toeſtaan, waar door,
„ rechtſtreeks, of van ter zyde, in het
„ allerminſte van de Letter en waare mee-
„ ning des Tractaats, ten nadeele van de
„ zo onbetwisthaare, en aan de zyde van
„ het Hof van *Engeland* erkende Regten
„ van de Ingezetenen deezer Landen, by
„ het Tractaat verkregen, afgegaan zou
„ worden, maar dat zy 't zelve, integendeel,
„ in alle zyne leden en deelen zouden weder-
„ eiſchen, en door alle poogingen hand-
„ haaven, daar en zodanig als zy zouden
„ vermeenen te behooren. — Smeeken-
„ de voorts in 't algemeen, om de noodi-
„ ge en genoegzaame Beſcherming van
„ 's Lands Koophandel, en wel byzonder
„ Convoy aan die Schepen, welke, met
„ Scheepsmaterialen beladen, en aan
„ feitelyke onderneemingen meest blootge-
„ ſteld waren. 't Geval, in den Jaare
„ MDCCLXII, wanneer, om zeer by-
„ zondere redenen, geen Convoy, voor
„ een bepaalden tyd aan de Schepen van
„ de Ingezetenen van deezen Staat ver-
„ leend werd, die met Masten, en ander
„ zwaar Hout geladen waren, was ge-
„ heel verſchillende, in zich zelve en in
„ de omſtandigheden, van het tegenwoor-
„ dige: toen ſtonden de Vyandlykheden
„ op 't punt om ſpoedig te eindigen;
„ nu waren ze eerst uitgebarſten, en 't
„ was niet te bepaalen hoe lang ze zou-
„ den

„ den duuren (*). Ondertusschen was de Tak des Handels in Scheepsmaterialaen, niets minder dan een gering voorwerp van 's Lands Handel; om niet te melden den invloed, die elke Tak van denzelven op alle andere heeft. Geen van dezelven kan beledigd worden, of de andere gevoelen de nadeelen van dien even zeer. Terwyl, in allen gevalle, de staat des Handels niet gedoogde, van zulk een aanzienlyken Tak, geduurende die Onlusten verstooken te zyn, gelyk egter, tot onberekenbaare schade en verlies van den Koophandel, geschieden zou, indien aan deezen geene waardige en standhoudende Bescherming verleend wierd (†)."

BOEK II. 1778.

't Was het handeldryvend, dat aanzienlyk en onontbeerelyk deel van 's Lands Ingezetenen niet alleen, 't geen dus, by herhaaling, overal, waar het hoopte een gunstig oor te zullen aantreffen, de klaagstemme ophief, en smeekte om 't geen aan 't zelve toekwam; de Schippers, varende op de Koopvaardyschepen onder de Vlag van den Staat, verschenen met een Smeekschrift voor zich, en alle hunne Medgezellen, by de Algemeene Staaten. Zy, die het

De Schippers leveren een Smeekschrift in.

(*) Die woorde breeder ontwikkeld in het Protest der Vroedschap van *Amsterdam*, tegen het Rapport en de Resolutie wegens het wederhouden van Convoy, aan Schepen met Hout beladen en na *Frankryk* bestemd. *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 49.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1428. en 1429.

II. BOEK. 1778.

het Handel- en Zeevaardbelang niet kenden, of door zo vreemde als slegte beweegredenen gedreeven, 't zelve willens over 't hoofd zagen, mogten der Kooplieden klagten, als een ouden zang, in den wind slaan, en die der Schipperen, als van weinig beduidende lieden, gering agten. De Koopman, hoe eigenbaatig men hem ook afschildere, en hoe zeer dit met de daad een hoofdtrek in zyn Character uitmaake, smeekt nimmer voor zich zelven alleen, als hy Handelbescherming verzoekt; hy pleit voor het bestaan van duizenden zyner Medeburgeren, voor den Burgerstaat, voor het behoeftigst gedeelte des Volks. Wy kunnen niet nalaaten, schoon zo veele klagten, als wy reeds boekten, eene éentoonigheid veroorzaakten, het hoofdzaaklyke woordlyk op te geeven uit de aangeduidde Klagten der Schipperen, waar in de natuur spreekt, en het belang der laagere rangen by Handel en Zeevaard, onopgesmukt wordt voorgedraagen.

„ Zy twyfelden niet of de Algemeene „ Staaten, namen, als gemeene Landvaders, het welzyn van alle goede en getrouwe Onderdaanen ter harte; zy zagen zich in deezen welstand, onmiddelyk, en op de hardste wyze, te kort gedaan, door de moedwillige schennis der „ *Engelschen* van plegtige en voor GOD „ bezworene Tractaaten.

„ Veele Schepen lagen ten onbruik in „ de *Engelsche* Havens. Schippers en Matroozen zouden, schoon kost- en maand-

„ gel-

„ gelden voortgingen, daar veel duurder dan elders, den Winter in koude en ongemak moeten doorbrengen, en zich veel al in ſchulden ſteeken, welke zy niet dan met groote moeite, en mogelyk nooit, zouden kunnen betaalen. II. BOEK. 1778.

„ Verſcheide Schepen waren vyandlyk aangetast, een menigte geplunderd, ja Schipper JAN SCHILD, op zyn eigen dek, tot ſchande der ganſche Republiek, doodgeſchooten, zonder dat daar voor nog eenige voldoening was gegeeven, waarom zy, met groote rede, bevreesd waren, zich, in zulke omſtandigheden, op Zee te waagen.

„ Buitendien lagen 'er nog verſcheide Schepen in *Texel* op Convoy te wagten, die, zonder deeze Onluſten, reeds lang op hunne beſtemde plaatzen geweest waren, waardoor de Schippers met hun Volk blootgeſteld wierden aan de Stormen, die zy in het Winterſaiſoen maar al te zeer te wagten hadden: zy zouden, indien zy verſtrooid geraakten, als het Convoy van WILLEM MAY, te gelyk te vreezen hebben voor de gevaaren der Zee en de geweldenaaryen der *Engelſchen*, en dus een dubbel gevaar loopen voor hun leeven, waar aan tevens hing het welzyn van Vrouw en Kinderen. Doch dit alles konden zy zich als onvermydelyke rampen getroosten, zo zy behoorlyk Convoy mogten erlangen.

„ Maar, aan den anderen kant, zagen zy ten klaarſten voor uit, dat, zo deeze

II. „ mishandelingen der *Engelſchen* bleeven
BOEK. „ voortduuren, zonder voorziening, het
„ een noodzaaklyk gevolg zou weezen,
1778. „ dat zy in geene andere Havens Vragten
„ zouden kunnen krygen; en dat, terwyl
„ zy, in *Engeland* liggende, geld verteer-
„ den, zonder zulks voor de Reedery te
„ verdienen, de Reeders verliezen zouden,
„ in plaats van voordeel doen, en dus,
„ in 't vervolg, het reeden ſtaaken; waar
„ door zy, en hier by een onnoemelyk
„ getal van Ingezetenen deezer Landen,
„ die by de Scheepvaard alleen hun kost
„ winnen, van hun beſtaan beroofd, en
„ met Vrouw en Kinderen ongelukkig zou-
„ den worden.

„ Wy allen hebben geen ander Hand-
„ werk geleerd, dan daar in wy zyn opge-
„ bragt, en winnen onze kost by de Zee;
„ zo dra deeze onze winning geſtuit is,
„ moeten wy, in korten tyd, gebrek ly-
„ den; en daar wy geen ander Ambagt
„ kennen, wat zullen wy dan beginnen
„ om ons te voeden? Waar zullen wy onze
„ Vrouwen en Kinderen van te eeten gee-
„ ven: deeze laatſten hoopten wy ook by de
„ Scheepvaard op te brengen en tot nutti-
„ ge en voor het Land en zich zelfs geld
„ winnende menſchen te maaken; zo dus
„ de Scheepvaart ophoudt, wat zullen wy
„ 'er dan mede doen? Hun andere Ambag-
„ ten laaten deenen? maar als *Amſterdam* de
„ Negotie verliest, wie zalodan een on-
„ noemlyk getal Metzelaars, Timmer-
„ lui en andere Ambagtslieden de kost

„ laa-

„ laaten winnen? die zullen dan, zo wel als II.
„ wy, gebrek lyden. BOEK.
„ Menschen, die van hun geld leeven, ——
„ voelen die verminderingen het laatst; 1778.
„ maar de arme Ambagtsman, die van zyn
„ Handwerk alleen beſtaat, voelt, zo dra
„ dit ophoudt, daadlyk den drukkenden
„ last daar van. —— Wy Schippers en
„ Zeelui zyn niet alleen in dit geval: want
„ terwyl de Scheepvaard de grootſte ſtut
„ is des Koophandels, zullen, indien dee-
„ ze vervalt, ook veel minder Koopmans-
„ goederen worden aangebragt en uitge-
„ voerd, het geen reeds, zints eenige jaa-
„ ren, dat andere Volken zich meer op
„ de Scheepvaard hebben uitgelegd, te veel
„ ondervonden is. Dan zullen ook alle
„ Schuitevoerders, Waagdraagers, Pak-
„ kers, Sleepers, en anderen, die, by eene
„ bloeiende Negotie, tot welvaarende
„ Burgers kunnen opgroeijen, een groot
„ gedeelte van hun beſtaan miſſen, en in-
„ gelyks niet in ſtaat zyn hunne Kinderen
„ op te voeden. Wat zal dan van ons;
„ wat zal 'er van hunne en onze Kinderen
„ worden? Geen beſtaan vindende, moe-
„ ten wy door armoe vergaan, of het Land
„ verlaaten, en elders ons brood zoeken,
„ dat zeker niet gemaklyk zyn zal, of,
„ daar GOD ons voor bewaare! tot Rove-
„ ry vervallen (*)."

Koop-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1435.

H. BOEK. 1778.

Kooplieden en Schippers toonden, in deeze hunne Voordragten, doordrongen te zyn van den Stelregel: *Niets is geſchikter om het uitvoeren der Verdragen van Koophandel te handhaaven, dan het onderhouden van eene ſterke Oorlogsvloot, om 'er kragt aan by te zetten, en ze te doen eerbiedigen* (*). Dan, zo zeer dit hun tot eere ſtrekt, zo veel ſchande ſteekt 'er in de maar al te gegronde aanmerking eens *Franſchen* Schryvers, die, gewag gemaakt hebbende van alle deeze billyke klagten, op welke, gelyk wy zien zullen, geen noemenswaardig gevolg kwam, zich in deezer voege laat hooren: *Ziet daar de klagten des Volks, in dit Gemeenebest, als mede hoe het geloofde het Regt behouden te hebben, niet alleen om Voorſtellen te doen; maar te eiſchen, dat men dezelven gehoor gaf, en 'er agt op ſloeg. Hebben zy niet mogen baaten, dan moet men veronderſtellen, dat eenige onoverkomelyke en heimlyke hinderpaal dezelve tegenſtondt; en dat in deeze Moeraſſen, door vlyt in een bewoonbaar Land hervormd, even als in door de Natuur veel begunſtigder ſtreeken, het Algemeen Welweezen ondergeſchikt is aan Byzondere Inzigten* (†).

Algemeene aanmerking over deeze Klagten.

't Leedt niet lang of de Ridder YORKE kwam ter baane, met den voorſlag door Lord SUFFOLK aan den Graave VAN WE-

YORKE levert zyn Voorſlag, ter Onderhandeling over de Scheepvaard in.

(*) BOUCHAUD, *Theorie des Traités de Commerce.*
(†) LINGUET, *Annal. Politiq. Tom.* IV. p. 430.

WELDEREN te kennen gegeeven, en door de *Amſterdamſche* Kooplieden reeds gewraakt, om in nadere Onderhandeling te treeden tot het maaken van Schikkingen voor 't vervolg, wegens de Vaard en Handel der *Nederlandſche* Schepen op *Frankryk*. Hy noemt, in dit Aanbod, „ het gedrag „ van *Engeland*, jegens de Schepen van „ Onzydige Mogenheden, die op de Havens van *Frankryk* vaaren, veroorzaakt „ door de noodzaaklykheid om zich tegen „ een Vyand te verdeedigen, die altoos by „ verraſſing is te werk gegaan, eene „ *Schynbaare Ongeregeldheid*;" —— geeft hoog op van de Gemaatigdheid en Billykheid des Konings zyner Meester, „ in de „ benadeeling niet te zullen gedoogen der „ Onderdaanen van Hunne Hoog Mogenden, van het oogenblik af dat het hem „ doenlyk geweest is zulks te beletten. „ Hierom hadt hy zyn oogmerk verklaard, „ om de *Hollandſche* Schepen vry te geeven, onder de *vriendlykſte en minſt nadeelige voorwaarden, welke de omſtandigheden van zaaken konden toelaaten*. En, „ ondanks, de volduuring des Oorlogs, „ ondanks *Frankryks* bedreigingen om een „ inval te doen in de Ryken en het Grondgebied van *Groot-Brittanje*, onthieldt „ zich de Koning nog van de Hulpbenden „ af te vergen, welke de duidelykſte en „ plegtigſte Tractaaten den Staat verpligten zouden, op eenen eisch van zynen „ kant, te geeven. Alleen bepaalde zich „ zyne Majeſteit, voor het tegenwoordige,

II. BOEK. 1778.

„ ge,

II. BOEK. 1778.

„ ge, tot een Voorſtel om in Onderhandeling te treeden omtrent den toevoer van „ Goederen, welke hy, zonder zich over „ te geeven aan de beſcheidenheid van zynen Vyand, niet kon toelaaten, dat deeze gerust ontving. —— Zyne Majeſteit verlangde opregt de Tractaaten in agt te neemen, *voor zo verre* die niet regtſtreeks ſtrekten om hem aan een dreigend gevaar bloot te ſtellen. 't Was zyn oogmerk, noch begeerte, den gewoonen Koophandel der *Hollanderen* met *Frankryk* te ontrusten, uitgenomen wat Krygs- en Scheepsbehoeften betrof; ja hy durfde zeggen met alle mogelyke *Edelmoedigheid*." —— Hy hieldt zich verzekerd, „ Hunne Hoog Mogenden, in 't vervolg, te zullen overtuigen, dat, welk een draai men ook tragtte te geeven aan 't gedrag des *Engelſchen Hofs*, 't zelve gegrond was op de *Billykheid*, *Gemaatigdheid* en *Nooddwang* der *tegenwoordige Geſteltenisſe*." —— In 't ſlot zyn vertrouwen betuigende, „ dat Hunne Hoog Mogenden hunne Onderdaanen niet zouden geregtigen, om, onder Convoy, in *Frankryk Scheepsbehoeften* te brengen, die het gevaarlykſte voorwerp uitmaaken voor de veiligheid van *Groot-Brittanje* (*)."

Blykbaar oogmerk van *Engeland*.

Deeze verklaaring van den *Engelſchen* Afgezant ſtelde in klaaren dag, 't geen zich ſchaamteragtig opdeedt in de kennisgee-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1446.

geeving van Lord SUFFOLK; en het was geen raadzel meer hoe de *Engelſchen* omtrent de klagten der *Nederlanderen* dagten. 't Ontbrak niet aan Schryvers hier te Lande, die, op de ſterkſte wyze, uitvoeren tegen dit gedrag en den toeleg der *Engelſchen*, dan men vondt 'er ook, die de verdeedeging van 't een en ander op zich namen. 't Straalde den Onpartydigen in 't oogc, dat, niettegenſtaande alle voorgeevingen van *Billykheid*, *Gematigdheid*; ja, van *Edelmoedigheid* en 't beroepen op den *Noddwang der tegenwoordige Geſteltenisſe*; de groote Zaak, de Verbintenis van de Letter des Traetaats ontdooken wierd. Hadt *Engeland* zich daar aan, in vroegeren tyde, houdende, de voordeelen getrokken, niets ſcheen redelyker dan dat *Nederland*, in 't zelfde geval, 't zelfde genot hadt, zou anders een Tractaat de eene Party niet dan voor- en de andere niet dan nadeel toebrengen. —— Niemand kon verwagten, dat, indien de *Nederlanders* gehoor gaven aan deezen Voorſlag, om *Frankryk* geene Krygs- en Scheepsbehoeftens toe te voeren, de *Zweeden*, *Deenen*, en andere *Noordſche Mogenheden* dat ook zouden naalaaten: het diende, derhalven, meer, om onze Landzaaten van eenen Handeltak te ontzetten, dan tot verdeedeging van *Engeland*, of liever om ons van de Onzydigheid af te trekken, en *Frankryks* misnoegen op den hälze te ſchenden; door het betoon van de inzigten der *Engelſchen* tegen de *Franſche* Kroon te begunſtigen.

II. BOEK. 1778.

De

II. BOEK. 1778.

De *Frieſche* Kooplieden, Boekhouders en Reeders, by de Scheepvaard en den Houthandel zo veel belangs als die van eenig Gewest hebbende, hadden niet ſtil gezweegen; maar zich met een Smeekſchrift vervoegd by de Afgezondene Staaten hunt Landſchaps, in 't zelve, op 't bitterſt, klaagende over de behandeling der *Engelſchen*; met verzoek om de nodige voorzieninge: het werd by de Algemeene Staaten ingeleverd. Op 't zelve, als mede op de klagten der *Hollandſche* Kooplieden, en den Voorſlag der *Engelſchen* tot Onderhandeling, namen Hunne Hoog Mogenden een Beſluit, maar al te zeer ſtrookende met het trotſche voorſchrift des *Engelſchen* Staatsdienaars, geheel niet beantwoordende aan de billyke klagten der Ingezetenen, en ſtrydig met de beſtemming des Convoys, van den eerſten van Oogstmaand, in welke geene uitzondering van Schepen, met ongezaagd Hout bevragt, voorkwam (*).

Het *Engeland* begunſtigend antwoord der Staaten.

—— Wel is waar, „ zy betuigden hun „ genoegen over de Bevelen door den Ko„ ning gegeeven, om de *Hollandſche* Sche„ pen, in zyne Havens opgebragt, te ont„ ſlaan; dat zy de uitwerking daar van „ met veel genoegen zouden verwagten, „ als mede die van de Bevelen om de *Sche„ pen der Onderdanen van de Republiek* „ in het toekomende geen nadeel of ver„ hindering te zullen toebrengen; maar „ dat

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 842.

„ dat zy gezien hebbende de bepaaling in beide deeze Bevelen gemaakt, ten opzigte van de Schepen met *Materiaalen en Hout tot den Scheepsbouw* gelaaden, geenzins zouden kunnen toeſtemmen, dat men in *Engeland* zich meester maakte van de Laadingen deezer Natie tegen de betaaling der Waarde. Dat, aangezien deeze Laadingen niet aan Hunne Hoog Mogenden toebehoorden, zy over dezelven *geene ſchikking* konden maaken, en niet nalaaten van ten ernſtigſten daar op aan te dringen, dat ze ontſlaagen en den Eigenaaren te rug gegeeven wierden, die 'er over beſtellen konden, volgens hun goedvinden, waar omtrent het niet in de magt is van Hunne Hoog Mogenden hun wetten voor te ſchryven. — Dat zy, bovendien, zich niet overreden konden van de noodzaaklykheid, om, ten opzigte van het vervolg, eenige *Schikkingen te maaken*, noch dat men van hun kon vorderen; door *nieuwe Schikkingen het Regt te verkorten der Ingezetenen van het Gemeenebest*; een Regt, gegrond op duidelyke en ſtipte Tractaaten, waar van het Ryk van *Groot-Brittanje* en deszelfs Onderdaanen, op zyn tyd, groot genot hebben gehad: zy vleiden zich, op dit grondbeginzel, dat zyne Majeſteit het niet kwalyk zou neemen, dat zy zich verſchoonden van over dit Onderwerp met zyn Afgezant in Onderhandeling te treeden. —

II. BOEK. 1778.

II. BOEK. 1778.

Dan zy voegden 'er by, „ in het denkbeeld „ te ſtaan, dat, *by aldien het met ernſt is*, „ dat zyne Majeſteit hunne Regten niet „ uit het ooge wilde verliezen, en de „ noodzaaklykheid, om den toevoer van „ Scheepsmaterialen te beletten, (eene „ zaak waar toe de Koning voorgeeft ver- „ pligt te zyn, op den grondſlag van ei- „ gen verdeediging en behoud,) niet wil- „ de uitſtrekken tot alles, 't welk onder „ die benaaming zou kunnen begreepen „ worden, maar *zuiverlyk bepaalen* tot die „ ſtoffen waar op de grondbeginzels van „ eigene verdeediging en behoud geagt „ kunnen worden rechtſtreeks te werken; „ de gelegenheden om daar over te twis- „ ten, zich tegenwoordig zo zeldzaam „ zullen opdoen, dat Hunne Hoog Mogen- „ den niet zullen behoeven zyne Majeſteit „ te verzoeken om met onpartydigheid en „ ernſtig te onderzoeken, of *deeze nood- „ zaaklykheid in de daad* zo *groot* is, als „ zy zich in den eerſten opſlage voordoet, „ en zodanig, dat dezelve eene willekeuri- „ ge overtreding van de uitdraklyke Let- „ ter der Tractaaten zoude kunnen billy- „ ken."

Dit laatſte zeer ingewikkeld voorſtel ſloeg op het genomen Beſluit, om, ter vermy- dinge van allen Onderzoek, wegens het vervoeren der Scheepsmaterialen, nu, in den aanvang der Onluſten tuſſchen *Groot-Brittanje* en *Frankryk*, dat geen te doen, waar mede men, in den voorigen Oorlog des Jaars MDCCLXII, hadt geëindigd;

„ om

„ om, naamlyk, geen Convoy te verlee- II.
„ nen voor Masten en Hout, tot het bou- BOEK.
„ wen van Schepen van Oorlog vereischt; ——
„ dat men door de Raaden van de Admira- 1778.
„ liteit den Kooplieden zou verwittigen,
„ dat, tot nader order, niet onder Con-
„ voy zouden worden genomen, alle zul-
„ ke Schepen, welke, geheel, of ten dee-
„ le, geladen waren met ongezaagd Hout,
„ tot het bouwen van Schepen van Oor-
„ log vereischt, als Masten, Krommers,
„ Knies en zwaare Balken: ook zouden
„ den Officieren, over 's Lands Schepen
„ bevel voerende, last gegeeven worden,
„ om aan dus bevragte Schepen geen Con-
„ voy te verleenen (*)."

Wanneer het Verslag, ten grondslage van dit Besluit dienende, ter Vergaderinge van de Staaten van *Holland* werd ingebragt, met oogmerk om het in een Besluit te veranderen, verzogten de Afgevaardigden van *Amsterdam* afschrift, om daar op het goedvinden hunner Zenderen te verstaan, en dat het volledig Besluit, tot nadere overweeging, mogt worden uitgesteld. Ter naastvolgende Vergaderinge leverden de Afgevaardigden van *Amsterdam* den last in der Vroedschap, die het gedaan Verslag en 't Besluit even zeer wraakten. Breedvoerig was deeze wederspraak, en vol van de sterkste juist ter zaak dienende trekken. De Vaders dier Koopstad wettigden en onder

Amsterdam verklaart 'er zich, op 't ernstigste, tegen.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 33. enz. 57. enz.

II. BOEK. 1778. derſteunden de voorheen gedaane klagten hunner beste Ingezetenen, en van zo veele Braaven in den Lande. Zy traden in eene wederlegging van de gronden, waar op de Raadſlag, ten Beſluite beſtemd, gebouwd was.

Ons plan laat niet toe dezelve geheel over te neemen; maar wy deeden der edele zaak, toen zo manmoedig voorgeſtaan, te kort, als wy ze onzen Leezeren te eenemaal onthielden. Zy merkten aan, „ dat „ men, door zodanig een Beſluit, zou be„ ginnen met het Tractaat van den Jaare „ MDCXXIV; en de Regten van de vrye „ Vaard en Handel, door de Ingezetenen „ deezer Landen daar by verkreegen, den „ boden in te ſlaan; mitsgaders den Handel „ deezer Landen, voor altoos, in de ge„ vallen, waar in het voornoemde Trac„ taat zou moeten werken, afhangelyk te maaken van het goeddunken „ van het *Engelsch Miniſterie*; dat „ de Gelastigden uit de Admiraliteit „ hier tegen niets anders hadden kunnen „ inbrengen, dan voor te geeven, dat het „ Scheepstimmerhout, welks uitvoer men „ wilde beletten, geen aanmerking ver„ diende, in vergelyking van die Artykelen, welke men onderſtelde daar door te „ zullen behouden (*), even als of de „ voor-

(*) Men hadt, naamlyk, in 't midden gebragt, dat de Bevelen, om geene Schepen, met de meermaals gemelde Scheepsmateriaalen gelaaden, onder Convoy te neemen, hoe ingewikkeld ook aan 't *Engel-*

„ voornoemde onderſcheide Artykels van Handel, geene aanéénſchakeling met elkander hadden, en niet te gelyk na andere Plaatzen zouden kunnen verlegd worden; mitsgaders als of het Regt van *vry Schip*, *vry Goed*, in één Artykel opgegeeven zynde, in andere opzigten, tegen de eigendunkelyke handelingen van het Hof van *Engeland* beter zoude kunnen worden gehandhaafd. — Dat het neemen van zodanig een Beſluit, dus niet alleen eene volſtrekte verkorting zou zyn van het Regt van 's Lands Ingezetenen, hun toekomende, uit hoofde van het gemelde Tractaat; maar dat, daarenboven: dewyl het *Engelsch Miniſterie* verklaarde, zich voortaan niet te willen houden aan het voornoemde Tractaat, voor zo verre zulks het vervoeren van Scheepsmaterïaalen, na *Franſche Havens*, betrof; zodanig eene toegeevenheid, eene volſlaagene onderwerping aan de onregtmaatige verging van het *Engelſche* Hof zou weezen; en des te meer onteerend, om dat dit zelfde Hof, „ zich

II. BOEK. 1778.

gelſche Hof voorgeſteld, „ aan zyne *Groot-Brittanniſche* Majeſteit niet onbekend kunnende blyven, „ daar door het ontſlag der genomene en in *Engeland* „ opgebragte Schepen, waarſchynlyk zou worden „ uitgewerkt; en dat, aan deeze verwagting niet „ voldaan wordende, dan eerst middelen in het werk „ zouden behooren geſteld te worden, om de vrye „ Vaard en Handel van het Gemeenebest te beſchermen, en de Eer en de Vryheid van den Staat te „ handhaaven."

II. BOEK. 1778. „ zich van deeze vrye Vaard tegen het Ge-
„ meenebest heeft bediend, en aan *Frank-*
„ *ryk*, wanneer Hunne Hoog Mogenden
„ met dat Ryk in Oorlog waren, ook op
„ Fundament van 't zelfde Tractaat, alle
„ Scheepsmateriaalen, naar goedvinden,
„ heeft vervoerd. Zo dat, juist in dezelf-
„ de omſtandigheden, waar in men zich
„ daar van heeft bediend, des onaange-
„ zien, de naakoming van zodanig eene
„ Verbintenis, voor onvoldoenbaar te wil-
„ len doen doorgaan, en om geene andere
„ reden dan om *bloote Convenientie* volſtrekt
„ te weigeren, eene openlyke verbreeking
„ van de goede Trouw is, en met de Eer
„ en Onafhangelykheid van deezen Staat,
„ die zich getrouwlyk van deeze Verbin-
„ tenis heeft gekweeten, niet kan worden
„ over een gebragt. — Dat ook van
„ zodanig eene Toegeevenheid, in de Re-
„ gisters van den Staat, niet alleen geen
„ voorbeeld te vinden was; maar dat de-
„ zelve, behalven dit, nu nog minder dan
„ ooit te vooren zou te paſſe komen: de
„ daadlyke toeſtand, waar in zich *Enge-*
„ *land* bevondt, in aanmerking genomen
„ zynde, en dat Hunne Hoog Mogenden,
„ in de voorige Oorlogen tuſſchen *Frank-*
„ *ryk* en *Engeland*, wanneer het laatstge-
„ melde Ryk in vry wat bloeiender ſtaat
„ dan het heden was, wel verre van ee-
„ ne Toegeevenheid van dien aart, als
„ door Gelastigden geraaden was gewor-
„ den, plaats te geeven, in tegendeel,
„ met de grootſte ſtandvastigheid, de Reg-

„ ten

„ ten van hunne Ingezetenen, hun uit hoofde van 't gemelde Tractaat toekomende, tegen het *Engelſche* Hof en Miniſterie, geduurende de toenmaalige Onlusten, hebben vast gehouden: de Vertoogen van drie Augustus MDCCXLVI, en van twintig September MDCCLXII, by het Miniſterie van *Engeland* konden tot bewyzen ſtrekken. —— Wyders, dat zodanig eene toegeevenheid deezes Gemeenebests, ſtrydig was met het belang der *Noordſche* en *Zuidelyke* Zeemogenheden, als kunnende alleen ſtrekken om der vryheid van de Zeevaard een ſlag toe te brengen: door aan onze Ingezetenen het afhaalen der *Noordſche* Voortbrengzelen te beletten, en *Engeland* alleen in 't bezit van dien Handel te laaten: zo dat 'er geene *Continentiaale relatien*, (zo als men zich, by zekere gelegenheden, heeft uitgedrukt,) den Gelastigden zyn voorgekomen, waar door *Engeland*, in het onderneemen van eenen onregtvaardigen Oorlog tegen deezen Staat, of in het voortzetten van de tegenwoordige verregaande buitenſpoorigheden tegen 's Lands Ingezetenen, in een tydſtip, waar in het zich in groote verlegenheid bevindt, zou kunnen worden onderſteund."

II. BOEK. —— 1778.

Zy merkten verder op, „ dat het neemen van zodanig een Beſluit, waar by de Regten van 's Lands Ingezetenen zo tastlyk werden verkort, met geene Meerderheid van Stemmen kon geſchieden;

II. BOEK. 1778. „ den; dewyl, op die wyze, de heiligſte „ banden, waar mede de Leden van dit „ Gemeenebest aan den anderen zyn ver„ bonden, zouden worden losgemaakt, en „ de Regten en Vryheden van 's Lands „ Ingezetenen in het gemeen, en van de „ Leden en Steden in 't byzonder, tot „ verdeediging van welke allen aan elkan„ der op het kragtigst zyn gehouden, op „ eene zydelingſche wyze en onder verre „ gezogte voorwendzelen, last zouden „ kunnen lyden: 't geen ten duidelykſte „ bleek uit de voorgewende regtvaardi„ ging, hier in beſtaande, *dat, hoe zeer* „ *het* Tractaat *van* Marine *met Meerderheid* „ *van Stemmen niet mogt veranderd, noch* „ *daar over met* Engeland *in Onderhande*„ *ling getreeden, veel min de Regten en Vry*„ *heden van 's Lands Ingezetenen, daar by* „ *verkreegen, zonder algemeene Toeſtem*„ *ming, mogten verkort worden, nogthans* „ *by Meerderheid aan de Ingezetenen deezer* „ *Landen de gevraagde Beſcherming, rusten*„ *de op den grondſlag van dat Tractaat, zou* „ *kunnen geweigerd worden, by aldien zulks* „ *maar niet geſchiedde onder de gedaan*„ *te, of voorkwam als een gevolg van eenige* „ *Onderhandeling;* onder hoedanige wille„ keurige en gansch ongegronde onder„ ſcheidingen en ſpitsvindigheden, de Raad „ van *Amſterdam* volſtrekt weigerde eenig„ zins de hand te leenen tot de daadlyke „ verkorting van Regten en Vryheden, „ die altoos als onſchendbaar zyn aange„ merkt,

„ merkt, en op de nadruklykſte wyze ge-
„ handhaafd.
„ Dat de Raad zich, derhalven, als nog
„ vleidde, dat men de Zaaken niet tot dat 1778.
„ uiterſte zou laaten komen; maar, inte-
„ gendeel, dezelve liever daar heen helpen
„ ſtuuren, dat Convoyen van vereischte
„ ſterkte, ten ſpoedigſten, werden in gereed-
„ heid gebragt; mitsgaders dat, tot de noo-
„ dige aanwerving van Manſchappen, maat-
„ regels werden genomen, zo door middel
„ van beter betaaling en aanmoedigingen,
„ als door middel van Onderhandelingen
„ met de *Noordſche Mogenheden*, en 'er geen
„ langer opſchorting van Convoy plaats
„ hebbe dan noodig is, om een genoegzaam
„ getal Schepen in gereedheid te brengen,
„ dat deeze rede van opſchorting in het Be-
„ ſluit wierde uitgedrukt. —— Dat ver-
„ der het Hof van *Groot-Brittanje* behoor-
„ de aangeſchreeven te worden, dat men
„ over geene Verandering, hoe genaamd,
„ in het *Tractaat van Marine*, met het zel-
„ ve in Onderhandeling zou treeden, noch
„ ook, op eenige andere wyze, gedoogen,
„ dat rechtſtreeks, of van ter zyde, eenig
„ nadeel wierd toegebragt aan den Vryen
„ Handel en Vaard van 's Lands handel-
„ dryvende Ingezetenen; met byvoeging,
„ dat zyne Majeſteit met geene reden hier
„ op kon dringen, als zelve geoordeeld
„ hebbende, toen zich eertyds de gelegen-
„ heid daar toe opdeedt, dat het recht-
„ maatig en voegelyk was, zich van dit

II. BOEK. 1778.

„ zelfde Tractaat tegen onzen Staat te bedienen."

Eindelyk verklaarde *Amſtels* Agtbaare Raad, „ dat dezelve een Beſluit, by „ Meerderheid genomen, de wettige Beſcherming weigerende aan 's Lands Koophandel en Zeevaard, zou houden voor „ eene volſtrekte overtreeding der Grondwetten van den Lande, en verbreeking „ van de banden, waar door de Leden „ van deezen Staat, tot verdeediging van „ elkanders Regten en afweering van allen „ geweld, aan den anderen verbonden „ zyn; mitsgaders, dat het natuurlyk gevolg daar van zal moeten weezen, dat „ de Raad, zich daar volgens ook zal moeten regelen in de aanſtaande raadpleegingen, die 'er zullen moeten vallen over „ het dragen der Lasten van den Staat, „ welke nergens anders toe werden opgebragt, dan om de gemeene Zaak, de „ Regten en Vryheden van 's Lands Ingezetenen, met alle vermogens, te beſchermen (*)."

Het Beſluit gaat niet te min door; en *Engeland* volhardt in dezelfde maatregelen.

Ondanks deeze zo ernſtige als gegronde Tegenverklaaringen van *Hollands* eerſte Handelſtad, werd het gemelde Beſluit, op den negentienden van Slachtmaand genomen, en des, op reeds verhaalde ingewikkelde wyze, door den Graave VAN WELDEREN aan den Lord SUFFOLK, met het be-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 45, enz.

begin van Wintermaand, kennis gegeeven; II.
die, in zyn Wederantwoord, genoegzaam BOEK.
toonde, welk een geest den Koning van ——
Groot-Brittanje, of diens Staatsdienaaren; 1778.
by aanhoudenheid, bleef bezielen, en onder het masker van Vriendschap de vyandlykste aanslagen trouwlooslyk bedekte. Naa zich uitgelaaten te hebben over de nuttigheden van het Admiraliteits-Hof in *Engeland*, 't welk de zaak der opgebragte Schepen onderzogt en Vonnis streek, vervolgt hy;
„ de uiterste aandagt, welke de Koning
„ slaat op de belangen van den Koophan-
„ del der Algemeene Staaten, en de an-
„ dere Mogenheden, met welken hy in
„ Vriendschap leeft, of Onzydig zyn,
„ heeft hem bewoogen om alle Ongere-
„ geldheden der Kaperschepen te bedwin-
„ gen, en, zo veel mogelyk, alle klagten
„ in het toekomende, te weeren; met dit
„ oogmerk worden 'er thans daadlyk na-
„ dere en alles afdoende Orders vervaar-
„ digd, die, binnen kort, zullen afge-
„ geeven worden. Ik vlei my, dat de uitwer-
„ king aan het oogmerk zal beantwoorden:
„ 't geen nog ondersteund wordt door de
„ Vonnisen des Admiraliteits-Hofs, die
„ niet *voordeeliger* hebben kunnen weezen
„ voor de Onderdaanen van Onzydige Mo-
„ genheden, en boven al voor die van
„ hunne Hoog-Mogenden (*). Ik twyfel
„ niet,

(*) Hoe zeer dit een enkel voorgeeven, en met de waarheid der zaake volstrekt strydig was, bleek uit de Vonnisen, van tyd tot tyd, geslaagen. In de

N.

II. BOEK. 1778.

„ niet, of zy zullen, uit alles, wat ik by-
„ gebragt heb, moeten beſluiten, dat
„ 's Konings opregt en eenpaarig oogmerk
„ is, hun te voldoen, in *alles wat beſtaan-*
„ *baar* is met zyne eigene verdeediging en
„ behoudenisſe: ſtukken van te veel aan-
„ gelegenheids, dan dat zyn Majeſteit ze
„ ooit uit het oog zou verliezen, en hem
„ noodwendig voorſchryven het onveran-
„ derlyk in agt neemen der beginzelen,
„ welke ik in Wynmaand de eer gehad
„ heb voortedraagen (*)." Welke 's Ko-
nings beginzels toen waren hebben wy hier boven (†), opgegeeven, en deeze onveranderlyk blyvende, viel het ligt te raamen wat der Scheepvaard te wagten ſtondt.

Nadere Last aan de *Engelſche* Kapers.

De nadere last voor de *Engelſche* Kapers, van welken Lord SUFFOLK gewaagde, verſcheen eerlang, ſchoon zy, by het uitdruklyk vermelden, en daar door erkennen, van *groote Ongeregeldheden* en *onverſchoonelyke Geweldenaaryen* aan de Schepen, Vaartuigen en Goederen der Onderdaanen van deezen Staat gepleegd, bevel kreegen om de Schepen, toebehoorende aan de Ingezetenen deezes Gemeenebests, vry te laa-

N. Nederl. Jaarboeken 1779. bl. 65 vinden wy een voorbeeld van dusdanig een Vonnis: en bl. 70 de welgegronde klagten deswegen door de Bevragters, ter Vergaderinge der Algemeene Staaten voorgedraagen, waar in de gronden, op welken de *Engelſchen* hunne trouwlooze handelwyze poogden te billyken, met allen klem, wederlegd worden.

(*) *Reſol. van H. H. M. M. Lunæ* 21. *Dec.* 1778.

(†) Zie boven, bladz. 222.

aaten gaan, was het wel duidelyk met uitzondering van de zodanige, die met *Scheepsbouw-ſtoffen* of goederen, welke tot aanbouw van Schepen konden dienen, gelaaden waren. (*) Weshalven, met het geeven van deezen nieuwen Lastbrief, de zaak niets vorderde, en 's Konings oogmerk, om geene *Scheepsbehoeften* door *Hollandſche* Schepen na *Frankryk* te laaten voeren, op het middagklaarſte bleek. Dus werden, en in den even bygebragten Brief van Lord SUFFOLK, en in dit Kaaper-reglement, de verklaaringen des Graaven van WELDEREN, uit naam hunner Hoog Mogenden, openlyk van de hand geweezen, en veragt: en dit alles, van onzen kant, zonder des eenige aanmerking te maaken, met een bykans onoplosbaar ſtilzwygen beantwoord.

Klagten der Frieſche Kooplieden over 't genomene Beſluit.

't Was ondertuſſchen de Vroedſchap van *Amſterdam* alleen niet, die zich bezwaard voelde, en het genomene Beſluit, om geen Beſcherming te verleenen aan Schepen met Scheepsbouw-ſtoffen bevragt, wraakte. De *Frieſche* Kooplieden leverden hier over hunne klagten ter tafel der Algemeene Staaten in; uit hoofde van het byzonder belang, 't welk dit Gewest hadt by de Houtvaard. Zy bragten in 't midden, „ dat *Friesland* het grootſte „ ge-

(*) Het woord hier in 't Engelsch gebruikt, was *Naval ſtores*. Zie het Reglement zelve, *N. Nederl. Jaarb.* 1779. *bl.* 63.

II. BOEK. 1778.

„ getal der Schepen van 't Gemeenebest
„ opleverde, welke de Vaard van en na
„ het Noorden, de *Engelsche* en *Fransche*
„ Havens, de *Bogt van Frankryk*, *Portugal*
„ en *Spanje* waarnamen: welker getal te-
„ genwoordig wel op *twee duizend* mogt
„ begroot worden, voor 't grootste ge-
„ deelte bevaaren door geboorene en
„ alhier gevestigde Onderdaanen van den
„ Staat. — Zy hadden, in deeze tyds-
„ omstandigheden, niet naagelaaten, om,
„ naa zich alvoorens genoegzaam onder-
„ rigt te hebben, wegens den inhoud der
„ Tractaaten van het Gemeenebest met
„ onderscheidene Mogenheden, hunnen
„ Handel en Vaard, naar de Letter dier
„ Tractaaten, zodanig in te rigten,
„ als zy met hun belang, en de vry-
„ heid van Handel, by de Tractaa-
„ ten bepaald, meest overeenkomstig
„ rekenden. Deeze alzins geoorloof-
„ de handelwyze, hadt ten gevolge gehad,
„ het geeven van zwaare en menigvuldige
„ Commissien, het doen inkoopen van ver-
„ scheide Waaren, het bevragten van Sche-
„ pen, het uitzenden derzelven om La-
„ dingen in te neemen, het aanneemen en
„ betaalen van zwaare Wissels, het doen
„ van Verzekeringen, en, met één woord,
„ alles, wat een uitgebreide Handel mede
„ brengt.

„ Inmiddels, waren hun, van alle kan-
„ ten, toegekomen, de onaangenaame be-
„ rigten van het neemen en opzenden der
„ Schepen: deeze hadden menigvuldige

„ Ver-

„ Verzoekſchriften om Convoy by den Souverain doen inleveren. De gunſtige Beſluiten daar op gevallen, en verzekerde hoop van Convoy te zullen erlangen, hadden hun aangemoedigd om te bezorgen, dat de Schepen, voor al die van 't *Noorden* kwamen, en na *Frankryk* beſtemd waren, en 's Lands Zeegaten voorby moesten, daar binnen zouden vallen, om zich onder 's Lands Vlag te begeeven, en hun Reizen met Convoy te volbrengen. Deeze voorzorg zag voor al op Schepen met Masten en Hout belaaden, als meest bloot geſteld aan de aanvallen der *Engelſchen*, hoe zeer dezelve uitdruklyk in het Tractaat van MDCLXXIV zyn vrygeſteld. II. BOEK. 1778.

„ Dan zo zeer zy, eenſtemmig met de *Hollandſche Kooplieden*, over het vergunnen en welverdeelen der Convoyen, verheugd en gerust geſteld waren, zo zeer waren zy aangedaan geweest toen te hunner kennisſe kwam, dat Schepen, met Masten en Hout belaaden, by de Capiteinen der Convoyeerende Oorlogſchepen, geene Seinen van verkenning, noch Convoy, konden erlangen. Zy waren dus, buiten hunne ſchuld, buiten 't geen zy billyk verwagten moesten, zonder eenige voorgaande waarſchuwing van zich in tyds voor ſchade te hoeden, ja, zonder eenigen bepaalden tyd te erlangen om voorzorgen te gebruiken, om hunne Schippers en Medehandelaars te kunnen verwittigen, en zich voor het

„ aan.

II. BOEK. 1778. „ aanneemen van ſoortgelyke Laadingen „ te wagten, niet dan met den ſlag gewaar„ ſchuwd; en in menigte verlegenheden „ en verwarring hunner zaaken gedom„ peld, waar uit zy zich, zonder de veel „ vermogende Hulp van Hunne Hoog Mo„ genden, niet wisten te redden, en wel„ ke hunne weezenlyke ruïne na zich zou„ den ſleepen, zo 'er geen ſpoedig herſtel „ werdt aangewend.

Om te toonen, dat dit geen ydele klagten waren, en geenzins, 't geen zommigen al te ligtvaardig de *Gewoone Klagten der Kooplieden* noemden, traden zy in een breed verſlag van den Houthandel en Houtvaard der *Friezen*; die geheel in verwarring, en te eenemaal, tot onherſtelbaare ſchade der veelvuldige Belanghebberen, te niet zou loopen. De twee duizend Schepen, die grootendeels nutloos zouden worden, mogten zy begrooten op eene ſomme van twintig duizend Millioenen, en het aantal der Reeders en Deelhebbers, op twee-en-dertig duizend. Zy verzogten, derhalven, dat de zaaken daarheen mogten gewend worden, dat men de weigering van Convoy, aan Schepen, met Masten en Hout beladen, introk, en zulke Schepen de beſcherming van de Vlag van den Staat verleende (*).

Brief van den Reſident DE

In dit nadruklyk zeer wel opgeſteld Verzoekſchrift der *Frieſche Kooplieden*, maakten

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 155. enz.

ten zy; met veel regts, gewag van een gedreigden ſtilſtand der Scheepvaard, op en uit de Havens in de *Oostzee*; en verſterkten deeze droeve waarheid, door een Brief van J. J. DE SWART, Reſident van den Staat aan het Hof van *Rusland*, gerigt aan Hunne Hoog Mogenden, en van deezen inhoud.

„ Het geduurig opbrengen van onze Koopvaardyſchepen door de *Engelſchen*, en de mishandeling, welke ons Scheepsvolk daar by moet lyden, veroorzaakt alhier onder de Kooplieden, die gewoon zyn zich van onze Schepen, na de *Franſche*, *Spaanſche* en *Italiaanſche* Havens te bedienen, eene groote verſlaagenheid, en het is te vreezen, dat, zo daar in niet voorzien wordt, onze *Hollandſche* Scheepvaard, zo op en van hier, als op de Havens aan de *Oostzee* gelegen, toekomende jaar geheel ſtil zal ſtaan; waar door derzelver Kooplieden, en inzonderheid de handeldryvende Ingezetenen van den Staat, een onherſtelbaar nadeel zouden komen te lyden: dewyl niemand zich van onze Schepen zal kunnen of durven bedienen. Weshalven hy om beſcherming voor dezelve verzogt (*)."

II. BOEK. 1778.

SWART, over 't gevaar van 't verloop des Handels in de *Oostzee*.

De *Franſche* Afgezant levert een Vertoog in, betrekkelyk tot de Onzydigheid en Onafhangelykheid.

De ſchikking om Convoy te ontzeggen aan Schepen met Scheepstimmerhout beladen, en na de *Franſche* Havens beſtemd, moest onmiddelyk bekend, en kon met gee-

(*) *N. Nederl. Jaark.* 1779. bl. 159.

II. geene onverſchilligheid vernomen worden
BOEK. aan het *Franſche* Hof. De *Franſche* Afge-
——— zant in 's *Haage*, de Hertog DE LA VAU-
1778. GUYON; leverde een Vertoog in, 't welk op deezen zin uitliep; „ dat het vertrou-
„ wen, waar in zyne Majeſteit was, dat
„ Hunne Hoog Mogenden, bezield met
„ eenen hartlyken yver, om de volmaak-
„ te eensgezindheid, welke 'er thans tus-
„ ſchen *Frankryk* en de Algemeene Staa-
„ ten heerſchte, ſpeeds te doen ſtand gry-
„ pen, zich in de tegenwoordige omſtan-
„ digheid ſtiptlyk zouden gedraagen naar
„ de grondbeginzelen eener volſtrekte On-
„ zydigheid, hem genoopt hadden, om de
„ *Vereenigde Gewesten* te begrypen in het
„ Reglement, door hen in de Maand July
„ laatſtleden vaſtgeſteld, aangaande de
„ Koophandel en de Scheepvaard der On-
„ zydige Volken, dat zyne Majeſteit des
„ te minder reden vondt, om aan de vol-
„ harding van Hunne Hoog Mogenden,
„ in deeze grondbeginzelen te twyfelen,
„ naardien Hoogſtdezelven, Hem daar
„ van, herhaalde reizen, hadden doen
„ verzekeren, en deeze grondbeginzels
„ den allerweezenlykſten grond en ſteun
„ uitmaakten, van de rust en de welvaard
„ des Gemeenebests. —— Dan, dat zy-
„ ne Majeſteit meende zich, omtrent dit
„ punt, volkomen zeker te moeten ſtel-
„ len, en dat hy, derhalven, met dit
„ oogmerk, Hunne Hoog Mogenden,
„ eene duidelyke en naauwkeurige ver-
„ klaaring afvroeg, aangaande hunne ver-

„ de-

„ dere Besluiten, en aan hun verklaarende, dat hy zich, naar dit hun Antwoord, zou schikken, om de Reglementen, welke hy nader zou wenschen te bekragtigen, voor zo verre dezelve de Ingezetenen van deeze Staat betroffen, te onderhouden, of te vernietigen. Weshalven zyne Majesteit zich vleidde, dat Hunne Hoog Mogenden, zich, op eene juiste en nauwkeurige wyze, zouden gelieven te verklaaren, nopens de kenmerken eener volmaakte Onzydigheid, waar van zyne Majesteit zich verzekerd hieldt, dat zy niet voorneemens waren af te wyken. Hy verwagtte dus, dat zy aan de Vlag der *Vereenigde Gewesten* alle vryheid zouden doen gewaarden, die aan dezelve toekwam, als voortvloeijende uit hunne Onafhangelykheid, en dat zy de Regten van hunnen Koophandel zo ongeschonden zouden bewaaren, als dezelve, volgens het Regt der Volken en der Tractaaten behoorden te zyn.

„ De minste afwyking van deeze grondbeginzelen, zou ten kennenk strekken van eene Onzydigheid, welke noodwendig, door haare uitwerkzelen, zou te wege brengen, dat zyne Majesteit niet alleen, de Voorregten weder introk, welke hy aan de Vlag van Hunne Hoog Mogenden hadt verzekerd, door zyn Reglement; ten aanzien der onzydige Volken; maar ook de weezenlyke en loutere gunsten opschortte, welke de Koophandel der *Vereenigde Gewesten* genoot in alle de Ha-

II. BOEK. 1778.

„ vens van zyn Koningryk, uit geene an„ dere beweegreden, dan enkel de goed„ willigheid en toegenegenheid van zyn „ Majesteit voor Hunne Hoog Mogen„ den (*).

Hy dringt het nader aan.

Naa het gehandelde met *Engeland*, kon niemand twyfelen aan de bedoeling des *Franschen* Hofs met dit Vertoog. Geene duisterheid veroorzaakte verwyl van antwoord; doch verlegenheid, wat te zeggen, baarde stilzwygen, tot dat de Hertog DE LA VAUGUYON, kennis gekreegen hebbende van het nadere Kaaper-reglement des Konings van *Engeland*, zo regelrecht ingerigt tegen de inzigten en billyke begeerte van zyn Hof, een dringender Berigtschrift aan Hunne Hoog Mogenden overgaf, by 't welke hy, hoofdzaaklyk, het voorgaande Vertoog herhaald hebbende, met zo veele woorden verklaart: „ Dat „ de vryheid [van de Vlag der *Vereenigde* „ *Gewesten*] bedrieglyk zou zyn, en de „ Ongeschondenheid van de Regten des „ Koophandels, op 't Regt der Volken en „ der Tractaaten gegrond, niet ongerept „ zou blyven, indien Hun Hoog Mogen„ den dezelve niet door eene gepaste be„ scherming handhaafden, en in gevalle zy „ duldden, dat hunne Onderdaanen de „ Convoyen bleeven misen, zonder wel„ ken deezen geen genot konden hebben, „ van de Voorregten door hun verkreegen

„ en

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1779: bl. 84.

„ en ingeroepen. Een Beſluit, van welk II.
„ eene natuur ook, 't geen zou ſtrekken BOEK.
„ om hun te berooven van zulk eene wet- ——
„ tige Beſcherming, 't zy in 't gemeen, 1778.
„ ten aanzien van alle hunne takken van
„ hunnen Koophandel, 't zy meer byzon-
„ der, ten opzigte van allerlei ſoort van
„ *Scheepsbehoeften*, zou, in de tegenwoor-
„ dige omſtandigheden, aangezien worden
„ als eene handelwyze, die rechtſtreeks
„ inbreuk deedt op de grondbeginzelen ee-
„ ner volſtrekte Onzydigheid, en onver-
„ mydelyk de gevolgen naa zich ſleepen,
„ vermeld in het voorgaande Vertoog.
„ Weshalven de Koning op dit ſtuk een
„ klaar en duidelyk Antwoord deedt afvraa-
„ gen (*)."

Voor dit gedreigde onheil, van de zyde van *Frankryk*, waren niet alleen de *Hollandſche* Kooplieden; maar ook de *Frieſche* bevreesd geweest, en hadden, niet by wyze van Voorſpelling; doch uit de reeds loopende maaren en tydingen, hunne bekommerdheid betuigd, over de maatregelen in *Frankryk* beraamd, over de intrekking van een Reglement, en van Voordeelen, welker derving allen Handel op *Frankryk* onmogelyk zou maaken, en den gewiſſen doodſteek toebrengen aan *Friesland's* Scheepvaard en Rederyen (†).

Wel

(*) *N. Nederl. Jaarboeken*, 1779. bl. 87.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1779, bl. 161.

II. BOEK. 1778.

Ontduikend Antwoord daar op gegeeven.

Wel verre van den *Franſchen* Afgezant een Antwoord te laaten toekomen van dien bepaalden aart, als hy, by herhaaling, verzogt hadt, beſloot men by de Staaten van *Holland*, met meerderheid van ſtemmen, de zaaken ter Algemeene Staatsvergadering daar heen te rigten, dat men dien Gezant het volgende te verſtaan gaf. „Dat „ Hunne Hoog Mogenden altoos hadden „ hooggeſchat en zouden hoogſchatten de „ harmonie met zyne Majeſteit, en Hoogst. „ deszelfs vriendſchap en toegenegenheid „ voor den Staat, gaarne wilden aankweeken, door alle middelen, die de onafhanglyke rust van 't Gemeenebest verzekerden en medewerkten tot eene volmaakte Onzydigheid, in de Onlusten „ tusſchen zyne Majeſteit en den Koning „ van *Groot-Brittanje* ontſtaan. —— Dat „ zy niet ſchroomden eenvoudig en rondborſtig aan zyne Majeſteit te verklaaren, „ dat hun voorneemen was om by de voorſchreevene Onzydigheid zorgvuldig te „ blyven, in het vaste vertrouwen, dat „ de beide Mogenheden zich daar mede te „ vrede zouden houden, en Hunne Hoog „ Mogenden in 't gerust genot daar van „ laaten. Dat de Handel en Zeevaard van „ 't Gemeenebest, een voornaam middel „ van deszelfs beſtaan zynde, de vrye oefening daar van Hunne Hoog Mogenden „ zeer ter harte ging. —— Dat zy zich „ ook vleiden, dat beide de Mogenheden „ niet ongenegen waren, of zich zouden

„ laa-

„ laaten overhaalen, om aan denelve te
„ laaten den loop, dien het Regt der Vol-
„ ken en de Tractaaten wettigen, en dat,
„ *wanneer daar over eenige discussie valt, zulks*
„ *alleen aan de gemaatigdheid en cautele van*
„ *Hun Hoog Mogenden, om aan de Regelen*
„ *van Voorzigtigheid, zo veel mogelyk, plaats*
„ *te geeven, kan worden toegeschreeven. Dat*
„ *Hunne Hoog Mogenden, by de mesures tot*
„ *efficatieuse protectie van haare Commercie*
„ *en vrye Navigatie, zonder onderscheid van*
„ *den eigendom der Laadingen, en tot hand-*
„ *haaving van de Neutraliteit, voegen de-*
„ *zulken, waar door de gelegenheid tot brouil-*
„ *leries kan worden ontgaan.* —— Dat
„ zy eindelyk zich te zeer van de billyk-
„ heid van zyne Majesteit verzekerd hiel-
„ den, dan dat zy zich niet zouden belo-
„ ven, dat zyne Majesteit met deeze ron-
„ de Verklaaring van de gevoelens Hun-
„ ner Hoog Mogenden genoegen zou nee-
„ men, en gelieven te volharden by de re-
„ gelen van behandeling der Onzydigen,
„ en vervolgens ook van de Onderdaanen
„ van Hunne Hoog Mogenden, die zyne
„ Majesteit zelve geoordeeld hadt met het
„ Regt der Volken overeenkomstig te wee-
„ zen, en by Hoogstdeszelfs Schikkingen,
„ waar op de Handel, die tot nu toe zo ge-
„ lukkig tot nut en voordeel van elkanders
„ Landen en Onderdaanen werdt gedree-
„ ven, gegrond was (*)."

II. BOEK. 1778.

Zo-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 130.

II. BOEK. 1778.

Zodanig een Antwoord, 't geen niets bepaalds opgaf, wegens het voorneemen der Staaten, om de Onafhangelykheid des Gemeenebests en de Regten der Ingezetenen, op de Tractaaten rustende, te handhaaven, tegen de willekeurige bepaalingen des *Engelſchen* Hofs; en waar uit veel eer moest afgeleid worden, dat zy, om het ongenoegen van *Engeland* te ontgaan, Inſchiklykheden zouden gebruiken, zo zeer tot krenking van het belang der Handeldryvende Ingezetenen, als tot nadeel van *Frankryk* ſtrekkende; dit was de grond, dat de Afgevaardigden van *Amſterdam*, die voorheen op het handhaaven van de Handelbelangen, met den grootſten yver, hadden aangedrongen, volhardden by derzelver Aantekening (*), en verklaarden, op die zelfde gronden, in dit Beſluit en Antwoord niet te kunnen toeſtemmen.

Amſterdam weigert daar in toe te ſtemmen.

Wanneer, 't zelve, ondanks deeze tegenverklaaring, by de Algemeene Staaten, aangenomen, en als derzelver Antwoord, aan den Hertog DE LA VAUGUYON gegeeven werd, weigerde deeze Afgezant, den laſt volgende zyns Koninglyken Meesters, die bevolen hadt, hem geen ander Antwoord te laaten toekomen, dan waar by, op de duidelykſte en nauwkeurigſte wyze, de kenmerken zouden blyken eener volkomene en volſtrekte Onzydigheid, hetzelve aan te neemen. Zy zonden 't, derhal-

De *Franſche* Gezant weigert het aan te neemen, en 't wordt in *Frankryk* van de hand gewoezen.

(*) Zie hier boven, bl. 233.

halven, aan hunnen Afgezant ten *Franſchen* Hove, den Heere LESTEVENON VAN BERKENROODE, om het eigenhandig aan den Staatsdienaar der Buitenlandſche Zaaken, Graaf DE VERGENNES, aan te bieden; doch hier haaperde het werk niet min dan in den *Haage*: op verzoek diens *Franſchen* Staatsdienaars, gaf hy dit Antwoord niet over, en ſchreef, op diens begeerte, om een nader (*). II. BOEK. 1778.

In deezen belemmerden toeſtand bevondt zich dit Gemeenebest, met het afloop des Jaars MDCCLXXVIII. Wy moeten het verdere beloop deezer zaake verſchuiven tot de Geſchiedenis van het volgende Jaar; doch kunnen niet voorby hier eene en andere aanmerking te berde te brengen, over het gedrag van het *Engelſche* en *Franſche* Hof ten opzigte van de *Vereenigde Gewesten*. —— De gelegenheid, ſtaat en aanzien van dit Gemeenebest, hoe zeer ook 't gewigt daar van, in vergelyking van vroeger dagen, verminderd mogt zyn, was zodanig, dat het ter Zee eenig overwigt kon toebrengen aan den geenen wiens zyde het koos. Niet vreemd, derhalven, dat *Engeland* en *Frankryk* in vyandſchap zynde, elk, op 't yverigſt, in de weere was, om de *Vereenigde Gewesten*, op zyne zyde te trekken, of ten minſten tot Onzydigheid te beweegen. —— *Onzydigheid*, Aanmerkingen op het gedrag van het *Franſche* en *Engelſche* Hof in dat Tydgewricht.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 132. vergeleeken met bl. 176.

II. BOEK. 1778.

heid, een woord aan zo veel verdraaijingen van het Eigenbelang onderheevig, en waar mede dikwyls deerlyk gespeeld wordt; en tot welks bepaaling, Verbonden ter voorkoming van misverstand gemaakt, dikwyls niets betekenen; dewyl, gelyk de Geschiedenissen te over uitwyzen, de heiligste Verbonden, zeldzaam worden nagekomen, dan door de zodanigen, die 'er hunne rekening by vinden; gelukkig indien eene duistere of dubbelzinnige uitdrukking, gelegenheid verschaft om het Verbond, naar de inzigten van Eigenbelang, uit te leggen, en het haatlyk verwyt van Bondbreuk te ontgaan; doch, indien dit niet kan geschieden, zal men, om *reden van Staat*, een dikwyls alle gruwelen vergoelykend woord, de klaarste Bedingen versmaaden, en zich gedraagen als of ze niet bestonden, omtrent de zodanigen, die het aan de Magt of den Wil ontbreekt om ze te doen gelden.

Beide de gemelde Hoven betuigden, gelyk de herhaalde Vertoogen uitwyzen, den Staat de tederste Vriendschap toe te draagen, en op het hartlykst deel te neemen in deszelfs belangen; beide drongen zy aan op het handhaaven der *Onafhangelykheid*; een woord, bykans aan dezelfde verschillende uitleggingen onderheevig als dat van *Onzydigheid*. Immers, in het tegenwoordige geval, werd, van den eenen kant, beweerd, dat het streedt met de Onafhangelykheid van den Staat, dat *Engeland* denzelven zou voorschryven op hoedanig eene wyze met *Frankryk* te handelen; terwyl men,

men, van den anderen kant, op niet min sterken toon dreef, dat het onbestaanbaar was met diezelfde Onafhangelykheid, dat *Frankryk* het Gemeenebest de wet zou zetten, hoe zich 't zelve omtrent *Engeland* had te gedraagen. Niemand, die een denkbeeld heeft wat het in hebbe een Onafhangelyke Staat te weezen, kan lochenen, dat het den Souverain daar van alleen toekomt, dit voorregt tegen alle willekeurige regelen van andere Mogenheden te beschutten, en allen vreemden indragt daar op af te weeren. —— Deeze baarblykelyke stelling lag ook opgeslooten in de betuigingen der beide Hoven; dan zy maaten de Onafhangelykheid van den Staat met den maatstok van Eigenbelang. *Frankryk* voegde by de verklaaring van 's Lands Onafhangelykheid, en de verpligting om dezelve ongeschonden te bewaaren, dat die Kroon het verzuim daar van voor een schennis der Onzydigheid zou aanzien, en wilde, derhalven, dat men de Ingezetenen des Gemeenebests, die Scheepsbouwstoffen, overeenkomstig met de uitstaande Tractaaten, na *Fransche* Havens voerden, zou geleiden, en tegen allen geweld dekken. *Engeland*, daar en tegen, oordeelde, dat die Onafhangelykheid niet bewaard bleef, wanneer men het oor leende aan de aanzoeken eener andere Mogenheid; maar verboodt, ten blyke hoe het die Onafhangelykheid eerbiedigde, den Staat Scheepsbouwstoffen na *Frankryk* te laaten voeren: want dat het zulks niet wel zou kunnen gedoogen, al ware het dat men zou goed-

II. BOEK. 1778.

goedvinden die overvoering te doen onder het geleide van Oorlogſchepen.

Hoe veel gelykheids zich in dit gedrag dier beide Mogenheden moge opdoen, als men 't zelve oppervlakkig beſchouwt, en Eigenbelang of Zelfverdeediging daar van den grond uitmaake, doet 'er zich, het ſtuk nader bezien zynde, een aanmerkelyk verſchil op. *Engeland* kon, behoudens de trouw der Verbonden, den Staat een vryen toevoer van Koopwaaren, letterlyk bedongen, na *Frankryk* niet beletten, deeze ſtemden met het Recht der Volken in, en verſterkten 't zelve. Onderſcheid te maaken tusſchen de Letter, en den Zin, of Geest der Tractaaten, waar van men zich zogt te bedienen, was tastbaar eene, loutere uitvlugt; den dringenden nood en het groot nadeel, indien het Tractaat naar de letter ſtandgreep voor te wenden, was 't zelve, voor altoos, van kragt te berooven: want dan kon het nooit ſtand grypen. Een verklaarde Oorlog, of zodanige vyandlykheden als de verbitterdſte Partyen, naa eenen plegtig verklaarden Oorlog elkander konden aandoen, 't welk in 't weezen der zaake geen verſchil te weege bragt, en waar op ook de verbreede Last van zyne Hoogheid ſteunde (*), was het eenig geval waar van het Artykel des verdrags hier te paſſe komende, zo uitdruklyk ſprak; en in een Oorlog, die ter zee ſtondt gevoerd

(*) Zie hier boven, bladz. 216.

voerd te worden, was de toevoer van Scheepsbouwſtoffen aan den vyand altyd nadeelig: het verdag moest nu, of nooit, gelden. Ware het immer geoorlofd, onder voorgeeven van gedreigden nood, of toegebragt nadeel, zich het geſtand doen eens Verbonds te onttrekken, dan ſtondt de deur ter ſchandelykſte trouwverbreekinge altoos wagen wyd open; niemand was dan verpligt een Verbond, by 't welk hy zich bezwaard rekende, een oogenblik langer te houden, en elk mogt de heiligſte banden, zo ras ze hem knelden, aan ſtukken ſcheuren. — *Frankryks* eiſchen, niet min dan die van *Engeland* op de beginzelen van Zelfsverdeediging en Zelfsbehoudenis rustende, behelsden geenzins een inbreuk op beſtaande Verbonden; doch waren gegrond op de zuiverſte voorſchriften eener volmaakte Onzydigheid: het dreigde, in gevalle de Staat, die overeenkomstig met deszelfs Onafhangelyheid niet handhaafde, denzelven een vryen en onbelasten invoer van Koopwaaren na dat Ryk te beneemen, door geen Verbond toegezegd, en alleen afhangende van 's Vorsten willekeur. —— Wyders was de begeerte van dit Hof, dat de Staat zyn Handel en Zeevaard behoorelyk beſchermde, niets anders dan het geen 't weezenlyk belang en de welvaard der Ingezeetenen volſtrekt vorderde, in zo veele Klagten en Verzoekſchriften, herhaalde keeren, en met klem van taal en de bondigſte bewyzen aangeduid: terwyl *Engelands* doel alleen daar heen ſtrekte om de *Vereenigde Gewesten* van

de

II. BOEK. de uitneemendſte voordeelen te berooven; en de bron van derzelver welvaard te ſtoppen.

1778. 't Ontbrak, ten deezen dage, dat de Partyſchap zich meer en meer begon te vertoonen, niet aan lieden, die, om de overeenkomst tusſchen de begeerte van het *Franſche* Hof, en de weigeringen van *Amſterdam* om *Engeland* de gevorderde Inſchikkykheden te bewyzen, ſpraaken van eene ongeoorloofde Verſtandhouding, en Zamenſpanning dier Stad met dat Hof, ten einde het Gemeenebest mede in den Oorlog tegen *Engeland* in te wikkelen; doch, men merkte te regt op, dat, indien *Amſterdams* gedrag uit een zo haatlyk oogpunt beſchouwd wierd, men dat der tegenſtanderen van 't gevoelen dier Stad in een even ongevallig gezigtpunt kon plaatzen, en hun houden voor Verbondelingen met *Groot-Brittanje*, die eenſtemmig met de inzigten van dat Ryk, den Staat met *Frankryk* in Oorlog zogten te brengen: dewyl hunne raadſlagen even zeer ſtrekten om *Engeland* genoegen te geeven, als de gedagten van *Amſtels* Agtbaaren Raad, om zich naar de begeerte van *Frankryk* te ſchikken. Dan dit alles zal zich vervolgens nader ontwikkelen.

Ons ſtaat hier nog den Leezeren onder 't oogt te brengen, wat inmiddels tusſchen de Volkplantingen in *Noord-America*, *Frankryk*, en *Engeland* voorviel, 't geen noodwendig van veel invloeds moest zyn op 't gedrag der Beſtuurderen van de *Vereenigde*

Ge-

Gewesten; als mede de voordeelen, door de *Noord-Americaanen* behaald, door *Frankryk* geholpen. II. BOEK.

De band van Vereéniging, tusschen de *Noord-Americaanen* en *Frankryk*, werd, reeds vroeg in dit Jaar, nader toegehaald en met den knoop eens Verdrags bevestigd, op den vierden van Sprokkelmaand. 1778. Verdrag tusschen *Frankryk* en *Noord-America* gesloten.

Van deeze voor alle Mogenheden van *Europa* zo gewigtige gebeurtenis, gaf de *Fransche* Gezant aan het Hof van *Engeland*, de Markgraaf DE NOAILLES, de volgende opmerkelyke Verklaaring, uit naam zyne Koninglyke Meesters. „ De *Vereenigde* „ *Staaten van Noord-America*, in 't volle „ bezit der Onafhangelykheid, waar van „ zy den vierden July MDCCLXXVII ver„ klaaring hebben gedaan, aan den Ko„ ning, hebbende doen voorstellen, om „ de Verbintenissen, die zich tusschen de „ beide Natien begonnen te vestigen, door „ een plegtige Overeenkomst nauwer en „ sterker te maaken, hebben de wederzyd„ sche Gevolmagtigden een Tractaat van „ Vriendschap en Koophandel getekend, „ met oogmerk om tot een grondslag der „ onderlinge Verstandhouding te dienen.

„ Zyne Majesteit, beslooten hebbende „ de goede Verstandhouding tusschen „ *Frankryk* en *Groot-Brittanje*, door alle „ middelen, met zyne Waardigheid, en het „ welweezen zyner Onderdaanen, bestaan„ baar, aan te kweeken, oordeelt aan het „ Hof van *Londen* kennis te moeten gee„ ven van deezen stap, en tevens te ver„ klaa-

II. BOEK. 1778. „ klaaren, dat de Verdragaangaande Partyen de zorgvuldigheid hebben gehad, „ om geen uitſluitend voordeel, ten behoeve der *Franſchen*, te bedingen: en „ dat de *Vereenigde Staaten* van *Noord-America* de vryheid hebben behouden, „ om, op gelyken voet, met alle andere „ Volken, te handelen.

„ Deeze bekendmaaking aan het Hof van „ *Londen* doende, is de Koning vastlyk „ overtuigd, dat het zelve daar in zal vinden, nieuwe bewyzen van de ſtandvastige en opregte geneigdheid zyner Majeſteit tot den Vrede, en dat zyne *Britſche* Majeſteit met dezelfde gevoelens beziele, insgelyks al dat de goede eensgezindheid zou kunnen ſtooren, vermyden en in 't byzonder kragtdaadige maatregels neemen zal, op dat de Handel van zyner Majeſteits, Onderdaanen met de *Vereenigde Staaten van Noord-America* niet geſtremd worde, en ten deezen opzigte de gebruiklykheden, door Handeldryvende Volken aangenomen, teffens met „ de regelen, die als tuſſchen de Kroonen „ van *Frankryk* en *Groot-Britannje* beſtaanbaar mogen aangemerkt worden, te doen „ waarneemen. —— In dit billyk vertrouwen zou de Overleveraar deezer Verklaaringe, het overtollig kunnen rekenen het *Britſche* Miniſterie te kennen te geeven, dat de Koning, zyn Meester, beſlooten hebbende de wettige Handel-vryheid zyner Onderdaanen kragtdaadig te beſchermen, en de eer van zy-

„ ne

„ ne Vlag ſtaande te houden, ingevolge van dien, in overleg met de *Vereenigde Staaten van Noord-America*, de noodige maatregels in voorraad genomen heeft."

II. BOEK. 1778.

Van dit geſlooten Verdrag kreegen ook de andere Mogenheden berigt, en deeze Staat kennis, by monde van den Heer BERENGER, in de afweezigheid van den *Franſchen* Gezant DE VAUGUYON, met de Zaaken van dat Hof belast (*). Wie het Koopbelang deezer Gewesten kent, en op den waaren prys ſchat, en de Staatkundige betrekkingen, daar toe medewerkende, gade ſlaat, zal terſtond zien en bekennen moeten, hoe deeze ſtap van *Frankryk* het gelaad der zaaken tuſſchen deezen Staat en het nieuw gevormd Gemeenebest in een ander Werelddeel, niet weinig veranderde. Was het, voorheen, genoeg geweest 't zelve niet te beledigen, of vyandlyk te bejegenen, thans, nu *Frankryk* de *Staaten van America* openlyk voor een *Onafhangelyk Gemeenebest* erkende, en een Verdrag van gemelden aart met dezelve ſloot; waar in de *Americaanen zich de Vryheid hadden voorbehouden, om met andere Volken, op gelyken voet, te handelen*, 't welk een voor uitzigt opende van een vryen Handel op een zo wyd uitgeſtrekt Werelddeel, werd het tyd andere maatregelen te neemen, en blyken van genegenheid en vriendſchap te betoonen aan een opkomend Gemeenebest, in

Bekendmaaking daarvan by deezen Staat. Dit brengt eene aanmerkelyke verandering tewege.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 197, 198.

II. in zynen opgang ondersteund door eene
BOEK. magtige Mogenheid, tegen eene, wier
——— schennissen van de plegtigste Verdragen,
1778. den Handel der Ingezetenen zo veel na-
deels toebragten. Zulks werd aan den ee-
nen kant gebillykt, door het betaamelyk
beginzel van voorzorge, om zich te verze-
keren van hoogst waarschynlyke voordee-
len, welke anderzins, gewis aan anderen
zouden ten deele vallen; en die, aan den
anderen kant, niet aanliepen tegen, of on-
bestaanbaar waren met de openlyke trouw
van Staatkundige Verbintenissen.

't Is niet zeldzaam Menschen aan te tref-
fen, die, in zekere byzondere Gebeurte-
nis, den sleutel waanen te vinden eener
menigte van voorgaande Bedryven, en daar
op een stelzel van Staatkunde gronden. De
Verbintenis tusschen *Frankryk* en de *Noord-Americaansche Staaten*, heeft men uit dit
oogpunt beschouwd, en beweerd, dat dee-
ze laatstgemelden hun Twist met het Moe-
derland zo verre min voortgezet hebben
uit zich zelven, dan door de opstookingen
van *Frankryk*, dat, langs dien weg, de
Britsche Kroon zogt te vernederen (*).
Men zou hier op mogen aanmerken, dat
men dit gedrag van *Frankryk*, ten opzigte
van *Groot Brittanje*, kan houden voor een
tydige wederwraak van den zevenjaarigen
Oorlog, dien het eerste tegen het laatste
Ryk hadt moeten voeren, en een zo scha-
de-

(*) *Politiek Vertoog*, bl. 74.

delyk einde hadt voor de *Fransche Kroon*; II.
als mede dat de Staatkunde van *Europa*, BOEK.
en het onderscheiden belang der Volken, ——
Frankryks stap om de *Noord-Americaanen* 1778.
te ondersteunen, genoegzaam, in eenen staatkundigen zin, regtvaardigt: dewyl dit Ryk hier de geschikste gelegenheid aantrof om het Zeegezagvoerend *Groot-Brittanje* eene allergevoeligste neep toe te brengen. Dan wy schryven geene verdediging van het gedrag, door LODEWYK DEN XVI en diens schrandere Staatsdienaaren gehouden, en zullen hier alleen byvoegen, 't geen LINGUET deswegen te boek stelde „Het „*Fransche* Hof heeft den *Engelschen* twee „volle jaaren tyd gegeeven om de zaak in „'t vriendlyke met de *Americaanen* te vin„den; twee andere jaaren om ze met ge„weld te onder te brengen. Dan, in „dien tusschen tyd, was 'er niets 't geen „vreemden verpligtte om allen Handel „met de Kinderen af te snyden; onder „voorwendzel dat ze met hun Moeder „over hoop lagen. *Frankryk* heeft aan „de tegen *Engeland* opstaande *Americaa*„*nen* goederen verschaft, welken de *En*„*gelschen* hun weigerden. *Frankryk* heeft „van hun rechtstreeks ontvangen, 't geen „'t zelve, door de tusschenkomst van *En*„*geland*, niet langer kon krygen: dit is „het Regt der Volken. Het heeft 'er by „gewonnen. 't Zou aan de zyde van „*Frankryk* eene jammerhartige kinderag„tigheid geweest hebben, dit voordeel „te verwaarloozen, waar van andere Vol-

II. BOEK. 1778.

„ ken, de *Engelſchen* zelfs, zich zouden „ bediend hebben. —— Wanneer, in „ 't einde, door den aanhoudenden Oorlog, „ door het inſluiten en gevangen neemen „ des Generaals BURGOYNE, door de „ eenſtemmigheid van allen met de Party „ van het Congres; door het ſchrander „ beleid en de magtsvermeerdering des „ Generaals WASHINGTON, 'er geen „ twyfel meer viel of *America* was, ten „ opzigte van *Engeland*, geheel verlooren, „ en 't zelve gereed ſtondt eene Mogenheid „ te worden, welker vriendſchap zo heil- „ zaam was als haare haat nadeelig kon „ weezen, heeft het Kabinet van *Verſail- „ les* zich geſchikt naar 't geen het lot be- „ ſtemde ten aanzien dier beide Volken. „ Het ontving de *Americaanen* met open „ armen; en ſloot met hun eene Verbinte- „ nisſe, die, noch beledigend, noch uit- „ ſluitend is, zelfs voor *Engeland*; erken- „ nende eene Oppermogenheid en Onaf- „ hangelykheid, welke de Hemel door de „ behaalde overwinningen verzegelde: Kon „ *Frankryk* anders handelen? en heeft het, „ zo doende, zyn pligt niet, op het ſtip- „ ſte, betracht (*)?

Aanzoek der *Engelſchen*, in *Noord America* verſmaad.

Schoon men, in *Groot-Brittanje*, niet onkundig was van 't geen 'er te *Verſailles* omging, ten aanziene van het beraamen van zulk eene Verbintenisſe, en verſchei- de omſtandigheden, de des loopende ge- rug-

(*) *Annales Politiques*, Tom. IV. p. 101. 103.

rugten zeer aanneemelyk maakten, hadt men dit ſtuk niet zeer geteld; en meer gearbeid om nieuwe Lastbrieven te vervaardigen voor de Gelastigden, weder na *Noord-America* beſtemd; — Lastbrieven van veel uitgebreider aart, waar van men afſchriften voor uit zondt, en, zo veel mogelyk, onder 't Volk verſpreidde. Men hieldt het daar voor, dat in dezelve den *Americaanen* veel meer werd aangeboden, dan hunne oorſpronglyke eisſchen waren geweest, waarom de Oorlog begonnen was; Lord NORTH betuigde, „ niet te „ kunnen zien dat de *Americaanen* iets „ meer konden uitdenken om te vorderen, „ behalven alleen eene Onafhangelykheid, „ waar toe *Engeland* nooit kon komen, „ en die het waar belang van *America* ook „ weezenlyk was niet te begeeren (*)." — De pooging der *Engelſchen* om deeze Voorwaarden van Vergelyk in *America* onder den man te helpen, werd daar aangezien voor een list om het Volk te verdeelen: het Congres beſloot, om de veragting hier van op het duidelykst te toonen, dezelve in de Nieuwspapieren te plaatſen. De Generaal WASHINGTON, van den *Engelſchen* Generaal TRYON, die het verſpreiden deezer Papieren op zich genomen hadt, een geheel paket ontvangen hebbende om onder de Officieren zyns Legers uit te deelen, ſloot, in zyn Brief tot antwoord, een

H. BOEK. 1778.

(*) *Gentlemans Magaz.* Vol. XLVIII. p. 54.

II. een gedrukt Nieuwspapier, waar in, op
BOEK. last van 't Congres, die Voorwaarden
——— geplaatst waren, vergezeld van de beſlui-
1778. ten, op dezelve door het Congres genomen. De Gouverneur TURNBULL erkende in een Brief, ten antwoord op het verzoek om deeze Voorwaarden uit te deelen, onder andere, „ daar is een tyd „ geweest, waar in deeze ſtap van het „ toen door ons erkende Moederland, „ met vreugde en dankbaarheid zou weezen aangenomen; doch die tyd is on„ herroepbaar verloopen. De herhaalde „ verwerping van onze opregte en zeker „ genoeg onderdaanige Smeekingen; de „ aanvang der Vyandlykheden; de ont„ menschtheid waar mede dezelve, van „ uwe zyde, zyn voortgezet; de aan„ ſtootlyke onbeſchoftheid, welke men, „ by elk gering behaald voordeel, laat „ blyken; de wreedheden, gepleegd aan „ de ongelukkigen, door het Krygsvolk „ in uwe handen gevallen, zyn alle on„ verzetlyke hinderpaalen tegen het denk„ beeld zelve om Vrede met *Groot-Brit„ tanje* te ſluiten, op eenige andere voor„ waarden, dan die van de volſtrekſte „ Onafhanglykheid (*)."

Overeenkomſtig hier mede was de uitſlag der Raadpleegingen van het Congres; 't zelve verklaarde, dat, wanneer iemand, of eenige Perſoonen het waagde eenig afzon-

(*) *Univerſal Magaz.* Vol. LXXI. p. 322.

zonderlyk Verdrag, of Overeenkomst met de Gelastigden der Kroone van *Groot-Brittanje* aan te gaan, de zodanigen aangemerkt en behandeld zouden worden, als Vyanden van de *Vereenigde Noord-Americaansche Staaten*; dat deeze Staaten in geene Handeling met de Gelastigden konden treeden, of zy moesten vooraf hunne Vlooten en Legers te rug ontbieden, of anders, op de ſtelligſte en uitdruklykſte wyze, de Onafhangelykheid dier Staaten erkennen. Tegen het in ſlaap wiegen door veel belovende voorſlagen, moest men zich hoeden, en zich ten verderen Kryg, met allen ernst, toerusten (*).

De *Noord-Americaanen* opgebeurd en verſterkt, door de overgebragte geteekende Verdragen.

Wanneer het met de gevoelens der *Noord-Americaanen* in deezer voege geſchapen ſtondt, kwam, uit *Parys*, de Heer S. I. MEON DEAN, met de Papieren, die het zegel drukten op de ſcheiding van *America* en *Engeland*: hy bragt, ter bekragtiging over de meergemelde Verdragen van Koophandel en Vriendſchap. Onbeſchryflyk was de blydſchap der *Noord Americaanen*: dezelfde Nieuwspapieren, die korteling, met zo veel ſmaads, de laatſte Voorſlagen van Vergelyk met *Engeland*, over al verſpreid hadden, werden thans, door het Congres gebezigd, om deeze tyding alomme bekend te maaken; met verheffing van de gadelooze Edelmoedigheid des Konings van *Frankryk*, de eerſte, die hunne Onafhanglyk-

(*) *Univerzal Magaz. Vol. LXXI. p. 323.*

II. BOEK. 1778.

glykheid erkende: men gaf, daar benevens te verſtaan, dat men op *Spanje* kon rekenen, als gereed om *Frankryks* voorbeeld te volgen; weshalven de Zeemagt dier beide Mogenheden mogt aangemerkt worden als vereénigd voor hunne Zaak; ja, de Leden van het Congres betuigden te vertrouwen op de Vriendſchap van andere Mogenheden, en de algemeene gunſtige geneigdheid van *Europa* voor de Vryheid der *Noord-Americaanen*.

Hoe zy de *Engelſche* Gevolmagtigden behandelen.

Geen ongunſtiger tydſtip dan dit, konden de *Engelſche* Gevolmagtigden aantreffen; zy werden, met de koelſte onverſchilligheid behandeld, en moesten, langs den gewoonen weg, hunne Papieren het Congres doen toekomen: deeze, in overweeging genomen zynde, was het kort, doch veel behelzend, antwoord, door den Preſident HENRY LAURENS, den Gelastigden gezonden: „ Dat het Congres, uit alles vernomen hadt, hoe het „ Volk der *Staaten van America* aangemerkt „ werd als onderworpen aan de *Kroon van* „ *Groot-Brittanje*; een denkbeeld van Af„ hangelykheid, 't geen zy niet konden „ verdraagen. Dat zy genegen waren tot „ den Vrede, ondanks de onregtmaatige „ eiſchen, uit welken de Oorlog ontſtaan, „ en de woeste wyze waar op dezelve ge„ voerd was. Zy wilden over een Vrede- „ en Handel-Verdrag handelen, niet onbeſtaanbaar met de reeds beſtaande Verdra„ gen, wanneer de Koning van *Groot Brit„ tanje* zich daar toe oprégt genegen be„ toon-

„ toonde: dat de éénige voldoende proef II.
„ dier genegenheid was, eene uitdruklyke BOEK.
„ Verklaaring van de *Onafhanglykheid der* ——
„ *Staaten van Noord-America*, of het *op-* 1778.
„ *ontbieden der Legermagten en Vloo-*
„ *ten* (*)."

WASHINGTON's weigering van vrygeleide aan den Secretaris Dr. FERGUSON, werd, door het Congres goedgekeurd; en de Gelastigden dus buiten ſtaat geſteld om in Perſoon te handelen met de Leden van 't Congres, namen het zelfde middel te baat om by het Volk ingang te krygen, als zy gebruikt hadden om hunne Voorſlagen van Vergelyk onder de menigte te verſpreiden; doch zulks hadt te zeer het voorkomen van een toeleg om verdeeldheid en opſtand onder de Volkplantingen te verwekken, dan dat het opgang kon maaken, ook dienden de Nieuwspapieren, om den invloed, welken zulk een beſtaan zou kunnen hebben, te keer te gaan. Men hielde het Volk voor oogen, dat zy reeds een Verdrag met *Frankryk*, als *Onafhangelyk*, geſlooten hebbende, met de Gevolmagtigden, niet als *Afhangelyk* konden handelen, zonder de goede trouw omtrent *Frankryk* te ſchenden, en allen geloof by vreemde Volken te verliezen; 't geen hun van alle hoope op buitenlandſche hulpe zou ver-

Deeze poogen verdeeldheid en oproer te verwekken.

(*) *Univerſal. Magaz.* Vol. LXXI. p. 323. Zie ook de Brieven, ten dien tyde gewisſeld, tuſſchen de Gevolmagtigden en het Congres, in dat Tydſchrift, Vol. LXXIII. p. 78.

H. BOEK. 1778.

verſteeken. Teffens zouden zy zich geheel ſtellen ter genade van de zodanigen, die reeds alle middelen van bedrog, geweld en wreedheid, ten hunnen verderve, hadden in 't werk geſteld: dewyl noch de Koning, noch de Staatsdienaars, noch het Parlement van *Engeland*, zich verpligt vonden om eene voorwaarde, waar in zy met de Gevolmagtigden over een kwamen, te bekragtigen: of vonden zy zulks noodzaaklyk, om eenige tegenwoordige oogmerken te bereiken, het beroepen van een nieuw Parlement kon alles weder om verre ſtooten. Men kon geen vertrouwen altoos ſtellen op een Vyand, dien men reeds zo trouwloos, en zo hardnekkig in kwaadaartigheid en wreedheid, gevonden hadt. Daarenboven ſtraalde het bedriegelyk oogmerk der voorgeſlagene Onderhandeling door, in het aanbieden van Voorwaarden, die de erkende magt der Gelastigden verre te boven gingen (*).

Veldtocht deezes Jaars in *Noord-America.*

De Veldtocht deezes Jaars werd geopend met het ontruimen van *Philadelphia*, 't geen de reeds zo weinig beduidende poogingen der Gevolmagtigden nog kragtloozer maakte. By *Monmouth* behaalde WASHINGTON de overwinning op de *Engelſchen*, die den nagt te baate namen, en *Staaten Eiland*, zonder eenig verder verlies, bereikten. Deeze uittocht uit *Philadelphia* was gelukkig in de uitvoering, en nog

(*) *Univerſal Magaz.* Vol. LXXI. p. 376.

nog 'gelukkiger ten opzigte van het tyd- II.
punt: want het leedt maar weinig tyds, BOEK.
of de Graaf D'ETAING, van *Toulon* on- ——
der zeil gegaan met een Vloot van der- 1778.
tien Linie-Schepen, met oogmerk om de *Britſche* Vloot in de Rivier in te ſluiten, kwam op de hoogte van de *Delaware*. Tegenwind en ongunſtig Weer, hadt de reis zo lang vertraagd, dat de Generaal CLINTON, tyd en gelegenheid vondt om te ontſnappen. Deeze Hulp-vloot der *Franſche* Kroone ſtyfde de moed der *Noord-Americaanen*. De *Franſche* Vlootvoogd zogt *Nieuw-York* aan te tasten; doch vondt den boezem der Haven, voor zyne zwaare Schepen, te ondiep; des ſtevende hy na *Nieuw-Port*, om *Rhode-Eiland*, lang in 's Vyands handen geweest, en welks beleg te Land ondernomen was, onder 't bevel van den Generaal SULLIVAN, te vermeesteren. Terwyl de *Franſche* Vloot in de Haven lag ontſcheepten de *Americaanſche* Legerbenden. Lord HOWE vertoonde zich aan den mond der Have met alle de Schepen, welke hy by elkander hadde kunnen krygen. De Graaf D'ETAING ſtak terſtond in Zee om hem aan te tasten; doch een geweldige en langduurige Storm, belette de Vlooten by elkander te komen: zwaare ſchade aan beide toegebragt, noodzaakte dezelve, tot herſtel daar van, te havenen. SULLIVAN, van de hulp der *Franſche* Vloot verſtooken, die na *Boston* gezeild was, moest, hoe dapper hy zich kweet,

het

H. het beleg opbreeken: de *Engelſchen* waag-
BOEK. den het hem, by 't aftrekken, aan te val-
——— len; doch werden met verlies te rug ge-
1778. dreeven, en vonden de *Americaanen* gele-
genheid om, binnen kort, zonder gemerkt
te worden, of één Man verlooren te heb-
ben, het Eiland te verlaaten. In andere
Streeken van *Noord-America* werd desge-
lyks, met wisſelenden Krygskans, geſtree-
den; maar de *Engelſchen* moesten een groot
deel hunner nieuwe veroveringen, zo
ſchielyk verlaaten als zy ze gemaakt had-
den (*).

Beginzelen des Oorlogs tusſchen *Frankryk* en *Engeland* in deezen Oord.

Terwyl de Kryg in *Noord-America* vol-
duurde, begon dezelve in dit Werelddeel,
met het neemen van de *Franſche* Fregatten
de *Licorne*, de *Belle Poule* en de *Pallas*,
door de Vloot onder den Admiraal KEPPEL.
De Koning van *Frankryk* gaf daar op den
Admiraal des Ryks last, om Brieven van
Repreſaille tegen de *Engelſchen* af te vaar-
digen, en moedigde, door het aanbod van
de grootſte voordeelen, het uitrusten van
Kaaper-Schepen aan. De Vlooten, onder
den Graaf D'ORVILLIERS en den Admi-
raal KEPPEL, ontmoetten elkander by
Oueſſant: en daar de eerſte allen lof by
zynen Koning wegdroeg, wegens zyne
betoonde dapperheid, kon de laatſte het
verwyt, van zich niet gekweeten te heb-
ben,

(*) *Univerſal Magaz.* Vol. LXII. p. 331. LXIII. 70. 46. 47. 93. 98. 105.

ben, niet ontgaan (*). De sterk bemoe- II.
digde *Fransche* Kaaper-Schepen waren voor- BOEK.
spoedig, zy namen een aantal *Britsche* ——
Koopvaardyvaarders en verscheide Kot- 1778.
ters.

Spanje en Zweeden gunstig voor de Noord-Americaanen.

De Oorlog, tusschen *Frankryk* en *Engeland*, zo goed als verklaard, maakte eene afwending ten voordeele der *Noord-Americaanen*, die hoope mogten scheppen, dat hunne verwagting, om ook *Spanje* tot hunnen kant te zien neigen, eerlang stondt vervuld te worden: want, schoon dit Hof, by de zeer sterke Krygstoerustingen, den toeleg bedekt hieldt, en zich niet verklaarde, welk eene zyde het zou kiezen, in de nu tot eenen Oorlog gereezene verschillen tusschen *Frankryk* en *Engeland*, gaf het eene Verklaaring in 't licht, die eene zydelingsche goedkeuring behelsde, van het Verdrag tusschen *Frankryk* en *Noord-America* gesloten; volgens 't zelve, stondt het aan de *Fransche* Schepen, uit *Noord-America* komende, vry, in de *Spaansche* Havens te komen, en daar hunne Laadingen te verkoopen; ook hunne Pryzen in dezelve op te brengen, ten gelde te maaken, en op den zelfden voet te handelen, als gebruiklyk geweest was in voorige Oorlogen. —— De *Americaansche* Schepen vonden ook toegang in de *Zweedsche* Havens;

(*) *Univers. Magaz.* Vol. LXIII. bl. 329.

(*)

II. BOEK. 1778.

vens; een gunſtig voorteken, van de geneigdheid deezer Noordſche Mogenheid, om, ten gelegenen tyde, de Onafhangelykheid der *Vereenigde Staaten van Noord-America* te erkennen, en, by alle voorkomende geſchillen, uit dien hoofde; indien mogelyk, eene volſtrekte Onzydigheid in agt te neemen; of anderzins in de maatregelen van *Frankryk* te treeden.

Gerugt dat onze Staat, ten dien ty de, met de *Noord-Americaanen* handelde.

Een Nieuwstyding-Schryver in *Engeland* zogt zyne Landsgenooten, omtrent den tyd der Verbinteniſſe tuſſchen *Frankryk* en de *Noord-Americaanen* aangegaan, diets te maaken, „ dat 'er een Voorſtel tot een „ Verdrag tuſſchen de *Americaanen* en de „ Staaten der *Vereenigde Gewesten*, ter taſel van Hunne Hoog Mogenden gebragt „ was, 'er by voegende; dat het zou afhangen van de aanmoediging; welke zy „ van *Frankryk* ontvingen; of zy zich ten „ voordeele der *Americaanen* zouden verklaaren; zeker was het dat de *Hollanders*; „ hun heimelyk; zo veel zy kunnen; byſtonden (*)." Doch de valſchheid des gerugts; wegens dien Voorſlag, alleen verſpreid om onze Staat meer en meer in haat by *Engeland* te brengen; en als geheel aan de *Franſche* belangen verknogt te doen voorkomen; bleek ten overvloede: dewyl 'er niets van dien aart gebeurd was: en het belachelyk is daar toe te brengen, het gehandelde tuſſchen de Heeren WILLIAM LEE

(*) *Gentelmans Magaz.* Vol. XLVIII. p. 285.

LEE en JEAN DE NEUFFILLE, te *Aken*; 't geen vervolgens van zulk een nasleep was, en, te zyner plaatze, door ons moet vermeld worden (*). Alleen behooren wy hier, by voorraad, op te tekenen, dat het laatste *Engel che* Ontwerp van Bevrediging der Volkplantingen met het Moederland, grond gaf om te vreezen, dat het beding van eenen uitsluitenden Handel, onze Kooplieden geheel van den Handel op *America* zou ontzetten: ter voorkominge hier van, ontwierp gemelde Commisfaris van het *Americaansche Congres*, met dien *Amsterdamschen* Koopman, met voorkennis der Regeeringe van die Stad, een Plan, 't geen de Heeren Burgemeesteren, zo ras de Onafhangelykheid van *Noord-America* erkend was, beloofden in den schoot der Souverain te zullen brengen.

II. BOEK. 1778.

Zo veel oordeelden wy te moeten melden, wegens 't geen, ten deezen Jaare, omtrent het Zeeweezen, de Zeeroóveryen der *Engelschen*, de Handelingen met dat Ryk, en met *Frankryk* gebeurde, als mede van het voorgevallene in *Noord-America*, en wat daar toe betrekking hadt, van zo veel invloeds op alles wat, Staatszaaken betreffende, in deeze Gewesten om en zwanger ging van gewigtige voorvallen in het toekomende, die, buiten dit verband, geheel niet te begrypen zyn.

Het

(*) *Brieven van* CANDIDUS, III. D. bl. 153.

II. BOEK. 1778.

Het wordt meer dan tyd het oog te vestigen op andere voorwerpen, den Lande betreffende, die desgelyks onze aandagt verdienen. —— De verleende vrydom van lasten, aan de Groote Visschery toegestaan, met dit Jaar ten einde loopende, verlengden de Staaten van *Holland* denzelven, voor den tyd van drie Jaaren (*). —— De Algemeene Staaten, in ervaaringe gekomen zynde, dat, ten behoeve van vreemde Natien, hier te Lande, Vischhoekers met Bunnen gebouwd en uitgerust wierden ter Kabbeljaauwvangst op de *Noordzee*, ten nadeele van de Ingezetenen deezer Landen, van deeze Vischvangst beſtaande, verboden het bouwen, verhuuren, leenen, en leveren van zodanige Vischhoekers aan vreemden, of het bevragten van dezelve, voor Rekening van Uitheemſchen, op verbeurte der Schepen en eene boete van 3000 Guldens (†).

De Voorregten der Groote Visscherye verlengd; en de Kabbeljaauwvisschery beschut.

Zints veele jaaren was het planten van Tabak geen geringe Tak van Werkzaamheid en Handel geweest, omſtreeks *Amersfoort* en in *Gelderland*. Dan de blykbaare minderheid in ſoort, deedt deeze inlandſche altoos verre beneden de buitenlandſche ſtellen. Schoon geene aanmerkelyke verbetering meer vertiers baarde, en dus die Planteryen meerderen bloei bezorgde;

Voordeelige Tabaksteelt hier te Lande.

zag

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 12.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 14.

zag men dezelve op eene verbaazende wy- H.
zeto eneemen, in gevolge van de *Americaan-* BOEK.
ſche Onlusten. Deeze belemmerden den ——
overvoer der Tabak grootlyks, en deedt 1778.
den prys zo zeer ſtygen, dat men, voor de beste binnenlandſche ſoort de helft meer gelds kon maaken dan kortsgeleden, en voor de gemeenſte omtrent den prys bedingen, onlangs voor de beste ontvangen. Dit aanzienlyk voordeel bekoorde: ieder, om zo te ſpreeken, werd Tabaksplanter, men zag, in die Streeken, ſchuuren by ſchuuren timmeren, tot het droogen en de verdere behandeling dier ſterk aangekweekte Plantlanden, voorheen tot andere Gewaſſen geſchikt, werden tot Tabakslanden gebruikt; in de *Betuwe* hakte men kerſſenboomgaarden omverre om 'er Tabak te teelen. Men ſcheen, deeze Streeken doortrekkende, zich in *Virginie* te bevinden, en zag niets dan Tabak: en de algemeene werkzaamheid daar in, bragt groote voordeelen toe, hoe zeer het te wagten ſtondt, dat, de Oorlog in *America* een einde neemende, (waar toe zich alle waarſchynlykheid reeds begon op te doen,) de groote voordeelen deezer Planteryen, met dien Oorlog te gelyk zouden ophouden (*).

Van het uiterſte aanbelang voor ons Vaderland, is het wel in 't gadeſlaan van deszelfs Waterſtaat, ter behoudenisſe en verbeteringe der binnenlandſche Vaard. In de Jaa- Plant tegen de verlanding van het Y.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 211. 1495.

II. BOEK. 1778. Jaaren MDCCLXXII en MDCCLXXIII, waren deskundige Mannen over den Waterſtaat van *Rhynland* geraadpleegd. Het bleek dat deeze in eene zeer nauwe betrekking ſtondt tot de geſteldheid van het Y; naardemaal de veranderingen, door die Rivier ondergaan, veeltyds ten grondſlage gelegd worden van de veranderingen van den Waterſtaat van *Rhynland*. Onder deeze veranderingen van het Y, verdienden de menigvuldige aanſlykingen dier Riviere voor de Stad *Amſterdam*, boven al in aanmerking genomen te worden: en vermids die aanſlykingen een aller onaangenaamſt vooruitzigt opleverden van belemmerde Scheepvaard, op dien druk bevaaren Stroom, was, met volle overwigt van reden, de aandagt der Overheid, zedert dien tyd gevestigd geweest, op het beraamen en te werkſtellen van bekwaame middelen, om de verdere gedugte toeneeming der Ondiepten van het Y voor die Koopſtad te ſtuitten, als mede om de aangeſlykte ſtoffen van daar te verdryven. Met dit inzigt ſtelden Gecommitteerde Raaden, Dyk-Graaf en Hoog Heemraaden van *Rhynland*, dit gewigtig ſtuk in handen der Toezienderen van *Rhynland*, de Heeren ENGELMAN en BRUININGS, en den Landmeeter BOLSTRA, deezen gaven middelen van herſtel op, over welken de Regeering van *Amſterdam*, de bedenkingen innam van de Heer STEENSTRA, Lector in de Wis- en Zeevaardkunde te dier Stede: deeze keurde de voorgeſlaagene middelen af, met

de

de opgave van in veele opzigten rechtſtreeks daar tegen overgeſtelde. Deeze ſtrydigheid van begrippen van deskundige Lieden, die ieder hunne gevoelens, met allen ernst, in breedvoerige geſchriften, verdeedigden, deedt de Staaten van *Holland* te raade worden, de gevormde Ontwerpen, met daar by ingediende Geſchriften, aan de Hoogleeraaren in de Wysbegeerte te *Leyden*, ALLEMAND en VAN DE WYNPERSSE, op te draagen; die het Plan van den Heere STEENSTRA met hunne goedkeuring vereerden, waar op Hun Ed. Groot Mogenden, in Grasmaand deezes Jaars beſlooten, dat dit Ontwerp in zyn geheel, door dien Heer zou ter uitvoer gebragt worden, gelyk geſchiedde (*). —— Geduurende het verloop van Jaaren, dat dit ſtuk hing, ontbrak het niet aan veelvuldige Schriften, over een zo belangryk onderwerp; kundigen, en minkundigen deelden hunne aanmerkingen mede; en het verſchilde zeer veel dat het door de *Leydſche* Hoogleeraaren voorgetrokken, en door den Staat omhelsde Plan, eene algemeene goedkeuring wegdroeg: veelen wraakten het, en zagen het hulpmiddel aan, als geſchikt ter vermeerdering der kwaale, of om eene andere, in de plaats daar van, te doen gebooren worden.

II. BOEK. 1778.

De

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. 979—1178. waar men de Stukken, van wederzyden ingeleverd, en beoordeeling der Hoogleeraaren, in 't geheel vindt.

II. BOEK. 1778.

De Verbeurtverklaringen in *Gelderland*, in de *Colonien*, en elders, afgeſchaft.

De invloed van eene betere Denkwyze en daar uit ſpruitende zagter Zeden, vertoonde zich in de Afſchaffing van de Verbeurtverklaaring der Goederen. Eene Straf, by de meeste Volken reeds van ouds in gebruik; doch meer geſchikt om onſchuldige Naabeſtaanden, dan wel den Misdaadiger zelve te ſtraffen. Op veele plaatzen, en byzonder in *Gelderland*, was het een regel, dat niemand te gelyk zyn Lyf en Goed kon verbeuren, dan in geval van Gekweste Majeſteit, Vadermoord en Geweldige Schaaking. Over deezen regel en de drie gemelde uitzonderingen, zo wel als over het geheele onderwerp der Verbeurtverklaaringe, was meermaalen twyfel ontſtaan, en 't zelve door de Staaten van *Gelderland* in de ernſtigſte overweeging genomen; die daar op beſlooten, de gedagten en het oordeel des Hofs van *Gelderland* in te neemen; welk Hof, naa een nauwkeurige Verhandeling, over den aart en verſcheide ſoorten van Verbeurdverklaaring, als mede een onderzoek van 't geen in de Landregten van *Gelderland* daaromtrent was vastgeſteld, het afſchaffen van de Verbeurdverklaaring der Goederen van eenen Misdaadigen, by vonnis van den Regter, heeft afgeraaden. In gevolge van welken raadgeevenden Brief, het geregtlyke Beſluit der Staaten van *Gelderland* viel, om de Verbeurtverklaaringen, in de gemelde, en in alle gevallen, te doen ophouden (*). De

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 311. 327.

De Algemeene Staaten volgden die zelfde roepſtem der Billykheid, en vernietigden, in alle *Volkplantingen van den Staat*, en in de *Generaliteits Landen*, die ſchreeuwende Regtsvorderingen, tot verdrukking der onſchuldigen ſtrekkende, en tot vermeerdering van der Vorſten inkomſten, vastgeſteld (*).

't Geſchil over de Drostendienſten in *Overyſſel*.

Alle Voorſtanders van de onvervreemdbaare Regten der Menschlykheid, alle Begunſtigers van daar mede overeenkomſtige Staatsbeſluiten, wenschten, dat die zelfde geest van Billykheid, welke het afſchaffen der Verbeurtverklaaringen inboezemde, ook eene vrye werking mogt hebben, omtrent het ſtuk der haatlyke *Drostendienſten* in *Overyſſel*; maar deeze vondt zich te deerlyk belemmerd door Heerschzugt en Eigenbaat; en een der uitmuntendſte Voorſtanderen van de edele zaak der Vryheid, moest, met ſchande en oneere overladen, ter Raadzaal uitgeſlooten worden. Men vergunne ons dit ſtuk, 't geen toen zo veel gerugts maakte, en van zo ernſtige gevolgen was, wat hooger op te haalen. — Het Leenſtelzel hadt de Edelen tot Heerſchers, en de andere Ingezetenen tot Slaaven gevormd (†). Met het verval van 't zelve, beſpeurde men, in de geſteldheid der Volken van *Europa*, eene groote verandering; dan 'er bleeven voetſtappen over van dit on-

(*) *N. Nederl. Jaarboeken*, 1779. bl. 805.

(†) Men ſlaa hier open ROBERTSON, *Hiſt. van Carel den V.*, II. D. bl. 57. enz.

II. BOEK. 1778. onvoegelyk onderſcheid, en ſchoon elders meer dan hier te Lande, deeze Gewesten niet vry van dit veragtlyk gedenkteken der Barbaarschheid (*), deeze, hoewel met den tyd gefleeten, beſpeurde men nog in *Overyſſel* in de Dienſten, welke de Drosten van de Boeren vorderden. Meermaalen was, by voorkomende gelegenheden, over dit onderwerp, in de Staatsvergaderingen diens Gewests gehandeld: en hadt men daar op beſluiten genomen, welken dit prangend juk van Dienstbaarheid op de ſchouderen der Boeren lieten. In een vergeeten hoek lag verſchooven een Beſluit van Ridderſchap en Steden van den Jaare MDCXXXI, by 't welke aan de Heeren Drosten een jaarlyksch Inkomen van Gelde werd toegelegd, tot vergoeding van alle dergelyke Dienſten, welke dus *afgekogt* waren (†).

Eenige Landlieden verzogten reeds in den Jaare MDCCLIX, om van zodanige Dienſten, immers buiten het Drostampt, bevryd te mogen worden. De Gelastigden, om eene ſchikking daar op te maaken, bragten eerst in den Jaare MDCCLXXIV in 't midden, hoe 't hun best dagt, dat 'er zes Heeren benoemd wierden, tot het beraamen van een overſlag, om die Dienſten, ééns

(*) DE GROOT, *Inl. tot de Holl. Regtsgeleerdh.* I. B. 4. §. 2.

(†) Men vindt in *Jonkheer J. D van der Capellen Regent*, bl. 94. en in de *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 313. dit merkwaardig ſtuk.

ééns voor al, op een vasten voet te brengen, en te overleggen op wat wyze de Ingezetenen, die dezelve wilden afkoopen, zulks zouden kunnen doen. De Heeren, met dit ſtuk belast, verklaarden, in 't volgend Jaar, van begrip te weezen, „ dat „ de Ingezetenen, welken Drostendienſten „ verpligt zyn te doen, dezelve als nog, „ als voorheen, zouden behooren te kun„ nen of te mogen doen; doch dat de „ geenen, welke mogten verkiezen dezel„ ve af te koopen, zulks zouden kunnen „ en mogen doen, mits voor ieder Wa„ gendienst aan den Heere Drost van het „ *Diſtrict* betaalende één Gulden, en voor „ ieder Handdienst vyf Stuivers: doch dat „ in Deſtricten, waar dezelve reeds op zeker prys geſteld waren, of des eene „ overeenkomst gemaakt was, het zelve „ daarby, als nog, zou behooren te ver„ blyven (*)." —— De Ridderſchap, als mede de Steden *Deventer* en *Kampen*, ſtemden in 't gemelde verſlag en plan, de Drostendienſten betreffende (†). *Zwol* kon 'er niet toe verſtaan, en ſloeg op den Landdag des Jaars MDCCLXXVI een plan voor, ingerigt om de Dienstbaarheid geheel te doen ophouden. Doch met meerderheid nam men een Beſluit, overeenkomſtig met het gedaan verſlag der zes Heeren: waar tegen die van *Zwolle* zich ver-

1778.

(*) *van der Capellen Regent*, bl. 58, 59.
(†) *Ald.* bl. 62, 63.

II. BOEK. 1778.

verzetten, met betuiging van hun leedweezen, dat men hadt gelieven goed te vinden, om met *Meerderheid* te besluiten in eene zaak, die *volkomene Eenparigheid* eischte; zy hielden aan zich het inleveren van eene nadere Aantekening, waar in het reeds gemelde Besluit der voorgaande Eeuwe, de volslaage Afkoop der Drostendienſten behelzende, te voorschyn kwam, en met veel klems werd aangedrongen, het gehouden gedrag der Meerderheid ten sterkſte gewraakt, en het genomen Besluit, met de Aankundiging van 't zelve, voor kragtloos en niemand verbindende gehouden, als mede voorgeslaagen om raadpleegingen over de Drostendienſten, te hervatten; ten einde dit ſtuk, hoe eerder hoe beter, met eenparigheid op zulk een voet te brengen, dat het voor de Heeren Drosten voegelyk en voor de Ingezetenen draagelyk, en minst schadelyk was. Tegen deeze Aantekening voorbehielden de Ridderſchap, nevens de twee andere Steden, hunne Aantekeningen (*).

CAPELLEN kant zich tegen de Drostendienſten aan.

Sleepende bleef dit Stuk, aan zo veel verwyls gewoon, en dat, verder voortgezet, geen vriendlyk uitzigt opleverde; tot dat de Ridder VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL, een Man, „ die zich „ verbonden hadt, om geenerlei gebreken, „ of insluipzels, even veel waar, en on- „ der-

(*) *Ald.* bl. 64——76. Men vindt deeze Stukken mede in de *N. Ned. Jaarb.* 1779. bl. 317—326.

Jr. JOHAN DERK VAN DER CAPELLEN.
Heer van der Pol, Appeltern, Altforst &c. &c. &c.

„ der welke gedaante ze hem mogten voor-
„ komen, goed te keuren, of te verbergen." (*) in Grasmaand deezes Jaars MDCCLXXVIII, zyne ſtem verhief, en de zaak zyner vergelykte Landsgenooten in *Overyſſels* Staatsraad bepleitte. Schoon dit Vertoog afzonderlyk gedrukt, en, naar verdienſten, in andere Schriften geheel ingelyfd is, (†) kunnen wy niet voorby 'er eene en andere hoofdtrek uit op te leveren. „ Hoe," dus liet deeze Vryheidsvrind zich hooren, melding gedaan hebbende van 't geen hy, ter gelegentheid van het Plakaat des Jaars MDCCLXXVI, ten voordeele der Slaaven in 't midden bragt, „ hoe zou ik, daar ik
„ my dus voor de Slaaven onzer Volkplantingen in de breſſe heb geſteld, kunnen
„ nalaaten ook eene pooging te doen, ten
„ voordeele myner eigene Medeburgers,
„ de Ingezetenen van het platte Land deezer Provincie, die, ſchoon nevens ons
„ Edelen en Stedelingen, gelyke Leden
„ eener zelfde Maatſchappy zynde, ſchoon
„ dezelfde algemeene lasten draagende,
„ ſchoon zo wel als Wy voor de Vryheid
„ geſtreeden hebbende, de eenigen zyn,
„ wien

1778.

(*) Zie VAN DER CAPELLENS Voorreden voor de *Aanmerkingen over den Aart der Vryheid* van Dr. PRICE, bl. 13.

(*) Onder den Tytel van *Vertoog over de Onwettigheid der Drostendienſten, door* J. D. VAN DER CAPELLEN, men ontmoet het in *van der Capellen, Regent*, bl. 77. enz. en in de *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 327.

II. „ wien 't niet mag gebeuren de zoetſte
BOEK. „ vrugten van den bitterſten arbeid te
——— „ plukken, en zich, naa zoo veel zwoe-
1778. „ gens en bloedvergietens, met de daad,
„ en zonder uitzonderinge, in Vryheid ge-
„ ſteld te zien. ——— 't Is, Edele Mog.
„ Heeren, aan allen, die my met hunnen
„ ommegang vereeren, over bekend, dat
„ het my ſteeds een bron van knaagend
„ verdriet was, op de vrye halzen van zo
„ *veelen* myner Mede-Ingezetenen, nog zo
„ diepe en duurzaame tekenen van het
„ prangend Juk der Dienſtbaarheid te moe-
„ ten aanſchouwen, en geen middel te
„ weeten om 'er hun van te verloſſen."

Naa eene opgaave van het, in de laatſte jaaren, gebeurde over de Drostendienſten, en 't geen zyn perſoon byzonder betrof, als mede zyne bedenking over den oorſprong dier Dienſtbaarheid, waar aan de *Overysſelſche* Ingezetenen ten platten Lande zich nog onderworpen vonden, zo zeer afſteekende by de Vryheidsmin der Oude *Germaanen*, die zich meer lieten *raaden* dan *beheerſchen*, oppert hy twee ſtellingen ——— voor eerſt, „ dat deeze Dienſten in hun-
„ nen aart een ſoort van *Slaaverny* zyn,
„ en, ten anderen, dat Niemand der Inge-
„ zetenen daar toe *verpligt* is.

„ De eerſte deezer Stellingen behoeft
„ weinig betoogs. Men is in een eigenly-
„ ken zin een *Slaaf* van Hem, dien men
„ gedwongen is te dienen. De tyd hoe lang,
„ of wanneer, kan het weezen der zaake
„ niet veranderen. Zommigen zyn Slaaven

voor

„ voor hun leeven, anderen voor een bepaalden tyd, en onze Boeren zyn 't geduurende die twee dagen des Jaars, op welken zy, even als de Negerſlaaven in de Volkplantingen, om *allerlei* werk, 't veragtelykſte niet uitgezonderd, voor de Heeren Drosten te verrigten, met *ſtraf en boete geprest* worden. —— Deeze dienſten zyn louter perſoneel, en drukken alleen dat gedeelte des Volks, dat op het Land woont, en welks belangen wel eens meer over 't hoofd zyn gezien.

De tweede Stelling, dat niemand der Ingezetenen daar toe *verpligt* is, betoogt hy eerst uit het Natuurregt. „ Door dezelfde „ Hand geſchaapen, met dezelfde vermogens van Ziel en Lichaam begaafd, door „ dezelfde begeerten genoopt, door dezelfde Behoeften geperst, aan dezelfde „ Zwakheden, aan denzelfden Dood, aan „ 't zelfde toekomſtig Oordeel onderworpen, en voor het aangezigt van den „ GROOTEN SCHEPPER van Hemel en „ Aarde in 't ſtof kruipende, zyn zich alle Menſchen onderling gelyk. —— Is „ de Fortuin den eenen gunſtig, den anderen eene Stiefmoeder geweest; is de „ een de grenzen van het ongemeeten ryk „ der Waarheden eene hair breedte dieper „ doorgedrongen dan de ander; kan iemand „ eenige ponden zwaarte meer tillen dan „ zyn Nabuur, dat kan geen weezenlyk „ onderſcheid tuſſchen hun maaken, noch „ hem, die ryker, kundiger, of ſterker,

„ is,

II. „ is, eenig regt geeven om zynen min be-
BOEK. „ deelden, min kundigen, min ſterken Na-
——— „ tuurgenoot, als zyn eigendom, te beheer-
1778. „ ſchen en te gebruiken. ——— De Na-
„ tuur, derhalven, kent geen *Meesters* en
„ *Slaaven*; en wel verre van het eene ge-
„ deelte onzes geſlachts aan de belangen,
„ het vermaak, of de driften, des anderen,
„ op te offeren, heeft zy ze *allen* op eenen
„ gelyken grond geplaatst, aan *allen* het
„ zelfde Regt tot geluk geſchonken, en
„ *allen*, zonder eenige uitzonderinge, on-
„ der dezelfde verpligting gelegd om dit
„ onderling en wederkeerig te bevorderen.
„ 't Is alleen in deezen zin, dat de een ge-
„ zegd kan worden voor den ander geſchaa-
„ pen te zyn.

„ Dit zegt, dit wil de Natuur." Maar wat zegt, vervolgt hy, tot een tweede bewysſtuk overgaande, „ de Maatſchappy?— „ Even't zelfde; in haaren aart beſchouwd, „ is zy niet anders dan een Verbond van „ onderlinge Beſcherming en *Guarantie* tuſſchen derzelver Leden, met opzigt tot „ alles, wat elk hunner het *zyne* kan noemen, aangegaan. Zy vernietigt de ſchikkingen der Natuur niet. Zy voert geene „ nieuwe betrekkingen onder het menſchdom in, die lynrecht zouden aanloopen „ tegen die, welke haaren grond in 't weezen, en de eigenſchappen van redelyke „ vrye, en onderling even gelyke, en van „ elkander niet afhangende ſchepzelen, „ hebben. Met één woord, zy is het een„ voudig, het gepast middel, waar door

„ de

„ de Menſchen hunne natuurlyke vryheid en hunne bezittingen; hunne aangeboorene en wel verkreegene regten, tegen allen overlast en inbreuk zoeken te beſchermen. En daar het heil en welzyn van alle haare Leden, naamlyk des geheelen Volks, haare eerſte, haare hoogſte wet, haare uiterſte bedoeling is, zo kan zy, met geene mogelykheid, onderſteld worden, eenigen eisch, eenigen toeleg, eenige zo genaamde voorregten, hoe ook verkreegen — hoe lang ook geoefend — te wettigen, waar door de Heerschzugtige zich zelven boven de wolken plaatzende, zynen Medeburger het ſtof onder zyne voeten zou doen likken; of waar door het der nooit verzaade Hebzugt zou gelukken, zich met het zweet van anderen, ja dikwerf van de zulken, die zelve onder de nypendſte armoede gebukt gaan, te mogen voeden.

„ Noch de Natuurwet, noch de Burgermaatſchappy in 't algemeen beſchouwd, eene zo verregaande Onderwerping van den eenen Mensch aan den anderen niet invoerende, niet toelaatende, ja zelfs niet duldende, zo blyft nog te overweegen, welken grond de Dienstbaarheid onzer Ingezetenen in byzondere Wetten of Verordeningen deezer Provincie hebbe? — Daar Ik, Edele Mog. Heeren! niemands gunst heb te bejaagen, daar geen perſoneele haat, of belang, my vervoeren, en de vrees de ſterkſte myner hartstog-

II. BOEK. 1778.

ten

II. BOEK. 1778. „ *ende Profyten, zonder de Ingezetenen van* „ *hunne reſpective Drost-ampten, met eeni-* „ *gerhande lasten te bezwaaren, met wat* „ *naame die ook genoemd mogen worden.*"

Uit dit oorſpronglyk Handvest toont hy de onvoegelykheid van alle Raadpleegingen op het ſtuk der Drostendienſten gehouden, van het begin deezer Eeuwe tot tegenwoordig, en vervolgt: „ Een PHILIPS, met „ zyne VARGASSEN, moge het verkragten der *Privilegien* een ſpel, het herroepen derzelven een gedeelte der *Souverainiteit* heeten. Wy, Ed. Mog. Heeren! zyn beter onderweezen. Wy hebben geleerd, dat alle Eigendom heilig is. Wy weeten, dat *Voorregten*, de edelſte ſoort van Eigendom, de voortreflykſte van alle Bezittingen zyn. Wy eerbiedigen ze derhalven. En daar wy allen overtuigd zyn, dat het roemryker is aan het hoofd te ſtaan van een *vry Volk* dan eenen troep laffe *Slaaven* te dryven, zo verwagt ik, dat elk uwer Ed. Mogenden, met genoegen en goedkeuring eenen voorſlag zal hooren, die, daar dezelve aan de tegenwoordige Heeren Drosten, alle redelyke voldoening zal geeven, ja meer dan zy Heeren van regtswegen zouden kunnen eiſchen, tevens geſchikt is om onze Ingezetenen des Platten Lands, eindelyk eens van *alle* Dienstbaarheid te bevryden, en hun ſtoffe te geeven om de geheugenis van dit Jaar in zegeninge te houden, en de Naamen van die in 't zelve geregeerd of in-

„ vloed

„ vloed gehad hebben, in hunne dankbaa- II.
„ re harten, aan de zyde van hunne BOEK.
„ Weldoenders, van den Jaare MDCXXXI, ——
„ te plaatzen. 1778.

„ Ik weet te wel hoe moeielyk het zy
„ oude paalen te verzetten. Ik begeer
„ mynen Medeburgeren, wier zaak en
„ belangen ik heden bepleit heb, van wee-
„ zenlyken dienst te zyn, en na geen
„ schimmen te grypen. Ik gevoel ook
„ de hardigheid, die het zou in hebben,
„ de Heeren Drosten, zonder eenige ver-
„ goedinge, te besnoeijen, in voordee-
„ len, welke zo veele jaaren aan hunne
„ Ampten zyn gehegt geweest, en Zy
„ tot hier toe, ter goeder trouw, hebben
„ genooten.

„ Wat dan? —— Al wat zedert
„ MDCXXXI, het Jaar van Vryheid, in
„ het stuk der Drostendiensten, gedaan
„ of beslooten is, worde vernietigd; of,
„ om naauwkeuriger te spreeken, 'er is
„ niets gedaan of beslooten. Alles wat
„ hieromtrent van dien tyd af gedaan werd,
„ is van zelfs kragtloos. Alle Besluiten
„ zyn gebrekkig; de wettige en voor eeu-
„ wig vernietigde Dienstbaarheid der
„ Landlieden, kon tot geen onderwerp
„ van dergelyke Staatsbesluiten strekken.
„ En wat het laatstgenomene Besluit des
„ Jaars MDCCLXXVI betreft, was de
„ *Meerderheid* niet bevoegd iets te beslui-
„ ten in eene zaak, die voorzeker *Een-*
„ *parigheid* vereischte: en was het den
„ Heeren Drosten, in gevolge van een

II. BOEK. 1778.

„ bezwooren Reglement, niet geoorlofd
„ Raadpleegingen van dien aart by te
„ woonen en 'er hunne stemmen uit te
„ brengen: zo dat 'er niets wettigs ver-
„ rigt, en alles van allen wetgeevend
„ vermogen ontbloot is; weshalven, ge-
„ lyk Schepenen en Raaden van *Zwolle*
„ zeer wel zeggen, noch het *Besluit*,
„ noch de *Afkondiging* van 't zelve, *ie-*
„ *mand verbinden.*"

Hy verzoekt, over zulks, dat Hun Ed. Mogenden, „ de goede Ingezetenen
„ des Platten Lands, by hunne aangeboo-
„ rene en wel verkreegene Vryheid gelie-
„ ven te handhaaven, en hun by eene
„ *Publicatie* laaten weeten, *dat zy, ten eeu-*
„ *wigen dage, van het doen van Drostendien-*
„ *sten ontslaagen zyn,* —— en ten anderen,
„ dat aan de Heeren Drosten, die 'er te-
„ genwoordig zyn, doch aan geene vol-
„ genden, uit de Provinciale Kas, 's jaar-
„ lyks, zo lang zy Heeren Drosten deeze
„ Drostampten bekleeden, zodanig eene
„ somme worde toegelegd, als evenredig
„ zal bevonden worden aan het nadeel,
„ dat zy door het ganschlyk ophouden
„ der Drostendiensten komen te lyden."

CAPELLEN deswegen in haat, levert een nader Vertoog in.

Welk eene uitwerking dit manlyk Vertoog baarde by Leden der Vergaderinge, die reeds den Heer VAN DER CAPELLEN, met het ongunstigst oog aanzagen, en met een tegen hem vooringenomen oor hoorden, die hem voorheen met zo veel minagting behandeld hadden,

den (*), valt ligt te raamen. Het Ver- II.
toog werd in handen gesteld van eenige BOEK.
Heeren om het te onderzoeken, en na te
gaan, of 'er ook eenige *Taxatoire termen*, 1778.
tegen de voorige Leden der Vergadering in werden gevonden, en van alles verslag te doen (†). Naa het uitspreeken des Vertoogs, hadt de Heer VAN AVERBERGEN, de vryheid gebruikt, om, ten opzigte van CAPELLEN, ten aanhooren der Vergaderinge te zeggen, *dat hy 'er VREEMD was ingekomen* (§), *telkens de Provincien van hun Heeren kwam* TAXEEREN, *dat zulks niet te passe kwam, en eens een einde moest hebben* (**). Deeze zaak hing tot den volgenden Landdag in het Najaar. Op deezen leverde de Heer VAN DER CAPELLEN eene Bylaage in tot zyn *Vertoog over de Drostendienſten*, op dat het daar by geplaatst en mede beoordeeld mogt worden. 't Zelve strekt om te toonen, dat 'er een tyd geweest was, waar in men het Besluit des Jaars MDCXXXI, raakende het *opbouden* der Drostendienſten hadt geëerbiedigd, even gelyk dezelve in het Hoofdschoutampt van *Hasselt* als nog geen plaats hadden;

(*) Zie hier boven, bl. 148.
(†) *Jonkheer van der Capellen Regent*, bl. 101.
(§) Met hoe veel omrings dit woord *vreemd* hier gebezigd werd, kan ten overvloede gezien worden uit de *Historie der Admissie in de Ridderschap van Overyssel van Jr. J. D. van der Capellen*, door FR. ADR. VAN DER KEMP. Te Leyden, 1785.
(**) *Jonkheer van der Capellen Regent*, bl. 102.

II. BOEK. 1778.

den; ſtrekkende tot ontzenuwing van 't geen zommigen, met veel betrouwen beweerden, „dat de Dienſten in andere ſtreeken der Provincie *nooit* hadden opgehouden." Acht Ingezetenen van het Drostampt *Yſſelmuiden*, alle oude Lieden, verklaarden, onder hunne Handtekening, en betuiging van gereed te zyn om het met plegtigen Eede te bevestigen, „dat zy aan „de voorige Heeren Drosten, die dat „Drostampt vóór den tegenwoordigen „Drost hadden bekleed, *nooit* eenige „Drostendienſten hadden gedaan, noch „door anderen *zien* doen, en dat zy ook „*nimmer, zelfs van de alleroudſte Lieden*, „geboord hadden, dat deeze Dienstbaarheid, *geduurende derzelver* Leeftyd, in „gemelden Drostampte *ooit* in gebruik „was geweest (*)." In deeze zelfde Byſlaage, verklaart hy zich nader, ten opzigte van de Perſoonen, die hy gezegd werd *getaxeerd* te hebben, en wel dat het de zodanigen waren, die zich niet ontzien hadden, het bevel der Staaten in den wind te ſlaan, en door het afperſſen van Dienſten, de heilzaame ſchikkingen van een Vaderlandminnend Souverain te dwarsboomen: leefden zy, hy zou ze aanklaagen en beſchuldigen als *rebelleerende Onderdaanen* en *Onderdrukkers des Volks*. „Hy „moest, gelyk hy ſchryft, „*ſchuldig* „of *onſchuldig* weezen; hy verlangde niets „meer

(*) *Jaarboek van den Capellen-Regent*, bl. 105.

„ meer, dan om uit de verdrietige onze- II.
„ kerheid te zyn, of hy voldoening hadt BOEK.
„ te geeven aan de beledigde voorige Le- ——
„ den deezer Vergaderinge, dan of hy die 1778.
„ hadt te eiſchen van den Heer VAN
„ AVERBERGEN, die zich, op bovenge-
„ melde wyze, ten opzigte van zyn Per-
„ ſoon, geuit hadt (*)."

De uitgebragte raadſlag der Gelastigden, op den Voorjaars-Landdag, was, gelyk te wagten ſtondt, dat de Zaak der Drosten-dienſten, waar omtrent de Heer VAN DER CAPELLEN een Vertoog hadt ingeleverd, „ in den Jaare MDCCLVI, naar de orde „ en form van de Regeeringe dier Provin- „ cie was afgedaan, dat daar by als nog „ behoorde te worden verbleeven, en daar „ over geene verdere overweegingen be- „ hoorden te worden toegelaaten." Wat het Vertoog zelve betrof; dit hadden zy, tot hun *leedweezen*, bevonden, „ *zamengeſteld te zyn* „ *uit allerlei Taxatoire en ten eenemaale on-* „ *gemeſureerde expreſſien:*" waarom het bleek geen *goed oogmerk* gehad te hebben, en althans niet te kunnen ſtrekken, om eene zaak, geſteld dat 'er misſlagen plaats hadden, te regt te brengen; „ maar veel eer- „ der, om, ware het mogelyk, *oproer* on- „ der den gemeenen Man te verwekken, „ en dezelve af te trekken van de gehoor- „ zaamheid, aan hunnen wettigen Souve- „ rain verſchuldigd." —— Tot verſter-king

Beoordeeling van 's Ridders Vertoog

(*) *Jonkheer van der Capellen Regent*, bl. 102.

II. king van dit hun vermoeden, bragten zy,
BOEK. by de handelwyze des Ridders, in het laa-
——— ten drukken en verſpreiden des Vertoogs,
1778. waarom zy oordeelden, „ dat de Ridder-
„ ſchap en Steden dit geenzins ongemerkt
„ mogten laaten doorgaan; doch daar over
„ hunne uiterſte verontwaardiging aan
„ den Heer VAN DER CAPELLEN TOT
„ DEN POL behoorden te betoonen, en
„ zulke maatregels te neemen, waardoor
„ dergelyke *onbetaamelyke* en *tumultueuſe*
„ handelwyzen, voor het toekomende, kon-
„ den belet worden." Ridderſchap en Ste-
den, uitgenomen *Zwolle*, ſtemden hier in,
gelyk ze ook, met uitzondering dier Stad,
ten opzigte van de Zaak der Drostendien-
ſten, gedaan hadden. -— Men vondt,
wyders, goed, den Heer VAN DER CA-
PELLEN op te leggen: „ Het *Vertoog over*
„ *de Drostendienſten* weder na zich te nee-
„ men, met betuiging van zyn *Leedweezen*
„ over de *Taxatoire Expresſien*, in het
„ zelve voorkomende, niet alleen; maar
„ ook over het laaten drukken en verſprei-
„ den van 't zelve, met beloften van zich
„ daar van in het toekomende zorgvuldig
„ te zullen wagten, dat, in gevalle de
„ Heer VAN DER CAPELLEN kon goed-
„ vinden, aan deeze *zagte* en *inſchikkyke*
„ Handelwyze van Ridderſchap en Ste-
„ den niet te voldoen, als dan door Hoogst-
„ dezelve zodanig een nader Beſluit behoor-
„ de genomen te worden als zy vermeenden
„ te behooren (*)." De

(*) *Jonkheer van der Capellen Regens*, bl. 109.

De *Overysselsche* Ridder verzogt by de hem gedaane boodschap, Uittrekzels van de gegeevene Verslagen en de Besluiten daar op gevallen, en tyd tot den volgenden dag om te antwoorden. Zyn antwoord was gestemd op den zelfden mânlyken toon als het Vertoog; „ daar men zich geens „ misdaads bewust was, kon geen *Beroep*, „ geen *Leedweezen*, geene *Schuldbekentenis* „ plaats hebben." De prys- of laakwaardigheid zyns Vertoogs, hing af van de gronden, waar op het steunde. Waren deeze valsch, hadt het Besluit van den Jaare MDCXXXI geen bestaan, of een anderen zin en betekenis, dan Hy en de Heeren van *Zwolle* vóór hem gemeend hadden, dan, doch niet eer, zou hy zich zelven veroordeelen; zyn opregt *Leedweezen* over zyne voorbaarigheid toonen, en herstelling van eere geeven; ook verzogt hy het opschorten van alle verdere Besluiten tegen zyn Persoon, tot dat, door de wederlegging van de Tegenverklaaring der Stad *Zwolle*, deeze geheele zaak, en zyn schuld, in een helder licht was geplaatst, en hy, op die wyze, in de mogelykheid gesteld, om te voldoen aan het voorschrift des genomen Besluits. — Men nam geen genoegen in deeze Verklaaring, en hadt een antwoord, *al*, of *neen*, zonder eenige bepaaling, verwagt, en bleef het nog wagten. — Vergeefsch, hy betuigde op een nader vraagen, te volharden by de voorheen gegeevene Verklaaring. — Ingevolge hier van, werd hy beschouwd als de Man, die weigerde aan het alzins

II. BOEK. 1778.

Verdere behandelingen omtrent hem gehouden.

II. BOEK. 1778.

zagte en *inſchiklyke* oogmerk van Ridderſchap en Steden te voldoen, en goedgevonden *tegen hem voor de Hooge Bank van Juſtitie der Provincie te procederen, wegens de Taxatoire en ongemeſureerde expreſſien en het doen drukken en divulgeeren van dezelve*; en hem tevens aan te zeggen, *omzich, tot Uitdragt van Zaaken, uit de Vergadering van Ridderſchap en Steden te onthouden*: teffens voorſtellende, om deeze zaak, door eene *korte manier* van *procedeeren*, ten einde te brengen (*).

CAPELLENS heusch gedrag.

Zulk een tergend gedrag moest de gevoelige Ziel diens Vaderlanders zwaar grieven; eene min kieſche was in grammen moede opgeſtooven; dan VAN DER CAPELLEN leverde een nader *Vertoog* in (†), ſtrekkende om zich, op de ſterkſt mogelyke wyze, onder aanbod van eede, te zuiveren van allen oogmerk om éénig Lid van de Vergadering, of de geheele Vergadering, op eenigerlei wyze, in eer en goeden naam te kwetzen, of te beledigen; dat hy ze, elk hoofd voor hoofd, en te gader, hieldt voor Mannen van Eer en Deugd, op welken hy niets hadt te zeggen, dat hy ze alleen aanmerkte, als ſtaande in een verkeerd, en van hem verſchillend begrip, en verſchoone-

(*) *Jonkheer van der Capellen Regent*, bl. 113.

(†) Men heeft het, in het *Regiſter der Reſolutien van Ridderſchap en Steden van Overyſſel*. met den tytel van *Requeſt* beſtempeld; doch VAN DER CAPELLEN ſchynt het in die gedaante niet overgeleverd te hebben.

nelyke dwaaling, gelyk hy ook zelve lan- II.
gen tyd daar in verkeerd hadt, ten opzig- BOEK.
te van het Onderwerp, in zyne thans inge- ——
leverde Schriften vervat, alleen ingerigt 1778.
om het oog zyner Mederegenten te verlich-
ten. —— Voorts was het 'er verre van
af, dat hy iet kwaads, iet oproerigs zou
bedoeld hebben; nooit hadt hy eenige an-
dere beooging gehadt, dan 's Lands Wel-
zyn, het Behoud der Vryheid, en der
Tegenwoordige Regeeringsvorm, met de
Grondwetten, waar op dezelve ſteunde,
als mede de bevordering van de welvaard
en 't geluk zyner Medeburgeren. Zyn ge-
drag, waar op hy zich beriep, diende tot
wederlegging der hem aangetygde verden-
king, als of hy den gemeenen man aan de
Gehoorzaamheid, zynen wettigen Souve-
rain verſchuldigd, hadt willen onttrekken.
—— Ten blyke van zyn geen belediging
bedoelend oogmerk, boodt hy aan, om
alles wat *aanſtootlyk* in zyn Vertoog, en
volgende daar toe betrekkelyke Schriften,
mogt voorkomen, daar uit te neemen, als
men 'er hem eene lyst van ter hand ſtelde,
zelfs onbepaald, als 'er maar het *weezenlyke*
in overbleeve, beſtaande in het voorſtel,
*dat Ridderſchap en Steden, by reſumptie, tot
zyn Sentiment en Propoſitie zouden overgaan.* —
De *kortere wyze* van Regtspleeging wees hy
van de hand, hieldt zich aan het Landregt,
en de wyze van Regtpleeging by 't zelve
vastgeſteld.

In deezen billyken voorſlag, van alle
laagheid vervreemd, zo zeer ſtrekkende

II. BOEK. 1778. om verdere onaangenaame gevolgen te voorkomen, kon geen genoegen genomen worden, en men hieldt zich by de genomene Besluiten; den Heere VAN DER CAPELLEN, des onverminderd, zyn eisch omtrent de wyze van Regtspleeging toestemmende; gelyk hem ook, op zyn verzoek, terstond de vryheid werd verleend, om, te zyner verdeediging en bystand, Advocaten en Procureurs der Provincie te mogen neemen (*).

Smeekschriften der *Overysselsche* Landlieden.

Inmiddels, vervoegden zich de Ingezetenen van de Schoutschappen *Wilsum*, *Ysselmuiden*, *Kamperveen*, en van het Kerspel *den Hardenberg*; als mede de Landgerichten en onderhoorige Landschappen van *Kedingen*, *Delden*, *Enschede*, en de Kerspelen *Heino*, *Wyhe*, *Ommen* en *Dalfen*, met Smeekschriften by den Stadhouder, en met Verzoeken by de Staaten om van de Dienstbaarheid der Drosten, als Ingezetenen van een Vrygevogten Land, en wettig daar van vóór honderd en veertig jaaren ontslaagen, geheel ontheeven te mogen worden; zy hielden dezelve, voor eene „ *Slaaverny*, die zy vermeenden niet schuldig te „ kunnen zyn; — voor eene *Slaaverny*, „ die hun niet alleen in de oogen van anderen, maar ook in hunne eigene, veragtelyk maakte, — voor eene *Slaaverny*, die „ niet kon naalaaten, ook in dit Land, op „ harten en zeden, haaren gewoonen vergif-

„ ti-

(*) *Jonkh. van der Capellen Regent*, bl. 117-123.

„ tigenden invloed te verſpreiden; — voor II.
„ eene *Slaaverny*, eindelyk, die, zedert BOEK.
„ dat, door een onvermydelyk gevolg van ——
„ het Beſluit des Jaars MDCCLXXVI, elk 1778.
„ *Diensplichtig Landman*, voor de Heeren
„ Drosten geld is waardig geworden, veel
„ algemeener en veel drukkender is bevon-
„ den, dan zy wel eer was, toen geener-
„ lei Afkoop mogende worden genooten,
„ de Dienſten zelve, op verre na zo ſcherp
„ niet werden naagezogt of afgevor-
„ derd (*)."

Wy vinden niet, dat zyne Doorlugtige Hoogheid, de Smeekſchriften deezer Landlieden met eenig antwoord heeft verwaardigd. Ridderſchap en Steden hielden, de Verzoeken overwoogen hebbende, de zaak der *Drostendienſten voor afgedaan*; doch ſtelden, des onverminderd, de Verzoekſchriften der In- en Opgezetenen, in handen der Gelastigden tot de zaak van 't Vertoog des Heeren VAN DE CAPELLEN, om ze nader te onderzoeken, en na te gaan of 'er ook eenige *onbehoorelyke Expresſien* in gevonden werden. Aan dezelfde Heeren gaf men ook ter toetze, een gedrukte naamloozen *Brief over de Drostendienſten in Overyſſel, door een Heer uit Twente aan een Koopman te Amſterdam geſchreeven* (†). Wat deswegen voor viel, al mede de over zekeren Brief.

't Ge-

(*) *Jonkheer van de Capellen Regent*, bl. 124-133.

(†) Deeze veel gerugts maakende Brief behelsde een Verſlag van 't geen hoofdzaaklyk, ten opzigte van de Drostendienſten, was voorgevallen: en ging inzonderheid te keer het denkbeeld van de geringheid

II. BOEK. 1778. —— 't Gevolg der raadpleegingen op 't een en ander, was eene *Publicatie*, by welke verklaard wordt „ gebleeken te „ zyn, dat die Requesten niet waren in„ gesteld *met dien geest van submisse*, *als* „ *getrouwe Ingezetenen en Onderdaanen*, „ *aan hunnen wettigen Souverain verschuldigd* „ *zyn.* Men wilde dit zo zeer niet aan „ dier Ingezetenen kwaad oogmerk toe„ schryven; maar liever rekenen, dat zy „ daar toe verleid waren door den *waan*, „ als of zy reeds van den Jaare MDCXXXI, „ tot nu toe, 's jaarlyks eene zekere „ somme voor vrydom van Drostendien„ sten betaald hadden;" 't geen hier ee„ne *allerkennelykste onwaarheid* genoemd wordt. — „ De oorsprong deezer verlei„ ding en het daar uit spruitend wanbe„ grip, was te vinden in het verspreiden „ van 't zogenaamde Vertoog des Hee„ren VAN DER CAPELLEN, en de han„ delwyze daaromtrent door Hem gehou„ den. Om alle bovengemelde redenen „ hadt men goedgevonden, *den Requestran„ten deezen hunnen begaanen misslag gra„ cieus*

„ cieus-

heid dier Diensten, als vorderende slegts *twee Dagen* in 't jaar, die voor *twee Guldens* 's jaarlyks konden afgekogt worden. 't Geen Regt en Vryheid betrof kon niet gering zyn. Die dagen beliepen, het aantal der Boeren in aanmerking genomen zynde, een zeer groot getal; en konden van zeer verzwaarende en diep vernederende omstandigheden, gelyk dikwyls gebeurde, vergezeld gaan. En de twee Guldens ter afkoopinge, waren eene somme, voor welke een *Overyssels*che Boer verscheide dagen moest arbeiden.

„ *cieuslyk te remitteren, zulks doende by* II.
„ *deezen, dezelve, egter, ferieuslyk recom-* BOEK.
„ *mandeerende, van zich, in 't vervolg,* ——
„ *van zodanig eene onbetaamelyke en ſtraf-* 1778.
„ *baare handelwyze zorgvuldig te wagten,*
„ *wilden zy zich niet de indignatie van Rid-*
„ *derſchap en Steden op den halze haalen, en*
„ *zich ſchuldig maaken aan de Pœnaliteiten*
„ *by voorige Plakaaten daartegen geſtatueerd.*"

—— De opgemelde Brief werd verklaard voor een *Naamloos-, eerroovend-, fameus Libel*, en eene aanbieding van *honderd Du-caaten* gedaan aan den Ontdekker des Opſtellers. —— Ten zelfde dage beſloot men den Heer VAN DER CAPELLEN op te leggen, dat *hy zich, tot Uitdragt van zaaken, uit de Vergadering van Ridderſchap en Steden zou moeten onthouden* (*). Eer dit Jaar ten einde liep, zegepraalden dus de Vyanden van den Ridder zo verre, dat zy hem, zonder eenige Regtspleeging, uit de Raadsvergadering zetten, en, by eene openlyke afkondiging, als een *Leugenaar* en *Verleider* des Volks ten toon ſtelden. Doch hy daalde niet tot die onverdiende laagte, dan om vervolgens met meerder luisters op te daagen.

CAPELLEN ter Raadsvergadering uitgeſlooten.

Terwyl in *Overyſſel* de onderdrukte Landman, nevens zynen edelmoedigen Voorſtander, dit lydig onregt leedt, ſpeelden Onverdraagzaamheid en valſchen Godsdienſt-yver

Ongenoegen te *Vliſſingen*, wegens het bouwen eener *Roomſche Kerk*.

(*) *Jonkheer van der Capellen Regent*, bl. 140. 144. 145.

II. yver in *Zeeland* eene ſlinkſche rolle; en werd
BOEK. dezelve niet alleen door onkundige of on-
bezonne Burgers en lompe Boeren; maar
1778. ook door eenige Kerk-Leeraars, uitgevoerd,
die de aanſtookers en ophitzers van dit dee-
ze Eeuw ſchandvlekkend ſpel waren.

In geheel *Zeeland* zyn ſlegts vier Statien van *Roomschgezinden*, te *Middelburg*, te *Zierikzee*, te *Goes*, en in het *Land van ter Veer*, wier Vergaderplaatzen geen uiterlyk aanzien van Kerken hebben (*). Staatkundigen hadden, zints lang, opgemerkt, dat het *Zeeland* zeer zou bevoordeelen, indien men daar, op 't voorbeeld van *Holland* en andere Gewesten, den *Roomschgezinden* eene ruimere vryheid in het handhaaven van hunnen Godsdienst verleende. In dit begrip ſtondt de Regeering der Stad *Vliſſingen* en gaf 'er blyk van, wanneer eenige Kooplieden uit *Duinkerken*, ter gelegenheid van de Oorlogsonluſten tuſſchen *Frankryk* en *Engeland*, zich te dier Stede wilden nederzetten tot het dryven van hunnen Koophandel. Zy vervoegden zich by de Wetbouderſchap, met het tweeledig verzoek, om het Burgerregt te mogen koopen, en den *Roomſchen Godsdienst* te mogen oefenen. Beide deeze voorſlagen werden ingewilligd, en men wees hun eene plaats aan ter verrigtinge van hunnen Godsdienst, binnen zekere bepalingen. Een opgeſlaage Loots ſtrekte ter Vergaderplaats, tot de Kerk

(*) *Tegenw. Staat van Zeeland*, bl. 132.

Kerk zou volbouwd weezen. Deeze ver- II.
gunning maakte terſtond eenige Yveraars BOEK.
gaande.

De *Vliſſingſche* Regeering hadt beſlooten 1778.
geene nieuwe of nadere Vertoogen, boven
de zodanige, welke, by eene vroegere ge-
legenheid, waren aangenomen tegen de
vergunde Vryheid van Godsdienſtoefening
aan hunne *Roomschgezinde* Burgers en Inge-
zetenen, toe te laaten. Eenige Burgers
van *Vliſſingen* ontwierpen, nogthans, een
Verzoekſchrift, en vervoegden zich by den
Voorzittenden Burgemeester om 't zelve te
doen aannemen. Bekrompenheid van geest
en daar uit volgende Onverdraagzaamheid
en valſche Yver, voerde in 't zelve het
woord. In minkundige Burgers, ſchoon
in grooten getale, kon dus een ſtap ver-
ſchoond worden, daar zy zich „ in gemoe-
„ de," zo als zy ſpraaken, „ bezwaard
„ vonden, over de verleende vryheid tot
„ het opbouwen eener *Roomſche Kerk*, in
„ eene Stad, welke van de alleneerſte was
„ geweest, die het *Spaanſche Juk* hadt af-
„ geſchud, den waaren Gereformeerden
„ Godsdienst omhelsd, en zich, door
„ Gods Genade, tot hier toe, van alle
„ openbaare Afgoden- en Beeldendienst be-
„ waard." Dan de Kerkenraad vondt
goed zich tegen de verleende Vryheid van
Godsdienſtoefening aan te kanten; en des-
wegen met *Vertoogen* by de Regeering aan
te houden: deeze geen ingang vindende,
bragten zy de zaak ter kennisſe van de
Claſſis van *Walcheren*; derzelver hulp tot

het

II. het weeren van deeze uitbreiding der
BOEK. *Roomſche Godsdienſtoefening* verzoekende.
——— Standvastig bleef de *Vliſſingſche* Regee-
1778. ring by de eens wyslyk genomene maatregelen. De misnoegden zagen geen kans om in hunnen dollen yver te ſlaagen, en naamen hunne toevlugt tot een Verzoekſchrift aan zyne Hoogheid, om, door diens tusſchenkomst, de *Roomſche Godsdienſtoefening* uit *Vliſſingen* te verbannen. De Boeren in *Zeeland*, ligt tot muitery te verwekken, werden opgeruid, en hadt hier in de Leeraar der *Franſche* Kerke te *Vliſſingen*, niet weinig aandeels: de vonken van blinden yver, ſterk aangeblaazen, gloorden welhaast op; zy hadden ſchielyk een Verzoekſchrift aan zyne Hoogheid gereed, ter tekening van 't welk zy het Land rond lieten; een Burger van *Vliſſingen* nam 't op zich 't zelve den Vorst aan te bieden.

Men hadt alle reden om te wagten, indien eens hollende muitzugt ooit tot ſtaan kwam, dat de Misnoegden de beſliſſing van zyne Hoogheid in ſtilte zouden hebben afgewagt; dit althans zou hun beſtaan nog eenigen ſchyn van een goed oogmerk hebben kunnen byzetten; maar zy ſlaan dermaate voort in hunnen moedwil, dat de Regeering zich genoodzaakt vondt, by openbaare Afkondiging, bekend te maaken, dat zy, tot welzyn der Ingezetenen beſlooten hebbende om aan de *Roomschgezinde Ingezetenen* de vryheid tot het ſtichten eener Kerke te verleenen, met veel bevreemding vernomen hadden, dat on-

der

der verſcheide Burgers hier over ongenoe- II.
gen ontſtaan was; ja dat zy deswegen zich BOEK.
by zyne Hoogheid vervoegd; en zy daar ——
op beſlooten hadden de beſlisſing van 1778.
zyne Hoogheid hier over in te wagten, vermaanende de Burgery, welken Godsdienst zy ook mogten toegedaan zyn, zich zo lang ſtil te houden, gelyk braave en getrouwe Burgers betaamt. —— Verre was het gedrag der Burgeren en Boeren van aan dit beſcheiden bevel te gehoorzaamen en de beſlisſing van zyne Hoogheid in te wagten, dien zy zelven voor Regter in deezen erkend, en aan wien de Leeden der Regeeringe de zaak als verbleeven hadden. Zy wilden, zonder verwyl, de *Roomſche Godsdienstoefening* geweerd of geſchorst zien. Drie Burgers en even zo veel Boeren uit den muitenden hoop gekoozen, vervoegden zich by den Raad van *Vliſſingen*, en noodzaakten denzelven, de verleende vergunning op te ſchorten en de *Roomſche Kerk* te doen ſluiten, tot dat de beſlisſing des Stadhouders zou zyn ingekomen.

In andere gedeeltens van *Walcheren* ſloeg dit ras voortloopend vuur van Opſtand over; de Predikant te *Zoute-lande* bleek het zelve aan te ſtooken; en de Roomſch Priester van *Middelburg*, de éénige op dit Eiland, gaf maar al te veel blyks, dat hy niet gaarne een *Roomſche Kerk* zo naby hadt, en zyn perſoonlyk belang boven dat zyner Godsdienstbelydenisſe of dat van eenigen zyner Geloofs-

Opſtand hier uit op *Walcheren* geſprooten.

II. BOEK. 1778.

broederen zette. Op zommige plaatzen begonnen de Boeren zich over het derven der by hun hooggeſchatte Pſalmberyming van DATHENUS te beklaagen, en het weder invoeren daar van te begeeren. Dan, allerbaldaadigst woedde de geest van Oproer te *Westkapelle*, waar, vier Jaaren geleden, de gewapende hand denzelven hadt moeten beteugelen (*). De Muitzugt, door Dweepery aangevuurd, en met ſchyn van Onregt te willen wreeken, bekleed, beſtondt eenen Deugniet, voor altoos uit de Stede *Westkapelle* en derzelver Grondgebied, in den laatst voorgaanden Jaare gebannen, weder in te haalen, de Regeerders dwingende om niet alleen het vonnis over dien Banneling geſlaagen, in te trekken; maar op nieuw, by openbaare afkondiging, te verklaaren, dat hy vryheid hadt, als Burger, daar te woonen, zyn beroep te hanteeren, kost- en ſchadeloos gehouden, en in zyn eer herſteld te worden. Op deeze afgeperſte verklaaring volgde eene ſtaatlyke inhaaling van den herſtelden Banneling, die te Paard gezeten, omſtuwd door eene groote menigte te voet en te paard, en onder een luidrugtig geſchreeuw, werd ingehaald. De Predikant van *Zoute-lande* hadt de onbeſchaamdheid om zich by deeze oproerige ſtoutheid te vertoonen.

Door Krygsvolk beteugeld.

De Staaten van *Zeeland*, van deezen Opſtand kundſchap verkreegen hebbende, ver-

(*) Zie hier boven, bl. 45, 46.

verwylden niet by zyne Hoogheid hulpe ter betooming van de hollende menigte te verzoeken. Weldraa verſcheen 'er Krygsvolk uit *Bergen op Zoom* in *Walcheren*, genoegzaam om met de Bezettingen van *Vliſſingen* en *Veere*, de Muiters te beteugelen. Eenige Belhamels werden 'er te *Middelburg*, te *Vliſſingen*, te *Veere* en te *Westkapelle* gevat, en onder deezen de veel gerugtsgemaakt hebbende Predikant van *Zoute-lande*, en de *Franſche* Predikant van *Vliſſingen*. —— De Staaten van *Zeeland* gaven, by eene openbaare Afkondiging, reden van dit laaten intrekken des Krygsvolks, en vernietigden, op dezelfde wyze, het gedaane te *Westkapelle*, den Banneling, op nieuw, aan zyne Ballingſchap onderwerpende (*).

II. BOEK. 1778.

De Dweepery, die zo veel deels hadt in dit dus gedempte Oproer, was wel gekortwiekt; doch niet ten vollen ontkragt, althans, by eene te regtſtelling van drie deezer Oproermaakeren te *Veere*, vertoonden zy zich weder, men wilde de twee Gegeeſelden, en een derden, die met de roeden om den hals en een bord op de borst, waar op ſtondt *Oproermaaker*, pronkte, voor Martelaars gehouden hebben, die om de goede zaak der Kerke leeden (†).

Met

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 1019.

(†) *Brief van een Veerenaar aan een zyner Vrienden te Leyden, wegens de Executie te Ter Veere, aan drie Walcherſche Boeren, op den* 1 *Mey* 1779.

II. BOEK. ——— 1778.

Onlusten te *Maaslands-ſluis*. over het Pſalmgezang.

Met de voor weinig Jaaren ingevoerde nieuwe Pſalmberyming, kon de Christlyke Gemeente ſtichtlyke woorden van gezond verſtand opheffen. Veele Zang- en Toonkundigen hadden wel gewenscht de geheele Kerk-muzyk teffens op een gantsch anderen, betere en aangenaamer voet gebragt te zien; doch te veel veranderings op éénś is altoos hachlyk. By eene volſtrekt oordeel- en ſmaaklooze verkleefdheid aan het Oude; eene kwaal, waar van onze anders na nieuws hunkerende Eeuw, by lange naa niet geneezen is, hadt het werks genoeg in, om, de op hoogen Last verbeterde, en ten Kerkgebruik beſtemde Pſalmen, eene draagelyke aanneeming te doen verwerven. De ſchorre wantaal van DATHENUS, klonk, door gewoonte, veelen aangenaamer, dan de zuivere en vloeijende Dichtmaat der nieuw berymde Pſalmen. Men onderſtondt, egter, by derzelver invoering, een verkorte Zangtrant in gebruik te brengen; en het verbaazend lang rekken van ieder noot, 't geen alle kragt der Muzyk wegnam, te verbannen. Zulks gelukte, op 't verzoek der Overheid, in veele Steden; de verandering der verkorte Zangwyzen, op onderſcheide voet ingerigt, behaagde (*). Het lang gerekt zingen was by-

(*) Men vindt deswegen eene opgave, in een *Berigt aan de Nederduitſche Hervormde Gemeente te Middelburg, nopens de verbetering van het openbaar Pſalmgezang*, 1776.

bykans overal doorgedrongen; doch voornaamlyk ten platte Lande, en byzonder ſtonden de Bewoonders der Zeedorpen bekend voor liefhebbers om de Pſalmen, op dien verveelenden toon, op te deunen. De hervorming der Zangwyze, voornaamlyk beſtaande in wat ſchielyker te zingen, en eene behoorelyke rusting by ieder regel in agt te neemen, eerst in de Steden ingevoerd, won ook op de Dorpen veld. 1778.

Morrend misnoegen verzette 'er zich op verſcheide plaatzen tegen; doch nergens met zulk een geweld als te *Maaslandsſluis*. De meeste der Ingezetenen waren zodanig aan hunne oude Zangwyze gehegt, dat zy niet beſluiten konden, dezelve voor eene andere te verwisſelen; ja, deeze aanmerkende als een onvervreemdbaar regt, hun toekomende, namen zy voor 't zelve, met alle kragt, vast te houden. Het gevolg was, dat veelen zich niet ontzagen, by de openbaare Godsdienstoefening in de Kerk zich daar tegen te verzetten, en tegen de zodanigen, die de nieuwe Zangwyze voorſtonden, ten uiterſten verbitterd, tot feitlykheden over te ſlaan, ja zelfs Vreemdelingen, die plaats doortrekkende, niet ongemoeid te laaten, hun de verklaaring afpersſende, of zy voor 't *lange* of *korte* waren; een daadlyke opſtand werd 'er, in 't einde, uit gebooren, zo dat de Baljuw van *Delfsland*, amptshalven, genoodzaakt was, zich deeze zaak aan te trekken, de ſchuldigen na te vorſchen, en tegen dezelven aanklagt in regten te doen. Vyf der voor-

II. BOEK. 1778.

naamſte aanſtookers waren 'gevat, een zes- de hadt de vlugt gekoozen. De Vrouwe deezer Heerlykheid voorziende dat, veelen aan dien Opſtand ſchuldig ſtaande, en de Regter buiten de zaak niet kunnende blyven, een groot aantal der Ingezetenen, met Vrouwen en Kinderen ongelukkig zouden worden, vervoegde zich met een Smeekſchrift by de Staaten van *Holland*, met verzoek om Brieven van Vergeevinge en Vergeetinge voor de ſchuldige Ingezetenen, welk verzoek ook door den Souverain werd toegeſtaan; onder bedreiging van voorbeeldlyke ſtraffe aan die geenen welke zich aan dergelyke misdryven, op nieuw, zouden ſchuldig maaken (*). —— Zodanig was reeds in den Jaare MDCCLXXVI het geval; en men hadt met alle reden verwagt, dat dit gunstbetoon, de ſtugge gemoederen zou geleenigd, en tot de redelyker begrippen van eenigen hunner Medeingezetenen overgebragt hebben (†); doch men gaf, van tyd tot tyd, op nieuw, blyken van ongehoorzaamheid en verſmaading der redelykſte bevelen: de oneenigheden bleeven volduuren, en, ten deezen Jaare waagden eenige Perſoonen, by herhaaling, het ſtooren van den openbaaren Godsdienst; daar zy, onder 't zingen, zonder op Orgel of Voorzanger te letten, een ver-

(*) *N. Nederl. Jaarboeken*, 1776. bl. 725.

(†) Zie *De Verkiezing tot de vernieuwde Zangwys verdeedigd, in een Zamenſpraak tuſſchen een Land- en Zeeman te Maaſſluis*, 1776.

verward geſchreeuw in de Kerk aanhieven, en voortvoeren op hun geliefden Zangtoon, naa het ophouden des Orgels en des Voorzangers, 't welk eene nieuwe zeer ernſtige Waarſchuwing noodig maakte, die in Bloeimaand gegeeven werd (*), en een gewenscht gevolg ſchynt gehad te hebben; misſchien heeft het bekende min of meer weder vervallen tot den ouden Zangtrant, ook te dier Plaatze, mede gewrogt, om die haatverwekkende ſtrydigheid weg te neemen. II. BOEK. 1778.

Het Ontwerp om der *Hollandſche Maatſchappye der Weetenſchappen te Haarlem* een' *Oeconomiſchen Tak* toe te voegen, in den voorgaanden Jaare uitgegeeven (†), was verre van die volkomenheid, waar toe het kon gebragt worden; welhaast zag een Aanhangzel op dit Onderwerp, het licht; eenige nog onbepaalde zaaken bepaalende, en voorts noodig gekeurde veranderingen behelzende, die, over 't geheel, van allen, voor geen verbeteringen werden aangezien. Het rondgezonde Plan werd, in veele Steden en Plaatzen, met groote geestigheid geleezen, eene algemeene geestdrift bleek 's Lands Ingezetenen te bezielen om 'er deel in te neemen; dermaate dat men, in Sprokkelmaand deezes Jaars, en vervolgens, ſchikkingen maakte, om, naar de Inrigting, Afgevaardigden te kunnen zenden op de eerſte Algemeene Vergadering, Eerſte Vergadering van den Oeconomiſchen Tak te *Haarlem*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 629.
(†) Zie hier boven, bl. 156.

I] ring, uitgeſchreeven tegen den vyftienden
BOEK. van Herfstmaand, tot welke ook alle Do-
——— nateurs en Leden van den Tak, by eene
1778. bekendmaaking in de Nieuwspapieren ge-
noodigd werden. Het getal der *Departementen* was *vyf-en-vyftig* en dat der Leden *drie duizend:* eene vordering, in zulk een kort tydsbeſtek, welke men zich naauwlyks, in een reeks van Jaaren, zou hebben durven belooven.

De ruime Eetzaal van het onlangs te *Haarlem* gebouwde Diaconiehuis was ter Vergaderplaats beſtemd, en tot het ontvangen van dit aanzienlyk Gezelſchap gereed gemaakt. Naa dat de Afgevaardigden uit *Nymegen*, *Zutphen*, *Doesburg*, *Harderwyk*, *Dordrecht*, *Haarlem*, *Delft*, *Leyden*, *Amſterdam*, *Gouda*, *Rotterdam*, *Schiedam*, *Schoonhoven*, *Alkmaar*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Purmerend*, *'s Gravenhage*, *Naarden*, *Weesp*, *Beverwyk*, *Delfshaven*, *Maasſluis*, *Vlisp*, *Oostzaandam*, *Westzaandam*, *Westzaan*, *Zaandyk*, *Wormer*, *Wormerveer*, *Middelburg*, *Zierikzee*, *Vliſſingen*, *Utrecht*, *Amersfoort*, *Thamen aan den Uithoorn*, *Leeuwaarden*, *Deventer*, *Kampen*, *Groningen*, *Ootmarſum*, *Yſſelſtein* en *Bergen op den Zoom*, in rang opgeroepen waren en plaats genomen hadden, werden de overige Leden, die, zonder afgevaardigd te zyn, uit eige verkiezing, de Vergadering wenschten by te woonen, op het vertoonen van een behoorelyk bewys, toegelaaten. De Afgevaardigden, ſchoon Heeren van allerlei rang, waren meest allen van eenen aanzienlyken

af-

of althans Kooplieden en Fabriekanten, wier Character hier meer betekende dan Aanzien, uit eenigen anderen hoofde ontleend. Geestlyken, van allerlei Gezindheden, vertoonden zich in geen geringen getale, als Leden van één Vaderlandsch Lichaam. Met één woord, zy maakten eene zo aanzienlyke en talryke Vergadering uit, zamengevloeid uit alle de *Vereenigde Gewesten*, als zommigen meenen dat, naa het *Nationaale Synode* te *Dordrecht*, in deeze Landen niet gehouden is. II. BOEK. 1778.

De Eerw. VAN DER AA, Leeraar der *Lutherſche* Gemeente te *Haarlem*, die, zints de Oprigting van de *Hollandſche Maatſchappye*, de post van derzelver Secretaris bekleed hadt, in 't midden van de Beſtuurders der Maatſchappye gezeten, ſtondt op, en opende, als Secretaris van den *Oeconomiſchen Tak*, deeze Vergadering met een Redenvoering; waar in hy het gering beginzel van de *Maatſchappy der Weetenſchappen* (*), waar uit thans deeze Tak was voort-

(*) In de afzonderlyk gedrukte *Aanſpraake* zegt zyn Eerw. *dat de allereerſte gebeurtenisſen, die den eerſten grond tot onze Hollandſche Maatſchappye der Weetenſchappen gelegd hebben, zich in 't oneindig kleine byna geheel zouden verliezen;* dan in de *Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 9. wordt hem in den mond gelegd. „ Twee eenvoudige Menſchen gingen wandelen in „ den omtrek van *Haarlem*, zy ſpraaken van de Star„ rekunde, beklaagden hunne onervaarenheid daar in, „ en vroegen onderrigting aan een derden, die hun „ ontmoette, met wien zy beſlooten eenige vaste by„ eenkomſten tot oefening te houden. Een ander „ Gezelſchap verëénigde zich byna ten zelfden tyde

II. BOEK. 1778. voortgeſprooten, vermeldde, met een verſlag van 't geen door die Maatſchappy, ten beste van 't Gemeen, was uitgevoerd, tot op dit gedenkwaardig Tydſtip. Bepaalder tot het tegenwoordig oogmerk ſpreekende, was, onder andere, zyne taal. „ Tot den „ goeden uitſlag van deeze edele onderneeminge, wordt boven alles vereischt, dat „ men ééndragtig de gemeene zaak des Vaderlands ter harte neeme, en den ſchyn „ zelfs van *misverſtand* en van *laage eigenbaat* uit deeze Vergadering verbanne. — „ De belangen van zo onderſcheide *Provincien*, Steden en Dorpen in de *zeven Provincien*, van de *Provincien* en *Generaliteit*, ja van de onderſcheidene *Leden*, „ die de onderſcheidene *Departementen* uitmaaken, verſcheelen zo veel van elkande.

„ binnen *Haarlem*, tot naſpeuring van Natuurkundige „ Weetenſchappen; en een derde bepaalde zich tot „ Letterkundige Oefeningen. Deeze voegden zich „ met den tyd zamen, verkoozen hem tot Secretaris, en vormden allengskens de Maatſchappy." —— Eenigen berigten, op zeer vasten grond, dat deeze geringe oorſprong der Maatſchappye, welke dezelve geenzins tot oneere ſtrekt, door zyn Eerw. mondelyk zou vermeld weezen; doch in geſchrifte uitgelaaten. —— Deeze laatſte opgave behelst, gelyk ons door geloofwaardige Lieden te *Haarlem* meermaalen verzekerd is, de waare herkomst der thans luisterryke Maatſchappye. Wy tekenen dit op: dewyl, zo veel wy weeten, dezelve nergens anders vermeld wordt. Dan de Eerw. Heer Secretaris hadt, by het beſluit tot het doen drukken zyner Aanſpraake, de vryheid bedongen om 'er eenige veranderingen in te mogen maaken. *N. Nederl. Jaarb.* 17. 9. bl. 864.

„ deren, dat het onmogelyk is te denken, II.
„ dat *allen*, *alles*, ook met opzigt tot *zich* BOEK.
„ *zelven* van het grootſte belang zullen oor- ——
„ deelen. —— Dan, daar zullen ook 1778.
„ veele zaaken voorkomen, van algemeen
„ belang voor 't lieve Vaderland, en die
„ elk onbevooroordeelde daar voor zal moe-
„ ten houden. Ik bid u, laat het algemee-
„ ne belang van dit Gemeenebest, de eer-
„ ſte en voornaamſte Wet zyn, die alles
„ beſtuurt. Dat is het beste en edelſte ge-
„ bruik van onze Vryheid; een gebruik
„ een *Nederlander* waardig. De Republiek
„ der *Vrye Nederlanden* vormt ſlegts éénen
„ Staat. Wy hebben maar één Vaderland.
„ Wy allen zyn Medeburgers van het zelf-
„ de Gemeenebest. Het onderſcheid van
„ de Plaats onzer Wooninge, van onze
„ Ampten en Waardigheden, Middelen van
„ beſtaan, en Staat in de Wereld *kan* ons
„ niet, zo men wel denkt; —— het on-
„ derſcheid van begrippen in het ſtuk van
„ den Godsdienst, *behoort* ons niet te ver-
„ deelen. Het is het zelfde Vaderland,
„ dat wy allen liefhebben; en om deszelfs
„ belang te bevorderen, zo verre onze taak
„ dat mede brengt, zyt gy allen Leden ge-
„ worden en op deeze Vergadering geko-
„ men. —— Van deeze eerſte Vergade-
„ ring zal misſchien, en zeer waarſchynlyk,
„ zo niet geheel, het gelukken of misluk-
„ ken van deeze geheele onderneeming af-
„ hangen. —— Het ontbreekt den *Oe-*
„ *conomiſchen Tak* niet aan Menſchen, die
„ het geheele oogmerk een Harsſenſchim

„ noe-

II. „ noemen, en genoeg doen zien, dat zy
BOEK. „ 'er zich niets van belooven. —— Hy
—— „ heeft, daarenboven, zyne openbaare en
1778. „ geheime Vyanden, die, naar ons inzien,
„ uit zeer verkeerde, maar misſchien niet
„ kwaadaartige redenen, deszelfs vernie-
„ tiging wenſchen. Zou men zulke Men-
„ ſchen ſtof tot gejuich en zegeviering
„ over ons allen geeven? Zelfs den hout-
„ ſtapel aanleggen, om 'er ons eigen Werk
„ in vuur en rook te doen verdwynen?
„ Zelfs de rampzalige afbreekers zyn van
„ dat aanzienlyke en veel beloovende Ge-
„ bouw, dat men geſticht heeft? Zal dat
„ een *Nederlander*, zal dat een Beminnaar
„ en dankbaar Zoon van dit Gemeenebest
„ doen, waar in hy zo veel goeds heeft
„ genooten? Zo zyn weldaadig Vaderland
„ met Ondankbaarheid beloonen? Dat hoe-
„ de hy, die 't al behoedt!"

In tien Zittingen, onder Voorzitting van den Heer C. A. VAN SYPESTEYN, Burgemeester der Stad *Haarlem* en Beſtuurder der *Hollandſche Maatſchappye*, liep deeze eerſte Vergadering af. Men wilde deezen Heere, ter erkentenisſe een Gouden Penning ſchenken, dan eene edelmoedige weigering ſneedt de gelegenheid daar toe af. Doch men beſloot een Zilveren Gedenkpenning, ter gedagtenisſe van de Eerſte Vergadering te laaten ſlaan, en dezelve om te deelen aan allen, die als Beſtuurders of Gelastigden, dezelve bygewoond hadden, maar op hunne eigene kosten. —— Staande de Vergadering, gaven zich nog verſchei-

ſcheidene tot Leden aan. De Secretaris beſloot die met eene korte, doch nadrukly-ke Aanſpraak; beantwoord door den Eerw. COUPERUS, Leeraar der Hervormde Gemeente te *Gouda*, daartoe verzogt. Hy betuigde, uit aller naam, de gevoelige dankbaarheid, welke, in veelerlei opzigten, de gemoederen vervulde, welk eene verpligting om in deezen Vaderlandlievenden arbeid voort te vaaren, op allen lag, en ſtortte de hartlykſte zegenwenſchen uit over dit begonnen Werk (*).

Hoe zeer men yverde om dien Tak te doen bloeijen.

De Leden, t'huiswaards gekeerd, deeden, voor 't meerendeel, een gunſtig verſlag aan hunne Zenders, arbeidden met yver om nieuwe Leden, Begunſtigers en Begunſtigſters, te winnen, tragtende alles wat ter bevorderinge van de oogmerken des *Oeconomiſchen Taks* kon ſtrekken, voort te zetten, en de zodanigen, die des twyfelingen koesterden, of openlyk hunne zwaarigheden daar tegen inbragten, dezelve te ontleggen. De Heer VAN DEN HEUVEL, de eerſte Planter van dien Tak, bevlytigde zich hier in boven allen; zyne Redenvoering, ter gelegenheid van de eerſte Vergadering der Leden, te *Utrecht* gehouden; waar in hy tragtte te betoogen, hoe zeer de vervallen ſtaat van zaaken in ons eertyds bloeijend Vaderland, ons allen noodzaakte,

zo

(*) Zie de *Aanſpraaken* te dier gelegenheid gedaan in de gedrukte Schriften tot den *Oeconomiſchen Tak* betrekkelyk, als mede de *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 899—947. 1779. bl. 853.

II. BOEK. 1778. zo veel mogelyk, op middelen van Herſtel bedagt te zyn, mitsgaders in welker voege het oprigten van den *Oeconomiſchen Tak* ter bereikinge van een zo heerlyk doeleinde mede zou kunnen dienen, kan hier van ten blyke ſtrekken (*). —— 't Verval werd, naar de wyze der Redenaaren, met ſterke kleuren afgemaald; volgens zommiger oordeel, de yver om alles uit eigen boezem te ontleenen, zo kragtig gewekt, dat dezelve op een onmaatige zugt tot eigenbaat van Landen, Steden en Dorpen uitliep, die, in de uitvoering eens mogelyk geſteld, nadeelig en ſtrydig is met den aart der Maatſchappye. Terwyl, aan den anderen kant, het algemeene Nut, beoogd door het koopen en gebruiken van Inlandſche Stoffen en Handwerken, als men Buitenlandſche, even goed, voor minder prys, kon bekomen, aan te pryzen, eene te zwakke beweegreden was, om lieden van een middelbaar of ſober beſtaan, (het meerendeel der Inwoonderen,) daar toe aan te ſpooren. En de vermindering der Arbeidsloonen, om dit te voorkomen, zich beter liet voorſtellen dan uitvoeren; naardemaal 'er van de weezenlyke nooddruft des leevens niet viel

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1195. Wie het Letternieuws deezer dagen naziet, vindt eene menigte Schriften van meerder en minder waarde, om den *Oeconomiſchen Tak* aan te pryzen, of in een ongunſtigen dag te zetten, der eerſten aantal was veelvuldigst: Men hieldt, gelyk veelal, in looven en laaken, geen maat.

viel af te trekken, en het voorſtel om 't Gemeen met *Aardappelen* en *Azyn* zich te laaten behelpen, eene verregaande en by allen eenigzins menschlievende ſtreng gewraakte hardigheid was, omtrent die werkzaame Leden der Maatſchappye. II. BOEK. 1778.

Veele menschlievende en vermogende Ingezetenen der Hoofdplaatze van *Nederlandsch Indie*, waren, zints lang, bedagt geweest, om eene Stichting ten algemeenen beste, te beraamen; dan geene gunſtige gelegenheid om zulks, met hoope van een gewenschten uitſlag, te onderneemen, hadt zich opgedaan. Het Plan ter Oprigtinge van den *Oeconomiſchen Tak* der *Hollandſche Maatſchappye*, derwaards, in den voorleden Jaare, gezonden, deedt die gelegenheid gebooren worden: en zag men, ten deezen Jaare, te *Batavia*, een Genootſchap oprigten tot nut van Kunſten en Weetenſchappen in 't algemeen; doch in 't byzonder ter bevorderinge van den welvaard der *Oosterſche Volkplantingen* van den Staat der *Vereenigde Nederlanden*: onder de Zinſpreuk: *Ten nutte van het Gemeen*. De Leden van 't zelve wilden het oogmerk van den *Oeconomiſchen Tak*, die ook de *Volkplantingen van den Staat*, in 't wydſtrekkend Plan begreep, niet alleen met woorden maar ook met daaden te gemoet treeden: teffens een veel uitgeſtrekter Ontwerp, en onafhangelyk van eenig ander Genootſchap vormende. De Landbouw, de Viſcheryen, de Fabryken, de Werktuig-, de Genees- en Let-

ter-

II. BOEK. 1778. terkunde waren de hoofdvoorwerpen. Aangenaam en Kunstbroederlyk was de ſchikking deezes anderzins onafhangelyken Genootſchaps: om, daar het zelve de grootſte helft der Inleggelden en Begiftigingen voor zich behieldt, ter uitdeelinge van de daar geſtelde Eerbelooningen, het andere gedeelte over te zenden in drie gelyke deelen aan ieder der Drie Maatſchappyen in het Vaderland, opgerigt te *Haarlem*, *Rotterdam* en *Vliſſingen*; met verzoek, dat zy die Penningen in Contanten, of in een Medaille, op den Stempel van het *Bataviaasch Genootſchap* geſlaagen, ter beantwoordinge van één of meer nuttige Vraagen wilden beſteeden. Door den Raad van *Indie*, werd dit Genootſchap goedgekeurd, bekragtigd en begunſtigd (*).

Eene Stichting van eenen geheel anderen aart, nam, ten deezen Jaare, binnen *Haarlem* een begin, en verdient, om derzelver aanbelang en zonderlingheid, met onderſcheidinge vermeld. De Heer PIETER TEYLER VAN DER HULST, een voornaam en zeer vermogend Burger dier Stad, aldaar in Lentemaand des Jaars MDCCII gebooren, en in Grasmaand deezes Jaars overleeden, hadt reeds in den eerſten bloei zyner manlyke jaaren, plans ontworpen van eene Maatſchappy ter aankweeking en bevor-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1314. enz. *Verh. van de Holl. Maatſch. der Weetenſchappen te Haarl. IIde Deel, Voorber.* bl. XI.

vordering dier Weetenſchappen, tot welke zyne geneigdheid kragtigst overhelde, en is dus mogelyk de eerſte onzer Landsgenooten geweest, die dit voorneemen by zich zelven vormde; althans de papieren, daar toe betrekkelyk, door de Uitvoerderen van zynen laatſten Wil gevonden, zyn bykans twintig Jaaren ouder, dan de eerſte Maatſchappy met dit oogmerk aangegaan, en de eerſte ſoort deezer Stichtinge hier te Lande gemaakt, de *Hollandſche Maatſchappy der Weetenſchappen* te *Haarlem*. II. BOEK. 1778.

Oprichting van TEYLERS Genootſchappen.

Dit voorneemen volbragt de Heer TEYLER, naa dat hy het vier-en-vyftigſte Jaar van zynen ouderdom vervuld hadt. Volgens zyn Laatſten Wil, moest zyne zeer aanzienlyke Naalaatenſchap, uitgenomen eenige Goederen, waar over hy bevonden mogt worden andere Schikkingen gemaakt te hebben, eeuwiglyk en altoos blyven onder 't opzigt, bewind, den aanleg en de beheering van vyf door hem benoemde Perſoonen, en eenen van hem aangeſtelden Boekhouder, en derzelver Opvolgeren in den tyd: —— Dat deeze Naalaatenſchap, onder andere, voornaamlyk zou worden aangelegd en ſtrekken tot onderhoud van twee altoosduurende Genootſchappen, elk uit zes Perſoonen beſtaande, om, in het Woonhuis van den Heer Overleden, op gezette tyden, te vergaderen. —— Het eerſte, om met elkander te verhandelen, allerhande ſtoffen, tot de *Waarheid en Vryheid in den Chriſtelyken Godsdienſt en den Burgerſtaat* behoo-

II. BOEK. 1778.

rende. —— Het tweede om 't zelfde te doen over de *Natuurkunde*, *Dichtkunde*, *Historiekunde*, *Tekenkunde* en *Penningkunde*. Welke Twee Genootſchappen ook gehouden zouden zyn, alle Jaaren, en het Tweede, volgens den rang der Weetenſchappen, in den Laatſten Wil uitgedrukt, aan 't openbaar een Ontwerp ter Verhandeling, of een Vraagſtuk, over gemelde Stoffen en Weetenſchappen voor te ſtellen, met belofte van een Gouden Penning, ter innerlyke waarde van vier honderd Guldens, aan den Schryver eener Verhandelinge, of van een Antwoord, die daar mede het best zou voldaan hebben, aan 't voorgeſtelde Onderwerp, naar 't oordeel, zo veel het eerſte Genootſchap betreft, der meerderheid van de Heeren Uitvoerderen des Laatſten Wils, Beſtuurderen deezer Stichtinge, en van de Leden van het Eerſte Genootſchap alleen; en zo veel het Tweede Genootſchap aangaat, naar 't oordeel van allen, zo der Heeren Beſtuurderen als van alle de Leden der beide Genootſchappen, of derzelver meerderheid. —— Voorts was het de wil van den Heer TEYLER, dat zyn Woonhuis, in de *Damſtraat*, niet verre van de *Waag*, altoos zou blyven onvervreemd en onverkogt, om te dienen tot de plaats der Vergaderingen, zo van Heeren Beſtuurderen, als van de Leden der beide Genootſchappen, gelyk ook zyne Boekery, Verzamelingen van Penningen, Tekeningen en Prenten, tot en van welken de Leden der gemelde

de Genootſchappen, ten allen tyde, vryen toegang, mitsgaders behandeling en gebruik zouden hebben; en welke Verzamelingen, door nieuwe aankoop van alles, 't geen noodzaaklyk kon zyn, of tot nut en cieraad der twee Genootſchappen ſtrekken, zouden mogen vermeerderd worden; zynde aan de Heeren van 't Beſtuur eene onbepaalde magt en vryheid gelaaten tot al dat geen, waardoor, naar 't oogmerk van den Overledenen, de bevordering van Godsdienſt, de aanmoediging van Kunſten en Weetenſchappen, en 't nut van 't algemeen zouden kunnen voortgezet, of ten vollen bereikt worden. II. BOEK. 1778.

Geen der benoemde Heeren Beſtuurderen, geen der Leden onttrok zich aan dien last; de noodige verbeteringen aan het Huis werden terſtond werkſtellig, en een aanvang gemaakt met het bouwen van een ruim en grootsch MUSEUM, agter 't zelve, 't geen Vorſtlyk mag heeten, en, ſchoon het ongelukkig agterafſtaande, geen openbaar vertoon maakt, de bewonderende goedkeuring van allen, naa de voltooijing, wegdraagt. —— Prysvraagen der beide Genootſchappen, met de noodige onderrigtingen, wegens den aart der verwagtte Antwoorden en Verhandelingen, verſcheenen in 't openbaar, om geleerde en bekwaame Mannen uit te lokken, tot het beſteeden van hunnen arbeid aan Verhandelingen, die met zulk een aanzienlyken Eerprys konden bekroond worden, en mede te werken tot bereiking van het goede oogmerk,

II. BOEK. 1778.

tot welks bevordering de Stichter zulke milde Schikkingen by zyn Laatſten Wil gemaakt, en zo ryken ſchat, by zyn Overlyden, naagelaaten hadt (*).

Het *Provinciaal Utrechts Genootſchap* gewettigd.

Een edele Nayver prikkelde de Leden eens Kunstgenootſchaps, te *Utrecht* in den Jaare MDCCLXXIII opgerigt, onder de Zinſpreuk: *Beſteedt den Tyd met kunst en vlyt.* In 't zelve hadden, van tyd tot tyd, verſcheide Geleerden, en daar onder Mannen van naam en verdienſten, zo binnen als buiten die Stad, deel genomen, zo dat het aantal tot bykans twee honderd Leden was aangegroeid, en 's jaarlyks een of meer Prysvraagen door 't zelve werden uitgeſchreeven, ter bevordering van nuttige Kunſten en Weetenſchappen, met aanbod van dertig Dukaaten of eene Gouden Eerpenning. De Beſtuurders vervoegden zich by de Edele Mogende Heeren Staaten des Lands van *Utrecht*, met verzoek om onder

(*) Zie de *Voorredens* voor de *Verhandelingen van* TEYLERS *Eerſte en Tweede Genootſchap*, de Eerſte Stukken. Wy meenen, in 't zekere onderrigt te zyn, dat de Heeren Beſtuurders en de Boekhouder, ieder 's jaarlyks een Eerbelooning van Duizend Guldens is toegelegd, en elk der Leden van beide de Genootſchappen 's jaars Honderd Guldens. —— Voorts blykt, dat de Gouden Eerpenning, ſchoon alleen uitgeloofd, de eenige belooning niet is, welke de Heeren Beſtuurders uitreiken; maar, tot meerder aanmoediging, ook de, huns oordeels, naast de beſtgekeurde Verhandeling komende Antwoorden, met Zilveren Eerpenningen van den zelfden Stempel als de Gouden, onderſcheiden. Men vindt deeze Eerpenningen afgebeeld op het algemeen Tytelblad der Verhandelingen.

der den Tytel van *Het Provinciaal Utrechtſche Genootſchap van Kunſten en Weetenſchappen*, met het hoog gezag van den Souverain bekragtigd en vereerd te worden, 't geen den derden van Zomermaand deezes Jaars hun gunſtig werd toegeſtaan, met verlof om van dien Tytel, als een van hooger hand gewettigd Genootſchap, in de uitkomende Schriften, op de Eerpenningen, en Zegels, gebruik te mogen maaken (*).

Kunst- en Tekenzaal te *Utrecht* geopend.

In Louwmaand deezes Jaars, namen de Leden van de Maatſchappy der Schilders, in *Utrecht* het volle bezit, van de kostbaare nieuw vervaardigde Kunstzaal; en werd den volgenden dag de nieuw gemaakte Tekenzaal, agter de Kunstzaal geplaatst, met eene gepaste Redenvoering ingewyd, door den oudſten Opzigter van het Teken-collegie, den Heer ADRIAAN HOEVENAAR; welke Inwyding een aanzienlyk getal der Leden uit de Ridderſchap en Regeerders der Stad, met hun byzyn vereerden; terwyl daar toe genoodigde Meesters in de Kunst, als mede Liefhebbers en Kweekelingen, die Plegtigheid bywoonden (†).

Te *Middelburg* de Teken-, Schilder en Beeldhoukunde aangemoedigd.

Ten verderen blyke hoe zeer men, in deeze Gewesten, de verfraaijende Weetenſchappen en Kunſten aanmoedigde, moeten wy hier optekenen, hoe in Slachtmaand, te *Middelburg* in *Zeeland*, het Genootſchap, ten beſtuur van het Teken collegie,

(*) *N. Nederl. Jaarboeken*, 1778. bl. 692.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 103.

II. BOEK. 1778.

gie, tot voortzetting van Schilder, Beeldhouw- en Bouwkunde, zyne Vergaderingen begon, by welke een groot aantal Leerlingen, en zich ter oefening aanbiedende Perſoonen, zich opdeedt, en de Secretaris des Genootſchaps eene Redenvoering hieldt, over de voortreffelykheid en nutheid deezer Kunſten, met een kort berigt van derzelver aanwasſchenden bloei en voortgang; als mede eene opgave van eenige der vermaardſte Kunſtenaaren, byzonder in de *Nederlanden*, en meest in *Zeeland* (*).

De Geſchiedenisſen onzes Lands, die, in veelvuldigheid en aangelegenheid van Gebeurtenisſen, in dit Tydperk, met de Jaaren, toeneemen, vorderen, dat wy hier afbreekende, ons Eerſte Deel met dit Tweede Boek, beſluiten; om in een Tweede, met de Lotgevallen des Jaars MDCCLXXIX aan te vangen.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1279.

Einde des Eerſten Deels.

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

Alphen, ('s Lands Oorlogſchip) ſpringt te *Curacao* in de Lugt, 197.

America, (Geſteltenis der *Engelſche Volkplantingen* in) 15. De Bewoonders ten onregte *Rebellen* geheeten, 16 Hun oorſprong, *ald.* Vryheid was haar deel, 18. Deeze onderdrukt door *Engeland*, 19. Handeldwang, *ald.* Zy bloeijen, ondanks die bezwaaren, 21. Onderſcheide Staatsbeſtuuren aldaar, *ald.* Derzelver verknogtheid aan het Moederland, 22. Door *Engeland* ſchattingſchuldig verklaard, 24. Vrugtlooze poogingen om des bevryd te worden, 25. Men tragt 'er een Krygsbewind in te voeren, *ald.* Hoe zommigen in *Engeland* dit ſtuk inzien en wraaken, 26. Met geweld gedwongen, 28. Strydig met de Regten van *Britſche Onderdaanen* behandeld, 29. Vergadering te *Philadelphia* gehouden, en beſluiten daar genomen, *ald.* Alles ſchikt zich tot eenen Oorlog met *Engeland*, 31. Uitwerkzels van deezen Volkstwist op andere Mogenheden, 32. Het gevaar om *Engeland* byſtand te bieden, 33. Overweegingen wat, in dit geval, de *Vereenigde Nederlanden* te doen ſtondt, 35. *Frankryk* en *Spanje* trekken zich deezen Volkstwist aan, 37. Moedig gedrag der *Noord-Americaanen*, 39. Hoop op byſtand van *Frankryk*, 40. *Duitſche* Krygsknegten tegen hun door *Engeland* geworven, *ald.*

America (De *Vereenigde Staaten van*) verklaaren zich *Onafhangelyk*, 62. Zy hadden dit Plan niet voor af beraamd, 62. Vormen een nieuw Gemeenebest, *ald.* Ontwerp dier Vereeniginge, 63. *enz.* Hun gedrag gelaakt en gepreezen, 76. Hunne Afgezanten in *Spanje* heusch bejegend, en Handelgemeenſchap met dat Ryk, 81.

——— Krygsverrigtingen aldaar in de Jaare 1777. 127.

——— (Verdrag tuſſchen *Frankryk* en) geſlooten 1778. 271. Dit brengt eene aanmerkelyke verandering, ten opzigte van deezen Staat, in den Volkstwist te wege, 273.

——— (Aanzoek der *Engelſchen* in) verſmaad, 277. De *Noord Americaanen* verſterkt en opgeheurd door de

overgebragte Verdragen, 279. Hoe zy de *Engelſche* Gevolmagtigden behandelden, 280. Veldtocht in 't Jaar 1778. 282. *Spanje* en *Zweeden* denken gunſtig over de *Noord Americaanen*, 285. Gerugt dat onze Staat met de *Noord-Americaanen* in den Jaare 1778. handelde, 286.

Americaanen. Zy rusten zich meer en meer ten Oorlog toe, 47. 't Begin der openbaare Vyandlykheden, *ald.* WASHINGTON aanvaart het Opperbevel over het Leger, 49. *Engelands* nader oogmerk om de *Noord-Americaanen* met geweld onder te brengen, 53.

——— Tragten eene Handelgemeenſchap met andere Volken aan te gaan, 59. 't Gelukt in *Frankryk*, 60.

Amersfoort. Laken-Fabriek aldaar aangelegd, 164. hoe zeer bevoordeeld, 165.

Amſterdam, (WILLEM DE Vde legt een bezoek af by de Admiraliteit te) 99.

——— Kooplieden aldaar door Partydigheid heftig beſchuldigd, 121.

——— (Maatſchappy ter bevordering van den Landbouw te) opgericht, 87.

——— Verzet zich tegen het Plan tot Vermeerdering der Landmagt door den Raad van Staaten ingeleeverd en door de Ridderſchap goedgekeurd, 185.

——— (Inhoud van het Verzoekſchrift der Kooplieden te) in den Jaare 1778. ingeleverd, 202. Nadere klagten wegens het voorſtel van SUFFOLK, betreffende de Houtſchepen, 218. Zy vervoegen zich, by monde van J. DE NEUFVILLE, tot zyne Hoogheid, 225. Leveren een Verzoekſchrift in by de Algemeene Staaten tegen het aanvangen eener Onderhandelinge met *Engeland*, tot het maaken van Schikkingen, 229.

Amſterdam verklaart zich op 't ernſtigst tegen het beſluit der Algemeene Staaten, omtrent de toegeeflykheid ten aanziene der Houtſchepen aan *Engeland* betoond, 243.

——— Weigert te ſtemmen in het Antwoord aan 't *Franſche Hof* gegeeven, 264.

——— verdagt van met *Frankryk* te heulen, om met *Engeland* in Oorlog te geraaken, 270.

Aubaine. (Het Regt van) tuſſchen *Frankryk* en *Zeeland*, vernietigd, 84.

B.

Batavia. Genootſchap, onder de Zinſpreuk: *Ten Nutte van 't Gemeen* aldaar opgericht, 335. Schikkingen daar gemaakt, om met de Maatſchappyen in 't Vaderland mede te werken, *ald.*

BLEISWYK, (P. v.) op nieuw tot Raadpenſionaris aangeſteld, 138.

Borkelo, (WILLEM DE Vde koopt de Heerlykheid) 104.

Brigade (*Schotſche*) door *Engeland* van deezen Staat gevorderd, 54. Verſchillende ge-

voelens daar over, *ald.* CAPPELLES taal te dier gelegenheid, 55.
Brittanje. (*Groot-*) Zie *Engeland.*
BURGOYNE door GATES Krygsgevangen genomen, 130.

C.

CAPELLEN (J. D. v. d.) wraakt het zenden der *Schotsche Brigade* op een ſtevigen trant, 55. Hoe men met dit *Advis* handelt, 147.
——— levert ter Staats vergadering van *Overyssel* een Vertoog in wegens de *Provinciaale Commisſien*, 140. Zendt het aan zyne Hoogheid, krygt'er geen antwoord op, 146. Hoe men dit Vertoog ter Staatsvergaderinge bejegent, *ald.* Kan het niet dan noode in de Staats-Aantekeningen ingelyfd krygen. Zyne Aanſpraak te dier gelegenheid, 147.
——— Kant zich aan tegen de Drostendienſten in *Overyssel*, 296. Deswegen in haat, levert hy een nader Vertoog in, 306. Beoordeelingen van zyn Vertoog, 309. Verdere onregtvaardige handelingen tegen hem gehouden, 311. Zyn heusch gedrag, 312. Ter Raadsvergadering uitgeſlooten, 317.
Convoy, (Vyf bepaalingen omtrent het verleenen van) 122.
——— blyft in 't Jaar 1778. leggen, 199.
——— aan de Schepen met Hout en andere Scheepsbouwſtoffe gelaaden, geweigerd, 242. Wat daar over voorviel. Zie *Houtſchepen.*
CUNNINGHAM, een *Americaansche* Kaaper Capitein, ontrust de *Engelſche* Kust en neemt een Paketboot, 132.
Curaçao. Voordeelige Handel in 't Jaar 1778. daar op, 58. Het Oorlogſchip *Alphen* ſpringt aldaar, 197.

D.

Deventer zoekt de Handwerken op te beuren, 166.
Drente door WILLEM DEN Vden bezogt, 103.
Drostendienſten. Geſchil over dezelve in *Overyssel*, 293. Derzelver overblyfzel in dat Gewest, ondanks eene Afkooping in de voorgaande Eeuwe, 294. Oneenigheden hier uit gereezen, 295. CAPELLEN kant zich tegen de Drostendienſten aan, 296. Inhoud zyns Vertoogs, 297. Zie verder CAPELLEN. ——— Smeekſchriften der *Overysſelſche* Landlieden aan zyne Hoogheid, 314. Blyven onbeantwoord, 315. Wat daar over, als ook over zekeren Brief, voorviel, *ald.*
Duitschland (Onze Handel op) met een gevoeligen ſlag gedreigd; doch afgeweerd, 149.

E.

Engeland, belaagt en verdrukt de Vryheid der *Noord Americaansche Volkplantingen*, 19. Dwingt haaren Handel, 20. Verklaard *Noord-America* ſchatting ſchuldig, 24. Tragt 'er een Krygsbewind in te voe-

ren, 25. Eenigen wraaken dit, 26. Dwingend geweld, 28. Alles ſchikt zich in *America* tot een Oorlog met *Engeland*, 31. Uitwerkzels van deezen Volkstwist op andere Mogenheden, 32. Het gevaar om *Engeland* by-ſtand te bieden, 33. Wat in deezen den *Nederlanderen* te doen ſtondt, verſcheidenlyk beoordeeld, 35 *Frankryk* en *Spanje* trekken zich deezen Volkstwist aan, 37. Werft *Duitſche Troepen* om *Noord America* te onder te brengen, 40. Begin der openbaare Vyandlykheden in *Noord-America*, 47.

Engeland (Nader oogmerk van) om de *Noord-Americaanen* met geweld onder te brengen, 53. Vorderdt de *Schotſche Brigade* van den Staat, wat hier over voorviel, 54. Lokt veel Volks uit 's Land ter Zeevaard, 58. Vraagt van deezen Staat by-ſtand van Volk en Schepen, 't wordt afgeſlaagen, 60.

——— (Hoe zommigen in) over de Onafhangelyk verklaaring der *Noord-Americaanen* oordeelen, 76.

——— Belemmert den Koophandel en Zeevaard van deezen Staat, 79. Verbreekt den Regel, *vry ſchip, vry goed*, 80.

——— (Klagten in den Jaare 1777. over de Zeerooveryen van) 91.

——— Klagten over den Bevelhebber van *St. Euſtatius*, 105. Levert door YORKE een beledigend Vertoog in, 111. Vergenoegt zich met het antwoord der Staaten, 119.

Engeland (Toeneemende Vyandlykheden tuſſchen) en *Frankryk*, 125.

——— word langs hoe meer verbitterd, 127.

——— De roofzugt der *Engelſchen* houdt aan, 199. Hun moedwil in de *West-Indien*, *ald.*

——— Beantwoordt de ingeleverde Bezwaaren, en wil op de Houtſchepen eene nadere ſchikking met de Algemeene Staaten maaken, 222. Voorſlag ter nadere Onderhandeling over de Scheepvaard, 236. Blykbaar oogmerk, 238. Het den *Engelſchen* begunſtigend antwoord der Staaten, 240.

——— Antwoord op 't Beſluit der Staaten wegens de Houtſchepen, 251. Nadere last aan de Kaapers gegeeven, 252.

——— zoekt de *Vereenigde Gewesten* op zyne zyde te trekken. Aanmerkingen over dit gedrag, 265.

——— (Aanzoek van) in *N. America* met verſmaading beantwoord, 276. Hoe de Gevolmagtigde aldaar behandeld worden, 280.

——— (Beginzelen van den Oorlog tuſſchen) en *Frankryk* in deezen Oord, 284.

ENGELBERTS ſchetst het toeneemend Zedebederf der *Nederlanderen*, 11.

Euſtatius (Voordeelige Handel op) in 't Jaar 1776., 58. Klagten der *Engelſchen* over de

de Bevelhebber deezes Eilands, J. DE GRAAF, 105. Door hem beantwoord, 108. Men maakt van deeze zaak een twist van Staat, 110. YORKE klaagt daar over, 111. Beledigende aart zyns Vertoogs, 114. Antwoord op die klagten, 115. *Engeland* neemt hier in genoegen, 119.

F.

Frankryk trekt zich den Volkstwist tusschen *Engeland* en de *N. Americaanen* aan, 37. Zendt Krygsvolk na de *Fransche Eilanden* in de *West-Indien*, 't geen de *N. Americaanen* hoop geeft, 40. Aanvang der Vyandlykheden met *Engeland*, 59.

——— (Eerste beginzelen van Handel tusschen) en de *Noord-Americaanen*, 37. Gaat een Handelgemeenschap met hun aan, 60.

——— (Tusschen *Zeeland* en) het Regt van *Aubaine* vernietigd, 84.

——— (Toeneemende Vyandlykheden tusschen) en *Engeland*, 125.

——— (*Engeland* zoekt op allerlei wyzen den toevoer Scheepsbouwstoffen na) te dwarsboomen, 217. Zie verder *Houtschepen*.

——— (De Afgezant van) levert by den Staat een Vertoog in, betrekkelyk tot de Onzydigheid en Onafhangelykheid, 257. Dringt het nader aan, 260. Ontduikend Antwoord daar op gegeeven, 262. *Amsterdam* weigert 't er in toe te stemmen, 264. De *Fransche* Gezant weigert het aan te neemen, ook wordt het in *Frankryk* van de hand geweezen, *ald.*

Frankryk zoekt de Vereenigde Gewesten op zyne zyde te trekken, aanmerkingen op dit gedrag, 265.

——— Sluit een Verdrag met *Noord-America*, en geeft des kennis in *Engeland*. 271. Bekendmaaking hier van by de Staaten deezes Lands, 273.

——— beschouwd als de Opstooker van den twist tusschen *Engeland* en *Noord-America*. Aanmerkingen hier over, 274.

——— (Beginzelen van den Oorlog tusschen) en *Engeland* in deezen Oord, 284.

Friesland krygt een bezoek van WILLEM DEN V. Onthaalen hem daar aangedaan, 102. De Kooplieden van dit Gewest klaagen te vergeefsch over de mishandelingen der *Engelschen*, 240. Klagten der Kooplieden aldaar, wegens het besluit der Algemeene Staaten omtrent de *Houtschepen*, 253. Welk een aantal Schepen van daar voeren, 254.

G.

GATES neemt BURGOYNE Krygsgevangen, 131.

Geschiedenis van onzen eigen tyd, moeilyk te beschryven, 1. Welke voordeelen dezelve hebbe, 2. Hoe in te richten, 3.

GRAAF, (J. DE) Bevelhebber van

BLADWYZER.

St. Eustatius. Zie *St. Eustatius.*

Groningen door WILLEM DEN V. bezogt, 103.

H.

Haringvangst, in 't Jaar 1775. met eene belooning bemoedigd, 43. In den Jaare 1777 op nieuw bevoorregt, 153. Deeze voorregten, in den Jaare 1778. verlengd, 288.

HEUVEL, (VAN DEN) groote Bewerker van den Oeconomiſchen Tak, 154. Zyne Aanpryzende Aanſpraak, 158. Beyvert zich zeer voor denzelven te *Utrecht*, 334.

Horn. Maatſchappy van Reedery en Koophandel, aldaar opgericht, 167.

Houtſchepen, (Voorſlag van SUFFOLK omtrent de) 217. YORKE levert des zyn Voorſtel in, 236. Blykbaar oogmerk van *Engeland* daarmede, 238. Het *Engeland* begunſtigend Antwoord der Algemeene Staaten, 240. *Amſterdam* verklaart 'er zich tegen, 243. Het Beſluit gaat niet te min door, 250. Klagten der *Frieſche* Kooplieden over dit Beſluit, 253.

I.

Inenting der Kalveren van Gebeterde Koeijen, ſlaagt gelukkig, 168.

K.

Kaapers (*Engelſche*) krygen een nader last; doch die, ten opzigte van de Houtſchepen, op 't zelfde uitkomt, 252.

Kabbeljaauwviſchery, door 's Lands Staaten in beſcherming genomen, 288.

Kap, (Eenigen met den) gepromoveerd by het Jubelfeest der *Leydſche* hoogeſchoole, 42.

Kennemerland, (Het Oorlogſchip) verbrandt te Amſterdam, 197.

Klagten, (Aanmerkingen van LINGUET, over de) der Kooplieden in deezen Lande, 236.

KLERK (R. DE) wordt Gouverneur Generaal van *Neêrlands Indie*, 138.

Kooplieden. (*Hollandſche*) Onbeſchaamde beſchuldigingen hier te Lande tegen hun afgegeeven, 119.

——— van *Dordrecht*, *Amſterdam* en *Rotterdam*, leveren Verzoekſchriften in, wegens de *Engelſche* Zeeroovery en, 201.

——— van *Amſterdam* en *Rotterdam*, doen nadere Klagten wegens den voorſlag van SUFFOLK, 218. Die van *Amſterdam* klaagen by zyne Hoogheid, 214. Die van *Amſterdam* leveren een Verzoekſchrift by de Algemeene Staaten in, tegen het maaken van Schikkingen omtrent de Schepen met Hout, enz. belaaden, 229.

Koopvaardyſchepen, zeer veel in 1778. door *Engelſchen* genomen, 198.

Krygsbehoeften, den Uitvoer daar van uit deeze Landen, onder zekere bepaalingen, zes maanden verboden, 39. Herhaaling van dit Verbod in 't Jaar

Jaar 1776., 60. YORKE klaagt over het flegt volbrengen des Verbods, 't geen een Jaar verlengd wordt, 81. Nadere bepaalingen deswegen, 122.

L.

Lakenfabriek te *Amersfoort* aangelegd, 164.

Landmagt (Plan ter vermeerdering van de) ingeleverd, en door de Ridderschap aangedrongen, 185. *Amsterdam* verzet 'er zich tegen, *ald.* Tegenaantekening der Ridderschappe, 192.

LEE, (w.) handelt met J. DE NEUFVILLE, te welker gelegenheid, 287.

Leyden (Het tweede Eeuwfeest der Hoogeschoole te) gevierd, 41.

——— (De Maatschappy der *Nederlandsche Letterkunde* te) in hooge bescherming genomen, 42.

M.

Maaslandsluis. Onlusten aldaar over het Psalmgezang, 324.

Maatschappy, (*Oost-Indische*) het Octrooi daar van vernieuwd, 84.

——— *ter Bevordering van den Landhouw*, te *Amsterdam* opgericht, 87.

——— (*Hollandsche*) der Weetenschappe te *Haarlem*, viert haar vyf-en-twintig jaarig Jubelfeest. Voorslag van een *Oeconomischen Tak* te dier gelegenheid, 156. Zie verder *Oeconomischen Tak.*

——— (Berigt van den eersten geringen oorsprong der) 329.

Maatschappye, van Reedery en Koophandel, te *Hoorn* opgericht, 162.

Marocco, (Oorlog van deezen Staat met den Keizer van) 88. Zyne Zeemagt verdelgd, 89. Vrede met hem geslooten, 90.

Middelburg. De Teken-, Schilder en Beeldhouwkunde aldaar aangemoedigd, 341.

Milddadigheid in den strengen Winter van 1776., 85.

N.

Nederlanden (*Vereenigde*) Overweegingen van 't geen deezen, in den ontstaanen Volkstwist tusschen *Engeland* en *Noord-America*, te doen stondt, 35. Veelen zien het gevaar van de *N. Americaanen* als Rebellen aan te zien en te behandelen, *ald.* Anderen hellen hier toe over, 36. Tweespalt, daar uit gereezen, *ald.* Onzydigheid, hun belang, 36.

——— (*Engeland* vraagt van de) de *Schotsche Brigade* vrugtloos, 54. Houdt vergeefsch aan om bystand van Volk en Schepen, 60.

——— Derzelver Koophandel en Zeevaard door de *Engelschen* belemmerd, 79.

——— Met den Keizer van *Marocco* in Oorlog, 88. Zyn Zeemagt verdelgd, 89. Vrede met hem geslooten, 90.

Nederlanden. YORKE poogt in dezelve Tweedragt te zaaijen, 124.

——— (de Algem. Staaten der) geeven een begunſtigend antwoord op *Engelands* Voorſtel omtrent de Houtſchepen, 240. *Amſterdam* verklaart 'er zich ten ernſtigſte tegen, 243. Het Beſluit gaat niet te min door, 250.

——— (de Algemeene Staaten der) ontvangen een Vertoog van den *Franſchen* Afgezant, betrekkelyk tot de Onzydigheid en Onafhangelykheid, 257. 't Zelve wordt nader aangedrongen, 260. Ontduikend Antwoord daar op gegeeven, 262. *Amſterdam* weigert 'er in toe te ſtemmen, 264 Het wordt door de *Franſchen* Afgezant geweigerd, en in *Frankryk* van de hand geweezen, *ald.* Om een nader geſchreeven, *ald.*

——— (*Engeland* en *Frankryk* beide zoeken de) op hunne zyde te trekken, 265. Aanmerkingen over hun gedrag, 266.

——— (De Staaten van de) krygen kennis van het Verbond tuſſchen *Frankryk* en de Staaten van *Noord-America* geſlooten, 273. Welk eene verandering dit te wege brengt, *ald.*

——— (Gerugt dat de Staaten) in den Jaare 1778. met de *Noord-americaanen* handelden, 286.

Nederlanders. Hunne Zedeverbastering in deezen tyd, 9. door ENGELBERTS en RAYNAL geſchetst, 12, 13.

NEUFVILLE (J. DE) doet de klagten der *Amſterdamſche* Kooplieden by zyne Hoogheid, 225.

——— handelt met W. LEE, te welker gelegenheid, 287.

O.

Onafhangelykheid, aan hoe veele uitleggingen dit woord onderhevig is, 266.

Onzydigheid, aan hoe veele verdraaijingen dit woord onderhevig is, 266.

Oostende, de Zeevaard begint aldaar te bloeijen, 97.

Oostzee, (Gevaar van 't verloop des Handels op de) 257.

Oorlog (Een) wegens de *Beyerſche* Naalaatenſchap dreigt uit te barſten, 173. Voorgekomen, 174.

——— (Beginzelen van den) tuſſchen *Frankryk* en *Engeland* in deezen Oord, 284.

Overyſſel. Geſchil aldaar over de Drostendienſten. Zie *Drostendienſten.*

P.

Philadelphia. Vergadering daar gehouden, en Beſluiten op dezelve genomen, 29.

Pſalmgezang. Onlusten daar over te *Maaslandsſluis*, 324. Smeekſchrift der Vrouwe van *Maaslandsſluis* aan de Staaten van *Holland* ten behoeve der Opſtookeren, 326. De Onlusten hervat, *ald.*

Waar-

Waarſchuwing daartegen, 327.

R.

RAYNAL maakt een haatlyke Characterſchets der *Nederlanderen*, 12.

REINDERTS (G.) ſlaagt gelukkig in het Inënten der Kalveren van gebeterde Koeijen, 168.

REINST, (Het Esquader onder den Schout-by-Nagt) loopt te *Liſſabon* groot gevaar van te vergaan, 196.

RIEMSDYK, (J. VAN) Gouverneur-Generaal van Neêrlands Indie, ſterft, 138.

RIS (C.) Ontwerpt het Plan eener Maatſchappye van Reedery en Koophandel te *Hoorn*, 163.

Rotterdam, (Klagten der Kooplieden te) wegens de Engelſche Zeeroveryen, 201. Nadere Klagten, 211. Wegens het Voorſtel van SUFFOLK omtrent de Houtſchepen, 220.

S.

Scheepsbevelhebberen ('s Lands) hun last verbreed, 217.

Scheepsmaterialen. Zie *Houtſchepen.*

Scheepsvolk (Schaarsheid van) alhier door dien veelen in *Engeland* dienst neemen, 58. Plakaat om de ſchaarsheid te verminderen, 96. Aanhoudend gebrek, 174.

Schippers leveren een Smeekſchrift in, wegens de Engelſche Rooveryen. 231.

Spanje trekt zich den gereezen Volkstwist tuſſchen *Engeland* en de *Noord-Americaanen* aan, 37. Aanvang der Vyandlykheden met *Engeland*, 59. Bejegent de *Noord-Americaanſche* Afgezanten heusch; en geeft aan de Schepen van daar dezelfde Vryheden als die andere Volken genooten, 81. Begunſtigt de Zaak der *Noord-Americaanen*, 285.

Straatdavids-Vaarders (Twee) in *Deenemarken* opgebragt en vrygegeeven. Schikkingen op de Walvischvisſchery aldaar, 150.

SUFFOLK (Voorſlag van) omtrent de Houtſchepen, 217. Klagten wegens dien Voorſlag door de Kooplieden, 218. Antwoord op de ingebragte Bezwaaren, 219. Zyn Antwoord op het Beſluit der Algemeene Staaten omtrent de Houtſchepen, 251.

Suriname. Verloop der Zaaken aldaar in den Jaare 1775. 43. Slegte ſtaat en oneenigheden in die Volkplanting over het Krygsvolk in 1776. 82. Verdere rampen en oneenigheden in 't Jaar 1777. 133. Geſchil over het Cordon tegen de Bosch-Negers, 135. Verzoeken om het Krygsvolk te mogen houden, 137.

SWART, (J. J. DE) Reſident in *Rusland*, over 't gevaar van 't verloop des Handels in de *Oostzee*, 256.

T.

Tabaksteelt (Voordeelige) hier te Lande, 288.

BLADWYZER.

Taak (*Oeconomiſche*) der *Hollandſche Maatſchappye* te *Haarlem*, wat aanleiding tot denzelven gegeeven hebbe, 154. Voorſlag deswegens, en Plan, 157. Aanpryzende Aanſpraak van VAN DEN HEUVEL, 158. Drift ter Bevorderinge, ook ſterk onder de *Roomſchen* werkende, 162.

——— (Eerſte Vergadering van den) 327. Schikking daar by in agt genomen, 328. Geopend met een Redenvoering door den Secretaris VAN DER AA, 329. Geſlooten door den Eerw. COUPERUS, 333. Hoe zeer men yverde om denzelven te doen bloeijen, *ald.* VAN DEN HEUVEL yvert 'er voor te *Utrecht*, *ald.*

TEYLER (PIETER) VAN DER HULST. Verſlag van de Stichting door hem te *Haarlem* opgericht, 336. Twee Genootſchappen. Eerpenningen. Schikkingen. Muſeum, 338, 339. Eerbeloonigen der Beſtuurderen en Leden, 340.

Tractaaten, aan hoe veele uitvlugten onderheevig, 266, 268.

TURNBULL (Gouverneur) zyn Brief wegens de Voorwaarden van een Verdrag met *Engeland*, 278.

U.

Unie der Dertien Staaten van America, 63.

Utrecht. Het *Provinciaal Genootſchap* aldaar gewettigd, 340.

Utrecht. Kunst- en Tekenaaal aldaar geopend, 341.

V.

VAUGUYON, (DE, L4) Franſche Afgezant, levert een Verzoog in, betrekkelyk tot de Onzydigheid en Onafhangelykheid, 257. Dringt het nader aan, 260. Ontduikend Antwoord daar op gegeeven, 262. Weigert het aan te neemen, 264.

Verbeurtverklaaring van Goederen in *Gelderland*, in de *Volkplantingen van den Staat*, en in de *Generaliteits Landen*, afgeſchaft, 292.

Vliſſingen. Ongenoegen aldaar over het bouwen van een *Roomſche Kerk*, 317. Verzoekſchrift der Burgeren, 319. De Kerkenraad brengt het op de Clasſis van *Walcheren*, 319. Verzoekſchrift aan zyne Hoogheid en verdere oproerige beweegingen, 320. Opſtand hier uit op *Walcheren* geſprooten, 321.

Volkplantingen. (*Noord-Americaanſche.*) Zie *America*.

Vrede, deezen Lande heilzaam, 8. Gevolgen van deszelfs lang genot, 9.

Vryheid, hoe ſchaars onder de Volken, 18.

W.

Walcheren, Oproer, ter gelegenheid eener nieuw ingevoerde Belasting op de Landeryen, 45. Door Krygsvolk geſtild, 46.

——— Opſtand aldaar, ge-

geſprooten uit de Onluſten te *Vlisſingen*, wegens het bouwen eener *Roomſche Kerke*, 321. Door Krygsvolk beteugeld, 322.
Walvischvangst. Schikkingen daar op met *Denemarken* ten aanziene van de Straatdavids gemaakt, 150. Aangemoedigd en bevoordeeld, 152.
Watervloed (Hooge) in Slachtmaand 1775. 40. in Slachtmaand 1776. 86.
WASHINGTON aanvaart het Opperbevel over het Leger der *Americaanen*, 89. Verſlag van zyn Afkomst en Daaden tot den aanvang des Oorlogs, 50. Zyne Krygsverrigtingen in den Jaare 1777. 129. Hoe hy handelt met den Aanzoek der *Engelſchen* in 1778. om tot een Vergelyk te komen, 278. Weigert vrygeleide aan den Secretaris FERGUSON, 281.
WELDEREN, (Graaf van) zyn gehouden gedrag in het wedereiſchen der in *Engeland* opgebragte Schepen gepreezen, 212. Nadere last hem gegeeven, 213. *Zeeland* wil het geeven van dien last uitgeſteld hebben, 216.
Westkapelle, Opſtand aldaar, 322.
WILLEM DE Vde legt een bezoek af by de Admiraliteit te *Amſteraam*, 99. Bezoekt *Friesland*, 102. *Groningen* en *Drente*, 103. Hoe hy de Klagten der *Amſterdamſche* Kooplieden beantwoordt, 228.
Winter (ſtrenge) in den Jaare 1776. 84.

Y.

YORK klaagt over het niet beletten des Uitvoers van Oorlogsbehoeftens, en eischt dat geen Schepen van de *Noord-Americaanſche Volkplantingen* in onze Havens zouden toegelaaten worden, 80, 81. Klaagt over het bedryf op *St. Euſtatius*, 111. Dit Vertoog als zeer beledigend aangemerkt, hier en in *Engeland*, 114. Zyne pogingen om hier tweedragt te zaaijen, 124. Verdeedigt de Roofzugt der *Engelſchen*, 201. Levert een Voorſlag ter Onderhandeling over de Scheepvaard in, 236.
Y, (Plans tegen de verlanding in het) 289. Aan het oordeel van twee Hoogleeraaren in de Wysbegeerte onderworpen, 291. Verſchillende gevoelens daar over, *ald.*

Z.

Zeeland (Het Regt van *Aukaine* tuſschen) en *Frankryk* vernietigd, 84.
——— Oproeren aldaar. Zie *Walcheren.*
Zeemagt, (Verzwakte ſtaat onzer) 38.
——— (Staat der) in 1777. 95.
——— Aandrang der Staaten van *Holland* om dezelve te verſterken, 97. Huiverige toetreeding der andere Gewesten, 99.
——— *Holland* dringt in 1778. op nieuw om verſterking aan, 175. en klaagt over het agterblyven der Gelden der

Landgewesten, 178. Het gevoelen van *Gelderland* en *Overyssel*, tevens voor de Landmagt yverende, 179, 181. 't Gevoelen van *Stad en Lande*. *Friesland's* toestemming. *Utrechts* bedenkelykheden, 182. *Zeelands* bepaalde toestemming, 184.

Zeemagt (Staat der) in 1778. 196. Ongelukken aan dezelve overgekomen, *ald.*

Zeeroovers der *Engelschen*. Klagten in den Jaare 1777. deswegen uitgestort, 91. Klagten der *Dordrechtsche*, *Amsterdamsche* en *Rotterdamsche* Kooplieden in den Jaare 1778. deswegen 202. Algemeenheid der Klagten over dezelve, 211.

Zeevaard. De onze door *Engeland* belemmerd, door het verkragten van den Regel, *vry schip*, *vry goed*, 79, 80. Gestremd door het niet uitvaaren der Convoyen, 97.

Zutphen. Zydeteelt aldaar ondernomen, 166.

Zweeden neigt ter gunste van de *Noord-Americaanen*, 285.

Zydeteelt, hier te Lande met een veel goeds beloovenden aanvang ondernomen, 166.

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Tytelplaat voor de Tytel.

Het Pourtrait van *Washington* tegen over bl. . . 50

Het neemen der Engelſche Paket-Boot. . . . 132

Pourtrait van *Capellen*. 296